

અચળનચ્છાપિપતિ શ્રી હર્ષનિધાનમૂર્તિ
સ રહીત
શ્રીરત્નસત્રયપ્રકરણં.

અનેક ગ્રંથો તથા પ્રત્યોમાથી ઉદ્ભવિત
ગાથાઓનો સંગ્રહ
ભાષાતર તથા વિરોધાર્થયુગ્મ

તૈયાર કરાવેલ
શાસ્ત્રી જેઠાલાલ હરિભાઈ તથા
શ્રાવકે કુવરજી આણુદજી
ભાવનગર.

પાત્રી પ્રમિદ કરનાર,
શ્રી કચ્છી દગા ઓળનાળ જેન
મહાજન. હુબલી તન્દ્રવી બે

પ્રનયક-સોઠ ચતુર્ભુજ તેજપાળ-હુબલી.

શી સ ૧૮૫૫

વિક્રમ સ ૧૯૮૫

✎ લાન ગર—ધી “શારદાનિઝ્ય” પ્રી દીગ પ્રેમભા
શા મટુલાય લરકરલા એ ધાપ્યુ.

પ્રસ્તાવના.

આ ચતુર્ગતિરૂપ સસારમા પર્યગ્ન કરતા જીવોને મહા વિશ્વાતિનુ સ્થાન મુક્તિરૂપી પાવ્યમી ગતિ જ કહેલી છે. તે ગતિને પામેલા જીવો અનત કાળ સુધી એકાત અનત મુખમા (આનંદમા) મગ્ન રહે છે. ત્યાંથી અનતકાળે પણ તેમને ફરીને સસારમા આવવાનુ હોતુ નથી આવી પવ્યમગતિ મેળવનાનો મુખ્ય ઉપાય જ્ઞાન, દર્શન અને ચાગ્નિ જ છે. આ ત્રણ અસાધારણ રત્નો ઉપાર્જન કરવાના અનેક ઉપાયો તીર્થ કર ગણધરાદિક મહાત્માઓએ બતાવેલા છે તેમા મુખ્યત્વે કરીને દ્રવ્યાનુયોગ, ગણિતાનુયોગ, ચરણકન્થાનુયોગ અને ચરિતાનુયોગ આ ચાર અનુયોગ બહોળા નિસ્તારમા તે તે શાસ્ત્રોને વિષે સુપ્રસિદ્ધ છે વળી તે તે શાસ્ત્રો એટલા બધા મોટા પ્રમાણમા છે કે તેમને પૂર્વાચાર્યોએ અતિ સક્ષિપ્ત કયાં છતા તેમના માત્ર વિષયોને યાદ કરતા જ આશુચ સમાપ્તિને પામે. તેટલા તે સુવિસ્તૃત છતા પરમોપકારી મહાત્માઓ અધુનાતન અલ્પાયુષી મનુષ્યોને માટે તેમાથી પણ અતિ સક્ષિપ્ત સાર કાઢીને લવ્ય જીવોનો ઉપકાર કરના ચૂક્યા નથી. આના મુદ્ધિજ્ઞાનના વિષયો આના સાસારિક પ્રવૃત્તિમય કાળમા ઘણા જીવોના ઉપકારક થાય તે નિર્વિવાદ છે જૈન શાસનમા આના અનેક ઐશો હોવાનો સભવ છે. તેમાનો આ એક ઐશ ઉપવચન થતા તેને પ્રકાશિત કરનામા આવ્યો છે

મમુદ્રમા અસખ્ય રત્નો અનેક પ્રકારના હોય છે, તે સર્વે તેના યોગ્ય આહુકો અને પાત્રને આશ્રીને ઉપયોગી છે તથા પોત

પોતાના ઉપયોગને અનસરે તે અમૂલ્ય ગણાય છે જેમકે સોયના ઉપયોગ કાળે મોય જ અમૂલ્ય છે અને અન્ય શસ્ત્રના ઉપયોગ કાળે અન્ય શસ્ત્ર જ અમૂલ્ય છે આ જ રીતે જિનાગમરૂપી સમુદ્રમા અસખ્ય સૂક્તરૂપી (ઉપદેશરૂપી) રત્નો છે, તે સર્વે ગ્રાહકો અને પાત્રને આશ્રી ઉપયોગી અને અમૂલ્ય છે તેની સખ્યા ગણતરીના અનિષય છે, છતાં રાનકીની જેમ કેટલાક સૂક્તરત્નો આગમસાગર માથી શ્રીમાન્ પન્નોપકારી હર્ષ (નિધાન) મૂર્ચ્ચે ઉદ્ધરીને તેના આ અથમા સચ્ચ કર્યો છે તેથી તેનું નામ કર્તાએ જ “રત્નસચ્ચ” રાખ્યું છે

આ અથમા સપાદકે ઉપર્યુક્ત ચારે અનુયોગના ઓછાનતા વિષયો તરતમતાએ લેળા કરેલા છે અને તે સર્વે આધુનિક ધર્મજિજ્ઞાસુઓને માટે, ધર્મોપદેશકોને માટે અને ધર્માભ્યાસીઓને માટે અતિ ઉપયોગી છે એમ આ અથ અથના તેના વિરયોની અનુક્રમશિકા વાચનાથી સ્પષ્ટ સમજી શકાય તેમ છે

અથસપાદક સુરિમહારાજના જન્માદિક, જ મન્મથાદિક, સ સારસ્થિતિ અને અનગારત્ન સ્થિતિ વિગેરે કામ પાત્ર હકીકત ઉપવબ્ધ થઈ નથી તેમ જ તેમણે ધીજી કોઈ અથો ઉદ્ધર્યા કે રચ્યાનું કાંઈ જણાયું નથી માત્ર—“ ગુજરાતમા આરેવા લોલ પાદક નામના નગરમા અથગમચ્છના નાયક ગણિશ્રી ગુણુ નિરાનસરિના ઉપદેશથી હર્ષના સમૂહનાળા હર્ષસૂત્રિ નામના શિષ્યે શ્રુતસાગન્માથી ઉદ્ધરીને આ રત્નસચ્ચ અથ રચ્યો છે. તે દુષ્પસહમૂરિ મહાનજ્ઞ મુઘી જથ પામે ” આના અર્થવાળી અતિમ બે ગાથાઓ કર્તાએ લખેલી છે, તેટલું જ તેમનું ચરિત્ર જાણવામા છે ઉપરાત સંયોગસત્તરીની દીકા, ઉપદેશ પ્રાસાદ અને દેવચ દ્રજકૃત પ્રગોત્તર વિગેરે અથોમા આ રત્નસચ્ચ અથની સાક્ષી આપેલી જોનામા આવે છે આ પ્રમાણે નગરના નામ ઉપરથી, સક્ષિત પ્રશસ્તિ ઉપરથી અને સાક્ષીના અથો ઉપરથી આ અથની વગરે પ્રાચીનતા જણાય છે

આ અથમા કર્તાએ કોણપણ અનુક્રમથી વિષયો લીધા હોય તેમ કહી શકાય નથી કોઈપણ વિષય પશ્ચિષ્ટ કહી શકાતો નથી

જૈન ગાંધારીઓએ જોડેલા બધા મુવિસ્તૃત વિષયો પ્રસિદ્ધ છે તેથી માત્ર જે જે કાળે જે જે નિયમની ગાથાઓ જાણનામા આવી તે તે કાળે તે તે ગાથાનો સંગ્રહ કરી અમુક અનુક્રમ ગોઠવ્યો હોય અને તેમા પણ અનુપયોગપણે અમુક ફેરફાર રહી ગયો હોય તેને પાઠો યથાથો ય સ્થાને ગોઠવવાનો સમય કે નિયમ ન રહ્યો હોય એમ પણ કનચિત્ ધારી શકાય છે. જેમકે—અરિહતના પ્રભાવનો નિયમ ૧૧ મા થી ૨૩ મા વિષયોની અદર ગણવા ચોખ્ખું હતો તેને બદલે ૪૫ મા નિયમ રાખ્યો છે તે અમ્થાને કહી શકાય. એના અનેક મથળો જોનામા આનનાથી એમ ધારી શકાય છે કે કર્ત્તવ્યે તેવી અનુક્રમની અપેક્ષાને મુખ્ય ગણી નથી, માત્ર નિયમોના ઉપયોગીપણાને જ મુખ્ય સ્થાન આપ્યું છે અને તે જ યો ય માની શકાય છે.

આ અથમા કર્ત્તવ્યે ૫૪૭ પ્રાકૃત ગાથાઓ વિવિધ સિદ્ધ અથોમાથી ઉદ્ભવી છે અને છઠ્ઠી બે ગાથા પ્રશસ્તિ તર્કિકે પોતાની કહેલી છે, તથા ૫૪૧ મી ગાથા ખાસ જરૂરીયાત હોનાથી છપાવતી વખતે કર્મઅથમાથી લઈને નાખી છે. તેથી કુલ ૫૫૦ ગાથાઓ આ અથમા થઈ છે. તેમા પ્રશસ્તિના નિયમ સહિત ગણતા કુલ ૩૩૬ વિષયો આવ્યા છે. તે સર્વ વિષયો ધર્માભિલાષીઓને અત્યંત હિતકર છે. આ સર્વ ગાથાઓ કયા કયા અથોમાથી ઉદ્ભવી છે ? તે બાબત કર્ત્તવ્યે કાંઈ પણ જણાવ્યું નથી અમને છપાવતી વખત તે જણાવવાની જરૂર લાગી હતી, પરંતુ તેટલો પ્રયાસ બની શક્યો નથી, કેમકે અનેક અથોના વાચક અને તીવ્ર ઉપયોગનાળા મુનિ મહારાજ જ તેવો પ્રયાસ કરી શકે તેમ છે.

આ અથ અતિ ઉપયોગી હોવાથી તેને છપાવનાના મૂળ ગ્રેન્ડ શ્રી હુબલી ધારનાડ જીજ્ઞાના નિનાસી “ શેઠ ચતુર્ભુજભાઈ તેજપાળ ” છે, તેમની પ્રેરણાથી જ આ અથ છપાવ્યો છે આ અથની લખેલી પ્રતોમા મૂળ ગાથા અને તેનાપર જૂની રૂઢિ પ્રમાણે રબો પૂરેલો હતો તેની ત્રણ પ્રતો મળી શકી હતી. તે ત્રણે ઘણી અશુદ્ધ હતી, તો પણ કેઈ કેઈ ટેકાણે પ્રત્યક્ષ તરીકે

કામ લાગી હતી. આ અથનુ ગુજરાતી ભાષાતર “ શ્રી જૈન ધર્મ પ્રસારક સભાના શાસ્ત્રી જેઠાલાલ દુરિયાણ ” પાસે કમળ્યુ છે તેમા શબ્દાર્થ અને તે ઉપર અમુક અમુક ઠેકાણે વિશેષાર્થ લખતા તેમણે પોતાનો જૈનશાસ્ત્રનો અનુભવ પણ બતાવી આપ્યો છે ત્યારપછી એ પોતે વાચી જઈ તેમા મારાધી બની શક્યો તેટલો મુધારો વધારો કર્યો છે તે ઉપરાંત આ અથની તૈયાર થયેલી પ્રેસકાપી લુખની મોકલતા રોઠ ચતુર્ભુજભાઈના ધર્મમિત્ર “ ગાગણભાઈ રવજી ” કે જેઓ જૈનશાસ્ત્રના સારા અનુભવી છે તેમણે પણ લક્ષપૂર્વક વાચીને કેટલીક સૂચનાઓ કરી હતી તે ઉપર ઘાતુ ધ્યાન આપનામા આવ્યુ છે.

મળેલી ત્રણે પ્રનો પ્રાય અશુદ્ધ હતી, તેમા બનતા પ્રયાસે શુદ્ધિ કરી છે, છતાં કોઈ ઠેકાણે અશુદ્ધિ રહી ગઈ હોય તો તે નિદ્વાનોએ શુદ્ધ કરી અમોને જણાવવા કૃપા કરવી.

આ અથ રચાયાનો સવત મળી શક્યો નથી, તો પણ મળેલી પ્રતમાથી એ- પ્રતના અતમા આ પ્રમાણે લખ્યુ છે —

इति श्री रत्नसचयग्रन्थ सूत्रट्वार्थतो संपूर्णेति
भद्र सवत १८३३ वर्षे शाके १६९८ प्रवर्तमाने—
ईत्यादि भीछ प्रतमा—

इति श्री रत्नसचयग्रन्थ सिधान्तसारोद्धारे ट्वा-
सूत्र सपूर्ण ॥ श्री सूर्यपुरे सवत १८०६ वर्षे कार्तिकमासे—

ઈત્યાનિ ત્રીજી પ્રતમા સવત લખ્યો નથી આ પ્રમાણે પ્રત લખ્યાનો સવત જોનામા આવ્યો છે તેથી ત્યાર અગાઉ આ અથ તૈયાર કરનામા આવ્યાનુ સમજી શકાય છે.

આ અથમા આગેના કુલ ૩૩૬ નિષયોની અનુક્રમણિકા આપેલી છે ઉપરાંત કોઈ કોઈ ખાસ નિષયો ઉપર વિસ્તરાર્થ અને કથા નિગેરે લખનામા આવ્યા છે તેના ૨૭ નિષયો છે તે પણ

અનુક્રમણિકાની પાછળ બતાવેલ છે. મિત્રાય ૨૮૦ થી ૨૮૮ મુધીની ૯ ગાથાઓ નિધિપક્ષની માન્યતાની છે, તથા તે મિત્રાય બીજે કેરલેક સ્થળે કાઠક વિચારબેદ જણાવે છે તેને ઠેકાણે અર્થ લખતા તે તે બાબત મૂળ અથવા સૂચનાવામાં આવેલ છે, છતાં અનુક્રમણિકા તથા નિસ્તૃત વિષયોના નોંધને અતે 'વિચારણીય સ્વળો' એવું મથાળું બાધી તેની નીચે તે તે નિયયો બતાવેલાં પણ છે તેથી તે બાબત અહીં લખનાની આવશ્યકતા નથી, ઈચ્છકો તે તે સ્વળો વાચી જશે અને તેનાપર જણના જેવી હકિકત અમને લખશે, તો તેમનો ઉપકાર માનનાપૂર્વક તેમની સૂચનાપર યાન આપનામાં આવશે.

આ તથ ઇપાનનામાં જેમણે આર્થિક સહાય આપી છે તેમના નામો ટાઈટલ ઉપર જ આપનામાં આવ્યા છે. આ અથના મુકો વાચતા કાઈ પણ દૃષ્ટિદોષાદિકને કાણે ભૂલો ગહી ગઈ હોય તે વાચકનર્ગ મુધાગીને વાચરો એવી આગા છે.

અણુચિત્રો લાભ—આ અથની શુદ્ધિ માટે નંબરે પ્રતો મેળવનાનો પ્રયાસ કરતા એક પ્રત રત્નસચયની ધારીને જ શ્રી હુબલીના પ્રહરથે મોકલી હતી, પરંતુ તે પ્રત વાચતા તો રત્નસચયની કમ્પમા જ તૈયાર કરેલ ગ્લમમુચ્ચય નામનો તે અથ નીકળ્યો. તે અથની ગાથાઓ પણ આ અથની જેટલી પળ છે. તેમાં જુદા જુદા ૩૦૧ નિયયો સમાવેલા છે. નંબરે તપાસ કરના માટે તેની અનુક્રમણિકા કરી આ અથની અનુક્રમણિકા સાથે મેળવી જોતા ૧૧૫ નિયયો આમાં આવેલા છે તે જ તેમાં પણ છે, અને ગાથાઓ પણ પ્રાયે તે જ છે. બાકીના નિયયો જુદા જ છે આ ગ્લમમુચ્ચય તથ પણ આ ગ્લમમુચ્ચય અથની જેવો જ ઉપયોગી વાય તેમાં હોનાથી ઇપાનના લાયક છે. ઉદાર પ્રહરથોનું તે તરફ ધ્યાન એવનામાં આવે છે.

સ ૧૯૮૫

આપા' શુ ૧૪

}

ગા. કુવરજી આણુ દજી.
શ્રી જૈન મર્મ પ્રસાન્ક સહાના પ્રમુખ.
ભાવનગર.

ખાસ સૂચના

જૈન ધર્મની તમામ પ્રકારની છપાવેલી છુટ્ટે અથવા
પ્રતો-સૂત્રો કે ગ્રંથો જે જોડાયે તે નીચેતે ગિરનારથી
મજાનરો પ્રાપ્તિ ત્યાં આપ્યા હિંદુસ્થાનમાં
છપાવેલ તમામ પુસ્તકો વેચના માટે
રાખનામાં આવે છે

શ્રી જૈન ધર્મ પ્રચારક મહા
ભાવનગર

શ્રી રત્નસંચય ગ્રંથની વિષયાનુક્રમણિકા

નંબર.	વિષય.	ગાથાનો અંક.
૧	મગળ ને અભિધેય.	૧
૨	નમસ્કાર મંત્રનું મહાત્મ્ય.	૨ થી ૧૦
૩	શત્રુજય તીર્થના મુખ્ય ૨૧ નામો.	૧૧-૧૩
૪	તિર્થગુણુલક દેવોને રહેનાના સ્થાન વિગેરે.	૧૪-૧૫
૫	ઉત્તરૈક્ય શરીરનું ઉત્કૃષ્ટ માન તથા સ્થિતિ.	૧૬-૧૭
૬	દેવોના ભોજ્ય પદાર્થો ગેના હોય છે ?	૧૮
૭	એક રાજનું પ્રમાણ.	૧૯-૨૦
૮	એક ઈંદ્રને આખા ભગવાન થતી ઈદ્રાણીઓની સંખ્યા.	૨૧- ૨
૯	સુષોપા ઘટાનું પ્રમાણ.	૨૩
૧૦	સંક્રાંતિને આશ્રીને દિવસની વૃદ્ધિનું પ્રમાણ	૨૪
૧૧	શ્રી મહાવીર સ્વામી તથા પદ્મનાભ સ્વામીનું અંતર.	૨૫
૧૨	આવતી ચોવીશીમા થનારા તીર્થકરોના જીવોના નામ	૨૬-૨૭
૧૩	વર્તમાન ચોવીશીમા તીર્થકરો, ચક્રવર્તી, વાસુદેવ, તીર્થકરના શરીરનું માન, આયુનું માન-આ પાંચ વસ્તુસૂચક બત્રીગ કોણવાળો યત્ર કન્યાની રીત અને યત્ર.	૨૮-૩૬
૧૪	વર્તમાન ૨૪ તીર્થકરના પિતાઓની ગતિ.	૩૭
૧૫	સર્વ તીર્થકરોના સમવસરણનું પ્રમાણ.	૩૮
૧૬	સમવસરણમા ખાર પર્વદાઓની સ્થિતિ.	૩૯
૧૭	ચોવીશ તીર્થકરોના કુલ સાધુ સાધ્વીઓની સંખ્યા.	૪૦-૪૨
૧૮	તીર્થકરોના ભવની સંખ્યા. (સમકિતની પ્રાપ્તિ પછીની)	૪૨

(૨)

નંબર.	વિષય.	આધારો અંક.
૧૯	નેમિનાથ ને રાજિમતીના નવ લવના નામો.	૪૩-૪૪
૨૦	ચોવીશે તીર્થકરોના નિર્માણના સ્થાન.	૪૫-૪૬
૨૧	મહાવીર સ્વામીએ નદનચુનિના લવમા કરેલા માસક્ષપણની સંખ્યા.	૪૭
૨૨	મહાવીર સ્વામીએ ગર્ભમા કરેલો અભિગ્રહ	૪૮
૨૩	મહાવીર સ્વામીએ મરચીના લવમા કરેલો કુળમદ.	૪૯
૨૪	ભરતચક્રીને થયેલ વિચાર.	૫૦
૨૫	ચોવીશે પ્રભુના કેવળજ્ઞાનના સ્થાનો	૫૧
૨૬	બાર ચક્રવર્તીના નામો.	૫૨-૫૩
૨૭	નં નામુદેવના નામો	૫૪
૨૮	નં નામુદેવના નામો.	૫૫
૨૯	નં નામુદેવના નામો.	૫૬
૩૦	બાર ચક્રવર્તીની ગતિ	૫૭
૩૧	નામુદેવ ને બળદેવની ગતિ.	૫૮
૩૨	ચક્રવર્તી ને નામુદેવની ઉત્પત્તિનો ક્રમ.	૫૯
૩૩	ત્રેશઃ શયાકા પુરોના છન, કાયા, પિતા અને માતાની સંખ્યા અને ગતિ.	૬૦-૬૧
૩૪	ચક્રીના ચૌદ રત્નોને ઉપજવાના સ્થાન વિગેરે.	૬૨-૬૪
૩૫	ચક્રવર્તીના નં નામો	૬૫
૩૬	સ્ત્રીગતિને શુ શુ સ્થિતિ પ્રાપ્ત ન થાય ?	૬૬
૩૭	અલવીને શુ શુ પ્રાપ્ત ન થાય ?	૬૭
૩૮	આનકને વસવા લાયક સ્થાન	૬૮
૩૯	આવકના એકવીસ ગુણ	૬૯-૭૧
૪૦	૮૯૯૯૯૯ ઉત્તર ગુણ.	૭૨
૪૧	શિષ્યની યોગ્યતા અયોગ્યતા આશ્રી દષ્ટાંતો (સનિસ્તર) ૭૩	
૪૨	સમકિતના ૬૭ બોલ. (વિસ્તારાર્થે ચુલ્લ) ૭૪-૭૫	
૪૩	કુશીજનાનની આવચરણ.	૭૬
૪૪	શીખવે તેને તજવાના દોષ.	૭૭

નંબર.	વિષય.	ગાથાનો અ ક.
૪૫	અરિહત પરમાત્માનો પ્રભાવ.	૭૮
૪૬	ધર્મજનના ભૂષણ.	૭૯
૪૭	પાપમા આરાને અતિ રહેવાનો સઘ વિગેરે.	૮૦
૪૮	દુઃખસહસ્રરિતુ જ્ઞાન તથા ગતિ વિગેરે.	૮૧-૮૨
૪૯	પાપમા આરાના અતનો ભાવ.	૮૩
૫૦	પાપમા આગમા જિનધર્મની સ્થિતિતુ કાળમાન.	૮૪
૫૧	જિનધર્મતુ મહાત્મ્ય.	૮૫
૫૨	ગતિભવ્ય છત્રો સખ ધી વિચાર.	૮૬
૫૩	જિનર્મ પ્રાપ્તિની દુર્લભતા.	૮૭-૮૮
૫૪	ક્ષમાની પ્રાધાન્યતા.	૮૯
૫૫	ધન વિગેરેની પ્રાપ્તિના મૂળ કારણો.	૯૦
૫૬	ધર્મથી સર્વ વસ્તુની પ્રાપ્તિ વિગેરે.	૯૧-૯૨
૫૭	પ્રવૃત્તિ કરનાના દશ શુભ સ્થાન.	૧૦૦
૫૮	અપૂર્વ વશીકરણ.	૧૦૧
૫૯	ચારે ગતિના ધ્યાનરૂપ કારણ.	૧૦૨
૬૦	નિપયનો વિચાર ન કરના વિષે.	૧૦૩
૬૧	ગરીરના રૂપની તરતમતા.	૧૦૪
૬૨	મોક્ષધોન્ય કમ માર્ગણા.	૧૦૫
૬૩	સામાન્ય ઉપદેશ.	૧૦૬
૬૪	બ્રહ્મચર્યની શ્રેષ્ઠતા.	૧૦૭
૬૫	સાધુલિંગ છતાં અન્ય એના પાપ.	૧૦૮
૬૬	સામાન્ય ઉપદેશ.	૧૦૯
૬૭	ચરણસિત્તરી.	૧૧૦
૬૮	કરણસિત્તરી.	૧૧૧
૬૯	દશવિધ યતિ ધર્મ.	૧૧૨
૭૦	ચાર પ્રકારની પિંડાદિ વિશુદ્ધિ.	૧૧૩
૭૧	ત્રણ પ્રકારે ધૃષ્ટિ ને ચાર પ્રકારે અભિગ્રહ.	૧૧૪
૭૨	મુનિ કેવા હોય ?	૧૧૫
૭૩	આઠે કર્મના બધની જવન્ય સ્થિતિ.	૧૧૬

(૪)

નંબર.	વિષય.	ગાથાનો અંક.
૭૪	આઠે કર્મની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ.	૧૧૭
૭૫	તેર કાઠીયાના નામ.	૧૧૮
૭૬	મનુષ્યભવની દુર્લભતાના દશ દૃષ્ટાંતો. (વર્ણન સાથે)	૧૧૯
૭૭	ધર્મની પૂર્ણ સામગ્રીનો સભવ મનુષ્ય ગતિમાજ છે	૧૨૦
૭૮	મનુષ્યભવની ઉત્તમતા	૧૨૧
૭૯	મનુષ્યભવની દુર્લભતા.	૧૨૨
૮૦	મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં ઉત્કૃષ્ટ ગર્જજ મનુષ્યની સખ્યા	૧૨૩-૧૨૬
૮૧	મનુષ્યને ઉપદેશ	૧૨૭
૮૨	એકે દિવ્ય જ્યોતે થતી પીડાતુ દૃષ્ટાંત	૧૨૮
૮૩	હકાય જ્યોતો સંયોગ	૧૨૯
૮૪	જયજ્ઞાની પ્રાધાન્યતા	૧૩૦
૮૫	અહિસાની પ્રાધાન્યતા.	૧૩૧
૮૬	કાનલુપ્તિએ પણ હિંસા કરીને દ્રવ્ય મેળવવાની જરૂર નથી	૧૩૨
૮૭	પાથે સ્થાવર જ્યોતુ પ્રમાણ	૧૩૩-૧૩૬
૮૮*	અણુગણ પાણી પીનાથી થતી અનતકાયની હિંસા.	૧૩૭
૮૯	મનુષ્યના દેહમાં જ્યોત્સવિ (એકે દિવ્યથી પથે દિવ્ય સુધીના)	૧૩૮-૧૪૧
૯૦	વનસ્પતિ જ્યોતના ભેદ	૧૪૨
૯૧	એકે દિવ્યથી પથે દિવ્ય સુધીના જ્યોતના નિવાસ સ્થાન.	૧૪૩-૧૪૫
૯૨	નિગો ના જ્યોતુ અનતાન તપણુ.	૧૪૬
૯૩	નિગોદના જ્યોતે દુષ્ણ	૧૪૭
૯૪	નિગોદ વિગેરેની સૂક્ષ્મતાનુ વર્ણન	૧૪૮-૧૫૦
૯૫	આ જીવ સર્વ સ્થાને ઉપજેલો ને મરણ પામેલો છે	૧૫૧

૬૬ એક મુદ્દત્ (બે ઘડી) માં નિગોદના છોડ કેટલા ભવ કરે ?	૧૫૨
૬૭ પાથે પ્રકારના સમકિતની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ.	૧૫૩
૬૮ નરકમાં થતી દશ પ્રકારની વેદના.	૧૫૪
૬૯ રત્નપ્રભા પૃથ્વીનું સ્થાન.	૧૫૫
૧૦૦ ભવનપતિ ને નારકીનું વાસસ્થાન.	૧૫૬
૧૦૧ પદર પ્રકારના પરમાધામીના નામ.	૧૫૭-૧૫૮
૧૦૨ દશ પ્રકારનું સત્ય.	૧૫૯
૧૦૩ અસત્ય બોલનાના દશ કારણો.	૧૬૦
૧૦૪ ઉત્સૂત્રરૂપ અસત્ય બોલનાનું ફળ.	૧૬૧
૧૦૫ સત્યનું મહાત્મ્ય.	૧૬૨
૧૦૬ ગીતાર્થ કેવું વચન ન બોલે ?	૧૬૩
૧૦૭ દાન સબધી નિશ્ચય.	૧૬૪
૧૦૮ સજ્જનોએ કેવું બોલવું ?	૧૬૫-૧૬૬
૧૦૯ રોષ વખતે કાર્ય ન કરવું.	૧૬૭
૧૧૦ ઋષભદેવના છોડે ફરેલી પ્રથમ ભનમા સમકિતની પ્રાપ્તિ	૧૬૮
૧૧૧ સમકિત દૃષ્ટિના લિંગ (ચિન્હ)	૧૬૯
૧૧૨ સમકિત દૃષ્ટિને ત્રિધાદૃષ્ટિની વહેચણી- ચાર ચાર પ્રકાર (અષ્ટભગીના વિનય સાથે)	૧૭૦-૧૭૧
૧૧૩ ત્રિધાતનનું મહા માહું ફળ.	૧૭૨-૧૭૩
૧૧૪ સુપાત્રદાનાદિનું ફળ.	૧૭૪-૧૭૬
૧૧૫ દાનના ભે અને તેનું ફળ.	૧૭૭
૧૧૬ મનના વ્યાપારની મુખ્યતા.	૧૭૮
૧૧૭ મહાવીર પ્રભુના મુખ્ય દશ આવકોના નામ	૧૭૯-૧૮૦
૧૧૮ આનંદ દશ આવકોના નિવાસ સ્થાન.	૧૮૧-૧૮૨
૧૧૯ દશે આનંદોની સ્ત્રીઓના નામ.	૧૮૩
૧૨૦ આનંદાદિક આવકોને થયેલા ઉપસર્ગો વિશે. (ઉપસર્ગના વર્ણન સાથે)	૧૮૪

નંબર.	વિષય.	ગાથાનો અંક.
૧૨૧	આન દાદિઃ આવકોના ગોકુળની સખ્યા.	૧૮૫
૧૨૨	આન દાદિક આવકોના ધનની સખ્યા	૧૮૬
૧૨૩	આન દાદિક આવકે સાતમા વ્રતમા કરેલ નિયમો.	૧૮૭-૧૮૮
૧૨૪	આન દ અને મહાશતકને થયેલ અવધિ જાનતું પ્રમાણ.	૧૮૯
૧૨૫	આવકની અગ્યાર પ્રતિમા. (નિરુદ્ધ સાથે)	૧૯૦
૧૨૬	આન દાદિઃ આવકોનું પ્રતિમાનહુન ને પરજોડગમન.	૧૯૧
૧૨૭	આન દાદિક આવકો કયા કયા નિમાનમા ઉપજ્યા છે ?	૧૯૨
૧૨૮-૧૩૦	સામાયિકમા વર્જવાના ઉર દોષ (મન, વચન, કાયાના)	૧૯૩-૧૯૮
૧૩૧	આઠ પહોરના પૌષધનું ફળ (દેનાયુરૂપ)	૧૯૯
૧૩૨	એ ઘડીના સામાયિકનું ફળ "	૨૦૦
૧૩૩	સામાયિકનું મહાત્મન.	૨૦૧-૨૦૨
૧૩૪-૧૩૬	અરિહુત, અહુત, અરુહુત શબ્દના અર્થ.	૨૦૩-૨૦૫
૧૩૭	અઠાર દોષ રહિત અરિહુતને નમસ્કાર. (દોષના નામ સાથે.)	૨૦૬-૨૦૭
૧૩૮	અરિહુતના આઠ પ્રાતિહાર્ય	૨૦૮
૧૩૯	દેનપરની અઘાની શ્રેષ્ઠતા	૨૦૯
૧૪૦	જિતેશ્વરની આજ્ઞાના પાલન અપાલનનું ફળ	૨૧૦-૨૧૩
૧૪૧	સઘનું લક્ષણ	૨૧૪
૧૪૨	ધનિયાનહીના મિથ્યાદુષ્કૃતોની સખ્યા	૨૧૫-૨૧૮
૧૪૩	કાપોતસર્ગના ૧૯ દોષ.	૨૧૯-૨૨૦
૧૪૪	શુદ્ધ દનમા લાગતા ઉર દોષ;	૨૨૧-૨૫
૧૪૫	વાણના રૂપ આવશ્યક	૨૨૬
૧૪૬	શુદ્ધ દનમા શુદ્ધ કહેનાના છ વચનો.	૨૨૭
૧૪૭	શુદ્ધની તેત્રીશ આશાતના	૨૨૮-૩૦
૧૪૮	શુદ્ધ દનનું ફળ.	૨૩૧-૩૨
૧૪૯	પ્રત્યાખ્યાનના આગારો.	૨૩૩-૩૬

નંબર.	વિષય.	ગાથાનો અંક.
૧૫૦	આવકની સનાવસો દયા.	૨૩૭
૧૫૧	આવકનું સનાવસો સત્ય.	૨૩૮
૧૫૨	આનકને સનાવસો અદત્તત્યાગ.	૨૩૯
૧૫૩	આનકને સવાવસો બ્રહ્મવ્રત.	૨/૦
૧૫૪	આવકને સનાવસો ધર્મિયુ પ્રમાણુ.	૨૪૧
૧૫૫	ઘરઘેરાસરમા ન બેસારના યોગ્ય પ્રતિમા.	૨૪૨
૧૫૬	પાચ પ્રકારના ચૈત્ય અને તેના લક્ષણ.	૨૪૩-૪૫
૧૫૭	જિનેશ્વરના ચાર નિર્દેશ.	૨૪૬
૧૫૮	જિનચૈત્યમા તજનાની દશ મોટી આશાતના.	૨૪૭
૧૫૯-૬૦	સ પ્રતિ રામએ કરાવેલ જિનચૈત્યો ને જિનપ્રતિમાની સંખ્યા	૨૪૮-૪૯
૧૬૧	ઋગ્વેદાદી લગણને સચિત્ત થનાનો કાળ.	૨૫૦
૧૬૨	સચિત્ત ત્યાગીને ખપતા કુળો.	૨૫૧
૧૬૩	કકાલુવિગય (મીકાઈ) વિગેરેનો કાળ.	૨૫૨-૫૪
૧૬૪	નિદળ ને દહીમા જીવોત્પત્તિ વિષે.	૨૫૫
૧૬૫	ગળ્યા નિનાની છાશ બાબત	૨૫૬
૧૬૬	અચિત્ત જળ વિચાર.	૨૫૭-૫૮
૧૬૭	એકવીશ પ્રકારનું અચિત્ત (પ્રાસુક) જળ	૨૫૯-૬૦
૧૬૮	ઉકાળેલા પાણીનો કાળ (અથ અચિત્ત)	૨૬૧
૧૬૯	વગર ચાળેલા લોહને અચિત્ત થનાનો કાળ.	૨૬૨-૬૩
૧૭૦	ઔષધ વિગેરેને અચિત્ત થવાના કારણ.	૨૬૪-૬૫
૧૭૧	ગૌતમ તથા સુનર્મી સનામીનો નિર્નાણુ સમય.	૨૬૬
૧૭૨	જબૂરનામીનો નિર્નાણુ સમય અને દશ વસ્તુનો નિરહ	૨૬૭-૬૮
૧૭૩	બીજ વસ્તુઓના નિષ્કેદનો સમય	૨૬૯-૭૧
૧૭૪	ચાર કાળિકાર્યાર્થનો સમય વિગેરે.	૨૭૦-૭૬
૧૭૫	આગમોને પુસ્તકારૂઢ કર્યાનો સમય.	૨૭૭
૧૭૬	દિગબરોની ઉત્પત્તિનો સમય.	૨૭૮
૧૭૭	બીજનાર આગમોનું પુસ્તકારૂઢપણું	૨૭૯

નંબર.	વિષય.	ગાથાનો અંક.
૧૭૮	પાખી ચૈામાસીનો ફેરફારનો સમય	૨૮૦
૧૭૯	આવક માટે મુખ્યવ્યવસ્થાને ચરવણાની સ્થાપના	૨૮૧-૮૨
૧૮૦	અષ્ટમી તથા પાક્ષિક તિથિનો નિર્ણય.	૨૮૩-૮૮
૧૮૧	સાકપોરસી વિગેરેનું કાળ માન.	૨૮૯-૯૦
૧૮૨	પુરિમકૃત પ્રમાણ	૨૯૧-૯૨
૧૮૩	રાત્રીના કાળનું જ્ઞાન.	૨૯૩
૧૮૪	પોરિસીનું પ્રમાણ.	૨૯૪-૯૫
૧૮૫	પડિસેદહનું કાળ.	૨૯૬
૧૮૬	ક્ષયતિથિનો સંભવ.	૨૯૭
૧૮૭	જ્ઞાને ગર્ભધાનું કરવાનો કાળ.	૨૯૮
૧૮૮	જ્ઞાને પુરુષના કામવિકારની હદ.	૨૯૯
૧૮૯	ગર્ભાવાસનું કુખ	૩૦૦
૧૯૦	મસલ વખતે થતું કુખ.	૩૦૧
૧૯૧	કાષ્ઠિક ને ચેડરાજાના યુદ્ધમા હુલાયેલા મનુષ્યોની સંખ્યા તથા ગતિ	૩૦૨-૩
૧૯૨	ચૌ. પૂર્વના નામ.	૩૦૪-૫
૧૯૩	સિદ્ધાંતના એક પદમા શ્લોકની સંખ્યા.	૩૦૬
૧૯૪	મોક્ષ ગમનનો સરલ માર્ગ.	૩૦૭
૧૯૫	ગાથા (આર્યા) ૭૬નું લક્ષણ.	૩૦૮-૯
૧૯૬	ઉત્તરમધ્યમ સૂત્રના ૩૦ અધ્યયનોના નામ.	૩૧૦-૧૪
૧૯૭	જ્ઞાનની વૃદ્ધિ કરનારા નક્ષત્રો.	૩૧૫
૧૯૮	પીસ્તાળીશ આગમની કુલ ગાથા સંખ્યા.	૩૧૬
૧૯૯	જ્ઞાનાવ્યાસમા અપ્રમાદીપણાની જરૂર.	૩૧૭
૨૦૦	નકારરૂપે ઉપદેશ.	૩૧૮-૧૯
૨૦૧	દુર્જય એવા ચાર વાના	૩૨૦
૨૦૨	પાત્ર સમિતિનું પાલન	૩૨૧
૨૦૩	નકારમા ઉપદેશ.	૩૨૨
૨૦૪	પાત્ર કારણોવડે જ કાર્ય બને એ માયતા સમકિતીની હોય.	૩૨૩

નંબર.	વિષય.	ગાથાનો અંક.
૨૦૫	પાંચ ઈંદ્રિયોની અનર્થતા.	૩૨૪
૨૦૬	પાંચ પ્રમાણની અનર્થતા.	૩૨૫
૨૦૭	ધર્માદિક નહીં માનનારને કરવા યોગ્ય શિક્ષા.	૩૨૬
૨૦૮	ભયના સાત સ્થાન.	૩૨૭
૨૦૯	સાધુની સાત મહત્ત્વી.	૩૨૮
૨૧૦	આઠ અભવ્યના નામ.	૩૨૯
૨૧૧	અષ્ટ મગળના નામ	૩૩૦
૨૧૨	આવકતું કર્તવ્ય.	૩૩૧
૨૧૩	આવકના દ્રવ્યનો સદુપયોગ.	૩૩૨
૨૧૪	દશ પ્રકારના પુણ્યક્ષેત્રના નામ.	૩૩૩
૨૧૫	વર્જવા યોગ્ય નવ નિયાળા.	૩૩૪
૨૧૬	દશ પ્રકારના કટપટ્ટક્ષ.	૩૩૫
૨૧૭	અરિહતાદિક દશની વૈયાનવ્ય	૩૩૬
૨૧૮	બ્રહ્મચર્યની નવ વાઙ.	૩૩૭
૨૧૯	ચૌદા વ્રતના ભગતુ પ્રાયશ્ચિત્ત.	૩૩૮
૨૨૦	મુનિરાજની બાર પ્રતિમા.	૩૩૯
૨૨૧	બાર પ્રકારનો તપ.	૩૪૦-૪૧
૨૨૨	બાર ભાવનાઓ	૩૪૨-૪૩
૨૨૩	તેર પ્રકારની અશુભ ક્રિયા.	૩૪૪
૨૨૪	વિષયાધ અંગોની દુષ્ટતાતુ પરિણામ.	૩૪૫
૨૨૫	પરદેશી રાજ્યે કેશી ગણધરને કરેલા ૧૦ પ્રશ્નો અને કેશી ગણધરે આપેલા ઉત્તરો. (વિસ્તૃત સમજૂતિ સાથે)	૩૪૬-૪૭
૨૨૬	સાધુને આતુર્ભાસ રહેવા યોગ્ય ક્ષેત્રના ૧૩ ગુણ.	૩૪૮
૨૨૭	ચૌદ પ્રકારની અવ્યતર મધી (પરિમહ).	૩૪૯
૨૨૮	નવ પ્રકારનો બ્રાહ્મ પરિમહ.	૩૫૦
૨૨૯	સિદ્ધના ૩૧ ગુણ.	૩૫૧
૨૩૦	સિદ્ધના ૫૬૨ લેહ.	૩૫૨-૫૬
૨૩૧	પંચ પ્રમોદિના ગુણોની સંખ્યા.	૩૫૭

નંબર.	વિષય.	ગાથાનો અંક.
૨૩૨	દીક્ષાને અયોગ્ય પુરુષાદિકના પ્રકારની સંખ્યા.	૩૫૮-૬૦
૨૩૩	દશ ને સોળ સંજ્ઞા. (સર્વ જીવને હોય તે)	૩૬૧-૬૨
૨૩૪	વનસ્પતિકાચમા જણાતી દશે સંજ્ઞા.	૩૬૩-૬૬
૨૩૫	સત્ત્વ પ્રકારે અસયમ	૩૬૯-૬૮
૨૩૬	સત્ત્વ પ્રકારે સયમ.	૩૬૯
૨૩૭	અકાર લાગરશી.	૩૭૦
૨૩૮	તીર્થંકર નામકર્મ બાધવાના ૨૦ સ્થાનો.	૩૭૧-૭૩
૨૩૯	કયા તીર્થંકરના જીવે કેટલા સ્થાનો આરાધ્યા હતા ?	૩૭૪
૨૪૦	વીશ પ્રકારનો અવિનય.	૩૭૫-૭૭
૨૪૧	ચોવીશ દંડક.	૩૭૮
૨૪૨	મુહુર્ત ને શરીરની પરિભ્રમણના ૫૦ બોલ	૩૭૯-૮૦
૨૪૩	જિનકંઠી મુનિની ૧૨ પ્રકારની ઉપધિ.	૩૮૧-૮૨
૨૪૪	પાચમા આરાના મનુષ્યાદિનું દિનુષ્ટ આયુષ્ય	૩૮૩-૮૪
૨૪૫	મનુષ્યાદિનું જમ ય આયુષ્ય.	૩૮૫
૨૪૬	અઠાવીશ લબ્ધિઓના નામ. (વિસ્તાર સાથે)	૩૮૬-૩૮૯
૨૪૭	અરિહંતના સમયમા શુ મુ વિગેષ હોય ?	૩૯૦
૨૪૮	ચૌદ શુભસ્થાનના નામ.	૩૯૧
૨૪૯	એકે દ્રિયમા ગયા પછી દેવોને થતુ દુઃખ	૩૯૨
૨૫૦	વનસ્પતિનું અચિત્તપણુ કયારે થાય છે ?	૩૯૩
૨૫૧	પાચ પ્રકારના ચારિત્રના નામ.	૩૯૪-૯૫
૨૫૨	નપુ સંક સંબંધી અર્થજિનાની ગાથા	૩૯૬
૨૫૩	નપુ સંકના લક્ષણ	૩૯૭
૨૫૪	ગળીનાળા વસ્ત્રના સંગથી થતી જીવોત્પત્તિ.	૩૯૮-૪૦૦
૨૫૫	અલવ્યને ન પ્રાપ્ત થાય તેના સ્થાનો.	૪૦૧
૨૫૬	સાત કુલકરના નામ.	૪૦૨
૨૫૭	સાત કુલકરની પત્નીઓના નામ.	૪૦૩
૨૫૮	દ્વિદળનું લક્ષણ.	૪૦૪
૨૫૯	મહાવિદેહ કોના સાધુઓના અહારનું માન.	૪૦૫

નંબર.

વિષય.

ગાથાનો અંક.

૨૬૦	મહાવિદેહ ક્ષેત્રના સાધુઓના મુખતુ તથા પાત્રતુ પ્રમાણ.	૪૦૬
૨૬૧	મહાવિદેહ ક્ષેત્રના સાધુઓની મુખવસ્ત્રિકાતુ પ્રમાણ.	૪૦૭
૨૬૨	સ મહી રાખેલા ધાન્યની યોનિનો કાળ.	૪૦૮-૪૧૬
૨૬૩	સાધ્વીના ગ્રંથ ઉપક્રમણા. (વિસ્તાર સાથે)	૪૧૭-૧૮
૨૬૪	તિર્થેય ને મનુષ્યની સ્ત્રીના ગર્ભની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ.	૪૧૯
૨૬૫	દાન દેનાના દશ પ્રકાર (કારણ)	૪૨૦
૨૬૬	ઉચ્ચાર નિગેરે પગઠવાની ભૂમિ	૪૨૧-૨૨
૨૬૭	તુણ પચક.	૪૨૩
૨૬૮	અર્ધ પચક.	૪૨૪
૨૬૯	સાધુના રૂઢ ગુણો.	૪૨૫-૨૬
૨૭૦	અષ્ટાગ નિમિત્તાદિ રૂઢ પ્રકારતુ પાપશ્રુત.	૪૨૭-૨૮
૨૭૧	આ અવસર્પિણીમા થયેલા દશ અન્નચેરા.	૪૨૯-૩૨
૨૭૨	સ મુર્ધિમ મનુષ્યની ઉત્પત્તિના ૧૪ સ્થાનો.	૪૩૩-૩૪
૨૭૩	પદ્મ યોગના નામ.	૪૩૫
૨૭૪	બાર ઉપયોગ.	૪૩૬
૨૭૫	બાવીશ અભક્ષ્ય.	૪૩૭-૩૮
૨૭૬	બારીશ અનતકાય.	૪૩૯-૪૩
૨૭૭	અનતકાય ને પ્રત્યેક વનસ્પતિતુ લક્ષણ.	૪૪૪-૪૬
૨૭૮	રાત્રિસોજનના દાય.	૪૪૭-૫૪
૨૭૯	પાત્ર પ્રકારના શરીર.	૪૫૫-૫૭
૨૮૦	દાનધર્મની પ્રશસા	૪૫૮-૬૦
૨૮૧	છત્ર અને કર્મતુ જીવ બળવાનપણ.	૪૬૧
૨૮૨	સુપાત્રદાનતુ મહાત્મ્ય.	૪૬૨
૨૮૩	સુપાત્રને અયોગ્ય દાન આપનાતુ માહુ કળ.	૪૬૩
૨૮૪	ધર્મના અર્થાને તેના દાતાગ્ની અત્પતા.	૪૬૪
૨૮૫	જનધર્મ ગિનાય અન્યત્ર શ્રોક્ષ નથી.	૮૬૫-૬૬
૨૮૬	જગતને કાણ શોભાવે છે ?	૪૬૭

નંબર.	વિષય.	ગાથાનો અંક.
૨૮૭	સજ્જનનો સ્વભાવ.	૪૬૮
૨૮૮	સજ્જનની સમૃદ્ધિ સર્વને સામાન્ય હોય.	૪૬૯
૨૮૯	સર્વોત્કૃષ્ટ સાર વસ્તુઓ.	૪૭૦-૪૭૧
૨૯૦	કોનો જન્મ નિષ્ફળ છે ?	૪૭૨
૨૯૧	ઉત્તમ મનુષ્ય કેવા હોય ?	૪૭૩
૨૯૨	આદરવા યોગ્ય ને ત્યાગવા યોગ્ય પાત્ર પ્રકારની ૭-૭ વસ્તુઓ.	૪૭૪-૪૭૫
૨૯૩	આવકના મુખ્ય સાત શુભ.	૪૮૦
૨૯૪	નન શ્રેયેકના નામ	૪૮૧
૨૯૫	પાત્ર સુમેરના નામ.	૪૮૨
૨૯૬	એક રાજલોકનું પ્રમાણ	૪૮૩-૪૮૪
૨૯૭	ચોવીશે તીર્થ કરોના સમનસરણમા રહેલા અશોકવૃક્ષનું પ્રમાણ.	૪૮૫
૨૯૮	પાત્ર પ્રકારનું મિથ્યાત્વ. (વિવરણ સાથે)	૪૮૬
૨૯૯	પાત્ર પ્રકારનું સમ્યક્ત્વ (વિવરણ સાથે)	૪૮૭
૩૦૦	ક્ષમાઅમણ નામની સાર્થકતા ને નિર્સાર્થકતા.	૪૮૮
૩૦૧	મૃત્યુનો નિમિત્ત કોઈથી થતો નથી	૪૮૯
૩૦૨	એકત્વ ભાનના	૪૯૦
૩૦૩	જૈનધર્મની ઉત્તમતા	૪૯૧
૩૦૪	આ સસારમા દુર્લભ પદાર્થો.	૪૯૨
૩૦૫	સર્વ જીવોના સામાન્ય સ્વભાવ.	૪૯૩
૩૦૬	હિંસાનો પ્રતિકાર-તેનું નિવારણ મુશ્કેલ છે	૪૯૪
૩૦૭	જીવદયાનું મહાત્મ્ય.	૪૯૫
૩૦૮	જનનું સામાન્ય લક્ષણ.	૪૯૬
૩૦૯	પૃથ્વીકાય જીવોના શરીરની સૂક્ષ્મતા.	૪૯૭
૩૧૦	બીજા એકે દ્રવ્ય જીવોના શરીરની સૂક્ષ્મતા.	૪૯૮
૩૧૧	નિગોદના જીવોનું સ્વરૂપ	૪૯૯
૩૧૨	સમકિતનું મહાત્મ્ય-સમકિતીની ગતિવિગતે	૫૦૦-૫૦૩
૩૧૩	મિથ્યાત્વ અને નિહલોનું સ્વરૂપ.	૫૦૪

નંબર.	વિષય.	ગાથાનો અંક.
૩૧૪	પાત્ર પ્રકારના દાનતુ સ્વરૂપ.	૫૦૫-૯
૩૧૫	ઉપવાસને બદલે કરી મકાતા બીજા પચ્ચખાણો.	૫૧૦-૧૧
૩૧૬	અધીસહિત (ગઠસી)ના પચ્ચખાણતુ ફળ.	૫૧૨
૩૧૭	શત્રુ જય તીર્થના સ્મરણપૂર્વક તે તીર્થ કરાતા તપતુ ફળ.	૫૧૩-૧૪
૩૧૮	તપથી અપતા કર્મોતુ પ્રમાણ.	૫૧૫
૩૧૯	સાધુને કલ્પનીય જળ.	૫૧૬
૩૨૦	શ્રી સીમધર સ્નામીના જન્મદિકનો કાળ ને જન્મ સ્થાન.	૫૧૭-૧૮
૩૨૧	સાડીબાર કરોડ સુવર્ણના તોલતુ પ્રમાણ.	૫૧૯
૩૨૨	સાધુને લેવાના આહારમા ટાળવાના ૪૭ દોષ.	૫૨૦-૨૫
૩૨૩	કોન-માન-માયા-લોભપિડના ઉદાહરણો.	૫૨૬
૩૨૪	સાત સમુદ્ધાતના નામ.	૫૨૭
૩૨૫	પાપની આલોચના.	૫૨૮
૩૨૬	અકાર પાપસ્થાનના નામ.	૫૨૯-૩૧
૩૨૭	ઉત્કૃષ્ટ ને જઘન્ય કાળે થતા તીર્થ કરોની સખ્યા તથા જન્મસખ્યા.	૫૩૨
૩૨૮	વીશ વિહરમાન જિનના લગ્ન	૫૩૩-૩૪
૩૨૯	અલભ્ય જીવને અપ્રાપ્ત સ્થાનો.	૫૩૫
૩૩૦	નરકાદિ ચારે ગતિમા જનારા જીવોના લક્ષણ.	૫૩૬-૪૧
૩૩૧	લેશ્યાવાળા જીવોના બંને પ્રકારના દૃષ્ટાંત.	૫૪૨
૩૩૨	મોક્ષનો માર્ગ.	૫૪૩
૩૩૩	આવકતુ કર્તવ્ય.	૫૪૪
૩૩૪	પ્રચાર કરના યોગ્ય પાત્ર પકાર.	૫૪૫
૩૩૫	બાર ચક્રવર્તીના શરીરતુ માન.	૫૪૬-૪૮
૩૩૬	કર્તાતુ નામ-સ્થાન-ગુરુતુ નામ વિગેરે.	૫૪૯-૫૦

જે'જે વિષયમા વધારે વિસ્તાર કરેલ છે તેની વિગત."

નંબર.

'વિષય

- ૧૩ વતંમાન ચોષીશીના તીર્થકરો, ચક્રર્તી, વાસુદેવ, તીર્થકરના શરીરનું માન ને આયુષ્યનું પ્રમાણ-યત્ર સાથે આપ્યું છે
- ૪૧ મહાવીરસ્વામીએ નહન ઋષિના લગ્નમા કરેલ એક લાખ વર્ષ પર્વત મામખમણનો મેળ મેળવેલો છે.
- ૪૧ શિષ્યને જ્ઞાન આપના આરેની ચો ચતા અથોગ્યતાને આશ્રીને ૧૪ દશાતો શ્રીનદીસૂત્રની દીક્ષામાથી લગ્ન ૧૨ પૃષ્ઠમા વિસ્તાર સાથે આપેલા છે
- ૪૨ સમકિતના ૬૭ બોલ. વિસ્તાથી આપ્યા છે.
- ૫૬ ધર્મથી સર્વ વસ્તુની પ્રાપ્તિ થાય છે. ઇત્યાદિ હકીકત વાળી નવ ગાથાઓ ખાસ ધ્યાન આપવા લાયક છે
- ૭૬ મનુષ્યજન્મની દુર્લભતા સૂચનનારા ૧૦ દશાતો વિસ્તાર સાથે આપેલા છે. તેમા ૪ પૃષ્ઠ રોક્યા છે
- ૮૦ અઢીઢીપ પ્રમાણ મનુષ્યક્ષેત્રમા ગર્ભજ મનુષ્યની ઉત્કૃષ્ટ સજ્યા કેટલી હોય છે, તેની ૪ ગાથા અર્થ સાથે બતાવેલ છે
- ૮૯ મનુષ્યના ગતિમા એકેદ્રિયથી પચેદ્રિય સુધી સર્વ જીવોની ઉત્પત્તિ બતાવી છે તેમા કેટલીક વાત સદિધ છે.
- ૧૧૦ સમકિતદષ્ટિ ને મિથ્યાદષ્ટિની વહે ચર્ચ-તેના આઠ પ્રકાર-સાગી સમજણ સાથે બતાવેલા છે.
- ૧૨૦ આનંદાદિ દસે આનંદોને થયેલા ઉપમર્ગો વિગેરેની હકીકત મારી રીતે આપનામા આવેલ છે
- ૧૨૫ આવડની (૧૧) પ્રતિમાનુ વર્ણન સારી રીતે આપેલું છે
- ૧૩૧-૩૨ એક સામાયિક ને એક પૌપથનું દેનગતિનું આયુષ્ય બાધનારૂપ જે રૂળ કણુ છે, તે શુદ્ધિપૂર્વક ઘગવીને મેળવી આપેલ છે.

- ૫૨ ધર્માવાહીના મિથ્યાદુષ્ટતાની સંખ્યા (૫૬૩) જનભેદાવી માડીને છ સાક્ષી મુધીના ગુણાન્ગથી મેળવી આપેલ છે.
- ૫૧-૫૪ આરતના પાંચ આયુષ્યત મુનિરાજના પાંચ મહાવ્રત સાથે સગળાવી મુનિના વીગ વસા ઠંગવીને આવકના સના વસા પ્રમાણે ઘટાડેલા છે. આ ઘટના ખાસ લક્ષ આપના ચોખ્ખ છે.
- ૨૫ પરદેશી ગઝલએ કેશી ગાપરને કહેલા દગ પ્રશ્નો અને તેના કેશી ગાપરે આપેલાં ત્વરે બહુ સારી રીતે સમજી શકાય તેમ શ્રીગયપસેણીની દીકામાવી લખેને આપેલા છે.
- ૨૪૬ અહાવીગ લખિવઓના નામો આપી તે સાગી રીતે વિસ્તારથી સમજાવેલ છે.
- ૨૬૨ સમઢી રાખેલા ધાન્યની ચોનિનો જાણ ઓઢોનતો સમજાવુ બતાવ્યો છે. તેની નવ ગાથાઓ છે.
- ૨૬૩ સાધીજના રૂપ ઉપકરણો વિસ્તારથી સમજાવ્યા છે.
- ૨૬૮ પાંચ પ્રકારના સમકિત માગી રીતે સમજાવેલ છે.
- ૨૬૯ પાંચ પ્રકારના મિથ્યાત્વ સાગી રીતે સમજાવેલ છે.
- ૩૧૪ પાંચ પ્રકારના દાન જુની જુની પાંચ ગાથાથી બતાવ્યા છે.
- ૩૨૨ માણને લેવાના આહાર સખધી ૮૭ દોષ બહુ વિસ્તારથી આપેલા છે તેમા પાંચ પાના રોક્યા છે.
- ૩૨૩ કોધ, માન, માયા ને લોભપિડ ઉપર ચારે ઉદાહરણો આપ્યા છે, તે ખાસ પાંચના લાયક છે.
- ૩૨૭ હિંદુ કાળે ને જઘન્યકાળે વિચરતા તીર્થ કરોની સંખ્યા અને તે કાળે થતા તીર્થ કરોના જન્મની સંખ્યા સારી રીતે બતાવનામા આપેલ છે.
- ૩૩૦ નરકાદિ ચારે ગતિમા જનારા મનુષ્યોના લક્ષણ મારી રીતે બતાવ્યા છે, તે વાચીને યાનમા રાખના લાયક છે
- ૩૩૧ છ લેગ્યાનાળા જોની ઓળખાણ કરાવનાર જબુ પુક્કના ક્ષણ ખાનારત ને લુટના આનનાર ચોરોનુ દ્રષ્ટાત સારી રીતે આપનામા આવેલ છે.

વિચારણીય સ્થળો

- વિષય ૭ મા ને ૧૯૬ મા રાજલોકનુ પ્રમાણ કહેલ છે તે.
 વિ. ૧૫ મા શોષીને પ્રભુના સમન્સરણનુ પ્રમાણ કહેલ છે તે.
 વિ. ૫૭ મા પાશ્વમા આરામા ધર્મનુ કાળમાન કહ્યુ છે તે.
 વિ. ૮૬ મા મનુષ્ય શરીરમા એકે દ્રિયથી ૫ એ દ્રિય સુધીના
 જીવોની ઉત્પત્તિ કહી છે તે.
 વિ. ૧૦૦ મા ભુવનપતિ ને નારડીનુ વાસસ્થાન કહેલ છે તે.
 વિ ૧૭૮-૭૯-૮૦ ની ગાથાઓ ૯ વિધિપદ્ધ ગમ્ઠની
 માન્યતાની છે તે.
 વિ. ૨૧૦ મા આઠ અભવ્યો પ્રસિદ્ધિમા આવેલ કહ્યા છે તે
 વિ ૨૧૪ માં પુણ્યક્ષેત્ર દશ પ્રકારના કહ્યા છે તે.
 વિ. ૨૫૨ મા નપુ સક સ બ ધી ગાથાનો અર્થ ખેડો નથી તે.
 વિ ૨૭૨ મા સમૃદ્ધિમ મનુષ્યની ઉત્પત્તિના સ્થાનો
 કહ્યા છે તે
 વિ ૨૭૮ મા રાત્રિસોજનનો અપાર દોષ કહેલ છે તે.

શ્રી રત્નસંચય પ્રકરણમ્

(અર્થ મહિત)

૧ મ ગળ ને અભિધેય.

નમિઝ્ઞ જિણ વીર, ઉવચારદ્વા ગુરુ ચ સીસ ચ ।

સિદ્ધાંતસારગાહા, મળામિ જે રચણસારિચ્છા ॥ ૧ ॥

અર્થ—શ્રી વીરજિનને નમસ્કાર કરી ગુરુ અને શિષ્યના ઉપકારને માટે સિદ્ધાંતની માન્યતા ગાથાઓ કે જે રત્ન મળી છે તેને હું કહું છું. ૧

૨ નવકાંઠ મંત્રનું માહાત્મ્ય.

નવકારઙ્કઅસ્વર, પાવ ફેડેડ સત્ત અચરાઈ ।

પક્ષાસ ચ પણ, સાગરપણસય સમગ્ગેણં ॥ ૨ ॥

અર્થ—નવકાંઠમંત્રનો એક અક્ષર ગુણવાદી સાત સાગરોપ

૧ આ પ્રથમ અથવા પ્રવચનમાં જુ. ૧ જુ. ૧ સિદ્ધાંતોમાંની સારવૃત્ત ગાથાઓ લઈને સમગ્ર કર્યો છે તે ગાથાઓ ૨૧ જેવી હોવાથી અનુ નામ રત્નમંચય રાખ્યું છે

મના પાપ દૂર થાય છે, એક પ —શબ્દ ગુણનાથી પચાસ સાગરોપમના પાપ નાશ પામે છે, અને ચમત્ત—આખો મન ગુણનાથી પાચમે સાગરોપમનું પાપ નષ્ટ થાય છે, અર્થાત્ એવા સાગરોપમ નુ'ની નનકતિર્થ યાદિ ગતિમા પાપ ભોગનતા જોડવા પાપ નષ્ટ થાય તેવા એક અક્ષર વિગેરેથી ક્ષય પામે છે ૨

જો ગુણડ લક્ષ્મમેગ, પુણડ વિહીણ જિણનમુક્કાર ।
તિથયરનામગોઅ, સો પાવડ સાસયં ઠાણ ॥ ૩ ॥

અર્થ—જે પ્રાણી આ વિનયના (પચાપન્નેષિતા) નનકાન્ મનને એક લાખના ગુણે—એ મનનો લખ જાપ કરે, તથા વિધિથી તેની પૂજા કરે, તે પ્રાણી તીર્થ કર નામોત્તરકર્મ ઉપાર્જન કરી પ્રાતે શાંતિન સ્થાન (ભોક્ષ) ને પામે છે આ તેનું ઉત્કૃષ્ટ ફળ છે ૩
અદ્દેવ ચ અદ્દ સયા, અદ્દ સહસ્ત ચ અદ્દ કોડીઓ ।

જો ગુણડ નમુક્કારં, સો તડયમવે લહડ મુક્કર ॥ ૪ ॥

અર્થ—જે મનુષ્ય આઠ કરોડ આઠ લાખ આઠસો ને આઠનાર આ નનકાન્ મનને ગણે (જાપ કરે તે) ત્રીજે ભવે મોક્ષને પામે છે. (ઉપરની ગાથા સાથે આ ગાથાનો વિગેર નથી કાન્ટાકે તેમા લુગી ગીતે ફળ બતાવ્યું છે આમા લુગી ગીતે બતાવ્યું છે) ૪

જ હમ્માસિય—વરિસિય,—તવેણ વિદ્વેણ જિડ્ઝણ પાવ ।

નવકાર અણાણુપુઠ્ઠી, ગુણણેણ તહ સ્વણદ્વેણ ॥ ૫ ॥

અર્થ—જો મામના અને આ મામના ત્રીજ તપરડે જે પાપ ક્ષીણ થાય છે તે પાપ આ નનકાન્ મનને અનાનુપૂર્વિએ ગુણનારી અર્થ કાજરડે ક્ષીણ થાય છે (અનાનુપૂર્વિ છાપેલી તેમજ કપા પર લખેલી હોય છે તે ગણનામા ચિત્તની એમામતા થાય છે તેથી તેનું ફળ વિગેર થાય છે.) ૫

વાહિજલજલણતકર, - હરિકરિસગામવિસહરમયાઈ ।

નાસતિ તમ્સવેણ, જિણનવકારપ્પભાવેણ ॥ ૬ ॥

જિતેશ્વરના નવકાન્નમત્રના પ્રભાવને વ્યાધિ, જળ, અગ્નિ, શ્વા, મિંહ, હાથી, સનામ અને મર્ધ એ ત્રિગેવી ઉત્પન્ન થતા ભયો તરફના નાશ પામે છે. ૬

જિણસાસણસ્ત સારો, ચડદસપુઢ્વાણ જો સમુદ્ધારો ।

જસ્ત મળે નવકારો, સસારો તસ્મ કિ કુર્ણઈ ॥ ૭ ॥

જિનશાસનના સાંભૂત અને ચૌદપૂર્વમાથી ઉદ્ધરેલો નવકાન્નમત્ર જેના હૃદયમાં જો હોય, તે પુરુષને મસાર નુ કંઈ શકે ? કાર્ પશુ હુખ આપી શકે નહીં. (નવકાન્ન મત્ર નમસ્કારનો અપભ્રંશ મમજો.) ૭

એસો મગલનિલઓ, મયવિલઓ સયલસઘસુહજણઓ ।

નવકાર પરમમતો, ચિતિઅમિત્તં સુહ દેઈ ॥ ૮ ॥

આ શ્રેષ્ઠ નવકાન્ન મત્ર મગળનું સ્થાન છે, ભયનો નાશ કરનાર છે, જલજ સંવતે મુખ ઉત્પન્ન કરનાર છે અને મન ધ્વંષિત મુખને આપનાર છે. ૮

અપ્પુઢ્વો કપ્પતરુ, ચિતામાણિકામકુમ્ભકામગવી ।

જો જાયઈ સયલકાલ, સો પાવડ સિવસુહ વિડલ ॥ ૯ ॥

આ નવકાન્નમત્ર અપૂર્વ કુટપતડ, ચિતામણિ રત્ન કામઘટ અને કામધેનુ તુલ્ય છે, તેનું જે પ્રાણી સનાકાળ ધ્યાન કરે છે તે ત્રિપુત્ર એવું મોક્ષમુખ પામે છે. ૯

પવનમુક્કારમત, અતે સુચ્ચતિ વસણપત્તાણ ।

સો જઈ ન જાઈ મુક્ક, અવસ્સ વેમાણિઓ હોઈ ॥ ૧૦ ॥

મના પાપ ફળ થાય છે, એક પ —ગાળડ ગુણનાથી પચાસ માગશેપમના પાપ નાશ પામે છે, અને અમર-આખો મત્ર ગુણનાથી પાચમે માગશેપમનુ પાપ નષ્ટ થાય છે, અર્થાત્ એવા સાગશેપમ મુધી નનકતિર્થ આનિ ગતિમા પાપ ભોગનતા જોવા પાપ નષ્ટ થાય તેવા એક અમર નિગેરેથી કાય પામે છે ૨

જો ગુણડ લક્ષમેગ, પૂણડ વિહીણ જિણનમુકાર ।

તિલ્યવરનામગોઅ, સો પાવડ સાસય ઠાણ ॥ ૩ ॥

અર્થ—જે પ્રાણી આ જિનેચના (પચપ મેષિના) નનકાર મત્રને એક લાખના ગુણે—એ મનના લક્ષ જાપ કરે, તથા ત્રિવિધી તેની પૂજા કરે, તે પ્રાણી તીર્થ કર નામગોત્રકર્મ ઉપાર્જન કરી પ્રાતે શાશ્વત સ્થાન (મોક્ષ) ને પામે છે આ તેનું ઉત્કૃષ્ટ ફળ છે ૩

અટ્ટેવ ચ અટ્ટ સયા, અટ્ટ સહસ્ત ચ અટ્ટ કોડીઓ ।

જો ગુણડ નમુકાર, સો તડયમવે લહઈ મુવલ ॥ ૪ ॥

અર્થ—જે મનુષ્ય આઠ કરોડ આઠ લાખ આઠસો ને આઠનાર આ નનકાર મત્રને ગતિ (જાપ કરે તે) ત્રીજે લેવે મોક્ષને પામે છે (ઉપજી જાયા માથે આ જાયાનો નિગેર નથી કાનકે તેમા જીવી ગીતે જગ ખતાવ્યું છે આમા જીવી ગીતે ખતાવ્યું છે) ૪

જ કુમ્માસિય—વરિસિય,—તવેણ વિવેણ જિજ્ઞાણ પાવ ।

નવકાર અણાણુપુલ્લી, ગુણણેણ તહ સ્વણદેણ ॥ ૫ ॥

અર્થ—જ મામના અને જાન મામના ત્રીજ તપનડે જે પાપ ક્ષીણુ થાય છે, તે પાપ આ નનકાર-મત્રને અનાનુપૂર્ણિએ ગુણનાથી અર્ધ કાનકે ક્ષીણ થાય ॥ (અનાનુપૂર્ણિ દાવેલી તેમજ કપડા પુન લખેલી હોય છે તે નવનરમા ચિતની એકમતા થાય છે તેથી તેનું ફળ નિગેપ થાય છે.) ૫

વાહિજલજલણતક્કર, —હરિકરિસગામવિસહરભયાઈ ।
નાસતિ તક્કરણેણ, જિણનવકારપ્પભાવેણ ॥ ૬ ॥

નિતેચ્છના નનકારમત્રના પ્રભાવનરૂપે વ્યાધિ, જળ, અગ્નિ, શ્વાન, મિહ, હાથી, સપ્તમ અને અર્ધ એ નિગેથી ઉત્પન્ન થતા ભયો તત્કાળ નાશ પામે છે ૬

જિણસાસનસ્સ સારો, ચડહસપુવ્વાણ જો સમુદ્ધારો ।
જસ્સ મણે નવકારો, સસારો તસ્સ કિ કુણઈ ॥ ૭ ॥

નિનસાસનના સાન્નિધ્ય અને ચૌદપૂર્વભાષી ઉદ્ધરેશો નનકારમત્ર જેના હૃદયમાં જ્યોત્સ્ના હોય, તે પુરુષને મસાન શુ કમી નકે ? કાર્ પા ૮ ખ આપી શકે નહીં (નનકાર શબ્દ નમસ્કારનો અપભ્રંશ સમજવો.) ૭

एसो मगलनिलओ, भयविलओ सयलसघसुहजणओ ।
नवकार परमंतो, चित्तिअमित्त सुह देई ॥ ८ ॥

આ શ્રેષ્ઠ નનકાર મત્ર મગણનું સ્થાન છે, ભયનો નાશ કરનાર છે, મક્કળ મરવને સુખ ઉત્પન્ન કરનાર છે અને મન ઈન્દ્રિય નુષ્ઠને આપનાર છે ૮

अप्पुव्वो कप्पतरु, चित्तामाणिकामकुभकामगवी ।
जो झायई सयलकाल, सो पावड सिवसुह विउल ॥ ९ ॥

આ નનકારમત્ર અપૂર્વ કલ્પનરૂપે ચિતામણિ રત્ન, કામઘટ અને કામધેનુ તુલ્ય છે. તેનું જે પ્રાણી સદાકાળ ધ્યાન કરે છે તે નિપુણ એનું મોગમુખ પામે છે ૯

पचनमुक्कारमत, अते सुच्चति वसणपत्ताण ।
सो जइ न जाइ मुक्ख, अयस्स वेमाणिओ होइ ॥ १० ॥

અ તસમયે (આયુધ્યને છેડે) વ્યસન (કષ્ટ) ને પામેલો જો
કોઈ પણ પ્રાણી આ પંથ નનકારમત્રને ખોલી ન શકે પણ માન
સાભળે તો પણ તે પ્રાણી જો કદાચ શ્રાદ્ધ ન પામે તો પણ વૈમાનિક
દેવ તો અનશ્ય થાય છે. આમા ભાનની નિશુદ્ધિની-તમયતાની
નિશેપતા સમજવી ૧૦

૩ શત્રુજય તીર્થના મુખ્ય ૨૧ નામો.

વિમલગિરિ મુત્તિનિલઓ, સત્તુજો સિદ્ધિલિખત પુડરીઓ ।

હરિસિદ્ધસિહરો સિદ્ધિ-પઠ્ઠઓ સિદ્ધરાઓ અ ॥ ૧૧ ॥

વાહુવલી મરુદેવો, ભગીરહો તહ સહસ્તસજુતો ।

કૂડસયઅટુત્તર, નગાહિરાઓ સહસ્તકમલો ॥ ૧૨ ॥

ઢીકો કોડિનિવાસો, લોહિચ તાલજ્ઞઓ કયધો ય ।

સુરનરમુણિકયનામો, સો વિમલગિરી જયતિત્થ ॥ ૧૩ ॥

નિમળગિરિ ૧, મુક્તિનિલય ૨, શત્રુજય ૩, સિદ્ધિલેખ ૪,
પુડરીકગિરિ ૫, હરિસિદ્ધસિંખર ૬-૭, સિદ્ધિપર્વત [સિદ્ધાચળ]
૮, સિદ્ધરાજ ૯, વાહુવલી ૧૦, મરુદેવ ૧૧, ભગીરથ ૧૨ તથા
સહસ્તસયુક્ત, ૧૩, અટુત્તર શતકૃત ૧૪, નગાધિરાજ ૧૫,
સહસ્તકમળ ૧૬, ઢીક [કક] ૧૭, કોડિનિવાસ ૧૮, લોહિત્ય ૧૯,
તાલજ્ઞ ૨૦ અને કદાચ ૨૧ આ સર્વ શત્રુજય પર્વતના નામો
દેવ, મનુષ્ય અને મુનિઓએ કરેલા છે, [પાડેલા છે] તે નિમળ
ગિરિ તીર્થ જયન્ત વર્તે ૧૧-૧૨-૧૩x

* આમા ૨ નામનો સમાવેશ જણાય છે ૧ એકમો આઠ ગિખગવાગો
x બીજો મતાવેશ ૨૧ નામોમા ઉ જ્યતિગિરિ (રેવનગિરિ) પુષ્પશશિ,
મહામળ અને વગ્ગિન નામ છે તે આમા નથી અને હા સિદ્ધસિંખર સત્ત્વ
સયુક્ત ને નગાધિરાજ તેમા નથી

૪ તિર્થગ્રન્થલક દેવોને રહેવાના સ્થાનો વિગેરે.
 કચળાગિરિપવ્વણસુ, ચિત્તવિચિત્તે અ જમગસેલેસુ ।
 ણણહિ ઠાણેહિં, વસતિ તિરિજમગા દેવા ॥ ૧૪ ॥

કાચળાગિરિ પર્યટ, ચિત્ર વિચિત્ર પર્યટ અને જમક મમક નામના પર્યટ-એ સર્વ સ્થાનોને પ્રિયે તિર્થગ્રન્થલક દેવો રહે છે. (કાચળાગિરિ દેવકુટ ઉત્તરકુટમા મો મો હોય છે અંદાદીપમા મળીને ૧૦૦૦ છે ચિત્ર વિચિત્ર ને જમક મમક અંદાદીપમા મળીને ૨૦ છે. તપનત ૧૭૦ દીર્ઘ વૈતાકય ઉપન પલ તેમની બે બે શ્રેણિ છે) ૧૪

તે દેવોના અવધિજ્ઞાનનો વિષય

પુવ્વમવા સો પિચ્છઈ, એક દો તિન્નિ જાવ નવ ચ મવા ।
 ઉવરિ તસ્સ અવસ્સ ડ, સુહમાવો જાહસરણસ્સ ॥ ૧૫ ॥

(અનિજ્ઞાન અટપ હોનાથી) પોતાના પર્યટનો એક, બે, ત્રણ ચાર ત્રણ ભવો જુએ છે (જોડાકે છે) તે ઉપનત જે વધારે જુએ તો જાતિસ્મરણનો શુભભાવ મમજવો (શ્રી આચાર્યજી મૂનના પહેલા કુતરના પહેલા અ યયનના પહેલા ઉદ્દેશમા ' જાતિસ્મરણી સંખ્યાતા ભવ એ' એમ વર્ણુ છે.) ૧૫

૫ ઉત્તરવૈકિય શરીરનું ઉત્કૃષ્ટ માન તથા સ્થિતિ.

દેવ નર અહિઅ લક્ષ્વ, તિરિયાણ નવ ચ જોયણસયાઈ ।
 દુયુણં તુ નારયાણ, મણિઅ વેડવિવસરીર ॥ ૧૬ ॥

દેવ અને મનુષ્યનું ઉત્કૃષ્ટ વૈકિય શરીર લાખ યોજનથી અધિક હોય છે, (તેઓ ઉત્કૃષ્ટ એટલું શરીર નિર્મી શકે છે.) તિર્યચોનું ઉત્કૃષ્ટ વૈકિય શરીર નવમો યોજનનું હોય છે અને નારદીઓનું ઉત્કૃષ્ટ વૈકિય શરીર પોતપોતાના સ્વાભાવિક શરીરથી

બમણુ કહેલું છે. એલે કે સાતમી નારકીના જ્યોતુ સ્નાનાવિક
શરી. પાચમો ધનુષ્યુ છે તેથી બમણુ એલે હજાર ધનુષ્યુ
ઉત્તરવૈદિય શરી. તેઓ પિકુર્ની શકે છે ૧૬

ઉત્તરવૈદિયની સ્થિતિ.

અતમુહુત્ત નિરણસુ, હુતિ ચત્તારિ તિરિયમણુણસુ ।
દેવેસુ અધ્ધમાસો, ઉક્કોસ વિઠવ્વણાકાલો ॥ ૧૭ ॥

ઉત્તરવૈદિય શરી.નો ઉત્કૃષ્ટ કાળ નાન્દીઓને અતર્મુહુર્તનો
છે, તિર્યચ અને મુચ્ચને આ. મુહુર્તનો ૭ અને દેવોને અર્ધમાસ
-પા. નિસનો છે, એટલે કે તેઓએ પિકુર્નેલુ શરી. એવા
વાળ મુધી નહી શકે છે ૧૭

૬ દેવોના ભોગ્ય પદાર્થો રોના હોય છે ? તે કહે છે .—

વણનોરવિમાણાહ, વત્થાભરણાહ જાહ સવ્વાહ ।
પુઢવીમયાહ સવ્વે, દેવાણ હુતિ ઉવ્વમોગો ॥ ૧૮ ॥

૫૫ (પ્રાપાન્નિ ૫૫૫૫૫૫) ને જળ (૫૫૫૫૫૫૫૫૫૫),
તદુપગત પિમાન વસ્ત્ર અને આભરણ એ મર્ત પદાર્થોની જાતિ
કે જે સર્વ દેવોને ઉપભોગમા આપે છે તે સર્વ પદાર્થો પૃથ્વીમય
(પૃથ્વીકાયના) હોય છે (કલ્પવૃક્ષાદિ ૫૫૫૫૫૫૫૫૫૫ હોય છે ને
૫૫૫૫૫૫૫૫૫૫૫૫ હોય છે એમ સમજવું) ૧૮

૭ એક રાજતુ પ્રમાણ—

મિલ્હહ સુહમાહ કોર્ડ, સુરો અ ગોલો અ અયમઓ હિટ્ઠો ।
મારસહસ્સમયસો, છમ્માસે છહિ ટિણેહિ પિ ॥ ૧૯ ॥

છ પહેરે છ ઘડીયા, જાવક્કમહ જહ વિ એવહયા ।

રજ્જૂ તત્ત્ય પમાણો, દોવસમુદ્દા હવહ્ણ યયા ॥ ૨૦ ॥

મુઘર્મ દેવલોકથી કેઈ દેવ હજાર લાખના વજનનાજો લોકામય
 ગાજો હેઠેનીચે પૃથ્વી તરફ પડતો મૃકે તે ગાજાને જ્યાંમુઘી
 પહોંચતા ૮ માસ છ નિસ છ પહોંચ અને છ ઘડી-આપ્તો વખત
 વ્યતીત થાય તેણુ પ્રમાણ એક ગજનુ છે. (આ ઉંચુ નીચુ
 ગજનુ પ્રમાણ કહ્યું છે.) તિજનુ કહીએ તો એક ગજમા મન્ય ભુ
 ગ્ગમા સમુદ્ર મુખી જે અસખ્યાતા ક્રીપસમુદ્રો તે મર્મ મળીને
 એક ગજ થાય ૩. ૧૬-૨૦

૮ એક ઇંદ્રની આખી છ દગીમા થતી ઇંદ્રાણીઓની સખ્યા.

દુ (વીસ) કોડાકોડી, પચાસી કોડિલક્ષ ડગસયરી ।

કોડિસહસ્તા ચડ કોડી, સયાણિ અડવીસ કોડીઓ ॥ ૨૧ ॥

સત્તાવન્ન લક્ષ્યા, ચડદસ સહસ્તા દુસય પચાસી ।

હઅ સંખા દેવીઓ, હવતિ હદસ્સ જન્મમિ ॥ ૨૨ ॥

બે [બાનીગ] કોડકોડી, પચાસી લાખ કોડી એકોતે હજાર
 કોડિ, આસો કોડિ, અકુવીશ કોડિ, સત્તાવન્ન લાખ, ચૈદ હજાર, બે
 અને પચાસી-આપ્તી દેવીઓની [ઇંદ્રાણીઓની] સખ્યા એક ઇંદ્ર-
 ના એક જન્મને નિષે હોય છે. (એક ઇંદ્રનુ આયુષ્ય બે સાગરોપમનુ
 હોય છે, અને ઇંદ્રાણીઓનુ આયુષ્ય સાત પંચોપમનુ હોય છે.
 આ પ્રમાણે બન્નેના આયુષ્યમા મોગે તફાવત ૩ તે રી ઇંદ્રના એક જ
 ભનમા આપ્તી સખ્યાનાળી ઇંદ્રાણીઓ થાય છે. ઇંદ્રનુ આયુષ્ય
 બે સાગરોપમનુ તેના પંચોપમ ૨૦ કોડકોડી ઇંદ્રાણીનુ આયુષ્ય
 છ પંચોપમનુ તેથી તેને સાતે ભાગના અને એક માથે ૮ ઇંદ્રા-
 ણીઓ હોય તેથી આઠે ગુણના એટલે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે એક
 ભવમા ઇંદ્રાણીઓ થાય છે. ગાવામા દો ગાજ ૭ તે દાવીન જોઈએ
 કાન્નુ કે ઉપર પ્રમાણે ગણતા [૨૨] આવે છે.) ૨૧-૨૨

૯ સુધોપા ઘટાનુ પ્રમાણ.

વારસ જોયળ પિહુલા, સુધોસઘટા ય અદ્ધ ઉચ્ચત્તં ।

ચત્તારિ લાલાઓ, દેવા સયપચ વાયતિ ॥ ૨૩ ॥

સુધોપા નામની ઘટા બાગ યોજન પહોળી છે, તેથી અર્ધ પ્રમાણ એટલે છ યોજન ઉંચી છે અને તેની લાંબા [લોન્ગ] ચાગ યોજનપ્રમાણ લાંબી છે તે ઘટાને એકીસાથે પાંચમે દેવતાએ નગારે છે ૨૩

૧૦ સંક્રાંતિને આશ્રી દિવસની વૃદ્ધિનુ પ્રમાણ

ફક્ક પલમિ વઢ્ઢ, કમેળ દિવસો દુતિન્નિ મયરાડ ।

વારસ વાવન્નહિયા, વત્તીસા અમ્મરા ચેવ ॥ ૨૪ ॥

મન્દરાન્નિ સંક્રાંતિમા દિવસ અનુક્રમે એક, બે અને ત્રણ પળ તથા તે ઉપનત બાન, બાનન અને બત્રીશ અમ્મર^૧ વૃદ્ધિ પામે છે એટલે કે મન્દ્રસંક્રાંતિ બેને ત્યારે એક પળ અને બાર અક્ષર જેટલો નિમ લમેશા નવે છે, કુલ સંક્રાંતિમા લમેશા બે પળ અને બાનન અમ્મર જેટલો નવે છે અને મીન સંક્રાંતિમા લમેશા ત્રણ પળ અને બત્રીશ અમ્મર જેટલો વધે છે, મેધ સંક્રાંતિમા લમેશા ત્રણ પળ અને બત્રીશ અમ્મર નવે છે, તૃત્ર સંક્રાંતિમા લમેશા બે પળ અને બાનન અમ્મર નવે છે, તથા મિયુન સંક્રાંતિમા લમેશા એક પળ અને બાર અમ્મર નિમ નવે છે, [ત્યાન્પત્રીની] સંક્રાંતિમા એજ અનુક્રમે નિમાન ઘટે એટલે અહોનાત્રિની ૬૦ ઘડીમા જેટલુ નિમાન હોય તેવુ બાન કન્તા બાકીનુ રાત્રિ માન સમજવુ] ૨/

મન્દ્ર સંક્રાંતિમા પહેલે દિવસે નિમાન ૨૬ ઘડી તે ૧૨ પળ, કુલમા ૨૬ ઘડી ૮૮ પળ, મીનમા ૨૮ વડી ૧૪ પળ, મેધમા ૩૦

ઘડી, વૃષભા ૩૧ ઘડી ૪૬ પગ, ત્રિશુલ સંક્રાંતિમા ૩૩ ઘડી ૧૨ પગ, કર્કમા પહેલે દિનમે ૩૩ ઘડી ૪૮ પગ હોય છે, ત્યાંપછી ઘટતુ જનાથી સિંહુમા ૩૩ ઘડી ૧૨ પગ, જન્યામા ૩૧ ઘડી ૪૦ પગ, વૃષભા ૩૦ ઘડી, વૃશ્ચિકમા ૨૮ ઘડી ૧૦ પગ ને ૫૫ સંક્રાંતિમા પહેલે દિનમે ૨૦ ઘડી ૪૮ પગ ને છેલ્લે દિવમે ૨૬ ઘડી ૧૦ પગ નહે છે. તેમજ મહાને પહેલે દિનમે નમજવુ.

૧૧ શ્રી મહાવીરસ્વામી તથા પદ્મનાભસ્વામીનુ અતર.

સહસા વાસ ચુલસી, વાસા સત્તેવ પંચ માસા ય ।

વીરં તહ પડમાણ, અતરમેય ચિયાણાહિ ॥ ૨૫ ॥

ચોરામી હજાર ને સાત નર્પ તથા પાંચ માસ એમજુ મહાવીર-સ્વામીના નિર્વાણ અને પદ્મનાભસ્વામીના ગર્ભાવતન્નાતુ અતર જાણવુ (ચોથા આગના ૩ નર્પ ૮૧ માન, અનસર્પિણીના પાંચમા ને છઠ્ઠા આગના ને ડાભર્પિણીના પહેલા ને બીજા આરાના-કુલ ૪ આગના ૮૪૦૦૦ નર્પ અને હાભર્પિણીના ત્રીજા આગના ૩ નર્પ ૮૧ માસ મળીને એમજુ મનજવુ.) ૨૫

૧૨ આવતી ચોવીશીમાં થનાર તીર્થ કરના શ્રવેના નામ.

સેણિય સુપાસ ઉદડ, પુદિલ દઢાઓ સચ્ચકિત્તી ય ।

સલો આનદ સુનદો, સયગો સચ્ચડ વસુદેવો ॥ ૨૬ ॥

દેવકી વલદેવો, સુલસા રોહિણી રેવડ સયાલી ય ।

દીવાયણ કન્ન નારય, અવડ અમર સયચુદ્ધે ॥ ૨૭ ॥

ત્રેપિક ગજ ૧ સુપાર્થ ૧ ક્રાંતીરાત્ર ૮ પોદિય ૮ દસાય ૫, મન્યકીર્તિ (કાર્તિકેષ્ઠ બીજા) ૧ ગજ ૭, આનદ ૮, સુનદ ૯, ગતક ૧૦, સત્યકિ ૧૧, નમુદન (કૃત્તિકાગુદન) ૧૨, દેવકી ૧૩, બલદેવ (બજસદ) ૧૪, સુલમા ૧૫, રોહિણી ૧૬, ચેવતી

૧૭, ગતાળીશ્ચાનક ૧૮, (કૃપા) દ્વીપાયન ૧૯, કર્પ ૨૦, (કૃપાના વખતના) નારદ ૨૧, અબક ૨૨, અમ ૨૩, અને આતિથ્ય ૨૪ (અ યત્ર ૧૧ માં દેવકી ને ૧૩ માં સાત્યકી કહ્યા છે) આ છત્રો આરતી ચોવીશીમાં તીર્થ કરે થશે. (સમનાયાગ વિગેરેમાં નામમાં કેટલોક તફાવત છે, આ મર્ખનામાં જુદા જુદા નિકટપ ઘણા છે, તેમાં મત્ત શું છે? તે બહુશ્રુત બાલે) ૨૬-૨૭

૧૩ વર્તમાન ચોવીશીમાંના તીર્થ કરાદિકનો બત્રીશ કોમવાળો યંત્ર કરવાની ગીત.

વત્તીસ ઘરયાડ, કાડ ઉઢાડ્યાહિં રેહાહિ ।
તિરિયા ય કાડ પુળ, પંચ ઘરયાડ તો પઢમે ॥૨૮॥
પન્નરસ જિણ નિરતર, સુન્નદુગ તિજિણ સુન્નતિયગ ચ ।
દોજિણ સુન્ન જિણદો, સુન્ન જિણો સુન્ન દુન્નિજિણો ॥૨૯॥

પ્રથમ ઉભી બત્રીશ રેખા કરી બત્રીશ સ્થાન કરના અને આડી પાચ રેખા કરી પાચ ઘર કરના પછી પહેલા ખાનામાં નિરતર પદ્મ ધરસુધી જિનેદ્રના નામ ભાડના, પછી બે સ્થાનમાં શ્વય મૂકવી, પછી ત્રણ જિનેદ્રના નામ લખના, પછી ત્રણ શ્વય મૂકવી, પછી બે જિનેદ્ર, પછી એક શ્વય, પછી એક જિનેદ્ર, પછી એક શ્વય ને એક જિનેદ્ર, પછી એક શ્વય અને પછી બે જિનેદ્રના નામ લખના ૨૮-૨૯

ચક્રવર્તી

દો ચાકી સુન્ન તેરસ, પળ ચાકી સુન્ન ચાકી દો સુન્ના ।
ચાકી સુન્ન દુચાકી, સુન્ન ચાકી દુસુન્ન ચ ॥ ૩૦ ॥

બીજા ચક્રવર્તીના ખાનામાં પ્રથમ બે ચકી, પછી તે શ્વય, પછી પાચ ચકી, પછી એક શ્વય, પછી એક ચકી, પછી બે શ્વય, પછી એક ચકી પછી એક શ્વય, પછી બે ચકી, પછી એક શ્વય,

પછી એક ચઢી અને પછી બે શૂન્ય, એ પ્રમાણે ચક્રવર્તીઓનાં
ધર પૂરના. ૩૦

વાસુદેવ-અણદેવ-પ્રતિવાસુદેવ.

દસ સુત્ર પચ કેસવ, પણ સુત્રા કેસી સુત્ર કેસી ચ ।
દો સુત્ર કેસવો ત્રિય, સુત્રદુગ કેસવ તિસુત્ર ॥ ૩૧ ॥

ત્રીજા કોઠામાં પ્રથમ દશ શૂન્ય મૂકવી પછી પાંચ વાસુદેવના
નામ લખના, પછી પાંચ શૂન્ય, પછી એક કેશન, પછી એક શૂન્ય,
પછી એક કેશન, પછી બે શૂન્ય, પછી એક કેશન, પછી બે શૂન્ય,
પછી એક કેશન, અને પછી ત્રણ શૂન્ય મૂકવી. એ ગીતે વાસુદેવના
ધર પૂરના. ૩૧

જિનેશ્વરના શરીરનું પ્રમાણ.

પચ ધણુસય પઢમો, કમેણ પચાસ હીણ જા સુવિહી ।
દસ હીણ જા અનંતા, પંચૂણા નેમિજિણ જાવ ॥ ૩૨ ॥
નવહત્થપમાણ પાસો, સામીઓ સત્ત હત્થ જિણવીરો ।
ઉચ્છેહઅગુલેણ, સરીરમાણ જિણદાણ ॥ ૩૩ ॥

પહેલા ઋષભદેવની કાયા પાંચસો ધનુષ્યની, પછી અનુક્રમે
સુરિધિરનામી સુધી પચાસ પચાસ ધનુષ્ય ઓછા કરના પછી અનંત
નાથ સુધી દશ દશ ધનુષ્ય ઓછા કરના પછી નેમિનાથ લગનાન
સુધી પાંચ પાંચ ઓછા કરના પાર્શ્વનાથસ્વામીની કાયાનું પ્રમાણ
નવ હાથ છે અને મહાવીરસ્વામીની કાયાનું પ્રમાણ સાત હાથ
છે. આ પ્રમાણે ઉત્તેરઅગુલનડે જિનેદ્રના શરીરનું માન-પ્રમાણ
જાણુ. (અહીં શ્રી મહાવીરસ્વામીના દેહનું માન ઉત્તેરઅગુલે
સાત હાથનું કહ્યું છે, આત્માગુલે તો તેઓ ૧૨૦ અગુણ હોય છે
ઉત્તેરઅગુલે ૧૬૮ અગુણ છે, એટલે ૧૩૬ અથવા ૧૬ આવે. શાસ્ત્રમાં
ઉત્તેરઅગુલથી વીરપ્રભુનું આત્માગુલ બમણ કહ્યું છે તે ક્ષેત્ર-
ગુણિતને આશ્રીને સમજવું ક્ષેત્રગુણિત કરતા ૬૬ થાય.) ૩૨-૩૩

જિનેશ્વરના આયુષ્ય પ્રમાણ.

ચરારાસી વિસત્તરી યે, સદ્દી પજ્ઞાસમેવ લક્ષ્ણાઈ ।

ચત્તા તીસા વીસા, દસ ઢો ઇગ ચ પુઠ્ઠાણ ॥ ૩૪ ॥

ચરારાસી વાવત્તરીય સદ્દી ય હોઈ વાસાણ ।

તીસા ય દસ ય ઇગ ચ, ઇવમેણ સયસહસ્તા ॥ ૩૫ ॥

પચાણુઈ સહસ્તા, ચરારાસી ય પંચવજ્ઞા ય ।

તીસા ય દસ ય ઇગ, સય ચ વાવત્તરી ચેવ ॥ ૩૬ ॥

પહેલા શ્રી મહાભદ્રના આયુષ્ય ચારાસી લાખપૂર્વત ૧, અજિતનાથનું બહોતેર લાખપૂર્વત ૨, સલનનાથનું સાઠ લાખ પૂર્વત ૩, અભિનવનરનામીનું પચાસ લાખપૂર્વત ૪, મુખતિનાથનું ચાલીસ લાખપૂર્વત ૫, પરમભલનું ત્રીસ લાખપૂર્વત ૬, સુપાર્થનાથનું વીસ લાખપૂર્વત ૭, ચક્રમલનું ૧૦ લાખપૂર્વત ૮, મુનિધિનાથનું બે લાખપૂર્વત ૯, રીતજનાથનું એક લાખપૂર્વત ૧૦, એવાસનાથનું ચારાસી લાખ વર્ષનું ૧૧, નામુપુત્રનામીનું બહોતેર લાખ વર્ષનું ૧૨, નિમવનાથનું સાઠ લાખ વર્ષનું ૧૩, અનંતનાથનું ત્રીસ લાખ વર્ષનું ૧૪, વર્મનાથનું દસ લાખ વર્ષનું ૧૫, શાંતિનાથનું એક લાખ વર્ષનું ૧૬, કુચુનાથનું પચાસ હજાર વર્ષનું ૧૭, અરનાથનું ચારાસી હજાર વર્ષનું ૧૮, મરિચનાથનું પચાસ હજાર વર્ષનું ૧૯, મુનિમુનનાથનું ત્રીસ હજાર વર્ષનું ૨૦, નમિનાથનું દસ હજાર વર્ષનું ૨૧, નેમિનાથનું એક હજાર વર્ષનું ૨૨, પાર્થનાથનું એકસો વર્ષનું ૨૩ અને શ્રી મહાવીરનામીનું આયુષ્ય બહોતેર વર્ષનું કહેલું છે ૩૪-૩૫-૩૬

તીર્થ ૬૧ ચક્રવર્તી, નામુદેવ તીર્થ કંગેનું દેહમાન અને તીર્થ-કેરાના આયુષ્યનું માન-આ પાંચ બાળતનો વત્ર બરીશ રેખા હલી અને પાંચ રેખા આવી કરીને ખનાવનામા આવેલ છે તે આ પ્રમાણે -

		तीर्थकर	यज्ञवर्ती	वासुदेव	तीर्थकर- देहमान	तीर्थकर- आयुधमान
१	१	सपथेव	१ लगत	०	५० धनुष	८४ जाम्बून
२	१	अजितनाथ	२ सग	०	८५० "	७२ "
३	३	सभरनाथ	०	०	४०० "	६० "
४	४	अभिनदन	०	०	३५० "	५० "
५	५	सुभतिनाथ	०	०	३०० "	४० "
६	६	पद्मप्रभ	०	०	२५० "	३० "
७	७	सुपाश्वनाथ	०	०	२०० "	२० "
८	८	यद्रप्रभ	०	०	१५० "	१० "
९	९	भरिधिनाथ	०	०	१०० "	० "
१०	१०	गीननाथ	०	०	६० "	१ "
११	११	नेपासनाथ	०	१ त्रिद	८० "	८४ नाथ वध
१२	१२	वासुपथ्य	०	२ द्विद	७० "	७२ "
१३	१३	विमननाथ	०	३ त्रयम	६० "	६० "
१४	१४	अनतनाथ	०	४ पुनातम	५० "	३० "
१५	१५	रमनाथ	०	५ पुनपमिद	४५ "	१० "
१६		०	० मनना	०	०	०
१७		०	० मनप्रभार	०	०	०
१८	१६	गानिनाथ	५ गानिनाथ	०	८० "	१
१९	१७	कुपुनाथ	५ कुपुनाथ	०	३५ "	२५ दंगर वध
२०	१८	अगनाथ	अगनाथ	०	३० "	८४ दंगर वध
२१		०	०	१ पुरपु-री-	०	०
२२		०	८ सुभम	०	०	०
२३		०	०	७ दत्त	०	०
२४	१९	भरिनाथ	०	०	२५ "	५५ दंगर वध
२५	२०	मुनिमुनत	६ मदापम	०	२० "	३० दंगर वध
२६		०	०	८ नागपल (चंदमल)	०	०
२७	२१	नमिनाथ	१० दरिपल	०	१५ "	१० दंगर वध
२८		०	११ जय	०	०	०
२९	२२	नेमिनाथ	०	६ कुल	१० "	१ दंगर वध
३०		०	१२ अन्नप	०	०	०
३१	२३	पार्श्वनाथ	०	०	६ दाय	१०० वध
३२	२४	महा गिरस्वामी	०	०	७ दाय	७२ वध

૧૪ તીર્થ કરેના પિતાઓની ગતિ.

નાગેસુ ઉસમપિયા, સેસાળ સત્ત હુતિ ઈસાળે ।

અટ્ટ ય સળકુમારે, માહિદે અટ્ટ વોધવ્વા ॥ ૩૭ ॥

કપલદેવના પિતા નાગકુમારમા ગયા, બીજા સાત અજિત નાથથી ચંદ્રપ્રભ સુવી ॥ તીર્થ કરેના પિતા ઈશાન દેવલોકમા ગયા, ત્યારપછી નરમા મુનિવિનાથથી સોળમા શાંતિનાથ મુધીના આઠ તીર્થ કરેના પિતા ત્રીજા સતલકુમાર દેવલોકમા ગયા અને ત્યારપછી સત્તરમા કુચુનાથથી ચોવીસમા મહાવીરશ્વામી મુધીના આઠ તીર્થ કરેના પિતા ચોથા માહેદ્ર દેવલોકને વિષે ગયા છે (મહાવીરશ્વામીના પિતા બારમા દેવલોકમા ગયા ॥ એમ શ્રી આચાર્યજીએ અને પ્રત્યક્ષસાગેહાંમા કહ્યું છે) ૩૭

૧૫ સર્વ તીર્થ કરેના સમવસરણુ પ્રમાણુ.

ઉસહે જોઅળ વારસ, ઓસરળ આસી નેમિ જિળ જાવ
દો દો ગાડ ઝળ, પાસ પળ કોસ ચડ વીરે ॥ ૩૮ ॥

કપલદેવ સ્વામીનું સમનમરણ બાર યોજન [અઠાણીગ ગાઉ] પ્રમાણ ૮૫, ત્યારપછી બીજા તીર્થકરથી બધે ગાઉનું પ્રમાણ આણુ કળ્તા ચાનત નેમિનાથનું સમનમરણ દોઢ યોજન [૭ ગાઉ] નું હતું ત્રેવીસમા પાર્થનાથનું પાંચ ગાઉ પ્રમાણ અને છેલ્લા મહાવીર સ્વામીનું ચાલ કોમ [એક યોજન] પ્રમાણ સમનસળ જાણુ ૧ ૮૮

૧૬ સમવસરણુમા બાર પર્ષદાની સ્થિતિ.

મુળી વેમાળણિ સમળી, મવળ વળ જોડસ દેવદેવીતિંગ
કપ્પસુરનરિત્થિતિય, ચિટ્ઠઈ ઇયાઈ વિદિસાસુ ॥ ૩૯ ॥

૧ સમવસરણુ પ્રણાદિમા તે દરેક પ્રણુ સમવસરણુ તેમના આત્માનું એક યોજનનું દોઢ એમ કહેતું છે

સમન્સન્ધના અગ્નિખૂણામાં પ્રથમ સાધુઓ, તેમની પાછળ
 વૈમાનિક દેવીઓ અને તેમની પાછળ માંડીઓ રહે નૈર્ઋત્ય
 ખૂણામાં લવનપતિ, વ્યત અને જ્યોતિષ એ ત્રણ નિકાયના દેવો
 ગ્રહે, નાયબ્ય ખૂણામાં એ જ ત્રણ નિકાયની દેવીઓ ગ્રહે તથા ઈશાન
 ખૂણામાં પ્રથમ વૈમાનિક દેવો તેમની પાછળ મુનુઓ અને તેમની
 પાછળ નાગીઓ ગ્રહે. આ ગીતે આખા પર્યટ્તઓ નિદિશામાં ગ્રહે. ૩૯
 ૧૭ ચોવીશ તીર્થકરોના કુલ સાધુ તથા સાધ્વીની સખ્યા
 અઢાવીસ લક્ષ્વા, અડચાલીસ તહ સહસ્તાઈ ।

સવ્વેસિ પિ જિણાણ, જઈણ માણ વિનિદિદ્ધ ॥ ૪૦ ॥

સર્વે [ચોવીશ] જિનેંદ્રોના હસ્તદીક્ષિત સાધુઓની કુલ સખ્યા
 અઢાવીશ લાખ અને અઢતાલીશ હજારની કહેલી છે ૧૦

ચોઆલીસ લક્ષ્વા, ઝાયાલા સહસ્સ ચડસય સમગ્ગા ।
 છચ્ચેવ અજ્જિઆણં, સવ્વેસિ સગ્ગહો एसो ॥ ૪૧ ॥

સર્વે [ચોવીશ] જિનેંદ્રોની હસ્તદીક્ષિત કુલ સાધ્વીઓની
 મળ્યા ચુમાળીશ લાખ, ઇંતાળીય હજાર, ચાર એ અને છ કહી
 છે. એ સર્વ સાધ્વીઓની સખ્યાનો મગહ છે. ૪૧

૧૮ તીર્થકરોના લવની સખ્યા (અમકિતની પ્રાપ્તિ પછીની)
 વીરસ્સ સત્તાવીસા, વારસ સંતી ય તેર ઉસમસ્સ ।

નવ ય ભવા નેમિજિણે, ઢસ પાસે તિન્નિ સેસાણં ॥ ૪૨ ॥

મહાવીર સ્નામીના સત્તાવીશ લવન, શાંતિનાદના પાર લવ,
 કપભદ્રના તે લવ, નેત્રિનાથના નવ લ : અને બાકીના ઓગ-
 ણીશ તીર્થ કરોના ત્રણ ત્રણ લવ અમકિત પાયા ત્યા થી આગ
 લીને કહેલા છે ૪૨.

૧ આ મોટા લવ કહા છે બાકી તો તેમને સમન પામ્યા પછી
 અમખ્ય કાગ ગોસ હોવાથી અસખ્ય લવ ગોવા છે.

૧૬ શ્રી નેમિનાથને રાજિમતીના નવે ભવનાં નામો.
 ધણ-ધણવડે સોહમ્મે ચિત્તગર્હ સ્વેયરો રચણમર્ડ ।
 માહિદે અપરાજિય પીડમર્ડ આરણે દેવા ॥ ૪૩ ॥
 સંલો જસોમર્ડ મજ્જા, તત્તો અપરાજિઅવિમાણમ્મિ ।
 નેમી રાડમર્ડ તહ નવમે ભવે ગયા સિદ્ધિ ॥ ૪૪ ॥

વન અને રત્નરતીના પહેલો ભવ ૧, ત્યાંથી જીજ્ઞે ભવ સોમર્મ
 દેવલોકમા બ નેદે ૧ ૨ ત્રીજે ભવે ચિત્તગતિ નિધાધન અને રત્નરતી ૩
 ચાથે ભવે માહે ૬ નામના ચાથા ૭ રલોકમા બ નેદે ૧ ૪, પાંચમે ભવે
 અપરાજિત ને પ્રીતિમતી ૫ છઠ્ઠે ભવે આરણ નામના ૧૧ મા દેવ
 લોકમા બ નેદે ૧ ૬ સાતમે ભવે ૭ બ અને યગોમતી ભાર્યા ૭ આઠમે
 ભવે અપરાજિત નામના ચાથા અનુસ્તર નિમાનમા બ નેદે ૧ ૮, અને
 નવમે ભવે નેમિનાથ અને રાજિમતી થઈ સિદ્ધિ ૫ ને પામ્યા ૪૬-૪૭

૨૦ ચોવીજે તીર્થ કરના નિર્વાણનું સ્થાન.

અદ્વાવયમ્મિ ઉસમો, સિદ્ધિગઓ વાસુપુજ્જ વપાણ ।
 પાવાણ વદ્ધમાણો, અરિદ્ધનેમી અ ઉજ્જિત્તે ॥ ૪૫ ॥
 અવસેસા તિત્થયરા જાહજરામરણવધણાવિમુક્કા ।
 સમેઅસેલસિહરે, વીસ પરિનિવ્વુડ વદે ॥ ૪૬ ॥

શ્રી ઋષભદેવ જ્ઞામી અષ્ટાપ પર્વતપર સિદ્ધિ પામ્યા,
 વામુપૂજ્ય જ્ઞામી ૪ પા નગરીમા [બહાજના ઉદ્યાનમા] સિદ્ધિ
 પામ્યા, ૪૪ માન જ્ઞામી અપાયા નગરીમા [તેના ઉદ્યાનમા]
 સિદ્ધિ પામ્યા, અરિદ્ધનેમિ ઉદ્ધયત ગિરિ [ગિરના] ઉપર માન
 પામ્યા, બાકીના વીસ તીર્થ જગે જન્મ, જન્મ મરણ અને કર્મ
 બંધથી મુક્ત થઈ સમેતગિરિના ગિરિપર નિર્વાણ પામ્યા તે
 સર્વને હું વાહુ છું. ૪૫-૪૬.

૨૧ મહાવીર સ્વામીએ નદન મુનિના ભવમા
કરેલો મામકષપણની સખ્યા.

ઙકાર સયસહસ્તા, અસીઙ સહસ્તા છસય પળયાલા ।
માસસ્વમણકસંઘા, નંદણભવમ્મિ વીરસ્સ ॥૪૭॥

નદન મુનિના ભવમા (૨૫ મા ભવમા-એક લાખ ૫૫૦
પ્રમાણુ દીક્ષા પર્યાયમા) શ્રી મહાવીર સ્વામીના જીવે અમ્યાન
લાખ, એકી હજાર, છમો અને પીરતાળીશ માસકામણુ કર્યા
હતા. ૫૭. એક વર્ષના ૩૬૬ દિવસો ગણી ૩૬૬૦૦૦૦૦ દિવસોને
માસખમાના ૩૦ ને પાંચાનો એક દિવસ મળી ૩૧ ૫૩ ભાગતા
૧૧૮૦૬૪૫ માસખમણુ આવે છે ને પાંચ દિવસ વધે છે.

૨૨ મહાવીર સ્વામીએ ગર્ભમા કરેલો અભિગ્રહ.
અહ સત્તમમ્મિ માસે, ગઘમત્થો ચેવ અભિગ્રહ કુળઈ ।
નાહ સમણો હોહ, અમ્માપિઅરો અ જીવતે ॥૪૮॥

મહાવીર સ્વામી ગર્ભમા હતા ત્યારે માતાને દુખ ન થતા
દેના માટે નિશ્ચળ રહ્યા હતા. તે વખતે માતાને ઉલટું દુખ વધુ
હતું. તે વખતે સાતમે મામે પ્રભુએ અભિગ્રહ કર્યા હતા કે-
“ માતા પિતા જનતા હશે ત્યા નુધી હું શ્રમણ નહીં થાઉં-દીમા
શ્રમણ નહીં હો ” ૮૮

૨૩ મહાવીર સ્વામીએ મગીચિના ભવમા કરેલો કુળમદ
જડ વાસુદેવ પદમો, પિઆ મે ચક્કવટ્ટિવસસ્સ ।
અજ્જો તિત્થયરાણ, અહો કુલ ઉત્તમ મજ્જ ॥૪૯॥

હું પ્રથમ વાસુદેવ વનાનો છું, માન પિતા (ભગત) ચક્રવર્તી-
ઓમા પ્રથમ છે, અને માન પિતામહ (કપલ-૨) તીર્થ કરોમા
પ્રથમ છે, તો આહો ! માત્ર કેવું ઉત્તમ કુળ છે ? (આ પ્રમાણે
મગીચિના ભવમા કુળ મદ કંવાથી નીચ ગોત્ર બાધ્યુ હતું.) ૪૯.

૨૪ ભરતચક્રીને આયુરશાળામાં ચક્ર ઉત્પન્ન થયાના
તથા ઋષભદેવ સ્વામીને કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયાના
ખબર એક સાથે મળ્યા, તે વખતનો ચક્રીનો વિચાર

તાતમ્મિ પૂઝ્ય ચક્ક, પૂઝ્ય પૂયનારિહો તાઓ ।

ઢહલોયમ્મિ ચક્ક, પરલોય(લોણ વિ)સુહાવહો તાઓ ॥૫૦॥

પિતાની પૂજા કરનાથી ચક્ર પણ પૂજેલુ જ થયો, કેમકે પિતા
જ પૂજાને યોગ્ય છે. વળી ચક્ર તો આ ભગવાન મુખકારક છે
અને પિતા તો પરલોકમાં પણ (આ ભગવાન તથા પંડિતભા પા)
મુખકારક છે. ૫૦

૨૫ ચોવીરો તીર્થ કરેના કેવળજ્ઞાનના સ્થાનો.

ઉસમસ્સ પુરિમતાલ, વીરસ્સ રજ્જુવાલ્લુયાનઈતીરે ।

સેસાણ કેવલ નાણ, જેસુ ઢ્ઠાણેસુ પવ્વઙ્ગયા ॥૫૧॥

શ્રી ઋષભદેવ સ્વામીને પુરિમતાલ નગરીને ત્રિષે (બહારના
ઉવાનમાં) કેવળજ્ઞાન થયું હતું, મહાવીર સ્વામીને ઋણુનાલુકા
નદીને કાઠે કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું હતું, અને બાકીના બાવીશ
તીર્થ કરેને જે જે સ્થાને પ્રવ્રજ્યા લીધી હતી તે તે સ્થાને
કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું હતું ૫૧

૨૬ બાર ચક્રવર્તીઓના નામ

ભરહોઃ સગરોઃ મઘવઃ, સણકુમારો અઃ રાયસદ્દૂલો ।

સત્તીઃ કુથૂઃ અરઓઃ, હવડ સુમ્મો અ કોરવ્વોટ ॥૫૨॥

નવમો ય મહાપટમો ૯, હરિસેણો ૧૦ ચેવ રાયસદ્દૂલો ।

જયનામા ય ૧૧ નરવઠ્ઠ, વારસમો વમદત્તો ૧૨ અ ॥૫૩॥

ભરત ૧, સગર ૨, મધના ૩, સનતકુમાર, ૪ રાજઓના
મધ્યમા સિ હ મમાન શાંતિનાથ ૫, કુધુનાથ ૬, અરનાવ ૭ કોરન
પ્રગતો મુખૂમ ૮, નનમો મહાપદ્મ ૯ હરિયે ૧૦, રાજઓના
મધ્યમા સિ હ સમાન ૧૧ નામનો નરપતિ ૧૨ તથા બાન્ધો
બ્રહ્મસ્ત ૧૨-આ નામના બાન્ધ ચક્રવર્તિઓ થયા છે ૫૨-૫૩

૨૭ નવ વાસુદેવના નામ.

તિવઢૂ ય ૧ દિવઢૂ ય ૨, સયમુ ૩ પુરિસુત્તમે ૪ પુરિસર્સીહે ૫।
તહ પુરિસપુહરીણ્, દત્તે ૭ નારાયણે ૮ કળ્હે ૯ ॥ ૫૪ ॥

ત્રિપૃષ્ઠ ૧, દ્વિપૃષ્ઠ ૨, અચળ ૩ પુત્રપોત્તમ ૪, પુરપસિ હ
૫, તથા પુત્રપુહરીક ૬, દત્ત ૭ નાનયણ (લક્ષ્મણ) ૮, અને
કૃષ્ણ ૯. આ નામના નવ વાસુદેવ થયા છે. ૫૪.

૨૮ નવ બલદેવના નામ.

અચલે ૧ વિજણ ૨ મદ્દે ૩, સુપ્પમે ૪ ય સુદસણે ૫ ।
આળદે ૬ નદણે ૭ પડમે ૮, રામે ૯ આલિ અપચ્છિમે ॥ ૫૫ ॥

અચળ ૧, નિજ્ય ૨, ભદ્ર ૩, સુમલ ૪, મુદર્ગન ૫,
આનદ ૬, નદન ૭, પદ્મ (ગમચદ્ર) ૮ અને છેલ્લા નામ
(બળભદ્ર) ૯. આ નામના નવ બળદેવ થયા છે. ૫૫

૨૯ નવ પ્રતિવાસુદેવના નામ.

અસ્સગીવે ૧ તારણ ૨ મેરણ ૩ મધુકીટમે ૪ નિસુમે ય ૫ ।
વલિદ પલ્હાદ ૭ રાવણે ૮ ય નવમે ય જરાસિંધૂ ૯ ॥ ૫૬ ॥

અંધેલીન ૧, તારક ૨, મેર ૩ મહુદૈટલ ૪, નિશુલ ૫,
બલિ ૬, પ્રલ્હાદ ૭, નાનપુ ૮ અને નવમો જગસિંધુ ૯. આ
નામના નવ પ્રતિવાસુદેવ થયા છે ૫૬

૩૦ ખાર ચક્રવર્તીની ગતિ—

અદેવ ગયા મુઝ્ઝ, સુભૂમ વમો ય સત્તામિ પુઢવિં ।

મવત્ર સળકુમારો, સળકુમારે ગયા કપ્પે ॥ ૫૭ ॥

આઠ ચક્રવર્તી શોધે ગયા છે, સુભૂમ અને બ્રહ્મદત્ત એ બે ચક્રી સાતમી નરક પૃથ્વીએ ગયા છે તથા મધના અને સનત્કુમાર એ બે ચક્રવર્તી સનત્કુમાર નામના ત્રીજા સ્વર્ગમાં (દેવલોકમાં) ગયા છે ૫૭

૩૧ વાસુદેવ અને બળદેવની ગતિ—

અનિયાળકડા રામા, સઠ્ઠે વિ ય કેસવા નિઆળકડા ।

ઉડ્ડુ ગામિ અ રામા, કેસવ સઠ્ઠે અહોગામી ॥ ૫૮ ॥

સર્વે બળદેવો નિયાળા^૧ રહિત હોય છે, અને સર્વે વાસુદેવો પૂર્વે નિયાળ કરેલા જ હોય છે તેથી સર્વે બળદેવો બ્રહ્મગામી (સ્વર્ગ કે શોધગામી) હોય છે, અને સર્વે વાસુદેવો અધાગામી (નરકગામી) જ હોય છે ૫૮ [પ્રતિવાસુદેવો પણ નરકગામી હોય છે]

૩૨ ચક્રવર્તી અને વાસુદેવની ઉત્પત્તિનો અનુક્રમ.

ચક્ષિદુગ હરિપણગં, પણગ ચક્ષો ય કેસવો ચક્ષો ।

કેસવ ચક્ષો કેસવ, દુચક્ષો કેસવો ચક્ષો ॥ ૫૯ ॥

પ્રથમ બે ચક્રવર્તી, પછી પાંચ વાસુદેવ, પછી પાંચ ચક્રવર્તી પછી એક વાસુદેવ, પછી એક ચક્રી, પછી એક વાસુદેવ, પછી એક ચક્રી, પછી એક વાસુદેવ પછી બે ચક્રી, પછી એક વાસુદેવ પછી એક ચક્રવર્તી—આ અનુક્રમ આ ભગવત્પ્રમાણ ૧૨ ચક્રવર્તી અને ૯ વાસુદેવો થયા છે. ૫૯

(ઉપરની ગાથા ચાકિનીમહત્તગ સાધ્વી પાસેથી માલગીને હરિભદ્ર નામના વિષ્ણુ તેનો અર્થ ન મમજનાથી સાધ્વીજીએ તેનો અર્થ કહેતા પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણે જૈન ધર્મ અગીકાર કર્યો હતો.)

૩૩ ત્રેસઠ ગણાકાપુરૂપના મળીને કુલ ૭૫, કાયા
પિતા અને માતાની સખ્યા અને ગતિ

તેસદ્વિસિલાકાળ, પદવી તિસદ્વી આગમે મળિયા ।

પગુણસદ્વી જીવા, સદ્વી પુણ હુંતિ કાયાઓ ॥ ૬૦ ॥

ત્રેમઠ શયાકા (ઉત્તમ) પુરૂષોની ત્રેમઠ પદ્વીઓ આગમમા કહી છે, તે સર્વના મળીને જીવો આગલુસાઠ છે, અને કાયાઓ સર્વ મળીને આઠ થાય છે. કેમકે શાંતિનાથ, કુચુનાથ અને અન્નાથ એ ત્રણ જીવો તીર્થંકર પદ્વી અને ચક્રવર્તી પદ્વી એ બે એક ગરીરે ભોગવનાથી ગરીબ ૬૦ તથા મહાવીર આમીના જીવો ત્રિપૃષ્ઠ નામુદેવની પદ્વી જુદા ગરીબે ભોગવેલી હોવાથી જન આગપુઆઠ થાય છે. ૬૦

તેસિ વાવન્ન પિયા, તસ્સ ણ હુતિ ઇગસદ્વિ જળણીઓ ।

વીસ તુ નિરયગઢઓ, અવસેસાળ ચ સુગઢગઈ ॥૬૧॥

તે ત્રેમઠ ઉત્તમ પુરૂષોના કુલ પિતા બાપન થાય છે (કેમકે નન નામુદેવ અને નન બળદેવના પિતા એક એકજ હોવાથી તથા શાંતિનાથ, કુચુનાથ અને અન્નાથ એ બધે પદ્વીનાથના પણ એક એકજ પિતા હોવાથી બાર એકા થતા એકાવન થયા, અને મહાવીરના પિતા બે (ઋષભન્ન ને સિદ્ધાર્થ) હોવાથી એક વધારતા બાપન થાય છે) તે ત્રેસઠની માતાઓ એકસઠ થાય છે. (કેમકે શાંતિ, કુચુ અને અન્નાથની તીર્થંકરને ચક્રીપણાની એકજ માતા હોવાથી ત્રણ એકી કન્યા અને મહાવીરની માતા બે (દેવાનદા ને ત્રિશયા) હોવાથી એક નનાનતા એકસઠ થાય છે)

૩૮ શ્રાવકને વખવા લાયક સ્થાન.

જત્યં પુરે જિણમવળ, સમયવિઝ સાહુસાવગા જત્ય ।

તત્ય સયા વસિયવ્વ, પડરજલહધણ જત્ય ॥ ૬૮ ॥

જે પુરમાં જિનેયન્નુ ચૈત્ય હોય જ્યાં નિહાતને જાણનાર
સાધુ તથા શ્રાવકો હોય, તથા જ્યાં ઘાઠ જળ અને ખજાતના મળતું
હોય ત્યાં શ્રાવકે સર્વ નિરામ કન્યો ચોત્ય છે ૬૮

૩૯ શ્રાવકના એકવીશ ગુણ,

ધમ્મરયણસ્સ જુગ્ગો, અપ્પહુદ્ધોઃ રુવવ્વ પગહસોમોઃ ।

લોગપ્પિઓઃ અકૂરોપ્પ, ભીરુદ્ધ અસદ્ધોઃ સુદક્ખિન્નુ ૮૧ ॥

લજ્જાલ્હોઃ દયાલ્હોઃ, મહ્ગ્ગત્થો સોમદિદ્ધીઃ ગુણરાગીઃ ૨૨

સક્કહોઃ સુપમ્મવજુત્તોઃ, સુદીહદસીઃ વિસેસન્નુ ૧૬ ॥ ૭૦ ॥

બુદ્ધાણુગોઃ વિણીઓઃ, કયન્નુઓઃ પરજણસ્સ

હિતકારી ૨૦ ।

તહ ચેવ લહ્ધલમ્મુત્તોઃ, ડગ્ગવીસગુણો હવ્વ સહ્ધો ॥ ૭૧ ॥

આના એકવીશ ગુણનાં શ્રાવકે સર્વવિધી જ્ઞાનને લાયક
છે — અશુદ્ધ એવે કોના ગ્રોહ નિરે ન કરે, તુલ્યમનનાં ન હોય
ને ૧, માતા કેપનાં ૨, સ્વભાવ કળીને જ્ઞાત ૩, લોકને પ્રિય ૪,
કંઠતા રહિત ૫, પાપથી લીક-ખીનાં ૬, અગ્રહ-ગ્રહતા રહિત ૭
અત્યંત દાક્ષિણ્યતાનાં ૮, વજ્રજાળુ ૯, ચાણુ ૧૦, મધ્યસ્થ સતો
સૌમ્ય ધિનાં ૧૧, ગુણનો નાજી ૧૨, સાગી નાતનાં જ કરનાર
૧૩, સાન પક્ષ (પરિવાર) નાં ૧૪, મુદીર્વદર્શી-લાખી દષ્ટિએ
વિચાર કરનાર ૧૫, વિશેષ જાણનાર ૧૬, વૃદ્ધજનોને અતુસરનાર

એકદા જોયર્મ ઇંદ્રે તેના આ બે ગુણોની પ્રશંસા કરી. તે સાલળી કોઈ દેવ તેની પરીક્ષા કરવા માટે આવ્યો. તેણે એક અત્યંત કોહુલા, દુર્ગંધી, મુખ ઉઘાડીને નુતેલા અને મન્યાની તૈયારીનાળા કૃતગ્નુ ૩૫ ત્રિકુર્વી એક ખાડામા મૂક્યું તે નખતે તે માર્ગે કૃષ્ણ વામુદેવ મૈન્ય સહિત ઉજ્જવ્યત પર્વતપર પધારેલા શ્રી નેમિનાથને વાદના નીકળ્યા. આગળ ચાલનાળ મૈન્યના મનુષ્યો તે કૃતરાની દુર્ગંધને લીધે વસ્ત્રનડે નામિકાને ઢાકી દૂર ચાલવા લાગ્યા. કૃષ્ણે તેનું કાળા પૂછ્યું, ત્યારે કોઈએ તેને કહ્યું કે— 'હે દેવ ! આગળ અત્યંત દુર્ગંધનાળો મૃતપ્રાય કૃતગે પડેલો છે તેની દુર્ગંધ મહુન ન થનાથી મર્મ લોકો વસ્ત્રનડે નામિકાને ઢાકીને દૂર દૂર ચાલે છે. ' તે માલળી ત્રાસ પામ્યા વિનાજ કૃષ્ણે પાતાનો હસ્તી તે તન્ક જ ચલાવ્યો તેની પામે જ કૃષ્ણે તે કૃતગની પ્રશંસા કરી કે—“ અહો ! શ્યામ શરીરનાળા આ કૃતગના મુખમા રહેલા શ્વેત દાતની પક્ષિ જાણે કે મરકત અપ્તિમય પાત્રને વિષે રાખેલા મુક્તાદળની શ્રેષ્ઠિ હોય તેવી ગાલે છે. ' આવી તેની કરેલી પ્રશંસા માલળી તે દેવ નિસ્મય પામ્યો.

ત્યારપછી કૃષ્ણ વામુદેવ શ્રી નેમિનાથને નાદી થે આવ્યા ત્યારે તે દેવ તેની અધેશાળામાથી મર્મજનો દેખતા એક અધેશ્વરનું હુન્ન કરી ધીમે ધીમે ચાલ્યો, તેની પાછળ મૈન્ય તથા સને કુમારા ગયા તે સર્વેને તે દેવે લીલામાનથી જીતી લાંચા, છેનર કૃષ્ણ વામુદેવ આવ્યા, તેણે તેને પૂછ્યું કે—“ તુ શામાટે માગ અધેશ્વરનું હરણ કરે છે ? ” તેણે જનાખ આપ્યો કે—“ આને હુન્ન કરવાની માગમા શક્તિ છે તેવી હુન્ન કરે છું. તમારામા જે શક્તિ હોય તો મને યુદ્ધમા જીતી આ અર્પ નહીં કરો. ” તે સાલળી કૃષ્ણે કહ્યું—“ કયા યુદ્ધનડે હું તારી સાથે યુદ્ધ કરૂં ? ” તેણે કહ્યું—“ પૃત (કુવા)ના યુદ્ધનડે યુદ્ધ કરો. ' તે સાલળી કૃષ્ણે બે હાથનડે કાન નાકી ખેદયુક્ત થઈ કહ્યું કે—“ બલે તુ અધેને લઈ જા પંતુ હું નીચયુદ્ધનડે યુદ્ધ નહીં કરૂં. ” તે માલળી પ્રમત્ત થયેલા દેવે પ્રત્યક્ષ થઈ તેની પ્રશંસા કરી કહ્યું કે—“ તમાગ ગુણની ઇંદ્ર પ્રશંસા કરી, તેની પરીક્ષા કરવા માટે આ સર્વ મેં કર્યું છે. ઇંદ્ર તમારા

તેના ગુપ્ત કથા તેના જ તમે છા. " ઈત્યાદિક કહી ફરીથી દેવે કહ્યું કે—“ હું નામુદેન ' દેનુ દર્શન નિષ્ફળ ન હોય તેથી કાઈપણ ઈષ્ટ નરતુ માગો. ” ત્યારે કૃષ્ણે કહ્યું કે—“ હાલ દ્વાન્કા નગરીમા ભાગીના ઉપદ્રવ છે, તેને ગાત કન્યાનો ઉપાય બતાવો, કે જેથી ઘડી આવો ઉપદ્રવ ન થાય ” તે સાલજી તે દેવે તેને ગાશીર્વ ચદનની એક ભેરી આપી કહ્યું કે—“ છ છ માસે આ ભેરીને તમારી મલામા નગારની તેના ગજ્જ બાર ચોજન મુધી સલજાશે તે ગજ્જને જે કોઈ માલગને, તેના પૂર્વના વ્યાધિ નાશ પામશે અને નવા વ્યાધિ છ માસ મુધી થશે નહી ” આ પ્રમાણે કહી તે દેવે અવધાને ગયો પછી કૃષ્ણે તે ભેરી હમેશા ભેરી વગાડનાર સેનકને આપી કહ્યું કે— ■ છ માસે મલામા આ ભેરી તારે વગાડવી અને એને મારી ગીતે માથવી રાખવી ” પછી બીજે દિનસે સલામા તે ભેરી નગારી તેના શબ્દથી આખી દ્વાન્કા નગરીના લોકોના વ્યાધિ નષ્ટ થઈ ગયા

એકદા ઈવ દેશનો જહીશ કોઈ મહારોગી મનનાન પુત્ર્ય તે ભેરીના ગજ્જ સાલજવા માટે દ્વાન્કા નગરીમા આવ્યો પરતુ તે ભેરી વગાડનાનો દિવસ વ્યતીત થયો હતો તે જાણી તે ધનિકે નિચાન કર્યો કે—“ હવે મારે શુ થશે ? હવે તો ■ માસે ફરીથી ભેરી વાગશે, ત્યામુધીમા તો મારે વ્યાધિ વૃદ્ધિ પામીને મારા જનિતનો અત લાનશે. તેથી હવે મારે શુ કરતુ ? ” આ પ્રમાણે ચિંતા જતા તેને નિચાર સૂઝ્યો કે—“ જો તે ભેરીના શબ્દ સાલ જનાથી જ રોગ નષ્ટ થાય છે, તો તેનો એક કકડો ઘસીને પીવાથી અત્યંત નાશ પામશે તેથી તે ભેરી વગાડનારને પુષ્કળ દ્રવ્ય આપી તેની પાસેથી એક કકડો માગી લઉં ” આ પ્રમાણે નિચારી તેણે ઘણું દ્રવ્ય આપી તેની પાસેથી ભેરીના એક કકડો લીધો અને તેનારડે પોતાનો રોગ નષ્ટ કર્યો ભેરી વગાડનારને તે કકડાને બદલે બીજે કકડો સાધી દીધો. આ પ્રમાણે ધનના લોભથી તે ભેરી વગાડનારને અન્ય અથવા દેશાતરોમાંથી આવેલા રોગી જનો પાસેથી ઘણું વન લઈ કકડા કકડા આપ્યા અને તેને બંધે બીજા કકડાઓ સાધ્યા, તેથી તે ભેરી કયા જેવી થઈ ગઈ અને તેનો પ્રભાવ પણ નષ્ટ થયો.

દારિકા નગરીમાં પ્રથમની જેમ ફરીને રોગની ઉત્પત્તિ થઈ તે જાણી કૃષ્ણે પોતાની સભામાં તે ભેરી વગાડાવી. પણ તેનો ગળદ મલાની અદર પણ પૂરો સભાજાયો નહીં. ત્યારે કૃષ્ણે પોતે તે ભેરીને જોઈ તો દરિદ્ર માણસની કથા જેવી દીઠી. તેથી કૃષ્ણે તેના જાળનનાખર કોધ કરી તેનો વિનાશ કર્યો. પત્ની ફરીથી મનુષ્યોપન્ની અનુકંપાને લીધે કૃષ્ણે પૌપદગાળામા ૪૪ અક્રમ તપ કરી તે જ દેવને આરાધ્યો. એટલે તે દેવે પ્રત્યક્ષ થઈ આરાધનાતુ પ્રયોજન પૂછ્યું. કૃષ્ણે સર્વ વૃત્તાત કહી બીજી ભેરી માગી તે દેવે પણ આપી. તે ભેરી કૃષ્ણ વામુદેને મારી મીતે પરીક્ષા કરી નિશ્ચય કરેલા બીજા આસ મેવકને જાળનવા આપી. તેણે તે ભેરી લોભાદિકને આધીન ન થનાથી અખડ ગાળી. તેથી મર્મ પ્રજા ચિન્કાજ મુખી થઈ. ઇત્યાદિ.

આ દૃષ્ટાંતનો ઉપનય આ પ્રમાણે છે—ભેરીને ઠેકાણે જિન પ્રનયનના સૂત્રાર્થ જાણના. જેમ ભેરીનો ગળદ સાભળનાથી રોગનો નાશ થાય, તેમ સિદ્ધાંતના ગળદ સાભળનાથી પ્રાણીઓના કર્મનો વિનાશ થાય છે. જે શિષ્ય મૂળ સૂત્ર તથા અર્થને વચ્ચે વચ્ચે ભૂલી જઈ તે આત્મે બીજા બીજા સૂત્ર અર્થને ભેડી દઈ કથા મમાન કરે છે, તે ભેરી વગાડના પહેલા પુરૂષ જેવો જાણવો. આવો શિષ્ય એકાંતપણે અચોન્ય છે અને જે શિષ્ય આચાર્ય (ગુરુએ) કહેલા મૂળ તથા અર્થને બગાળ્ય ચથાર્થ નારી નાખે છે તે પાછળના ભેરી જાળનનાર પુરૂષ જેવો જાણવો. આવો શિષ્ય એકાંતપણે ચોન્ય છે.

૧૬ આભીરી—કોઈ આભીર પોતાની ભાર્યા સહિત ધી વેચના માટે ગાડામા ધીના પાત્રો ભરી પામેના નગરમા ગયો. ગ્રામમા આવી વેપારીઓની દુકાનોમા ધીનુ સાદુ કરવા લાગ્યો. છેનદ એક વેપારીની માથે ધીનુ માદુ નક્કી કર્યું, પછી તે આભીર ગાડામા ચઢી ધીના માથનાજો નાનો ઘડો ભરી ભરીને નીચે ઉભી રહેલી આભીરીને આપના લાગ્યો અને તે આભીરી વેપારીને આપના લાગી. તેનામા એક વખત દેવા લેનામા બરાબર ઉપયોગ નહીં રહેનાવી તે ધીના માથનો ઘડો

વચ્ચેજ પૃથ્વીપર પડીને કુદી ગયા તે વખતે કોઈ પામી આલીરે આલીરીને કહ્યું કે—“હું પાપણી ! અન્ય અન્ય જીવાન માણસોની સાથે તું જોયા કરે છે અને હું ધીના ઘડાં આપુ છું તે બરાબર લેનામા ધ્યાન નાખતી નથી ?” તે માલગી આલીરી પણ કોઈથી બોલી કે—“હું જામડીયા ! ધીના ઘડાપન ધ્યાન નાખ્યા વિના તું રૂપાળી રૂપાળી શહેરની સ્ત્રીઓના મુખ સાથે જુએ છે તેથી પાન બરાબર આપતો નથી અને વળી ઉંચો મને ઠપકો (ગાળો) આપે છે ?” આ પ્રમાણે તે બંને પરસ્પર નધારે વધારે કંઠોર વચન બોલના લાગ્યા અનેકમે તે બંનેનું કેશાકેશી યુદ્ધ થયું. તેમા તે બંનેના આઘા પાછા પડતા પગના પ્રહારથી પ્રાચે ગાડામાનું સર્વ ધી ઢોળાઈને પૃથ્વીપર પડ્યું તે કેવળુક પૃથ્વીમાં સ્વસાર્થ ગયું કેવળુક કુતરા ચાલી ગયા અને કાઝક બાકી રહ્યું તે ચોર લોકો હરી ગયા તેની સાથે આપેલા બીજા આલીરો પોતપોતાનું ધી અન્ય વેપારીને વેચાતું આપી તેના પૈસા ખિરે લઈ પોતાના ગામમા પાછા ગયા ત્યારપછી સાજનો નખત થયા આવ્યો ત્યારે તે બંને ઘાઈને યુદ્ધથી નિવૃત્ત થયા, અને સ્વસ્થપણાને પામ્યા પછી પ્રથમ જે કાઝ ધી વેપારીને આપ્યું હતું (વેચાયું હતું), તેના પૈસા લઈ તે બંને પોતાના ગામ તરફ ગાડામા બેસીને પાછા વળ્યા માર્ગમા જતા જ સૂર્ય અસ્ત થયો, અધાર ચોતરફ વ્યાપી ગયું તેનામા ચાન્ડોલોએ આવી તેમનું ધન, વસ્ત્ર અને ગાડાના બળદો પણ હુડી લીધા આ રીતે તેઓ અત્યંત દુઃખી થયા.

આ પ્રસંગને ઉપનય આ પ્રમાણે કર્યો—જે કોઈ ગિધ્ય અન્યથા પ્રમાણે પ્રરૂપણા કરે કે અજ્ઞાસ કરે તેને જ્યારે આચાર્ય મહારાજ કંઠોર નાક્યનટ શિષ્યામણ આપે ત્યારે તે ગિધ્ય સાથે બોલે કે—
તમે જ મને પ્રથમ આવીગીતે શીખવ્યું હતું અને અત્યારે કેમ તે પાપો છે ?” આના નચન બોલનાર તે ગિધ્ય કેવળ પોતાના આત્માને જ મસાનમા નાખે છે એવું જ નહીં, પરંતુ આચાર્યના કોઈના પણ પોતેજ કાન્તારૂપ થઈ આચાર્યને પણ સારમા પાડે છે કેમકે કુશિભ્યો જૈમ્ય ગુરૂને પણ કોઈ બનાવનામા કારણ થાય છે એ માત્ર પ્રમિદ્ધ છે તથા વળી ગુરૂ તો શુભી જ હોય છે તેથી

તેઓ જે દુષ્ટ શિષ્યને શિષ્યામણુ આપતા કદાચ કોઈ ન કરે, તોપણ તે ગિય તો ભગવાનની આજ્ઞાનો લોપ કરનાથી અને ગુરૂની આજ્ઞાતના કરનાથી અશુભ કર્મનું ઉપાર્જન કરી અનરય દીર્ઘ મમાગી થાય છે. આનો ગિય બુદ્ધિમાન હોય તોપણ તે શ્રુતબ્રાહ્મ થાય છે અને અન્ય જન્મમા પણ તેને શ્રુતજ્ઞાન પ્રાપ્ત થતું નથી, આવો શિષ્ય એકાતપણે અચો ય છે.

આ દૃષ્ટાન્ત પ્રતિપક્ષ દૃષ્ટાન્ત પણ એ જ પ્રમાણે જાણુ તેમા તદ્વાવત આ પ્રમાણે છે — જ્યારે તે આલીર કે આલીરીના ઉપયોગને અભાવે ધીનો ઘડો પૃથ્વીપર પડીને રૂટી ગયો, ત્યારે તે ખનેએ શીઘ્ર શીઘ્ર ઢોળાયેલુ ધી એક નાના ઠીબકામા લેનાય તેમજ લક લીધુ, તેથી થોડુ જ ધી પિનાગ પામ્યુ પછી આલીરે પોતાના આત્માની જ નિદા કરી કે—“હે પ્રિયા ! મે તને બરાબર ઉપયોગ પૂર્વક ધીનો ઘડો આપ્યો નહી, તેથી તે પડી ગયો.” તે માલણી આલીરી પણ બોલી કે—“હે નાથ ! તમે તો બગબગ આપ્યો હતો, પણ મે જ બરાબર મહુડું ન કર્યો.” આ પ્રમાણે થનાથી તેમને કોપના આવેશથી થયેલા યુદ્ધનું રૂબ થયુ નહી ધીની હાનિ પણ થઈ નહી અને બીજા આલીરીની સાથે વહેલા ઘે જનાથી માર્ગમા લુદાનાનું દુખ પણ થયુ નહી તેથી તેઓ મુખી થયા. આ દૃષ્ટાન્ત પ્રમાણે જ કોઈ આચાર્ય ઉપયોગને અભાવે કાંઈક અન્યથા વ્યાખ્યાન કર્યું હોય અને પછીથી ગિય પણ તે જ પ્રમાણે તેનું ચિત્તન કરતો હોય, તો તેને આચાર્ય આ પ્રમાણે કહે કે—“હે વત્સ ! તું આવો અર્થ ન કર મે તે વખતે ઉપયોગને અભાવે એ પ્રમાણે કંઈ હતું પણ હવે આવો અર્થ કર.” તે માલણી શિષ્ય બોલે કે—“હે પૂજ્ય ! શું આપ અન્યથા પ્રજ્ઞાપણ કરો ખરા ? મે જ અરુપ મતિને લીધે બગબગ અર્થ વાર્યો નહી હોય આવો શિષ્ય એકાતપણે ચોખ્ખો છે.

તિ શિષ્યની યો યતા અયોગ્યતા ઉપન્ના ચતુર્દશ

દૃષ્ટાન્તો સ પૂર્ણ.

૪૨ સમક્રિતના સડસઠ બોલ.

ત્રડ સદ્દહણ તિલિંગ, દસ વિણય તિસુદ્ધિ પચગયદોસ ।

અઢ વ્પભાવણ ભૂસણ, લક્ષ્વણ પચવિહ સમત્ત ॥ ૭૪ ॥

છવિવિહ જયણાગાર, છબ્ભાવણભાવિય ચ છટ્ટાણ ।

ઇયે સત્તસદ્ધિ દસણ-ભેયવિસુદ્ધ ચ સમત્ત ॥ ૭૫ ॥

અર્થ—આર સદ્દહણ ૧૫૫ વિગ, દશનો નિનય, ત્રણ ગુહિ (રાજના પોગ્ય) પાચ દોય, આઠ પ્રકારની પ્રભાવના, પાચ ભૂસણ, મમક્રિતના પાચ લક્ષણ (વિહુ), છ પ્રકારની જયણા (યતના), છ આગાર, ૮ ભાવનાથી ભાવિત અને છ સ્થાન-આ પ્રમાણે દર્શનના સડસઠ ભેદને ગુહ્ય એવું સમક્રિત કહ્યું છે ૭૪-૭૫

નિસ્તરાર્થ-પરમાર્થ જાણનાનો અભ્યાસ કરવો ૧, પરમાર્થ બાજુનારની સેવા કરની ૨, નિન્હુનાદિકનો પન્થિય ન કરવો ૩, કુદર્શનીનો સગ ન કરવો-આ આ સદ્દહણ કહેનાય છે સિદ્ધા તનુ અનુ ૧, ધર્મને ત્રિપે તીન નગ ૨ અને દેવ ગુરૂની ભક્તિ (પ્રેમાનન્ધ) ૩-આ ત્રણ વિગ છે. અરિહતની ભક્તિ ૧ ચિદ્વના ગુણોનુ ઈર્તન ૨, ચૈત્યની વૈયાનન્ધ (મારસભાણ) ૩, ધર્મ ઉપર રાગ ૪, શ્રુતની (જ્ઞાન ને જ્ઞાનીની) પ્રેમાનન્ધ ૫, સ વેગી સાધુની મેના ૬, આચાર્યની મેના ૭, ઉપાધ્યાયની મેના ૮, સર્વ સઘની સેવા ૯ અને મમક્રિતનતની મેના ૧૦-આ દશનો નિનય કરવાનો હોનાથી તેના દશ ભેદ કહેનાય છે

અરિહત વિના બીજા દેવ અને જિનશામન વિના બીજા શાસન મનથી ન માનવું ૧, જૈન ધર્મની ન્દતા વચનદ્વારા બતાવવી ૨, અને કાયાથી ગમે તે કારણે પણ જિનેશ્વર વિના બીજા દેવને ન નમવું ૩-આ ત્રણ ગુહ્ય છે જિન ધર્મને ત્રિપે ગણા કરે ૧, પરમતની વાછા કરે ૨, ધર્મના દળનો સદેહ કરે ૩, પરમતની પ્રશાસા કરે ૪, તથા મિથ્યાત્વીનો પન્થિય કરે ૫-એ પાચ દરણો

ત્યાગ કરવા લાયક છે. સર્વ સિદ્ધાંતો જાણીને જ્ઞાસનને દીપાને ૧, ધર્મોપદેશ આપીને જિનજ્ઞાસન દીપાને ૨, વાદ કઠી જીત મેળવીને જિનજ્ઞાસન દીપાને ૩, તપ કરીને જિનધર્મ દીપાને ૪, નિમિત્ત પ્રકાશી જિનધર્મ દીપાને ૫, વિદ્યામત્રાન્કિતો ઉપયોગ કઠી જિનજ્ઞાસન દીપાને ૬, પાદલેપાદિ નિધાવડે સિદ્ધપાત્ર દેખાડી જિનધર્મ દીપાને ૭ અને અનેક પ્રકારનાં કાવ્યો કરી જિનધર્મ દીપાને ૮-એ આઠ પ્રભાવક કહ્યા છે. જિનજ્ઞાસનની ક્રિયામા કુશળતા ધરાવવી ૧, જિનજ્ઞાસનની (દેવગુરુ ત્રિગેરેની) ભક્તિ કરવી ૨, જિનજ્ઞાસનની ઘણા લોકો અનુમોદના કરે તેવી પ્રભાવના કરવી ૩ જિનજ્ઞાસનને વિષે દંઢતા રાખવી ૪ અને તીર્થની મેના કરવી (તીર્થાનું રક્ષણ કરવું) ૫-આ પાંચ ભૂયણો છે. અપરાધી ઉપન પછ કોપ ન કરવો ૧, સાસારિક મુખને ન યજ્ઞતા માત્ર મોક્ષમુખની જ વાછા કરવી ૨, સંસારને દારાટલ મમાન આની તેમાધી નીકળવા ઈચ્છવું ૩, દ્રવ્ય ને લાનથી ન ખીપવું કયા નાખવી ૪, અને જિનધર્મને વિષે સદેહ ન કરવો (આસ્તિક થવું) ૫-એ પાંચ લક્ષણ છે. અન્ય તીર્થિકના દેનને ગુરૂને અને તેણે ગ્રહણ કરેલ અરિહતની પ્રતિમાને વદન કરવું નહીં તેમ જ તેમને નમસ્કાર કરવો નહીં ૧-૨, અન્ય તીર્થિક સાથે વગવ બોલાવ્યે બોલવું નહીં તેમજ વાવવા વાત કરવી નહીં ૩-૪, અન્ય તીર્થિકને અન્નાદિક એકવા આપવું નહીં ૫ અને વાવવા આપવું નહીં ૬-આ ૮ જયણા કહેલી છે.

નજાની આજ્ઞા પ્રમાણે કરવું પડે તે નજા સભધી આગાર ૧, ચારાદિકના બળાતકારે કરવું પડે તે બળાતકાર મભધી આગાર ૨, સજા સભધી કે મનુષ્યને અનુસંગી વર્તવું પડે તે ગણસભધી આગાર ૩, પિતાદિકના કહેના પ્રમાણે કરવું પડે તે ગુરુ સભધી આગાર ૪, દેનના દબાવધી તેના કહેવા પ્રમાણે કરવું પડે તે દેન સભધી આગાર ૫ અને દુષ્કાળાદિકને લીધે આજીવિકા પાપ થતી ન હોય ત્યાં જે કરવું પડે તે દુષ્કાળ સભધી આગાર ૬-આ ૭ આગાર છે મમકિત ધર્મનું મૂળ છે ૧, ધર્મરૂપ નગરનું દ્વાર છે ૨, ધર્મરૂપ પ્રમાણનું પ્રતિષ્ઠાન છે ૩, મર્મ ગુણનો આધાર

છે ૪, સર્વ ગુણોને જાળવનાના નિવાનરૂપ છે ૫ અને શ્રુતગીજાદિ
ધર્મતુ ભાજન છે ૬-આ છ ભાવના કહી છે. જનાજવાદિક નરતત્વ
છે એમ માનવું અથવા જના છે એમ માનવું ૧, નવે તત્ત્વ અથવા
જના સદા નિઘમાન છે એમ માનવું ૨, જના કર્મનો કર્તા છે અને
કર્મનો ભોક્તા છે એમ માનવું ૩-૪ સમારથી મુક્ત થવાય છે
(મોક્ષ છે) ૫, અને જ્ઞાનક્રિયારૂપ મુક્તિનો ઉપાય છે ૬-એ
પ્રમાણે માનનારૂપ છ રથાનક છે આ કૃપ મળીને સમકિતના
સંસાર લે જાવના તેનો નિગેષ નિસ્તાર અન્ય પ્રધાથી જાણો.

૪૩ કુગીલવાનની આચરણા

અફલજર્ડ અફવીહર્ડ, અફમૂમીપલોઅણ ચ અફમોણ
પુરિસસ્સ મહિલિયાણ, ન સુદ્ધસીલસ્સ ચરિયાઈ ॥૭૬॥

અત્યત લજ્જા કેખાડવી અત્યત ભય કેખાડવો, પૃથ્વીપર
ખાલુ નીચું જોતું અને અત્યત મૌન રાખતું-એ શુદ્ધ શીવનાળા
પુરૂષ કે સ્ત્રીના આચરના ન હોય અર્થાત્ આના લક્ષણનાળા
માયાથી ને કુશીલીયા હોય છે અને તેનાથી વિપરીત હોય તે
શીવનત કહેવાય છે. ૭૬

૪૪ શીલવતે તજવાના દોષ.

વક ગમણં વકં, પલોઅણ તહ ચ વકમાલવણ ।

અફહાસ ઉવ્મહવેસો, પચ વિ સીલસ્સ દોસાઈ ॥૭૭॥

વાકુ ચાવણુ, વાકુ જોતુ, વાકુ જોવણુ, ઘણું હસણુ અને
ઉદ્ભટ વેપ ધારણ કરવો, આ પાંચ શીવવતે તજવા યોગ્ય
રૂપો છે ૭૭

૪૫ અગ્નિહત પરમાત્માનો પ્રભાવ.

અરિહતો અ સમત્યો, તારણ લોઆણ દિગ્ધસસારે ।

મમ્મણદેસણકુસલો, તરતિ જે મમ્મ લગ્ગતિ ॥૭૮॥

અરિહત દેવ આ દીર્ઘ મ સાગ્મા ભ્રમા કરતા લોક (જીવો) ને તારનામા અસમર્થ છે પણ તે અરિહત માર્ગ દેખાડનામા કુશળ છે, તેથી જેઓ તેમના બતાવેલા માર્ગે લાગે છે-અનુસરે છે, તેઓ સ સાગ તરી બચ છે. ૭૮. આ ગાથાના એવો પણ અર્થ થાય છે કે-અહિતદેવ જીવોને તારનાને સમર્થ છે તેઓ સ સાગ કેમ તરી ગકાય તેને માટે માર્ગ દેખાડનામા કુશળ છે. તે માર્ગ ને ચાલે છે તે સ માર તરે છે.

૪૬ ધર્મીજનના ભૂપણ.

મદ ગમન મંદ ચ, માસળ કોહલોહનિગ્ગહણ ।
 ઇદિયદપ્પચ્છેઓ, ધમ્મીજણમડળં ણય ॥ ૭૯ ॥

મદમદ ચાલતુ, મદમદ બોલતુ, કોઈ અને લોભ નિગેના નિમ્મલ કરવો તથા ઈદિયોના મર્મનો છેદ કરવો (ઇદિયોનું મન કંતુ)-એ ધર્મીજનોના ભૂપણ છે ૭૯.

૪૭ પાપમા આગને અ તે ગહેવાનો સ વ વિગેરે.
 દુપ્પસહો ફગ્ગુસિરી, નાહલસહો અ સચ્ચસિરિસહી ।
 તહ વિમલવાહણનિવો, સુમુહો અપચ્છિમો મત્તી ॥ ૮૦ ॥

દુપ્પસહ નામના સૂરિ, ફગ્ગુશ્રી નામની માધી, નાગિય નામનો શ્રાવક, મત્તયશ્રી નામની અવિકા તથા વિમલનાહન નામનો રાજા અને સુમુખ નામનો મત્રી-આટલા જ્યાં પાપમા આરાને છેડે છેવ્વા થનાના છે. ૮૦

૪૮ દુપ્પસહ સૂરિનું જ્ઞાન તથા ગતિ વિગેરે.
 દસવિઆલિયધારી, વીસવરિસાઝ હત્થદુગટેહી ।
 છઠ્ઠસ્સ તવો ય તહા, વારસવરિસેહિ સામન્ન ॥ ૮૧ ॥

દુપ્પસહસૂરિ શૃંગૈકાલિક સૂત્રના જાણનાર થયે, તેનું વીસ

નર્પતુ આશુચ્ચ અને બે હાથનુ ગરીબ હરો, ઉત્કૃષ્ટ છઠ્ઠુ તેપ કન્નો,
તથા બાર વર્ષની વયે તે દીક્ષા ગ્રહણ કરો ૮૧

અઠમભત્તસ્સ અતે, સુહમે સારણ વિમાણમ્મિ ।

દેવો તઓ અ ચવિડ, દુપ્પસહો સિજ્ઞિહી ભરહે ॥૮૨॥

અત સમયે તે અઠમ તપ કરી મુધર્મા નામના પ્રથમ દેવ
લોકમા સારથ નામના વિમાનમા દેવ થશે ત્યાથી થવી તે દુષ્પ્ર
સહસૂરિનો જન સ્વરતક્ષેત્રમા ઉત્પન્ન થઈ આગ્નિ પાળી સિદ્ધિ
પાને પામશે. ૮૨

૪૯ પાત્રમા આરાના અતના ભાવ.

સમત્તે જિણધમ્મે, મજ્ઞન્ને નાસડં ય નિવધમ્મો ।

અગ્ગી વિ પાદ્ધિમસ્સન્ને, દુસમાણ અતદેસમિ ॥૮૩॥

દુષ્પ્રમા નામના પાત્રમા આગને અ તે પહોલે પહોરે જિનવર્મ
મમાસે થશે, મંયા હે (બીજા પહોરે) નાજરર્મ નાશ પામશે
એણે નાજ અને મંત્રી વીજળી પહોલથી મૃત્યુ પામશે, પાદ્ધિ
(ત્રીજે) પહોરે અગ્નિ પા નાશ પામશે (દુષ્પ્રસહ આચાર્ય,
માંત્રી આનક અને આનિકા એ ચારે પાત્રમા એક સાથે
મૃત્યુ પામશે) ૮૩

૫૦ પાત્રમા આગમા જિનવર્મની સ્થિતિનુ કાળમાન

વાસાણ વીસસહસ્સા, નવ સય છમ્માસ પચ્ચદિણ, પહરા ।

ડક્કા ઘડિયા દો પલ, અમ્મ્વર અડયાલ જિણધમ્મો ॥૮૪॥

પાત્રમા દુષ્પ્રમા આગને વિષે વીસ હજાર ને નવમે વર્ષ, છ
મામ, પાત્ર વિન, એ પહોળ, એ ઘડી, બે પળ અને અડતા
ળીસ વર્ષ (વિપળ) એવા સખત જિનવર્મ ગણે. ૮૪
(આ પ્રમાણેના કાળપ્રમાણનો હેતુ ગમગતો નથી, કેમકે સામા ય

ગીતે ૨૧૦૦૦ વર્ષ થયાં ત જૈનધર્મ જુદો એમ કોનસમાસમા પણ કહેલ છે.) આ ગાથા દીનાણી કંપની છે, એમ ઉપર ગાથાના અંતવનમા ઉપાધ્યાયજી મહાનજ લાવ્યા છે. જુઓ તેની ઢાળ ૧૬ મી ગાથા ૧૭ મી

૫૨ જિનધર્મનું માહાત્મ્ય.

જા દબ્બે હોઢ મડં, અહવા તરુણીસુ રુવવર્તીસુ ।
સા જઢ જિણવરધમ્મે, કરયલમજ્ઞાટ્ટિયા સિદ્ધી ॥૮૫॥

દ્રવ્યનું ઉપાર્જનાદિક કંનામા જે બુદ્ધિ (પ્રયત્ન) હોય છે, અવના ઉપરાણી સ્ત્રીઓને વિષે જે બુદ્ધિની તત્ત્વમયતા હોય છે, તેજ-નેવી બુદ્ધિજી જો જિનેદ્રના ધર્મને વિષે ગાળનામા આપે તો તેના કંતવને વિષે જ સિદ્ધિ જુદી છે એમ સમજવું. ૮૫

૫૩ 'જાતિભવ્ય' છવો સખધી વિચાર.

સામગ્ગીઅમાવાઓ, વવહારરાસિઅપ્પવેસાઓ ।
મવ્વા વિ તે અણતા, જે સિદ્ધિસુહ ન પાવતિ ॥૮૬॥

૬૧, ગુરૂ અને ધર્માદિકની મામત્રીને અભારે અર્થાત ન મળનાથી તથા વ્યવહાર ગણિમાજ નહીં પ્રવેશ કંનાથી ભવ્ય (જાતિ ભવ્ય) છવો પણ અનતા છે કે જેઓ મોક્ષમુખને પામનાના જ નથી. ૮૬

૫૪ જિનધર્મ પ્રાપ્તિની દુર્લભતા.

સુલહા સુરલોચસિરી, ઇગચ્છતા ય મેડળી સુલહા ।
ફક્કો નવરિ ન લવ્મઈ, જિણિદવરદેસિઓ ધમ્મો ॥૮૭॥

૬૨વોડની લક્ષ્મી પામવી મુશ્કેલ છે, એકજનાણી પૃથ્વી પામવી (ચક્રવર્તીપણ પામવું) મુશ્કેલ છે, પગ જિનેદ્રભાષિત એક ધર્મ પામવો તેજ અતિ દુર્લભ છે. ૮૭

લભંતિ વિડલા ભોગા, લભંતિ સુરસપયા ।

લભતિ પુત્તમિત્તાણિ, एगो धम्मो न लभइ ॥ ૮૮ ॥

નિપુલ (મોટા) કામભોગ પામી ગકાય છે, દેવની સંપત્તિ પામી શકાય છે, પુત્ર મિત્ર વિગેરે પામી શકાય છે, માત્ર એક ધર્મ જ (જૈનધર્મ જ) પામી શકાતો નથી (પામતો દુર્લભ છે) ૮૮

૫૪ ક્ષમાની પ્રાપ્તિ.

खंती सुहाण मूल, मूल धम्मस्स उत्तमा खती ।

हरइ महाविज्जा इव, खती दुरियाइ सव्वाइ ॥ ૮૯ ॥

સર્વ મુખોત્તુ મૂળ ક્ષમા છે, ધર્મોત્તુ મૂળ ઉત્તમ ક્ષમા છે, મહાવિજ્ઞાની જેમ ક્ષમા સર્વ દુસ્તિ (પાપ-પદ) ને હણે છે. ૮૯

૫૫ પાન વિગેરેની પ્રાપ્તિના મૂળ કારણો.

धम्मो धणाण मूल, सव्वरसाण च पाणिय मूल ।

विणओ गुणाण मूल, दप्पो मूल विणासस्स ॥ ૯૦ ॥

ધર્મ વનતુ મૂળ છે અર્થાત્ ધનની પ્રાપ્તિ કરાવનાર ધર્મ છે, સર્વ રસોત્તુ મૂળ પાણી છે (પાણીથી જમીનમાં સર્વ રસો નીપતે છે), ગુણોત્તુ મૂળ નિનય છે, (નિનયથી સર્વ ગુણોની પ્રાપ્તિ થાય છે) અને નિનાશોત્તુ મૂળ ગર્વ છે અર્થાત્ ગર્વવડે સર્વ પ્રકારનો નિનાશ પ્રાપ્ત થાય છે. ૯૦

૫૬ ધર્મથી સર્વ વસ્તુની પ્રાપ્તિ વિગેરે.

धम्मेण कुलप्पसूई, धम्मेण दिव्वरूवसपत्ती ।

धम्मेण धणसमिद्धी, धम्मेण सुवित्थडा कित्ती ॥ ૯૧ ॥

ધર્મવડે ઉત્તમ કુળમાં જન્મ થાય છે, ધર્મવડે દિવ્ય રૂપની પ્રાપ્તિ થાય છે, ધર્મવડે ધનની સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે અને ધર્મ

વડે કીર્તિ નિસ્તાપ પામે છે. અર્થાત્ ધર્મવડેજ સર્વ વસ્તુ પ્રાપ્ત થાય છે. ૯૧

ધમ્મો મંગલ મૂલ, ઓસહમૂલ ચ સંવદુક્ખાણ ।

ધમ્મો સુહાણ મૂલ, ધમ્મો તાણ ચ સરણ ચ ॥ ૯૨ ॥

ધર્મ મંગલભાવનું મૂળ છે-સર્વ પ્રકારના મંગલિકા ધર્મથી પ્રાપ્ત થાય છે. ધર્મ સર્વ દુષ્ટોનું મૂળ ઓર ધર્મ-ધર્મરૂપ ઓર ધર્મી સર્વ દુષ્ટો નાશ પામે છે, ધર્મ સર્વ સુષ્ટોનું મૂળ છે-સર્વ પ્રકારના સુષ્ટો ધર્મથી પ્રાપ્ત થાય છે અને ધર્મ પ્રાણીઓનું ત્રાણ (રક્ષણ કરનાર) તથા શરણભૂત છે કેમકે ધર્મ જ દુર્ગતિમા જતા રોકે છે-જના દેતો નથી તેવી જ તે ધર્મ હોવાય છે. ૯૨

ધણઓ ધણદ્રિયાણ, કામદ્રીણ ચ સંવકામકરો ।

સગ્ગઅપવગ્ગસગમ-હેઝ જિણદોસિઓ ધમ્મો ॥ ૯૩ ॥

જિનભાષિત ધર્મ એ નનના અર્થોએને ધનદ (કુબેર) સરખો ધન આપનાર છે, કામના અર્થોએને સર્વ પ્રકારના કામની પ્રાપ્તિ કરાવનાર છે, તથા અર્જ અને મોક્ષનો મંગલ કરાવનાર. અર્થાત્ તેને પ્રાપ્ત કરાવનાર કારણ અથવા સાધનરૂપ જિનભાષિત ધર્મ જ છે. ૯૩

ધમ્મેણ વિણા જડ ચિતિયાઈ, જીવા લબ્ધમિ સંવસુક્ખાઈ ।

તા તિહુઅણમ્મિ સયલે, કો વિ ન હુ દુક્ખિઓ હુજ્જા ॥ ૯૪ ॥

જો કદાચ ધર્મ વિના જ પ્રાણીઓ સર્વ નાચ્છિત સુષ્ટોને પ્રાપ્તતા હોય તો આ મમત્ર ત્રાણુનને નિષેડો પડે અને પી હોય જ નહીં, પરંતુ તેમ નથી. ધર્મથી જ નાચ્છિત સુષ્ટ મળે છે, તેવી જ ધર્મહીન જો જગતમા દુઃખ પામે છે. ૯૪

વાવત્તરીકલાકુસલા, પડિયપુરિસા અપંડિયા ચેવ ।

સંવકલાણ વિ પવર, જે ધમ્મકલ ન યાણંતિ ॥ ૯૫ ॥

જેઓ સર્વ કળાઓમા ઐષ્ટ એવી ધર્મરૂપ કળાને જાણતા નથી તેઓ કદી પુરુષની બહોતેરે કળાઓમા કુશળ અને પડિત હોય તોપણ તેઓ અપણિત જ છે જ્યામુધી ધર્મકળા જાણી નથી ત્યામુધી તેમની જાણેલી બીજી સર્વ કળાઓ નિર્દય છે દુષ્ થોવ થોવ ધમ્મ, કરેહ જડ તા વહુ ન સકેહ ।

પિચ્છહ મહાનર્ડઓ, વિદૂહિ સમુદ્ધમૂયાઓ ॥ ૧૬ ॥

હે પ્રાણી ! જો તુ ઘણો વર્મ રૂઝી ન ગડે તો ઘોડો ઘોડો પણ ધર્મ નર જીઓ ! કે બિદુબિદુએ રૂઝીને પણ મહાનર્ડીઓ સમુદ્ધ જેવડી થાય છે તેથી તું પણ ઘોડો યોડો ધર્મ કરતા પ્રાતે વધારે ધર્મ જનારો થઈ ગડીશ એ નિસદેહ છે ૯૬

જ સક્કઈ ત કીરડ, જ ચ ન સક્કઈ તસ્સ સદ્ધહણા ।
સદ્ધહમાણો જીવો, પાવડ અયરામર ઠાણ ॥ ૧૭ ॥

જેવડી શક્તિ હોય તે પ્રમાણે વર્મ કન્વો (શક્તિને જોપ વધી નહી) અને જે ધર્મ કરવાની શક્તિ ન હોય તેની માનસ, હુણ્ણા પણ કન્વી થોય છે, કેમકે સ, હુણ્ણા કન્વો છન પણ પ્રાતે ધર્મતુ આરાધન કરીત અજગમર (મોક્ષ) સ્થાનને પામી શકે છે. જેઓ ધર્મની સદ્ધહ્યા જ કરતા નથી તેઓ આ સ સાન્મા પર્વિ ભ્રમણ કરે છે ૯૭

સંવજગજીવહિયઓ, હેઝ સઠ્ઠાણ ઋદ્ધિલક્ષીણ ।
ઉવસગ્ગવગ્ગહરણો, ગુણમણિરયણાયરો ધમ્મો ॥૧૮॥

ધર્મ સર્વ જગતના જીવોનો હિતકર છે સર્વ પ્રકારની સમૃદ્ધિ અને લાભિઓને પ્રાપ્ત કરનારો હેતુ છે, ઉપસર્ગોના સમૂહનો નાશ કરનાર છે અને ગુણરૂપી મણિઓનો જ્ઞાતકર-સમુદ્ધ છે અર્થાત્ ધર્મરૂપી રત્નાકરમા (મસુદ્રમા) ગુણરૂપી મણિઓ ભરિયા છે. ૯૮

જીવદયાઙ રમિજઙ, ડંદિયવગ્ગો દમ્મિજઙ સયા વિ ।
સચ્ચં ચેવ વદિજઙ, ધમ્મરહસ્સ મુણેયવ્વ ॥ ૧૯ ॥

સદા છ-દયામા રમણ કરવું, સદા ધર્મિયોના સમૂહનું દમન કરવું, સત્ય સત્ય નયન બોલવું—આ ધર્મનું ગુરુત્વ—સર્વસ્વ છે એમ બાલવું ૯૯

૫૭ પ્રવૃત્તિ કરવાના દશ શુભ સ્થાન.

જિણપૂઆ મુણિસેવા, ટાણે તવનિયમસીલસવ્ભાવે ।
નાણે દસણ ચરણે, જઙ્ઙઅવ્વ દસસુ ઠાણેસુ ॥ ૧૦૦ ॥

જિનેશ્વરની પૂજા, મુનિજનની મેના, દાન, તપ, નિયમ, શીલ, સદ્ભાવ (સારી ભાવના), જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર—આ દશ સ્થાનોને વિષે યત્ન કરવો. (આ દશે સ્થાનકો આનંદે યથાગતિ દરજેજ આચરનાના છે) ૧૦૦

૫૮ અપૂર્વ વશીકરણ.

જંપિજઙ પિયવચણં, કિજઙ વિણઓ અ દિજ્જણ ટાણ ।
પરગુણગહણ કિજઙઈ, અમૂલમત્ત વસીકરણ ॥ ૧૦૧ ॥

સર્વ છયોને પ્રિય લાગે એવું નયન બોલવું, મર્મના યથા ચિત્ત વિનય કરવો, હીન હીન વિગેરેને દાન દેવું અને અન્યના ગુણ પ્રહણ કરના—આ મૂળ અને મત્ર વિનાનું ૪ વશીકરણ છે આથી સર્વ જગત નમ થાય છે. ૧૦૧

૫૯ ચારે ગતિના ધ્યાનરૂપ કારણ.

અદ્દેણ તિરિઅગઈ, રુદ્ધજ્ઞાણેણ ગમ્મણ નરય ।
ધમ્મેણ દેવલોણ, સિદ્ધિગઈ સુક્કજ્ઞાણેણ ॥ ૧૦૨ ॥

આત્મધ્યાન-રૂઝે મનુષ્ય તિર્વચ ગતિને પામે છે, સૌંદર્યધ્યાન-રૂઝે નરકગતિને પામે છે, ધર્મધ્યાન-રૂઝે દેવગતિને પામે છે અને શુદ્ધ ધ્યાન-રૂઝે સિદ્ધિગતિને પામે છે ૧૦૦

૬૦ વિપયનો વિશ્વાસ ન કરવા વિધે

સોઝળ ગઈ સુકુમાલિયાણ, તહ સસગમસગમયણીણ ।
તાવ ન વીસસિયવ્વ, સેઅઠ્ઠી ધમ્મિઓ જાવ ॥ ૧૦૩ ॥

સુકુમાલિકાની ગતિ સાલણીને તથા સસક ભસકની બહેન સાધીની ગતિ સાલણીને જ્યામુધી ધર્મી જીવ એવનો અર્થો હોય ત્યામુધી તેણે ગદિધ્યાના નિરથાનો વિશ્વાસ કરવો નહી ૧૦૩

૬૧ શરીરના રૂપની તરતમતા

ગણહર આહારગ અણુત્તરાડ જાવ વળ ચક્રી વાસુ વલા ।
મડલિયા જા હીણા, છઠ્ઠાણગયા ભવે સેસા ॥ ૧૦૪ ॥

રૂપમા ગણમંથી આહારગ શરીરનાળા અને તણુણ હીન છે, તેનાથી અણુત્તરનાસી હીન છે, તેનાથી જૈનેશ્વરનાસી, દેવલોકનાસી, ભુવનપતિ, જ્યોતિર્ષી યાનત વ્યતર અને તમન તણુણ હીન છે, તેનાથી ચક્રનર્તી અને તણુણ હીન છે, તેનાથી નામુદેવ, તેનાથી બ્રહ્મદેવ અને તેનાથી મહાવિષ્ણુ નાજ રૂપમા અને તણુણ હીન છે બાકીના સર્વ જીવો છ રથાન પતિત હોય છે ૧૦૪ સખ્યાતભાગ હીન, અસખ્યાતભાગ હીન, અને તભાગ હીન, સખ્યાતણુણ હીન, અસખ્યાતણુણ હીન, અને તણુણ હીન-એ પંચરથાન સમજના (ગણધર મહારાજ તીર્થકન્થા રૂપથી અને તણુણ હીન હોય છે)

૬૨ મોક્ષ યોગ્ય ૧૦ માર્ગણા.

નરગઈ પણિદી તસ ભવ, સન્નિ અહક્વાય ચ્વઈઅસમ્મત્તે ।
મુક્કો અણાહાર કેવલ-દસણનાળે ન સેસેસુ ॥ ૧૦૫ ॥

મનુષ્ય ગતિ, પર્યેદિય જાતિ, ગ્રસપણુ, ભવ્યપણુ, મ ગ્રીપણુ, યથાખ્યાત ચાન્દ્રિ, ક્ષાયિક સમકિત, અનાહારીપણુ, કેવળજ્ઞાન અને કેવળદર્શન-આસઠ માર્ગિણ પેકી આ દગ માર્ગિણાએ છત્ર મોક્ષ પામે છે, તે શિનાયની માર્ગિણાને વિષે મોક્ષ નથી ૧૦૫

૬૩ મામાન્ય ઉપદેશ.

આરમે નત્થિ દયા, મહિલાસગેણ નાસણ વમં ।

સકાણ સમ્મત્ત, પવ્વજ્ઞા અત્યગહણેણ ॥ ૧૦૬ ॥

આજ ભના કાર્ય કરવામા દયા હોતી નથી (અહિ સા વ્રત પાળી શકાતુ નથી) સ્ત્રીતો સગ કરવાથી બ્રહ્મચર્ય (ચતુર્થવ્રત) નાશ પામે છે, ધર્મને વિષે ગદા નાખનાથી સમકિતનો નાશ થાય છે, અને ધન મહુલુ કરવાથી પ્રવ્રજ્યા (મુનિપણુ) નાશ પામે છે ૧૦૬

૬૪ બ્રહ્મચર્યની શ્રેષ્ઠતા

જે વમચેરમદ્દા, પાણ પાઢતિ વમચારીણ ।

તે હુતિ દુટ્ટમુટા, વોહી પુણ દુલ્લહા તેસિ ॥ ૧૦૭ ॥

જે બ્રહ્મચર્યથી બ્રહ્મ ધરેવા મનુષ્યો-આનક કે માત્ર ને બીજા બ્રહ્મચારીઓ (બ્રહ્મવ્રતનાળાઓ) ને પોતાના પગમા પાડે (પોતાને મદન કરો-પો લગાડે) તો તે પન્થનમા દુરામુદા (લુલા-ખોંગાળા) થાય છે, અને તેમને જોધિ (સમકિત) દુર્જીવ થાય છે ૧૦૭

૬૫ સાધુસિંગ છતા અવધ એવા પાચ.

પાસત્યો ઓસન્નો, હોડ કુસીલો તહેવ સસત્તો ।

અહચ્છંદો વિચણ્ણ, અવદણિજ્ઞા જિણમયમ્મિ ॥ ૧૦૮ ॥

પાર્થિવ અવસન દુશીલ સમજ અને યથાક્રંદ-આનુ
 ૧ ૨ ૩ ૪ ૫

પચ પ્રકારના સાધુઓ જિનશાસનને વિષે વાદવા ચોન્ય નથી. ૧૦૮

આ પાથે પ્રકારના ઉત્તર શ્લોક તેમ જ તેની વિશેષ વ્યાખ્યા ગુરુ
દત્ત ભાષ્યની દીકા વિગેરેથી જાણવી

૬૬ (સામાન્ય ઉપદેશ.)

મિચ્છપ્પવાહે રત્તો, લોગો પરમત્યજાણઓ થોવો ।

ગુરુગારવેહિ રસિઆ, સુદ્ધ મગ્ગ ન વૂહતિ ॥૧૦૯॥

ઘણા લોકો તો મિચ્છાત્યના પ્રનાહમાં જ રહ્યાં (આસક્ત)
હોય છે, થોડા લોકો જ પન્થાર્થને જાણનાર હોય છે અને સાતા
ગૌરનાદિમાં અતિશય ન્સીયા (આસક્ત) હોય છે, તેઓ શુદ્ધ
માર્ગને જાણતા નથી ૧૦૯

૬૭ ચગણુ મીતરી.

વય ૫ સમણધમ્મ ૧૦ સયમ ૧૭,

વેયાવચ્ચ ૧૦ ચ વમગુત્તીઓ ૯ ।

નાણાઈતિગ ૩ તવ ૧૨ કોહ ૪-

નિગ્ગહો હોઈ ચરણમેય ॥ ૧૧૦ ॥

પાથ મહાનત ૫, ક્ષાત્યાદિ દશ પ્રકારનો ચતિનર્મ ૧૦,
સત્ત્વ પ્રકારે મયમ ૧૭, અરિહતાદિ દશનો વૈયાવૃચ ૧૦, નવવિધ
અક્ષયુષ્ઠિ (નનના) ૯, જ્ઞાનાદિ ત્રિક (જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર)
૩ છ બાહ્ય ને છ આંતર મળી બાળ પ્રકારનો તપ ૧૨, અને
કોનાદિ ૪ કપાયનો નિમલ્લ-આ ચગણુ મીતરી કહેવાય છે ૧૧૦

૬૮ કગણુ મીતરી

પિંડવિસોહી ૪ સમિર્ડ ૫,

ભાવણ ૧૨ પડિમાડ ૧૨ ઇદિયનિરોહો ૫ ।

પડિલેહણ ૨૫ ગુત્તીઓ ૩,

અભિગ્ગહા ૪ ચેવ કરણ તુ ॥ ૧૧૧ ॥

અશનોદિ ચાર પ્રકારની પિણ્વિશુદ્ધિ ૪, ઈર્થાસમિતિ આદિ પાચ સમિતિ ૫, અનિત્યાદિ બાળ લાવના ૧૨, માધુની બાળ પ્રતિભા ૧૨, પાચ ઈદ્રિયોના નિગેધ ૫, પચવીંશ પ્રકારની પ્રતિ-લેખના રૂપ, મનગુણિ નિગેધે ત્રણ ગુણિ ૩ અને દ્રવ્યાદિક ચાર પ્રકારનો અભિગ્રહ ૮-આ કુરણ મીતતરી કહેનાય છે. ૧૧૧.

૬૯ દશવિધ યતિવર્મ

સ્વતી ૧ મદ્વ ૨ અજ્ઞવ ૩,

મુત્તો ૪ તવ ૫ સજમે ૬ ય વોધવ્વે ।

સચ્ચ ૭ સોઅ ૮ અકિચ્ચ ૯

ચ વમ ૧૦ ચ જહ્મ્મો ॥ ૧૧૨ ॥

ક્ષાંતિ-ક્ષમા (કોષનો અભાન) ૧, માર્જન-મૃદુતા (માનનો અભાવ) ૨, આર્જન-સરલતા (માયાનો અભાન) ૩, મુક્તિ-નિર્લો-ભતા (લોભનો અભાન) ૪, તપ ૫, સયમ (ઈદ્રિયોના નિરોધ બંધના અહિસા) ૬, મત્ય ૭, મૌન્ય (અચૈર્થ) ૮ અનિચ્ચન-પણુ-પરિગ્રહનો અભાન ૯ અને બ્રહ્મચર્ય ૧૦-એ દશ પ્રકારનો યતિવર્મ જાણવો ૧૧૨.

૭૦ ચાર પ્રકારની પિણ્વદિક વિશુદ્ધિ.

પિંડ ૧ સિજ્જ ૨ ચ વત્થ ૩ ચ, ચઉત્થ પત્તમેવ ૪ ય ।

અકપ્પિય ન ઇચ્છિજ્ઞા, પહિગાહિજ્ઞ કપ્પિયં ॥ ૧૧૩ ॥

પિ ૮-આહાર ૧, ગમ્યા (વસતિ) ૨, નમ્મ ૩ અને ચોથુ પાત્ર ૮-આ આહારાદિક અકટખ્યને ઈચ્છતુ નહીં અને જે કુદ્ય હોય તે જ ગ્રહણ કરતુ તે ચાર પ્રકારની વિશુદ્ધિ કહેનાય છે ૧૧૩.

૭૧ ત્રણ પ્રકારે ગુપ્તિ ને ચાર પ્રકારનો અભિગ્રહ.

મળવચનકાયણિં, ગુપ્તો પાલિજ્ઞ મિગ્ગહો ।

દ્વવઓ ચિત્તઓ ચેવ, કાલઓ ભાવઓ મુણી ॥ ૧૧૪ ॥

મન, નયન અને કાય એ ત્રણ ગુપ્તિવડે ગુપ્ત એના મુનિએ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી અને ભાવથી એમ ચાર પ્રકારે અભિગ્રહ પામવો જોઈએ. ૧૧૪.

૭૨ મુનિ કેવા હોય ?

एव सामायारी-सजुत्ता चरणकरणमाउत्ता ।

ते हु खवति कम्म, अपणेगभवसचियमणत्ते ॥ ११५ ॥

આ પ્રમાણે જે સાધુ સામાયારીવડે ચુકત હોય અને ચારણ ક્ષણમા ઉપયોગનાળા (ઉપચુકત-સહિત) હોય તે અનેક ભવના ઉપાર્જન કરેલા અને તા કર્મને બપાવે છે ૧૧૫

૭૩ આઠે કર્મના બધની જગત્થ સ્થિતિ

चारस मुहुत्त जहण्णा, वेयणीए अह नामगोयाण ।

सेसाणतमुहुत्त, एसा वधट्ठिई होई ॥ ११६ ॥

વેદનીય કર્મની જગત્થ બધસ્થિતિ બાર મુહૂર્તની છે, નામકર્મ અને જ્ઞાનકર્મની જગત્થ બધસ્થિતિ આઠ મુહૂર્તની છે, બાકીના પાંચ (જ્ઞાનાપરણીય, દર્શનાપરણીય, મોહનીય, આયુષ્ય અને અતનય) કર્મની જગત્થ બધસ્થિતિ અતર્થુહૂર્તની હોય છે. ૧૧૬

૭૪ આઠે કર્મની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ

मोहे सत्तरि कोडा-कोडी वीस च नामगोयाण ।

तीसयराण चउन्ह, तिचीसयराइ आउस्स ॥ ११७ ॥

મોહનીય કર્મની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ સીતેર કોટકોટી સાગરોપ
મની છે, નામ અને ગોત્રકર્મની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ વીશ કોટકોટી
સાગરોપમની છે, જ્ઞાનાનુષ્ઠીય, દર્શનાનુષ્ઠીય, વેદનીય અને
અતરાય એ ચાર કર્મની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ત્રીશ કોટકોટી સાગરો
પમની છે તથા આયુષ્યકર્મની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ તેત્રીશ સાગરો
પમની છે. ૧૧૭

૭૫ તેજ કાઠીયાના નામ.

આલસ્ત ૧ મોહ ૨ વન્ના ૩,

થમા ૪ કોહા ૫ પમાય ૬ કિવિણત્તા ૭ ।

ભય ૮ સોગા ૯ અન્નાણા ૧૦,

વક્ષેવ ૧૧ કુતૂહલા ૧૨ રમણા ૧૩ ॥ ૧૧૮ ॥

આળસ ૧, મોહ ૨, અનર્જવાદ (અનર્જા) ૩, સ્તબ્ધપ્રભુ
(માન) ૪, કોધ ૫, પ્રમાદ ૬, દુષ્કૃતતા ૭, ભય ૮, શોક ૯,
અજ્ઞાન ૧૦, વ્યાધેપ-હારી ૧૧, કુતૂહલ-નાટક વિગેરે ૧૨ અને
રમણ-કામઠીડા ૧૩-આ તેર કાઠીયા છે ૧૧૮

૭૬ મનુષ્ય ભવની દુર્લભતા વિષે દશ દષ્ટાત.

જુલગ ૧ પાસગ ૨ ધન્ને ૩,

જૂદ ૪ રયણે ૫ ચ સુમિણ ૬ ચક્રે ૭ ચ ।

કુમ્મ ૮ જુગે ૯ પરમાણૂ ૧૦,

દસ દિદંતા મણુઅલમે ॥ ૧૧૯ ॥

ભોજન ૧, પાગક ૨, ધાન્ય ૩, છુટા ૪, રત્ન ૫, અવન ૬, ચક્ર
(રાધારેખ) ૭, રૂર્મ (કાચળો) ૮, યુગ (ધિસરી) ૯ અને પરમાણુ
૧૦-આ દશ દષ્ટાતો મનુષ્યભવની દુર્લભતા ઉપર કહેલા છે ૧૧૯

એ દશે દશાત ટુકામા આ નીચે જણાવ્યા છે —

૧ ભોજન—એક શ્રાદ્ધાણે ચક્રવર્તી પ્રસન્ન થવાથી તેની પાસે વરદાન આપ્યું કે— પ્રથમ તમારા ઘરથી આ લીને આખા ભરતક્ષેત્રના દરેક ઘરે જાન પ્રમાણે એક એક દિવસ મને ભોજન મળે ' ચક્રવર્તીએ આપ્યું હતું આ પ્રમાણે ભોજન કરનાથી રૂઝીને તે શ્રાદ્ધાપુત્રે ચક્રવર્તીને ઘેર ભોજન કરનાનો દિવસ ક્યારે આવે ? તેના ભનમા તો આવી શકે નહીં, તેમ વૃથા ગુમારેલો મનુષ્યભન રૂઝીથી પ્રાપ્ત થનાનો નથી એ રીતે મનુષ્ય ભન અતિ દુર્લભ છે

૨ પાશક—એકદા ચાણક્યે ચદ્રગુપ્ત રાજાનો ભાગ ભરવા માટે દેનાધિષ્ઠિત પાસા બનાવ્યા તે પાસાથી જે કોઈ જીતે તેને સોનામહોરનો ભરેલો થાળ મળે અને હારે તો તે માન એક જ સોનામહોર આપે. આ નમતમા જીતવું દુર્લભ છે, કેમકે સામે દેનાધિષ્ઠિત પાસાએ નમનાર છે, તેમ મનુષ્ય ભન પણ રૂઝીને પ્રાપ્ત થવો દુર્લભ છે

૩ ધાન્ય—આખા ભનતખડમા મુકાળને વખતે ઘણા પાકેલા દરેક જાતના ધાન્યોનો એક મોટો ઢગલો કરી તેમા એક મુઠી સરસનના દાણા નાખી તેને સેળસેળ કરે પણ એક અતિ વૃદ્ધ ડોશી મુખે વડ તે દરેક ધાન્ય જૂના પાકી સન્સનની મુઠી જૂદી પાકના ધારે તો તે બની શકે ? ન જ બને, એ કાર્યની જેમ મનુષ્યભન દુર્લભ છે

૪ દૂત—એક ગજાનો કુમાર યુવાનસ્થાપ્યો ત્યારે તેણે નિયામ કર્યો કે ' મારા પિતાને માઠી નાખીને હું હમણા જ રાજ્ય ભોગવતો થાઉં ' આ તેનો દુષ્ટ નિયાર ગજાના ગજાનામા આવતા તેણે યુક્તિ કરના માટે કુમારને બોલાવી કહ્યું કે— ' આપણા કુળમા એવી રીતિ છે કે જે કુમારને પિતા છતાં ગમ્ય ભોગવનાની ગજા થાય તેણે આ આપણી સલામા એસો ને આઠ આઠ હાસનાળા એકસો ને આઠ થાલવા છે, તેમા એ સાથે ઉપરા ઉપરી એકસો આઠ હાસને એક થાલનાની એક હાસ જીતે, એ

રીતે સતત એકમે ને આઠ આઠ દાનવડે એક એક હાસ જતી અનુક્રમે એકસો ને આઠે હામ જતે ત્યારે એક સ્તલ જતાયો, એ ગીતે અનુક્રમે સર્વ થાલવાની સર્વ હાસો જતવી જોઈએ. તેમા વચ્ચે કોઈપણ દાવ ખાલી જાય તો જતેલા બધા દાન નિરૂણ થાય, પાછુ ફરીથી પહેલા થાલવાની પહેલી હાસથી જતવાનુ ગર કંબુ જોઈએ. આ ગીતે એકસો ને આઠે થાલવા જતે તો તેને ગન્ય સોપનામા આવે છે, આ પ્રમાણે ગજનુ વચન સાલગી કુમારે વિચાર કર્યો કે 'આ છૂત જતીને ગન્ય લેવુ તે સાર છે, તેમા પિતાની હત્યા કરનાંનુ કારણ જોઈતુ નથી' એમ વિચારી તે પૂત રમવા બેઠો. પરંતુ આ છૂતમા પૂર્વોક્ત ગીતે જતીને રાજ્ય મેળવવુ જેમ તેને દુર્લભ છે એમ વૃથા ગુમાવેલો મનુષ્યલવ ફરી મેળવવો દુર્લભ છે.

૫ રત્ન—એક શ્રેષ્ઠી પાસે કરોડો રૂપીયાની કિંમતના રત્નો હતા તે પુત્રે તેણે રત્નો વેચી પોતાના રૂપીયાની સખ્યા પ્રગટ કરી પોતાના મહેલ ઉપર એક પણ ઝોટી-નજ આધે નહોતો. તેના પુત્રને તે વાત ગમતી નહોતી. એકદા તે શ્રેષ્ઠી પરદેશ ગયા ત્યારે પાછળથી તેના પુત્રેએ સર્વ રત્નો વેચી તેના રૂપીયાની સખ્યા પ્રમાણે કોઈનજે પોતાના મહેલપર આધાર ત્યારે શ્રેષ્ઠી થઈ આવ્યો ત્યારે તેણે મર્વ હકિકત જાણી, તેથી તે પુત્રોપર ગુસ્સે થયો અને તેમને આજ્ઞા કરી કે 'મારા સર્વ રત્નો પાછા લાવેને જ માન ધનમા તમારે આવવુ' પરંતુ તે અમૃત્ય રત્નો તો તે પુત્રેએ જૂદા જૂદા અનેક દૂર દુર દેસોમાથી આપેલા ઘણા વેપારીઓને ઓછી કિંમતમા વેચી નાખ્યા હતા, તેથી તે રત્નો જેમ પાછા લાવના મુશ્કેલ છે તેમ વૃથા ગુમાવેલો મનુષ્ય લવ ફરી મેળવવો મુશ્કેલ છે.

૬ સ્વપ્ન—મૃગદેવ નામનો નજપુત્ર એકદા એક નગની નર્મગાળામા ઘણા લીખારીઓ રહ્યા હતા ત્યાં રાત્રિનાસો રહ્યો તે રાત્રિમા તે કુમારને તથા એક બીજા લીખારીને પૂર્ણચંદ્રનુ પાન કર્યાનુ સ્વપ્ન આવ્યુ. પ્રાતઃકાળે તે લીખારીએ પોતાની સાથેના બીજા લીખારીઓની પાસે

પોતાના સ્વપ્નની વાત કરીને તેણે કૃષ્ણ પૂછ્યું, ત્યારે તેઓએ કહ્યું કે—“આજે શિક્ષા માગતા તને ધી અને ખાડ મહિત પોળી મળશે.” તે સાંભળી તે ખુશી થયો અને તે જ પ્રમાણે તેને શિક્ષા પણ મળી હરે મુઠદેવે તો પોતાનું સ્વપ્ન તેમને કહ્યું નહીં, પરંતુ ઉદ્યાનમાં જઈ તેના માળીનું કામ કરી તેની પાસેથી ઉત્તમ પુષ્પો તથા ફળો લઈ એક નિદાન સ્વપ્નપાઠક પામે ગયો. તેની પામે વિનયથી તે પુષ્પ કૃષ્ણ મૂકી પોતાનું સ્વપ્ન નિવેદન કરી તેણે કૃષ્ણ પૂછ્યું, સ્વપ્નપાઠકે કહ્યું કે—‘તમને રાજ્ય મળશે.’ તેથી તે મૂળદેવને તે જ નગરનું રાજ્ય આઠમે દિવસે મળ્યું અને તે અત્યંત મુખી થયો. તે વાત જાણી પેલા ભીખારીને પશ્ચાત્તાપ થયો અને મૂળ દેવની જેમ કૃષ્ણ મેળવવા માટે ફરીથી તે જ સ્વપ્ન લાવના માટે સતત મુર્છા રહેવા લાગ્યો, પરંતુ ફરીથી કદાપિ તેને તે સ્વપ્ન પ્રાપ્ત થયું નહીં તે જ પ્રમાણે જુદા જુદા રીતો મનુષ્યલોક ફરીથી પ્રાપ્ત થઈ શકે તો નથી.

૭ ચક્ર-રાધાવેદ- એ રાજાને બારીશ પુત્રો ભિન્ન ભિન્ન રાણીઓથી ઉત્પન્ન થયેલા હતા. તે ઉપનત તેણે મત્રીની એક પુત્રીને પગલુંને રાણી કરી હતી, પણ તેણીની સાથે ઋતુના એક જ દિવસના મમાગમ સિવાય બીજે કોઈપણ વખતે તેણીની માથું પણ તેણે જોયું નહોતું. તે એક જ દિવસના સમાગમથી તેણીને ગર્ભ રહ્યો હતો અને મત્રીને (પિતાને) ઘેર રહી તેણીએ પૂર્ણ સમયે પુત્ર પ્રસવ્યો હતો. રાજા તો તેણીને પરણ્યાનું પણ ભૂલી ગયો હતો. સર્વ રાજપુત્રો એ જ આચાર્યની પાસે કળા શીખતા હતા, તેમની સાથે આ પુત્ર પણ કળા શીખતો હતો. તે સર્વ ગજપુત્રો પ્રમાણે હુનાથી કાપિયા ગીચ્યા નહીં અને તે પુત્ર તો સર્વ કળામાં નિપુણ થયો. તેના સમયે ‘આ રાજાના ઘણા કુમારોમાંથી કોઈપણ મારે લાયક હશે’ એમ ધારી કોઈ રાજક યા પોતાના પિતાની આજ્ઞાથી સ્વયંવર પરવા ત્યાં આવી તેણે ગાગેર સાથે તેને પરવાનાનું પણ કરેલું હતું. રાજાના સર્વ પ્રમાણે રાજકુમારોમાંથી કોઈ રાધાવેદ કરી શકે નહીં, રાજા પોતાના પ્રમાણે પુત્રો માટે શોક કરવા લાગ્યો.

ત્યારે મત્રીએ પોતાની પુત્રીના પુત્રની વાત નિગાની બુદ્ધિ રાખી
કહી અને 'તેને ગંધારવે કન્યાની આજ્ઞા આપી' એવું કહ્યું.
જાણી હર્ષિત થયેલા ગાંધારવે તેને આજ્ઞા આપી.
નિપુણતાથી રામવેશ સાધ્યો, એણે તે ગાંધારવ
રાજાએ પોતાનું ગમ્ય પણ તેને જ આપ્યું.
રાજકુમારોને જેમ તે ગાંધારવ તથા પિત્રા
તેમ પ્રમાદી મનુષ્યને કરીવી મનુષ્યભવ મ.

૯ કુર્મ ન સેવાલ-એ-નાથ

જરાપણ છિદ્ર નહી હોવાવી મે. પત્ર રાખ્યું.
જે રાકતો નહોતો. એકદા વાયુના
છિદ્ર (ફાટ) પડ્યું તેમાથી કો. એ
કાઠી ઉંચે જોયું તો તે વખતે
આકાશના મધ્ય ભાગમા જોયો. તે
પાંચો અને પોતાના પિત્રાને આ
તેમને બોલાવી લાવ્યો. પં. તે
ગયું, તેથી તે વૃદ્ધ કાચબો તે છિદ્રની
ચોતરફ ફર્યો, પણ ફરી તે છિદ્ર તેને
વૃદ્ધા ગુમાવેલો મનુષ્યભવ ફરીને

૯ યુગ (ધૂસરી)-કો. પૂર્વ

પશ્ચિમ દિશામા તેની સામેય (ધૂસરી)
વિના ભેગા થઈ ધૂસરીના છિદ્રમા
કરે, તે જેમ અત્યંત દુર્લભ છે.
ગુમાવેલો મનુષ્યભવ ફરી મળે.

૧૦ પરમાણુ-કો. પૂર્વ

જીમા નાખી મેરૂપર્વતના ગિર્ણ
ફરતો ભુગણીને ફુકી તેમાના પરમાણુ

૬ પડી જેમ તેજ પગ્માણુઓ મળે ને તેનો જ થાલલો અને તે મુશ્કેલ છે તેમ વૃથા ગુમારેલો મનુષ્યલવ ફરીથી મળવો મુશ્કેલ છે

૭૭ ધર્મની પૂર્ણ સામગ્રીનો મ ભવ મનુષ્ય ગતિમા જ છે

દેવા વિસયપસત્થા, નેરડયા વિવિહદુક્ખસજુત્તા ।

તિરિયા વિવેગવિગલા, મણુઆણ ધમ્મસામગ્ગી ॥૧૨૦॥

દેવો વિષયોમા આસક્ત હોય છે, નારડીઓ વિવિધ પ્રકારના દુઃખમા મગ્ન હોય છે અને તિર્યચો વિવેક રહિત હોય છે, માત્ર મનુષ્યલવમા જ ધર્મની સામગ્રી મળી શકે છે ૧૨૦

૭૮ મનુષ્યલવની ઉત્તમતા.

સુરનારયાણ દુન્નિ વિ, તિરિયાણ હુંતિ ગઈ ય ચત્તારિ ।

મણુઆણ પચ ગઈ, તેણ ચિઅ ઉત્તમા મણુઆ ॥૧૨૧॥

મુર અને નારડી મરીને મનુષ્ય કે તિર્યચમા જ ઉપજી શકે છે તેથી તેમની એ જ ગતિ હોય છે, તિર્યચો મરીને તિર્યચમા, મનુષ્યમા, નારડીમા કે રત્નતામા ઉપજે છે તેથી તેમને ચાર ગતિ હોય છે, અને મનુષ્ય મરીને એ ચારે ગતિમા તથા મોક્ષમા પણ જઈ શકે છે તેથી તેમને પાંચ ગતિ હોય છે, તેથી કરીને જ મનુષ્ય ભવ સર્વોત્તમ છે. ૧૨૧

૭૯ મનુષ્યલવની દુર્લભતા.

સિંધૂવાલ્લુઅનિમગ્ગ, વહવીય ચ દુલ્લહ ।

માણુસત્ત તુ સપ્પ, કો પમાઈ વિયક્ખણો ॥૧૨૨॥

સિંધુ નદીની પાનપાન ગેતીમા મગ્ન થયેતુ વસ્તુ બીજ જેમ શોધી કાઢવું દુર્લભ છે, તેમ મનુષ્યલવ પણ દુર્લભ છે, તેને પામીને કોણ શરો પુરૂષ પ્રમાદ કરે ? ૧૨૨

૮૦ અદ્વીતીય પ્રમાણ મનુષ્યક્ષેત્રમા કુલ ગર્ભ-
મનુષ્યેની સંખ્યા.

સત્તેવ ચ કોડીઓ, લક્ષ્વા વાણવઙ્ગ સહસ્ત્ર અઢવીસા ।
 એગં સયં ચ જાણહ, નર કોડાકોડિકોડીણં ॥૧૨૩॥
 છાવઢિ કોડીઓ, એકાવન્ન હવતિ લક્ષ્વાઙ્ગ ।
 વાયાલીસં સહસ્ત્રા, તિન્નિ સયા કોડિકોડીણ ॥૧૨૪॥
 તેયાલીસં કોડી, સત્તાવીસ તહેવ લક્ષ્વા ચ ।
 એગુણસઢિ સહસ્ત્રા, તિન્નિ સયા મણુયકોડીણ ॥૧૨૫॥
 ચડપ્પન્ન કોડીઓ, લક્ષ્વા ગુણયાલ સહસ્ત્ર પન્નાસા ।
 તિન્નિ સયા છત્તીસા, સસ્વા ગઢ્ઢમયમણુસ્સાણ ॥૧૨૬॥

સાત-કરોડ, બાહ લાખ, અઢ્ઢાવીશ હજાર ને અઢ્ઢમે એઢ્ઢલી
 મનુષ્યની કોડાકોડિકોડિ. તથા છામઢ કરોડ, એકાવન્ન લાખ એ તા
 લીંગ હજાર અને ત્રણમે એઢ્ઢલી કોડાકોડિ. તથા ત્રેતાલીંગ
 કરોડ, ચત્તાવીશ લાખ આગાપાસાઢ હજાર અને ત્રણમે એલા
 મનુષ્યની ઢંગ (કોડિ) તથા ચાપન કરોડ, આગાપુચાળીંગ
 લાખ, પચામ હજાર, ત્રણમે અને છત્તીશ-એઢ્ઢલી ગર્ભ
 મનુષ્યની સંખ્યા હોય છે. ૧૨૩-૧૨૬ આ મનુષ્યાના કુલ આગ
 છત્તીંગ અઢ્ઢ થાય છે તે આ પ્રમાણે-(૭૮૨૨૮૧ ૬૬૫૧૮૦૩,
 ૪૩૨૭૫૬૩, ૫૪૩૬૫૦૩૩૬) આ સંખ્યા જ્ઞા નર્ગને પાચમા વો
 ગુણનાવી આવે છે.

૮૧ મનુષ્યને ઉપદેશ

જેસિ કુલે સમુપ્પન્ને, જેસિ વાસ વસે નરે ।
 મમયાઙ્ગ હૃપ્દ વાલે, અન્નમન્ને સમુચ્છિણ ॥૧૨૭॥

મનુષ્ય જેના કુળમાં (જ્યા) ઉત્પન્ન થાય છે અને જેના વાસમાં (જ્યા) વસે છે, ત્યા જ (તે સ્ત્રીના જ સર્ગના જ) તે બાળ (અજ્ઞાની) મનુષ્ય પરસ્પર મૂર્છા (મોહ) પામી મમતાવડે લીધાય છે. ૧૨૭

૮૨ એકે દ્રિય જીવોને થતી પીડાનું દષ્ટાંત

જરજજરા ય થેરી, તરુણેણ જમ્મપાણિમુદ્દિહયા ।

જારિસી વેયણા દેહે, યગિદિસઘટ્ટણા ય તહા ॥૧૨૮॥

જરાવસ્થાનડે જર્જસ્તિ થયેલી કોઈ વૃદ્ધાને કોઈ યુવાન પુરૂષ પોતાના જમણા હાથની મુઠીનડે મારે (સખત પ્રહાર કરે) તો તેના શરીરમાં જેવી વેદના થાય તેવી વેદના એકે દ્રિય (પૃથ્વી, અપ, તેજ, વાયુ અને નનસ્પતિના) જીવોને મનુષ્યના માત્ર સઘટ્ટ (સ્પર્શ) થી જ થાય છે ૧૨૮

૮૩ છકાય જીવોનો સ યોગ.

જત્ય જલ તત્ય વણ, જત્ય વણ તત્ય નિચ્છિઓ અગ્ગી ।

વાઙ્ગ તેઝમ્મહગયા, તસા ય પચ્ચમ્મવયા ચેવ ॥૧૨૯॥

જ્યા જળ (અપકાય) હોય ત્યા વનસ્પતિકાય (સેવાળાદિ) હોય છે, જ્યા વનસ્પતિકાય હોય છે ત્યા નિષ્કે અગ્નિકાય હોય છે, અગ્નિકાયની સાથે જ નાયુગાય રહેવા છે તથા પૂન નિગેરે નસ કાય તો જળમાં પ્રત્યક્ષ જ દેખાય છે ૧૨૯

૮૪ જયણાની પ્રાધાન્યતા

જયણા ય ધમ્મજણણી, જયણા ધમ્મસ્સ પાલણી ચેવ ।

તવવુદ્ધિકરી જયણા, યગત્તસુહાવહા જયણા ॥ ૧૩૦ ॥

જયણા (યતના-ઉપયોગ) ધર્મની માળા છે, એટલે યતના ધર્મને ઉત્પન્ન કરનારી છે, યતના ધર્મનું પાલન કરનારી છે, યતના

તપની વૃદ્ધિ કરનારી છે અને ચતના એકાંત (અદ્વિતીય-અનુપમ).
મુખ આપનારી છે. ૧૩૦

૮૫ અહિ સારી પ્રાધાન્યતા.

કિ તાણ પઢિયાણ, પયકોડીણ પલાલમૂયાણ ।

જ હત્તિય ન નાય, પરસ્સ પીડા ન કાયઠ્ઠા ॥૧૩૧॥

‘અન્ય જીવને પીડા કરવી નહીં’ આરંભુ પણ જો જાણનામા
આવ્યું ન હોય તો પચાળ (વામ) જેના નિસાર કરોડ પડે.
ભણનાથી શુ ^૧ કરોડ શબ્દો-અથા ભણ્યા હોય તો તે પણ પચા-
ળના ઘાસની જેમ નિરર્થક છે જો અન્ય જીવને પીડા ન કરવી
એ વાત મનમાં ટક વસી હોય તો જ જ્ઞાન સાર્થક છે. ૧૩૧.

૮૬ દાનબુદ્ધિએ હિ સા કરીને દ્રવ્ય મેળવવાની જરૂર નથી.

દાણઅઘાય જે પાળા, હમ્મતિ તસથાવરા ।

તે સંસારસ્સ રક્ષઠ્ઠા, ભમંતિ ભવસાયરે ॥ ૧૩૨ ॥

જેઓ દાન દેવાને માટે ત્રસ અને અથાવર પ્રાણીઓને હુણે છે
એટલે દાન કરવાની ઈચ્છાથી ધન મેળવના માટે ખેતી આદિક
મોળા આપ લેા કરી ત્રસ અને અથાવર પ્રાણીઓની હિ સા કરે છે,
તેઓ સ સાગ્રહ નક્ષુ કરના માટે ભવસાગરમાં ભ્રમણ કરે છે. ૧૩૨

૮૭ પાચે સ્થાવર જીવોનુ પ્રમાણ.

અદામલગપમાણે, પુઢવીકાયમ્મિ હુતિ જે જીવા ।

તે પારેવયમિત્તા, જંબૂદ્વીવે ન માયતિ ॥ ૧૩૩ ॥

લીલા આમળા જેના પૃથ્વીકાયને વિષે જે (અસંખ્ય)
જીવો હોવા છે, તે દેવેકને જો પાચેના જેના શરીરવાળા કર્મ
હોય તો તે આખા જ બૃહ્વીપમાં સમાય નહીં એટલા થાય છે ૧૩૩.

અર્થાત્ તેમા ઇમો અસ ખ્યાત છે અને જ બુદ્ધીપમા પાડેલા 'તો
સ ખ્યાતા સમાધી રાકે તેમ છે

एगस्मि उदगविंदुस्मि, जे जीवा जिणवरेहि पण्णत्ता ।
ते जइ सरिसवमिच्चा, जबूद्दीवे न मायति ॥ १३४ ॥

જાણના એક જ બિંદુને વિષે જે ઇમો જિનશ્ચરેએ કહ્યા છે,
તે ફરેકને જો સરસન જેવડા શરીરનાળા કર્યા હોય તો તે આખા
જ બુદ્ધીપમા સમાય નહીં ૧૩૪

वरटीतदुलमित्ते तेऊकाए हवति जे जीवा ।
ते जइ खसखसमिच्चा, जबूद्दीवे न मायति ॥ १३५ ॥

બીજી કે તદુલ જેટલા અનિકાયને વિષે જેટલા ઇમો રહેલા
છે, તે ફરેકના શરીરને કદાચ ખસખસ જેવડા કર્યા હોય, તો તે
આખા જ બુદ્ધીપમા સમાય નહીં ૧૩૫

लिवपत्तसमा वाउ-काए हवति जे जीवा ।
ते मत्थलिव्वमिच्चा, जबूद्दीवे न मायति ॥ १३६ ॥

લીખડાના એક પાટા જેટલા સ્થાનમા રહેલા નાયુકાયને
વિષે જે ઇમો રહેલા છે, તેને જો માથાની લીખ જેવડા શરીરનાળા
કર્યા હોય, તો તે આખા જ બુદ્ધીપમા સમાય નહીં ૧૩૬

८७ अणुगण पाणी पीवाथी थती अनतकायनी हिंसा.
सूअग्गिणत्तकाइय, णताणत्ता जिणेहि जिय भणिया ।
तम्हा अणत्तपाव, ज पीअ वारि उड्ढकठेण ॥ १३७ ॥

સોયના અણભાગ જેટલા અનતકાયને વિષે જિનશ્ચરે અનતા
નત ઇમો કહેલા છે, તેથી કરીને જો હિંસા કંઠે પાણી પીનામા

આવે (ઉચો કંઠ નખી અણગળ પાણી ખીરામા આવે) તો અનંત જીવોની હિસાત પાપ લાગે છે. (જ્યાં જળ હોય છે ત્યાં સેનાળ-સીલકુલરૂપ અનંતકાય રહેલી હોય છે તેથી.) ૧૩૭

૮૯ મનુષ્યના દેહમા જીવોત્પત્તિ.

મણુઆળ રોમકૂવે, ચમ્મમસેસુ અઠ્ઠિમિજાસુ ।

તહ સુક્કસોણિણસુ, જીવાડળેગા અસલા ય ॥ ૧૩૮ ॥

મનુષ્યોના રોમકૂપને^૧ વિષે, ચામડીને વિષે મામને વિષે, હાડકાને વિષે, મજ્જા (ચન્ખી)ને વિષે, તથા શુક્ર (વીર્ય) અને ગોષ્ઠિત (લોહી)ને વિષે અનેક તેમજ અસંખ્યાતા જીવો રહેલા છે (ઉત્પન્ન થાય છે). ૧૩૮. (અસંખ્ય જીવો સમૂર્ણ મનુષ્ય પચે-દ્રિય જેને શૈલસ્થાનકીઆ કહીએ છીએ તે મમજવા અને અનેક બેદ્રિયાદિ જીવોની ઉત્પત્તિ સમજવી.)

રોમલસકેસફોડિય, લિલ્લા તહેવ ચેવ ફુળગલિયા ।

પચિદિયાળ દેહે, હવ્રતિ ઇગિદિયા ઇણ ॥ ૧૩૯ ॥

રોમરાડ, ખસ, કેસ કોડકી, લિખ, તેમજ વળી કુણ્ણાલી-આ સર્વ એકેદ્રિય જીવો પચેદ્રિયના શરીરને વિષે હોય છે. ૧૩૯. (આ મનુષ્ય શરીરમા એકેદ્રિય જીવોની ઉત્પત્તિ કહી છે તે માનનીય નથી. કાન્પુ કે ને એમ હોય તો મુનિ લોચ કંઈ શકે નહીં.)

હરસાડ કઠમાલા, વાલય નાસુર કિમ્મિસમ્મિઓ ।

ઇણ વેદિય જીવા, નરસ્સ દેહમ્મિ પચ્ચલ્લા ॥ ૧૪૦ ॥

હ્રસ્ (અર્શ), કંઠમાળ, વાળો, નાભુ, કન્ખીયા સરખીયા. આ સર્વ દ્વીદ્રિય જીવો મનુષ્યના શરીરમા પ્રત્યક્ષ (ઉત્પન્ન થતા) દેખાય છે ૧૪૦

જૂયા ય કીડ સાવા, ણ્ણ તૈદિયા જિયા હુતિ ।

ચરિદિય પચિદિય, સુહમા વિ અણત નરદેહે ॥૧૪૧॥

જૂ, કીડા, સાવા-એ ત્રીદિય જીવો મનુષ્યના શરીરમાં હોય છે, (ઉપજે છે) તથા ચરિદિય અને પચેદિય તથા સુહમા જીવો પણ મનુષ્યના દેહમાં અનતા^૧ હોય છે (ઉત્પન્ન થાય છે.) ૧૪૧

૯૦ વનસ્પતિ જીવોના ભેદ.

સ્વસ્વા ગુચ્છા ગુમ્મા, લયા ય વલ્લી તણા ય તહ વલયા ।

પઘવય હરિયા ઓસહી, જલસ્હ કુહળા ય વોધવ્વા ॥૧૪૨॥

ધૂક્ષો (આમ્રાદિક), ગુચ્છો, ગુમ્મો, લતાઓ, વેવાઓ, તણ (ધાસ), પલ્લમ, (શેરડી વિગેરેના) પર્વ, હરિત, ઔષધિ (ધા ય ને ઔષધો), જળરૂઢ (કમળ), અને કુહળ-એ પાર વનસ્પતિના ભેદ છે ૧૪૨ (તેના વિસ્તાર લોકપ્રકાશ પ્રજ્ઞાપના વિગેરેથી જાણવો)

૯૧ જીવોના નિવાસસ્થાન

ઈગિંદિય પચિંદિય, ઉઢું અ અહે અ તિરિયલોણ અ ।

વિગલિંદિય જીવા પુણ, તિરિઅલોણ મુણેઅવ્વા ॥૧૪૩॥

એકેદિય અને પચેદિય જીવો જિર્ન, અધો અને તિરજા લોકમાં એમણે ત્રણે લોકમાં હોય છે, અને દ્વીદિય, ત્રીદિય અને ચરિદિય એ વિકલેદિય જીવો તે તિરજા લોકમાં જ હોય છે એમ જાણવું ૧૪૩ (જિર્નલોક અને અધોલોકમાં વિમ્લેદિય જીવોની ઉત્પત્તિ નથી)

પુઢવી જા સિદ્ધિસિલા, તેઝ નરચિત્ત તિરિયલોણ ય ।

પુઢવી આઝ વણસ્સઈ, વારસકપ્પેસુ પુઢવીસુ ॥૧૪૪॥

-૧ આ અનન્ત શબ્દ અનન્ત સૂક્ષ્મ એકેદિય ગણ્યા હોય તો ત્રણે ચૌરિદિય જીવો કયા તે જાણવામાં આવ્યું નથી

સિદ્ધિશિલા, મુખી પૃથ્વીકાય છે, તેજસ્કાય (ખાદર) તિરછા-
લોકમા મુનુષ્યકેન, (મુલીદ્વીપ) ને વિષેજ છે, તથા પૃથ્વીકાય,
અપકાય અને વનસ્પતિકાય બાર દેવલોકને વિષે અને રત્નપ્રલા-
દિક સાતે નરક પૃથ્વીને વિષે છે. (આ સર્વ ખાદર આશ્રીજાણુવુ.)
૧૪૪ (સૂક્ષ્મ એકે દ્રિય તો પાંચે પ્રકારના ચૌદ રાજલોકમા સર્વત્ર
રહેલા છે.)

સુરલોઅવાવિમજ્જે, મ્મચ્છાઈ નતિથ જલયરા, જીવા ।

શેવિજ્જે ન-હુ વાવી, વાવિઅભાવે જલ નતિથ ॥૧૪૫॥

ખાદર દેવલોકમા ગહેલી વાવોને વિષે મત્સ્ય વિગેરે જળચર
જીવો નથી. (તેમજ પૂરા વિગેરે બેઈદ્રિય જીવો પણ નથી)
નરક શૈવેયક (તથા પાપ અનુત્તર, વિમાન) ને વિષે વાવો જ નથી,
અને વાવોનો અભાવ હોવાથી ત્યા જળ (અપકાય) પણ નથી.
(તથા જળને અભાવે વનસ્પતિકાય પણ નથી એમ જાણુવુ ને) ૧૪૫

૬૨ નિગોદ જીવોનુ અનુતાન તપણુ

જઈઆ હોઈ પુચ્છા, તઈયા યય ચ-ઉત્તરં દિજ્જા ।

પુગસ્સ નિગોયસ્સ ચ, અપાતભાગો ગઓ સિદ્ધિ ॥૧૪૬॥

જે વચ્ચે (કોઈ પણ વખતે) કોઈ મનુષ્યાદિક સામાન્ય દેવળીને
કે તીર્થકરને પ્રશ્ન કરે ત્યારે એ જ જવાબ અપાય છે (કેવળી એ જ
જવાબ આપે છે) કે એક નિગોદનો અનતરો ભાગ સિદ્ધિપત્રને
પામ્યો છે. ૧૪૬ એવી નિગોદ (સૂક્ષ્મ વનસ્પતિના શરીર), ચૌદ
રાજલોકમા અમરજ્યાતી છે. દરેક શરીરમા જીવો અનતાનત છે

૬૩ નિગોદના જીવોને દુઃખ.

જ નરણ નેરૂઆ, દુક્ખં પાવંતિ ગોયમા । તિવ્વં ।

ત પુણં નિગોયમજ્જે, અપાતેયુણિય, મુણેઅવ્વ ॥૧૪૭॥

હે ગોતમ ! નરકને વિષે નારકી છવોં જે તીક્ષ્ણ-ઉચ્ચ દુઃખ પામે છે, તેથી અનતમણુ દુઃખ નિગોદને વિષે રહેલા છવોં પામે છે એમ જાણવું . ૧૪૭ (એ દુઃખ અલ્પકાલપણે ભોગવાતું હોવાથી નરકની જેવું તીવ્ર જણાતું નથી.)

૯૪ નિગોદ વિગેરેની સૂક્ષ્મતાનું વર્ણન

લોપ અસંખજોર્ઞ-માંણે પઢ્ઞજોર્ઞણ્ણુલા સંખાં ।

પઢ્ઞ તં અસંખ અસા, પઢ્ઞ ત અસંખયા ગોલા ॥૧૪૮॥

અસંખ્યાતા યોજન પ્રમાણ ચૌ. રાજલોકને વિષે યોજન યોજન પ્રત્યે એટલે દરેક યોજનમા સંખ્યાતા અગુલો છે, અગુલ અગુલ પ્રત્યે એટલે દરેક અગુલને વિષે અસંખ્યાતા અસંખ્યા (નિભાગો) છે, તે દરેક અગુલના અસંખ્યાતા અસંખ્યા-વિભાગને વિષે અસંખ્યાતા ગોળા છે. ૧૪૮.

ગોલો અસંખાનિગોઓ, સોણતજિઓ જિઅ પઢ્ઞ પપ્પસ

અસંખ પઢ્ઞપપ્પસ, કમ્માણ વગ્ગણાણતા ॥ ૧૪૯ ॥

એક એક ગોળામાં અસંખ્યાતી નિગોદ (શરીર) છે, તે દરેક નિગોદમા અનંતા છવોં રહેલા છે, દરેક છવના અસંખ્યાતા (લોકાકાશના પ્રદેશ પ્રમાણ) પ્રદેશો છે, તે દરેક પ્રદેશ કર્માની અનંતી વર્ગણાઓ રહેલી છે ૧૪૯.

પઢ્ઞવગ્ગેણ ઔણતા, અણુઅ પઢ્ઞઅણુ અણતપજ્ઞાયા ।

પયં લોયસંખં, માંવિજ્ઞં તંહત્તિ જિણુત્ત ॥૧૫૦॥

દરેક વર્ગણા અનંતો અણુ-પરમાણુઓની પ્રતેલી છે, દરેક અણુ (પરમાણુ) ત્રી અનંત પથથો છે આ પ્રમાણેનું નિત્યરૂપ લાપિત લોકસ્વરૂપ તહત્તિ-સત્ય છે એમ જાણવું . ૧૫૦ (આ સૂત્રીકતને સંદર્ભથી તેને સમકિર્તીનું લોકસ્વરૂપ છે.)

હવે આ જીવ સર્વ સ્થાને ઉપજેલો ને મરણ પામેલો છે.

જ સા જાઈ જ સા જોણી, જ તં ઠાણં જ તં કુલં ।

જ જાયા ન મુઆ જત્ય, સર્વે જીવા અણતસો ॥૧૫૧॥

એવી કોઈ જાતિ નથી, એવી કોઈ યાત્રિ નથી, એવું કોઈ સ્થાન નથી અને એવું કોઈ કુળ નથી કે જ્યાં સર્વે જીવો અનતી વાર ઉત્પન્ન થયા ન હોય કે મરણ પામ્યા ન હોય. ૧૫૧. (જૈન રાજ્યોક્તિમાં દરેક પ્રદેશો આ જીવે અનંતા જન્મ મરણ કર્યા છે.)

૬૬ એક મુહુર્તમાં નિગોદ કેટલા જીવ કરે ?

પણસદિ સહસ્તાઈ, પચસયા ચેવ તહ ચ છત્તીસા ।

હુલ્લાગ મવગહણા, ઇગમુહુર્તમ્મિ ઇવદ્ધયા ॥ ૧૫૨ ॥

નિગોદનો એક જીવ એક મુહુર્ત (એ ઘડી)માં પાસઠ હજાર પાચસો અને છત્રીશ એટલા કુલ્લક (નાનામાં નાના) જન મહુર્ત કરે છે. ૧૫૨. એક મુહુર્તમાં ૧૬૭૭૭૨૧૬ આનણી હોય છે. કુલ્લક જન ૨૫૬ આનણીનો હોય છે, તે અનુસારે આ ગણતરી કરેલી છે એક યાસોચ્ચનાસમાં ૧જાન જન કરે છે.

૬૭ સમકિતની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ

અતમુહુત્તોવસમો, છાવલિ સાસાણ વેયગો સમઓ ।

સાહિયત્તિત્તીસાયર, સ્વઓ દુગુણો સ્વઓવસમો ॥૧૫૩॥

ઉપશમ સમકિત અતર્મુહુર્ત મુધી રહે છે, સાસ્વાદન સમકિત ઉત્કૃષ્ટ જ આનલિકા મુધી રહે છે, વેદક સમકિત એક સમયનુજ છે, ક્ષાયિક સમકિત કાર્ધક અધિક તેત્રીશ સાનરોપમ મુધી રહે છે, અને તેથી બમ્બલ એટલે કાર્ધક અધિક છામઠ સાનરોપમ મુધી ક્ષયોપશમ સમકિત રહે છે (અહીં બન્ને ઠેકાણે અધિકપણ નરહન સંબધી જાણવું). એટલે કે ક્ષાયિક સમકિતવાળો જીવ, સર્વાર્થ-

સિદ્ધિ વિમાંનેમી 'તૈત્રીશિ' સાંગરોપમના 'આયુષ્યેર્વાજો' 'દેવ' 'ધાર્ય' ત્યાથી સ્વર્ગી મનુષ્ય થઈ ચાગ્નિ લઈ સિદ્ધિપદને પામે છે. ક્ષયોપશમ સમકિર્તોર્વાજો' ૯૪ ઉલ્લેખે એ વારે વિજેયાદિકમા ૩૩ સાંગરોપમના આયુષનાજો અથવા ત્રણ વાર અમૃત દનલોકમા બાવીશ સાંગરો પમના આયુષનાજો દેવ થઈ મનુષ્યભવ કરી ચાગ્નિ પામી શાક્ષે ભવ્ય છે) ૧૫૩,

૯૮, નગ્કમા થતી દશે પ્રકારની વેદના.

દસવિહ વેયણ નિરણ, સીડળહસુહર્પિવાસકંદૂ ચ ।

ભયસોગપારવસ્તે, જરા ચ વાહી ચ દંસમો ચ ॥૧૫૪॥

નૅરગ્કમા નારકીઓને દશ પ્રકારની વેદના હોય છે, તે આ પ્રમાણે-ગીત વેદના ૧, ઉણ વેદના ૨, મુવા (જુખ) વેદના ૩, પિપૅસા (તંધા) વેદના ૪, કંદૂ (ખરજની) વેદના ૫, ભય વેદના ૬, રોક-વેદના ૭, પરનશતાડપ વેદના ૮, જરા વેદના ૯ અને દશમી વ્યાધિ વેદના ૧૦ (આ સર્વ વેદનાઓ અસદ્દા હોય છે) ૧૫૪

૯૯ રત્નપ્રેભા પૃથ્વીનું સ્થાન

અહ મદરસ્સ હિઠ્ઠા, પુઢર્વી રયર્ણપ્પહા મુળેયર્ઠ્ઠર્વા ।

તિસુ ભાગેસુ વિહિ(હ)ત્તા, સર્હસ્સ અસી જોઅણ

લસ્સ ॥ ૧૫૫ ॥

અહ પર્વતની નીચે એક ગજના વિસ્તારમા રત્નપ્રેભા પૃથ્વી જોડી છે તે નજ લાગે વહે ચાલેલી છે (તેના ત્રણ ભાગ છે) અને તે એક લાખ તે એગી હજાર જોજન જડી છે ૧૫૫

૧૦૦ ભવનપતિનુ તથા નાગર્કીનુ વાસસ્થાન

તત્ત્થર્વે, મર્વર્ણવાસી, દર્વા, નિર્વસાતિ દાસુ મર્ગેસુ ।

તર્હર્ણ પુળ નેરહ્યા, હર્વેતિ વર્હુવેયર્ણા નિચ્ચ ॥૧૫૬॥

ત્યાં જ (તે રત્નપ્રભા પૃથ્વીના પિડમાં જ) એ ભાગમા ભવ-
નપતિ દેવોં વસે છે અને ત્રીજા ભાગમા નિરતર અર્ચત વિદના
ભાગવનારા નારદીઓ ગુહા છે ૧૫૬.

(એ ન એક વિભાગમા તે રી ગીતે રહેલા છે? તે સ્પર્ષ
યધાની જરૂર છે. આવા વિભાગ પાંચલાં વાચનામાં આવ્યા નથી.)
૪૬૬૬૬ મેલુલીની ગોથાં ૨૫ મીના અર્ધમા ૧૭૮૦૦૦ ચોજનમા ભૂવ
નપતિનું સ્થાન કહેલ છે. વધારામાં કહ્યું છે કે ૧૮૦૦૦૦ માંથી ૮૬૦૦૦
ખાદ કરતા ખાદીના ૮૪૦૦૦ ચોજનમા ભુવનપતિ છે એમ કહેલાં
આંચોચો કહે છે.

૧૦૧ પદરે પરમાધાર્મિકના નામ.

અબે ૧ અંબરિલી ૨ ચેવ, સામે ૩ ચ સ્વલે ૪ વિ ચ ।
રુદે ૫ વિરુદે ૬ કાલે ૭ ચ, મહાકાલે ૮ તિ આવરે ॥૧૫૭॥
અસિપત્તે ૯ ધણૂ ૧૦ કુમે ૧૧, વાલૂ ૧૨ વેચરણી ૧૩ વિ અ ।
સ્વસ્તિરે ૧૪ મહાચોસે ૧૫, एवं પ્નરસ આહિઆ ॥૧૫૮॥

અબ ૧, અબમ્પિ ૨, શ્યામ ૩, સખવ ૪, રૌદ્ર ૫, વિરૌદ્ર
૬, કાળ ૭ મહાકાળ ૮, વળી અસિપત્ર ૯, ધણુ ૧૦, કુલ ૧૧,
વાયુ ૧૨, વેન-ણી ૧૩, ખ-અવ- ૧૪, અને મહાધોપ ૧૫-આ પ્રમાણે
૫૬ જાતિના પરમાધાર્મિક કહેા છે. ૧૫૭-૧૫૮. તે પદરે પરમા-
ધાર્મીનું જુદું જુદું કામ છે. તે જુદે જુદે પ્રકારે નારદીઓને પીડા
ઉપજાવે છે તેમાં કહેવાકનું તો નામ પ્રમાણે જ કામ છે

૧૦૨ દશ પ્રકારનું સત્ય.

જળવયં ૧ સયમર ઠવણાર, નામે ૪ રૂવે ૫ પહુચ્છ ૬ સચ્ચે અ ।
વવહારે ૭ માવ ૮ જોગે ૯, દત્તમે ડવમ ૧૦ સચ્ચે ઘ ॥૧૫૯॥

જનપદ-સત્ય-કુલ દેરામા પાણીને પિચ્ચ કહે છે તે જનપદ
(દગ) સત્ય કહેવાય છે. અર્થાત્ જે દેશમા જે પદાર્થ માટે જે રાખે

વધરાતો હોય તે જનપદ સીત્ય ૧, લોકરૂઢિથી સર્વજનોની જેમાન્યતા હોય, જેમકે કાદવમા ઉત્પન્ન થાય તે પ કજ-કમળ કહેવાય, પણ દડકા વિગેરે પ કજ ન કહેનાય, તે મમત મત્ય ૨, સ્થાપનાસત્ય એટલે પ્રતિમા વિગેરે ૩, કુળની વૃદ્ધિ કન્યાર ન હોય છતાં કોઈનું નામ કુળનર્ધન પાડયુ હોય તો તે નામ સત્ય ૪, સાધુ વિગેરેનો વેષ ધારણ કર્યો હોય અને તેવા પ્રકારના તેનામા આચાર હોય કે ન હોય છતાં તેને સાધુ કહેવો તે રૂપસત્ય ૫, નાનું મોટું, પિતા પુત્ર વિગેરે પરસ્પરને આશ્રીને કહેવાય છે, જેમકે અનામિકા આગળી દચલી આગળીની અપેક્ષાએ મોટી છે અને વચલી આગળીને આશ્રીને નાની છે, એક જ પુરુષ પોતાના પુત્રની અપેક્ષાએ પિતા છે અને પોતાના પિતાની અપેક્ષાએ પુત્ર પણ છે, તે પ્રતીત્યસત્ય ૬, વ્યવહારમા અનુદરા કન્યા કહેવાય છે, અનુદરાનો અર્થ પેદા વિનાની એવો થાય પણ વ્યવહારમા ગર્ભવિનાની હોય તેને જ અનુદરા કહેવાય છે, તે વ્યવહાર સત્ય ૭, બગવામા શ્વેત વર્ણ વધારે છે અને બીજા વર્ણ ઘણા જ અલ્પ છે તેથી તેને શ્વેત કહેવો એ ભાવ સત્ય ૮, પાસે દડા (લાકડી) રાખનાથી તે માણસ ફઠી કહેવાય અથવા છત્ર ધારણ કરનાથી તે માણસ છત્રી કહેવાય નીચે કોઈ વસ્તુના યોગને લીધે તે વસ્તુવાળો પોતે પણ તેવો કહેવાય તે યોગ સત્ય ૯, તથા તંજાવને સમૃદ્ધ સંમાન કહેવું તે ઉપમા સત્ય ૧૦- આ રીતે સત્યના દશ પ્રકાર છે, ૧૫૬.

૧૦૩ અસત્ય બોલવાના દશ કારણો।

કોહે ૧ માળે ૨ માયા ૩, લોભે ૪ પિજે ૫ તહેવ દોસે ૬ ચ।

હાસ ૭ મયદ અક્ષાઈય ૯,

ઉવઘાણ ૧૦ નિસ્સિયા દસમા ॥ ૧૬૦ ॥

કોથ ૧, માન ૨, માયા ૩, લોભ ૪, પ્રેમ-રાગ ૫, દ્રેષ ૬, હાસ્ય-મરકરી ૭, ભય ૮, અનર્જવાદ-મોટું આળ ૯ અને ઉપ- ઘાત-આઘાત ૧૦-આ દશ કારણને લીધે અસત્ય બોલાય છે (આ દસ પ્રકાર ત્યાગ કરવા લાયક છે) ૧૬૦.

૧૦૪ ઉત્સૃત્રરૂપ અસત્ય બોલવાનું કળ.

इकेण दुवभासिएणं, मरीइओ दुक्खसोयरं पत्तो ।
भेमिओ कोडाकोडी, सागरसिरिणामधिज्जोणं ॥ १६१ ॥

એક જ દુર્લાપિતવડે એટલે “હું કપિલ” તે જિનેશ્વરના માર્ગમાં પણ ધર્મ છે અને મારા માર્ગમાં પણ ધર્મ છે.” એવા એકજ અસત્ય (ઉત્સૃત્ર) ભાષણ-વડે મરીચિ દુઃખસાગરને પાર્યો, અને કોડાકોડિ સાગરોપમ સુધી સ સારમા ભટક્યો. (આ મરીચિ મહા-વીર સ્વામીના જન સમજવો.) ૧૬૧.

૧૦૫ સત્યનું માહાત્મ્ય.

जह न संकसि काउं, सम्मं अइदुक्करं तवचरणं ।
तो सच्चं भासिजा, जह भणियं वीयरएहिं ॥ १६२ ॥

હું જીવ ! જે તું અત્યંત દુઃકર એના તપ અને ચારિત્રને અથવા તપના આચરણને સચ્ચ પ્રકાટે કરવાને શક્તિમાન ન હો તો જે પ્રભાણે જિનેદોએ કહ્યું છે તે પ્રભાણે તું એક સત્ય વચનજ બોલ. (સત્ય વચનજ સર્વ ધર્મમાં અગ્રેસર છે, એટલે એકલા સત્યધર્મ તારી કાર્યસિદ્ધિ થશે, કેમકે સત્યમાં સમકિતનો પણ સમાવેશ છે) ૧૬૨.

૧૦૬ ગીતાર્થ કેવું વચન ન બોલે.

जेण परो दुभिज्जइ, पाणिवहो जेण होइ भणिएणं ।
अप्पा पडइ किलेसे, न हु त जंपंति गीयत्था ॥ १६३ ॥

જે વચન બોલનાથી બીજે પ્રાણી, દુઃખી થાય, તથા જે વચન બોલનાથી પ્રાણીનો વધ થાય અને પોતાનો આત્મા કંલે-શમાં પડે-તેવું વચન ગીતાર્થ બોલે નહીં. ૧૬૩. (ગીતાર્થ “મારે આવા વચન બોલવાનો સભવજ હોતો” નથી.)

૧૦૭ દાન સખધી વિચાર.

જે અદાણ પ્રસંસંતિ, વહાસિચ્છંતિ, પાણિણ ।

જઙ્ગણિ, (તં) પ્રહિસેયંતિ, વિસિચ્છેય કરતિ તે ॥૧૬૪॥

જેઓ અસંયતિના દાનની પ્રગસા કરે છે, તેઓ પ્રાણીના વધને ઇચ્છે છે અને જેઓ અનુક પાદાનનો નિવેધ કરે છે, તેઓ અન્યની વૃત્તિના છેદ કરે છે. એટલે તેઓ અતગચ કર્મ બાધે છે ૧૬૪ (આ ગાથાનુ ત્રીણ પદ અશુદ્ધ જણાય છે)

૧૦૮ સજ્જનોએ કેવું બોલવું ?

સતેહિં અસતેહિ, પરસ્ત કિ જપિણહિં દોસેહિં ।

અર્થો જુથ ન લબ્ધહ, તો અમિત્તો કઓ હોઈ ॥૧૬૫॥

હતા અથવા અહતા બીજાના દોષ બોલવાથી શું ફળ છે ? કારણ ફળ નથી કેમકે તેમાં કાર્ય પણ અર્થ-ધનાદિક મળતું નથી, અર્થ સરતો નથી અને ઉલટો તેને મનુ કરાય છે-તે શત્રુ થાય છે. ૧૬૫

મા હોડ સુઅગ્ગાહી, મા જંપહ જ ન દિઠ પચ્ચક્કં ।

પચ્ચક્કે વિ અ દિઠે, જુત્તાજુત્તં વિચારેઈ ॥ ૧૬૬ ॥

સુતઆહી ન થવું. એટલે કે કોઈની પાસેથી કાર્ય થાત સાક્ષણી કે તરત જ તેને વગરવિચારે સત્ય માની લેવી નહીં. વૃણી જે પ્રત્યક્ષ બોલુ ન હોય તે ખરું બીજાની પાસે ન કહેવું, તથા પ્રત્યક્ષ બોલા છતા પણ યોગ્ય અને અયોગ્યનો વિચાર કરવો. અર્થાત યોગ્ય-કહેવા યોગ્ય-સંભવિત હોય તો જ કહેવું, અયોગ્ય-અસંભવિત હોય તો તે કહેવું નહીં. ૧૬૬

૧૦૯ રોપ વખતે કાર્ય ન કરવું.

પદમ ચિય રોસભરે, જા વુદ્ધી હોડ સા ન કાયઢ્વા ।
અહ કીરડ તા નૂળં, ન સુંદરો હોડ પરિણામો ॥૧૬૭॥

પ્રથમ ક્રોધનો આરોશ આવે તે વખતે જે યુદ્ધ થાય તે પ્રભાણે કાર્ય કરવું નહીં, જે કદાચ કરે તો અનશ્ચ તેણે પરિણામ સાફ આવે નહીં. તેને નિભાસવું જ પડે. (એણા ઉપન્યાસ, આવેશ નાત થયા પછી જે કરના થાય લાગે તે કરવું એમ કહેલ છે.) ૧૬૭

૧૧૦ શ્રી ઋષભદેવ સ્વામીએ પ્રથમ ભવે કરેલી
સમકિત પ્રાપ્તિ.

પરિતુલિય કપ્પપાયવ-ચિતામણિકામધેણુમાહપ્પ ।
સમ્મત્તમહારચણ, પત્ત ધણસત્થવાહેણ ॥ ૧૬૮ ॥

શ્રી ઋષભદેવ સ્વામીના જીવે પ્રથમ ધન સાર્થવાહુના લગભગ કટપત્તક, ચિતામણિ રત્ન અને કામધેણુના માહાત્મ્યની તુલના કરના એટલે તેનાથી પણ અધિક માહાત્મ્યનાળા સમકિતરૂપી મહારત્નને પ્રાપ્ત કર્યું હતું ૧૬૮. (આ ગાથા મહાજ કેરફા સાથે આદ્યગુણવિનયુઆ ૧૩ મી છે.)

૧૧૧ સમકિતદષ્ટિના લિંગ.

સવ્વત્થ ઉચ્ચિયકરણ, ગુણાણુરાઓ રડે ચ જિણધમ્મે ।
અગુણેસુ અ મજ્ઝત્થો, સમ્મદિટ્ઠિસ્સ લિંગાડ ॥૧૬૯॥

મર્ફ ઠેકાણે ઉચિતપણે સાચવવું, ગુણ તેમજ ગુણીને વિષે અનુરાગ-પ્રીતિ રાખવી, જિનેશ્વરના ધર્મને વિષે ગતિ-પ્રીતિ રાખવી, અને નિર્ગુણી માણસ ઉપર મધ્યસ્થપણ રાખવું, એ સમકિતીના લિંગ છે. ૧૬૯ (સમકિતના ૬૭ બોલમાં ૩ લિંગ દર્શા છે તે જૂદા છે.)

૧૧૨ સમ્યગ્દષ્ટિ ને મિથ્યાદષ્ટિની વહેચણી.

સામન્નજણ તવ લિંગ-ધારિણો અગીયત્થ સેણિયાર્હયા ।

પચુત્તરસુર સવેગ-પવિલ્લખો અટ્ટમા ય જઈ ॥ ૧૭૦ ॥

પદ્મમા મિચ્છાદિટ્ઠી, ચતુરો સસારમમણહેડ સ્તિ ।

હયરા સમ્મદિટ્ઠી, અરહા નિઠ્ઠાણમગ્ગસ્સ ॥ ૧૭૧ ॥

સામાન્ય માણસ ૧, અજ્ઞાન તપસ્વી ૨, લિંગધારી ૩, અગીતાર્થ ૪, શ્રેણિકાદિક સમકિતી છોડે ૫, પાપ અનુત્તરનાસી ૬, સવેગ-પાક્ષિ ૭, અને આઠમા યતિ ૮-તેમાંથી પહેલા ચાર મિથ્યાદષ્ટિ છે અને તેઓ સસારમાં પરિભ્રમણ કરનારા છે. બીજા ચાર સમકિતદષ્ટિ છે, તેઓ મોક્ષમાર્ગને યોગ્ય છે-મોક્ષે જનારા છે ૧૭૦-૧૭૧.

નિરતિના સ્વરૂપને જાણે, વિરતિ અંગીકાર કરે ને વિરતિ પાળે, તેમજ ન જાણે, ન આદરે ને ન પાળે-એ પ્રકારના ત્રિમયોગી આઠ જાગ્યા થાય છે તે નીચે પ્રમાણે —

૧ ન જાણે, ન આદરે, ન પાળે તે સામાન્ય મિથ્યાદષ્ટિ જાણના
૨ ન જાણે, ન આદરે, પણ પાળે તે અજ્ઞાન તપસ્વી જાણના
તેઓ સમ્યગ્ જ્ઞાન નહિત હોનાથી જાણી કે આદરી શકતા નથી
૩ ન જાણે, આદરે, ન પાળે તે પાર્શ્વસ્થાદિ દ્રવ્યલિંગી જાણના,
તેઓ વ્રત મહુલ કરે છે પણ પાળતા નથી

૪ ન જાણે, આદરે ને પાળે તે સમ્યગ્ જ્ઞાન વિનાના મિથ્યાત્વી, અલપી તેમજ અંગીતાર્થ જાણના.

આ ચારે જાગનાળા સમ્યગ્ જ્ઞાન વિનાના હોવાથી મિથ્યાદષ્ટિ છે.

૫ જાણે, ન આદરે, ન પાળે. તે એણિઁ કૃષ્ણાદિ ધર્મના સમ્યગ્ સ્વરૂપને જાણતા છતાં અવિરતિના તીવ્ર ઉદયથી આદરી શકતા નથી અને પાળતા પણ નથી.

૬ જાણે, આદરે નહીં, પણ પાળે તે અનુત્તર વિમાનના દેવો સમજવા. તેઓ ધર્મના સમ્યગ્ સ્વરૂપને જાણે પણ અવિરતિના ઉદયથી આદરે નહીં પણ પાળે જન.

૭ જાણે, આદરે, પણ પાળે નહીં તે ધર્મના સમ્યગ્ સ્વરૂપને જાણે, આદરે અને પાળી શકે નહીં. તેઓ પશ્ચાત્તાપ કર્યા કરે અને વેશ છાડીને સનિષ્ઠપક્ષીપણે વર્તે.

૮ જાણે, આદરે અને પાળે—તે સર્વ પ્રકારના મુનિઓ જાણના. તેઓ ધર્મના સમ્યગ્ સ્વરૂપને જાણે છે, અગીકાર કરે છે અને સમ્યગ્ પ્રકારે પાળે પણ છે.

આ ચારે પ્રકાર સમકિત દૃષ્ટિના જાણવા—એ ચારે ભગવાદ છે એનું વિરોધ સ્વરૂપ શ્રી જ્ઞાનરિમળસન્નિહિત અપ્રભાવીની સજાયમા બતાવેલું છે.

૧૧૩ મિથ્યાત્વનું મહા માર્હ કળા.

વિસ વેસાનર વિસ હર—હરિ કરિ અરિણો હણતિ ભવમેગ ।

મિચ્છત્ત સત્તાણ, હણઈ અણતાડ ભવકોડિ ॥ ૧૭૨ ॥

નિપ, વૈદ્યાનર (અગ્નિ), નિપનર (મર્ષ), હરિ (સિદ્ધ), કેનિ (હાથી) અને અગ્નિ (શત્રુ)—એ સર્વે પ્રાણીના એકજ ભવને હણી ગોકે છે, (પ્રાણથી જીવને વિષ્ણુટો પાડે છે) પરંતુ મિથ્યાત્વ તો સત્તામા હોવાથી પ્રાણીને અનતકાદિ ભવોમા હણે છે. અર્થાત્ અનતા ભવ કરાવે છે ૧૭૨.

દસણમટ્ટો મટ્ટો, દસણમટ્ટસ્સ નત્થિ નિવ્વાણ ।

સિજ્ઞતિ ચરણરહિયા, દસણરહિયા ન સિજ્ઞંતિ ॥૧૭૩॥

સમકિત દર્શનથી જે બ્રહ્મ (રહિત) હોય તેને જ ખરો બ્રહ્મ કહેવો, કેમકે સમકિત દર્શનથી બ્રહ્મ થયેવાને નિર્માણ (ભોક્ષ) પ્રાપ્ત થતું જ નથી કદાચ આગ્નિ રહિત હોય તે અર્થાત્ દ્રવ્ય આગ્નિ વિનાનો (ભાગ્યઆગ્નિનાનો) સિદ્ધ થઈ શકે છે, પરંતુ જે સમકિત દર્શનથી રહિત હોય તે કદાપિ સિદ્ધ થઈ શકતા જ નથી ૧૭૩

૧૧૪ સુપાત્ર દાનનું ફળ.

આરુગ્ગ સોહગ્ગ, આણેસરિય મણિચ્છિઓ ત્રિહવો ।
સુરલોચસવયા ત્રિ ય, સુપત્તદાણાહ્મદુમ્મફલા ॥૧૭૪॥

આરો યતા, મૌભાન્ય, આજ્ઞાનાણુ ઐરિય, મનનાન્નિત વૈભવ તથા કેવલોન્ની મપ્પલા-એ સર્વ સુપાત્રદાનાદિ વૃક્ષના ફળો છે. ૧૭૪ (સુપાત્રદાન પરંપરાએ ભોક્ષ પણ આપે છે)

દાણ સોહગ્ગકર, દાણ આરુગ્ગકારણ પરમં ।
દાણ ભોગનિહાણ, દાણ ઠાણ ગુણગણાણ ॥ ૧૭૫ ॥

દાન એ ભોલા થને ક નાદ છે, દાન ઉત્કૃષ્ટ આરો યતુ કારણ છે, દાન એ ભોગનું નિધાન છે અને દાન એ ગુણના સમૂહોનું સ્થાન છે ૧૭૫

દાણેણ ફુરહ્ કિત્તી, દાણેણ ચ હુતિ નિમ્મલા કતિ ।
દાણાવજ્ઞિયહિયઓ, અરિણો વિ ય પાણિય વહહ્ ॥૧૭૬॥

દાનરૂઝે કીર્તિ કેવાય છે, દાનરૂઝે નિર્મળ કાતિ પ્રાપ્ત થાય છે, દાનરૂઝે જેના દૃઢ્ય વગ થયા છે એના શત્રુઓ પણ પોતાને ત્યાં પાણી ભરે છે, એટલે દાનથી વગ થયેલા ગત્રુઓ પણ પોતાના કિરૂરે જેવા વર્જીાય છે ૧૭૬

૧૧૫ દાનના ભેદ તથા તેનું ફળ.

અભય સુપત્તદાણ, અણુકપા ઉચિય કિત્તિદાણ ચ ।
દુન્નિ વિ મુક્ત્વો મણિઓ, તિન્નિ વિ મોગાદયં દિંતિ ॥૧૭૭॥

અભયદાન ૧, સુપાત્તદાન ૨, અણુક પાદાન ૩, ઉચિતદાન ૪,
અને કિત્તિદાન ૫-આ પાંચ પ્રકારના દાનમાર્થી પહેલા બે દાનથી
મોક્ષ મળે એમ કહ્યું છે અને પાછળના ત્રણ દાન ભોગાદિન આપ-
નાન કહ્યા છે. ૧૭૭

૧૧૬ મનના વ્યાપારની મુખ્યતા.

મળગાવારો ગરુઓ, મળવાવારો જિણેહિ પળણત્તો ।
અહ નેહ સત્તમાણ, અહવા મુક્ત્વ પયાસેહ ॥ ૧૭૮ ॥

મન વ્યાપાર કરતા મનનો વ્યાપાર મોટો છે કેમકે મનનો
વ્યાપારજી તદુલ મન્ય વિગેરેની જેમ પ્રાણીને સાતમી નરકે પણ
લઈ જાય છે, અનના પ્રમત્તચદ્ર નાર્દિની જેમ મોક્ષ પણ પ્રકાશે
છે-આપે છે, એમ જિનેશ્વરે કહ્યું છે. ૧૭૮.

૧૧૭ મહાવીર સ્વામીના મુખ્ય દશ શ્રાવકોના નામ.

આણદ૧ કામદેવ૨, ચુલણિપિયા૩ તહ ચ સુરાદેવ૪ ।
ચુલ્લસય૫ કુલકોલિય૬, સદ્દાલપુત્તો૭ ચ નાયવ્વો ॥૧૭૯॥
અદ્દમો ચ મહાસયગો૮, નવમો ચ નદિણીપિયા૯ ।
તેતલિપિયા૧૦ ચ દસમો, ઇયાહ સદ્દાણ નામાહ ॥૧૮૦॥

આણદ ૧, કામદેવ ૨, ચુલકીપિતા ૩, તથા સુરાદેવ ૪
ચુલ્લસય ૫, કુલકોલિય ૬, સદાલપુ ૭, આદમો મહાગતક ૮,
નવમો નદિનીપિતા ૯ અને દશમો તેતલીપિતા ૧૦-આ દશ મહા-
વીર સ્વામીના મુખ્ય શ્રાવકોના નામ છે. ૧૭૯-૧૮૦.

૧૧૮ આન દાદિક આવકોના નિવાસસ્થાન.

વાણિયગામ ૧ ચપા ૨, દુવે વાળારસી ચ નયરી ૩-૪ ।
આલભિયા ૫ ચ પુરવર, કપિલ્લુપુરમ્મિ ૬ વોધવ્વ ॥૧૮૧॥

પોલાસ ૭ રાયગિહ ૮, સાવત્થીપુરી ચ દુન્નિ ઉપ્પન્ના ૯-૧૦ ।
ણ્ણ ઉવાસગાળ, ગામા સ્વલ્લુ હોતિ વોધવ્વા ॥ ૧૮૨ ॥

આપ્પ હનુ નિવાસસ્થાન વાણિય ગામ ૧, કામદેવની ચપા
નગરી ૨ ચુવનીપિતા અને સુરાદેવની વાણારસી નગરી ૩-૪,
ચુલ્લશતકની આલભિકા નગરી ૫, કુલ્લકલિકનુ કાપિયપુર જાણુ
પુ ૬, સદાવપુત્રનુ પાવાસપુર ૭, મહાશતકનુ રાજકુલ ૮, તથા
નદિનીપિતા અને તેતલીપિતા એ એ આનન્તિ નગરીમા ઉત્પન્ન
થયા હતા. ૯-૧૦-આ પ્રમાણે કશે આવકોના ગામે છે એમ
જાણુ ૧૮૧-૧૮૨

૧૧૯ દગે આવકોની સીઓના નામ

સિવનદ ૧ મદ્દ ૨ સામા ૩,
ધળ ૪ વહુલ ૫ પુસણિ ૬ અગ્ગિમિત્તા ૭ ચ ।
રેવડ ૮ ચ અસ્સણી ૯ તહ,
ફગ્ગુણિ ૧૦ મજ્ઞાણ નામાણિ ॥ ૧૮૩ ॥

આન દને શિવાન દા નામની સી હતી ૧, કામદેવને ભદ્રા
૨, ચુવનીપિતાને શ્યામા ૩, સુરાદેવને ધન્યા ૪, ચુલ્લશતકને બહુલા
૫, કુલ્લકલિકને પૂના ૬, સદાવપુત્રને અગ્ગિમિત્તા ૭, મહાશતકને
રેવડી ૮, નદિનીપિતાને અર્ધની ૯ અને તેતલીપિતાને
ફગ્ગુની નામની ભાર્યા હતી ૧૦. આ પ્રમાણે તેમની ભાર્યાઓના
નામ છે ૧૮૩

૧૨૦ આનદાદિક શ્રાવકોને ઉપસર્ગ વિગેરે.

ઓહિનાળ ૧ પિસાવર, માયા ૩ વાહી ૪ ઘણ ૫ ઉત્તરિજ્ઞે ૬ ય ।
મજ્ઞા ૭ સુયા ૮ તહ, દુવ્વયા ૮ નિરુવસગ્ગયા તિન્નિ ॥૧૮૪॥

પહેલાને અવધિજ્ઞાન થયું છે ૧, બીજાને પિસાવથી ૨, ત્રીજાને માતાથી ૩ ચોથાને વ્યાધિથી ૪, પાંચમાને ધનથી ૫, છઠ્ઠાને ઉત્તર દેવથી ૬, સાતમાને ભાર્યાદિથી ૭ અને આઠમાને દુર્વૃત્તા સ્ત્રીથી ૮-એમ સાત શ્રાવકને એ અનુક્રમે ઉપસર્ગ થયા છે અને છેલ્લા બેને તથા પહેલા આનદ મળી ત્રણને ઉપસર્ગ થયા નથી. ૧૮૪. (આનદ શ્રાવકને અને છેલ્લા બે શ્રાવકને મળી ૩ ને ઉપસર્ગ થયા નથી. આનદને અવધિજ્ઞાન થયેલ છે)

શ્રી વર્ધમાન દેવના વિગેરેમા જોતા આનદ પછીના છ શ્રાવકોને દેવોએ ઉપસર્ગ કર્યા છે, અને આઠમા મહાશતકને તેની ભાર્યાએ ઉપસર્ગ કર્યા છે. આ ગાથામા દેવ ગિનાય જૂદા જૂદા નામ લખ્યા છે તેના ઉત્તર આ પ્રમાણે મળે છે-બીજા કામ-દેવ શ્રાવકને દેવે પિસાવરૂપે ઉપદ્રવ ધણે કર્યો હતો તેથી ત્યાં પિસાવ શબ્દ લખ્યો છે ત્રીજા ચુલનીપિતા પામે તેના પુત્રને માર્યા છતાં તે દોષ પામ્યો નહીં એવડે તેની માતાને માનનાનો ઉપસર્ગ કર્યો ત્યારે તે દોષ પામ્યો તેથી ત્યાં માતા શબ્દ લખ્યો છે. ચોથા મુરદેવ બીજા સર્વ ઉપદ્રવોથી દોષ પામ્યો નહીં, એવડે તેના શરીરમા વ્યાધિ ઉત્પન્ન કરનારું કંઈ ત્યારે દોષ પામ્યો, તેથી ત્યાં વ્યાધિ શબ્દ લખ્યો છે પાંચમા ચુલ્લશતક બીજા ઉપસર્ગોથી દોષ પામ્યો નહીં, એવડે તાડ મર્ડ વન લઇને નાખી દર્શ એમ કહી સર્વ ધન દેવતાએ તેની પામે લાગી તે લઈ જાય છે એમ તેને દેખાડયું ત્યારે તે દોષ પામ્યો, તેથી ત્યાં ધન શબ્દ લખ્યો છે છઠ્ઠા કુલેલિકને ગોશાળકમતિદેવે ગોશાળાનો રમ અગીકાર કરનારું કંઈ અને તેના ધર્મની પ્રશંસા કરી છતાં તે દોષ પામ્યો નહીં અને ઉલટા ને દેવને ચુકિતથી ઉત્તર આપી છતી લીધો, તેથી ત્યાં ઉત્તર શબ્દ લખ્યો છે સાતમા સદાસપુત્ર પોતાના પુત્રના

મરણથી દોલ પામ્યો નહીં, પણ છેવટ તેની સ્ત્રીને મારનાનો ઉપસર્ગ કર્યો ત્યારે તે દોલ પામ્યો, તેથી ત્યાં બાર્યાદિસુતા શબ્દ લખ્યો છે. અને આઠમા મહાગતકને કોર્ડે ઉપસર્ગ કર્યો નથી, પરંતુ તેની દુષ્ટ (૬૫) બાર્યા રેવતીએ ઉપસર્ગ કર્યો છે, તેમા છેવટ મુધી દોલ પામ્યો નવી, પરંતુ અનધિજ્ઞાનથી રેવતીનું સ્વરૂપ જાણીને તેણીને દુર્ગતિમા જનારું દુર્ચયન કહ્યું હતું. તેથી શ્રી ગૌતમમ્બામીના કહેવાથી તે દુર્ચયનની તેણે આલોચના લીધી હતી નિરે અહીં ગાથામા દુવ્વયા શબ્દ લખ્યો છે તે ઉપધી દુર્વૃત્તા (દુરાચરણી) બાર્યા સમજવી એ દુવ્વયા શબ્દનો ખીજો અર્થ દુર્ચયન પણ થઈ શકે છે નવમા અને દશમા આનકને ઉપસર્ગ થયા નથી

૧૨૧ આણુદાદિક આવકોના ગોકુળની સખ્યા.

ચાલીસ૧ સદ્વીર અસીડ૩,

સદ્વી૪ સદ્વી૫ ચ સદ્વી૬ દસસહસ્તા ૭।

અસીડ૮ ચત્તા૯ ચત્તા૧૦ ચડપ્પયાણ સહસ્તાણ ॥૧૮૫॥

આણુદને આળીંગ હજાર ગાયો હતી ૧, કામદેવને સાઠ હજાર ૨, ચુલનીપિતાને એશી હજાર ૩, મુરદેવને સાઠ હજાર ૪ ચુલ શતકને સાઠ હજાર ૫, કુલકોવિમ્બને સાઠ હજાર ૬, સદાવપુત્રને દશ હજાર ૭, મહાગતકને એગી હજાર ૮, નદિનીપિતાને આળીંગ હજાર ૯ અને તેતલીપિતાને આળીંગ હજાર ચતુષ્પ એણે ગાયો હતી ૧૦ (દશ હજાર ગાયોનું એક ગોકુળ કહેવાય છે) ૧૮૫

૧૨૨ આણુદાદિક આવકોના ધનની સખ્યા.

વાર૧ ટ્વારસ૨ ચડવીસ૩, તિવિહમટ્વાર૬ તહ ચ તિન્નેવ૭।

સવ્વણે ચડવીસ૮, વારસ૯ વારસ૧૦ કોડીઓ ॥૧૮૬॥

આણુદને બાઠ કરોડ મુનાર્-સોનામહો પ્રમાણુ દ્રવ્ય હતું ૧, કામદેવને અઠાઠ કરોડ ૨, ચુલની પિતાને એવીસ કરોડ ૩,

સુરાદેવ, ચુલ્લશાતક અને કુડકોલિક એ ત્રણને અઢાર અઢાર કરોડ ૬, સદાસપુત્રને ત્રણ કરોડ ૭, મહાગતકને ચોવીશ કરોડ ૮, નદિનીપિતાને બાર કરોડ ૯ અને તેતલીપિતાને બાર કરોડ સુવર્ણ હવુ ૧૦. ૧૮૬.

૧૨૩ આણુ દાદિક શ્રાવકોએ ભોગોપભોગ-
પરિભાણુ વ્રતમાં કરેલ નિયમ.

ઉલ્લવણં ૧ દંતવળર,

ફલે ૩ અર્ધિભગણે ૪ વટ્ટણે ૫ સળાણે ૬ ચ ।

વત્થે ૭ વિલેવણે ૮ પુષ્પે ૯,

આમરણ ૧૦ ધૂવ ૧૧ પેયાઈ ૧૨ ॥ ૧૮૭ ॥

મક્કો ૧૩ યળ ૧૪ સૂપ ૧૫ ઘણ ૧૬,

સામે ૧૭ માહુર ૧૮ જમ્મણ ૧૯ પાળે ૨૦ ચ ।

તવોલે ૨૧ ઇગવીસ,

આળદાઈળ અભિગ્ગહા ॥ ૧૮૮ ॥

ઉલ ઉતારવા માટે જેઠીનયનુ કાષ ૧, દાત સાફ કરવા માટે મહુડાનુ દાતખ ૨, મસ્તક સાફ કરવા માટે આમળાનુ રળ ૩, અભયગન માટે મતપાક અને સહસ્રપાક તેલ ૪, ઉદ્ધર્તન માટે સુગંધી ચૂર્ણ ૫ સ્નાન માટે આઠ ઘડા પાણી ૬, શરીરે ઓદવાનુ એક રેશમી વસ્ત્ર તથા જે સુતળઉ વસ્ત્ર ૭, કેસર, ચંદન, કસ્તુરી વિગેરે સુગંધી પદાર્થનુ નિલેપન ૮, પુષ્પમા કમળાનુ પુષ્પ અને માલતીની માળા ૯, આભરણમા ચિત્ર વિનાના જે કુડલ અને એક નામાકિત મુદ્રિકા ૧૦, ધૂપમા અગર અને તુરુકનો ધૂપ ૧૧, પેયામા મગ અને ચોખાની પેયા ૧૨, લક્ષ્યમા ખાડ પાચેલા ઘેખ ૧૩, ઓદનમા કમોદના ચોખા ૧૪, કડોળમા મગ, વ્યઝ અને ચણાની દાળ ૧૫, ઘતમા શરદ્મલુમા થયેલુ ગાયનુ ધી. ૧૬,

શાકમા રાખડોડી, આમળા અને અગથીયો (અથવા ચ ચુ, મ કું
કિકા અને સોનરિત) ૧૭, ફળમા પદ્મક અને બીલી ત્રિગેરના
મધુર રૂપ ૧૮, જમણમા વડા અને પૂરણ ૧૯, પાણીમા આકાશથી
પડેલુ જળ ૨૦, તાળૂલમા જાયફળ, ક કોવ, ક પૂર, એવચી અને
લવિંગ-એ પાચ સુગંધીનાળુ નાગરવેલી પાન ૨૧-આ એકવીરા
જાતના અભિગ્રહો આનંદાદિક દશે આવકોના જાણના લોગોપલોગ
મતમા ઉપર કહેલી વસ્તુઓજ માત્ર વાપરવી, બીજી સર્વ વસ્તુને
ત્યાગ કર્યો હોતો એમ સમજવું ૧૮૭-૧૮૮

૧૨૪ પહેલા આણુ ૬ અને આઠમા મહાશતકને
થયેલ અવધિજ્ઞાનનુ પ્રમાણ.

उड्ड सोहम्मसुरे, लोलुय नरए अहे य उत्तरे हिमव ।
पंचसय तिदिसाए, ओही आणदसयगस्स ॥१८९॥

ઉંચે મુધર્મા કેવલોક મુધી, નીચે લોલુક નામના નરકના
પાથડા મુધી, ઉત્તર દિશામા હિમવત પર્વત મુધી, તથા બાકીની
ત્રણ દિશા એલે પૂર્વ, દક્ષિણ અને પશ્ચિમ દિશાએ પાચસો
પાચસો યોજન મુધી (લગભગમુદ્રમા) કેપી ગકે એવું આનંદ
તથા મહાશતકને અવધિજ્ઞાન થયું હતું ૧૮૯

૧૨૫ આવકની અગ્યાર પ્રતિમા

दसण१ वयर सामाडय२,

पोसह४ पडिमा५ य वमद सच्चित्ते७ ।

आरभ८ पेस९ उद्दिष्ट-वज्जण१० समणमूए११ अ ॥१९०॥

દર્શન પ્રતિમા ૧, મૃત ૨, સામાયિક ૩, ચૌપૃથ ૪, કુલ્યોત્સર્ગ
પ્રતિમા ૫, અભયવ ૬, સચિત્ત ત્યાગ ૭, આરભ ત્યાગ ૮,
પ્રેમ્ય ત્યાગ ૯, ઉદ્દિષ્ટ ત્યાગ ૧૦ અને અમણભૂત ૧૧-આ અગ્યાર
પ્રતિમા આવકને વહન કરવાની હોય છે.

વિવરણ—એક માસ મુધી સમકિતને વિષે અતિથાર રહિત પછે વર્તતા ત્રિકાળ જિનપૂજા કરવી એ પહેલી દર્શન પ્રતિમા ૧, પહેલી પ્રતિમાની ક્રિયા સહિત બે માસ મુધી અતિથાર રહિત શુદ્ધ પાચ અણુવ્રતનો પાળના એ બીજી વ્રતપ્રતિમા ૨, પહેલી બન્ને પ્રતિમાની ક્રિયા સહિત ત્રણ માસ મુધી સાજ સનાર બે વાર શુદ્ધ સામાયિક કરે તે ત્રીજી સામાયિક પ્રતિમા ૩, પૂર્વની ક્રિયા મહિત ચાર માસ મુધી ચાલ અથવા ૭ પર્વ તિથિએ (અષ્ટમી, ચતુર્દશી, પૂર્ણિમા ને અમાવાસ્યાએ—જો બે અષ્ટમીએ ને બે ચતુર્દશીએ કરે તો ૭ તિથિએ પોસહ થાય.) ચારે પ્રકારનો સર્વથી પોષધ આઠ પહોરનો ગ્રહણ કરે તે ચોથી પોષધ પ્રતિમા ૪, પૂર્વ ક્રિયા મહિત પાચ માસ મુધી શુદ્ધ ચિત્તનાળો, સ્નાન રહિત, પ્રામુક લોજન કરનાર, દિવસે સર્વથા બ્રહ્મચર્ય પાળના અને રાત્રિએ પોતાનીજ સ્ત્રીને વિષે પણ પરિભાણ કરનાર આવક ચાર અથવા ૭ પર્વ તિથિએ પોષધ ગ્રહણ કરી આખી રાત્રિ પ્રતિમાપણે એટલે કાયોત્સર્ગ રહે તે પાચમી પ્રતિમા પ્રતિમા અથવા કાયોત્સર્ગ પ્રતિમા ૫, પૂર્વની સર્વ ક્રિયા સહિત ૭ માસ મુધી સર્વથા બ્રહ્મચર્ય પાળે તે છઠી બ્રહ્મચર્ય પ્રતિમા ૬, પૂર્વની ક્રિયા મહિત સાત માસ મુધી સર્વ સચિત્તનો ત્યાગ કરે તે સાતમી સચિત્ત ત્યાગ પ્રતિમા ૭, પૂર્વોક્ત ક્રિયા સહિત આઠ માસ મુધી પોતે આલ સમારલ ન કરે તે આઠમી આલ ત્યાગ પ્રતિમા ૮, પૂર્વોક્ત ક્રિયા સહિત નવ માસ મુધી બીજા પામે પણ આલ ન કરાવે તે નવમી પ્રેમ્યત્યાગ પ્રતિમા ૯, પૂર્વોક્ત ક્રિયા સહિત દશ માસ મુધી પોતાને ઉદ્દેશીને કરેલા આહારનો ત્યાગ કરે, મસ્તકે શિખા રાખે અથવા મુઠન કરાવે, ધનનો પણ ત્યાગ કરે તે દશમી ઉદ્દિષ્ટત્યાગ પ્રતિમા ૧૦, તથા અગ્નિ ચાર માસ મુધી મસ્તકે લોચ કરે અથવા મુઠન કરાવે, જોહરણ ધારણ કરે, પરિગ્રહમા આહાર માટે પાત્રાળ રાખે અને “ પ્રતિમાને વહુન કન્ટારા મને (આવકને) શિક્ષા આપો.” એમ કહી પોતાની જાતિને વિષે શિક્ષા લેવા વિચરે, તે અગ્નિચરમી અમણભૂત પ્રતિમા કહેવાય છે. ૧૧. ૧૯૦. (આ અગ્નિચર પ્રતિમામા અતિથાર લગાડાતા નથી અને કોઈ પ્રકારના આગાર પણ હોતા નથી.)

૧૨૬ આયુર્દાદિક શ્રાવકોનું પ્રતિભાવહન તથા
પરલોકગમન.

इकारस पडिमाओ, वीस परियाओ अणसण मासे ।
सोहम्मे चउ पलिया, विदेहे सिज्झइस्सति ॥ १९१ ॥

ઉપર કહેલી અચારે પ્રતિભાવે આનદાદિક દશે શ્રાવકોએ
વહન કરી હુતી, સર્વેએ વીસ વર્ષ દેશવિરતિ પાળી હુતી, સર્વેએ
છેતરે એક માસનું અનશન કર્યું હતું અને સર્વે સૌધર્મ દેનલે।
ક્રમા ચાર પદ્યોપમના આયુધ્યનાળા દેવપણે ઉપજ્યા છે, ત્યાથી
અધવી સર્વે મહાનિદેહ દેનમા મનુષ્યપણે ઉત્પન્ન થઈ સિદ્ધિપદને
પામશે ૧૯૧

૧૨૭ આનદાદિક શ્રાવકો પહેલા દેવલોકમા કયા
કયા વિમાનમા ઉપજ્યા છે ?

अरुणे १ अरुणामे २ खलु,
अरुणप्पह ३ अरुणकत ४ सिद्धे ५ य ।

अरुणज्झय ६ रुयए ७,
सयमवडसे(वडिसए) ८ एगथे ९ कीले १० ॥ १९२ ॥

અરુણ વિમાન ૧, અરુણાલ વિમાન ૨, અરુણપ્રલ વિમાન
૩, અરુણકાત વિમાન ૪, અરુણસિદ્ધ વિમાન ૫, અરુણપ્પહ
વિમાન ૬, અરુણરુચિ વિમાન ૭, અરુણાનત સક વિમાન ૮, અથેર
વિમાન ૯ અને કીલ વિમાન ૧૦-આ દશે વિમાનમા અનુક્રમે
આનદાદિક દશે શ્રાવકો ઉત્પન્ન થયા છે ૧૯૨. (આ નામોમા
૯ મુ, ૧૦ મુ નામ ગાથામા અશુદ્ધ લાગે છે તે અને ર્ધમાન
દેશનામા અરુણપ્રલ છે. બીજા નામોમા પણ કેટલાક નામો તની
સાથે મળતા આવતા નથી.)

૧૨૮ સામાયિકમાં વર્જવાના બત્રીશ દોષો પૈકી

પ્રથમ કાયાને લગતા ૧૦ દોષ.

પલ્હત્થી૧ અધિરાસણ૨, દિસિપરિવત્તિય૩ કજ્જ૪ વઠ્ઠમે૫
અફઅગવગ્ગણાગણ૬,

આલસ૭ કરકડ૮ મલે૯ કઢૂ૧૦ ॥૧૯૩॥

વિસ્સામણ૧૧ તહ ઉંઘણ૧૨,

इय वारस दोसवज्जिय जस्स ।

કાયસામાઈય સુદ્ધ, ઇગાવિહ તસ્સ સામઈય ॥૧૯૪॥

પચાઠી પાળવી (પગપર પગ ચડાવવા અથવા પગ બાધીને બેસવું તે) ૧, આસનની અસ્થિતા ૨, બેઠકની દિશા કેન્દ્રની ૩, આરભવું કાર્ય કરવું ૪, ભીત આદિકને ટેકો (ઝોઠી ગણ) કેવો ૫, શરીરને અત્યંત મજબૂત ૬, આળસ ખાવું ૭, કરકડા મોળના ૮, શરીરનો મેલ ઉતારવો ૯, શરીરને બજવાળવું ૧૦, શરીરને ચાપવું-ચપાવવું ૧૧ તથા મુખ કે ઉંઘવું ૧૨-આ બાબ દોષ રહિત બેસું શુદ્ધ સામાયિક હોય તેને એક પ્રકારનું (કાયાએ કમીને) શુદ્ધ સામાયિક છે એમ જાણવું. ૧૯૩-૧૯૪

૧૨૯ વચન સબધી ૧૦ દોષ.

કુબ્બયણ૧ સહસ્સકારો૨,

लोडण३ अहछंदवयण४ सखेवो५ ।

કલહો૬ વિગ્ગહ૭ હાસો૮,

तुरिय च गमणागमणाइ ९-१० ॥१९५॥

વજિય દોસદસય, વયણભવં જો નરો સમિર્ઝો ।

ત તાણ વયણસુદ્ધ, દુવિહં સામાઙ્ય નેય ॥ ૧૯૬ ॥

કૃત્સિત-અમત્ય વચન બોલતુ ૧, સહસાત્કારે-વિના વિચારે
બોલતુ ૨ ફરતુ કન્ટુ બોલતુ ૩, અવચલે બોલતુ ૪, કોઈ
ન સમજે તેણે સંક્ષેપથી બોલતુ ૫, કલહ થાય તેણે બોલતુ ૬,
વિગ્રહ (યુદ્ધ) યાય તેણે બોલતુ ૭, હાસી મજકીતુ વચન
બોલતુ અથવા પોતે હસતુ ૮, જલદી જનાતુ કહેણુ ૯ તથા
જનદી આનનાતુ કહેણુ ૧૦-વચનથી ઉત્પન્ન થતા આ દશ
દાષોને વર્ણને જે પુરૂષ મામાયિક કરે છે, તેને વચનની શુદ્ધિ
હોવાની તેણે દ્વિવિધ-કાયા અને વચન એ બે પ્રકારે શુદ્ધ સામા
યિક બાજુતુ ૧૯૫-૧૯૬

૧૩૦ મન સંબંધી ૧૦ દોષ

અવિવેઓ ૧ જસકિત્તી ૨,

લાભત્થી ૩ ગભ્વ ૪ ભય ૫ નિયાણત્થો ૬ ।

સસય ૭ રોસ ૮ અવિણીઓ ૯,

મત્તિચુઓ ૧૦ દસ ય માણસિયા ॥ ૧૯૭ ॥

નિવેક નહિતપણે કરે ૧, યશકીત્તિને મારે કરે ૨, સાસારિક
લાભને મારે કરે ૩, ગર્વથી કરે ૪, ભયથી કરે ૫, નિયાણાને
અર્થે કરે ૬, ફળના સશયયુક્ત કરે ૭, કોષથી કરે ૮, અધિ
નયથી કરે ૯ તથા ભક્તિ નહિતપણે કરે ૧૦-આ મન સંબંધી
સામાયિકના દશ દોષ ૧૯૭

વત્તીસદોસરહિય, તણુવયમણસુદ્ધિસમ્ભવ તિવિહ ।

જસ્સ હવઙ્ગ સામાઙ્ય, તસ્સ ભવે સિવસુહા લચ્છી ॥ ૧૯૮ ॥

ઉપર કહેલા કુલ બીજા રોગો રહિત શરીર, વચન અને મનની શુદ્ધિથી ઉત્પન્ન થયેલુ ત્રિવિધ શુદ્ધ સામાયિક જોનું હોય, તેને મોક્ષમુખની લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે. ૧૬૮.

સો વર્ષના ચારિત્ર પર્યાયનુ દશ કોડકોડ પદ્યોપમ એટલે એક સાગરોપનુ ફળ કટપીને તે અનુસારે ૧ વર્ષ, ૧ માસ ને ૧ દિવસનો વિભાગ પાડતા આવતુ આઠ પહોરના પૌષધનુ ફળ આ પ્રમાણે—

૧૩૧ એક પોસહનુ કળ.

सगवीस य कोडिसया, सत्तहुत्तरि कोडि लखख सहसा य ।
सत्तसया सत्तहुत्तरी, नव भागा सत्त पलियस्स ॥१९२॥

સત્તાવીશ સો કરોડ, મીતાતેર કરોડ, સીતાતેર લાખ, સીતા
તેર હજાર, સાત એ મીતાતેર પદ્યોપમ અને એક પદ્યોપમના
નવીયા સાત લાગ એટલે કે ૨૬૭૭ ૭૭ ૭૭ ૭૭૭ ૭૭ પદ્યોપમ,
એવું કેવળ આશ્ચર્ય એક નખત આઠ પહોરનો પૌષ્પ કન્તાર
બાધે છે. ૧૮૮

આ દ્વિજ સામાયિકના દ્વિજ કન્ટા ૩૦ ગા. છે અને એક મામના આગ્નિના દ્વિજ કન્ટા ત્રીશમે ભાગે છે બાકી મામના આગ્નિનું મધ્યમ દ્વિજ દશ ભાગ કેહા પદ્ધતિપ્રમત્તુ ગાગીને તેના બારમા ભાગે માસિક દ્વિજ ને તેને ત્રીશમે ભાગે આઠ પહોળના પાસદત્તુ દ્વિજ, તેને ત્રીશમે ભાગે સામાયિકનું દ્વિજ તે આ પ્રમાણે —

૧૩૭ એક સામાયિકનું ડબ્બ.

वाणवर्ड कोडीओ, लक्खा गुणसाहि सहस पणवीसा ।
नव सय पणवीसाइ, सतिहा अड भाग पलियस्त ॥२००॥

એક સામાયિક કરનાર બાણુ કરેડ, ઓગણસાઠ લાખ, પચીશ હજાર, નવસો ને પચીશ પદ્યોપમ તથા એક પદ્યોપમના

એક તૃતિયાંશ અધિક આઠ ભાગ એટલે ૯૨૫૯૨૫૯૨૫ ૬ ૩ પદ્યો
પ્રમત્તુ દેવાયુ બાધે છે. ૨૦૦. (એક પદ્યોપમના નવ ભાગ કરીએ
એવા આઠ ભાગ ને એક તૃતિયાંશ એહુ વધારે સમજવું)

૧૩૩ સામાયિકનું માહાત્મ્ય.

દિવસે દિવસે લક્ષ્વ, દેહ સુવર્ણસ્ત્ત્ર લાડિય યગો ।
ઇયરો પુણ સામાઇય, કરેહ ન પુહપ્પણ તસ્ત્ત ॥૨૦૧॥

કોઈ એક પુરૂષ હુમેશા લાખ ખાડી^૧ સુનર્ણનું દાન કરે, અને
બીજો કોઈ પુરૂષ એક સામાયિક કરે, તો તે સુનર્ણદાન કરનાર
આ સામાયિક કરનારના ફળને પહોંચતો (પામતો) નથી. ૨૦૧
આ સામાયિક પૂર્વે કહેલા બીજીશ રાખ નિનાતુ ત્રિકરણ શુદ્ધિ
વાળું સમજવું

સામાઇયમ્મિ ડ કણ, સમણો ઇવ સાવઓ હવહ જમ્હા ।
ણણ કારણેણ, ઘઠુસો સામાઇય કુજ્જા ॥ ૨૦૨ ॥

જે કારણ માટે માનક સામાયિક કરે અને સાધુ જેવો થાય
છે, તે કારણે કરીને ઘણીવાર સામાયિક કરતું ૨૦૨ જ્યારે
જ્યારે અનસર મળે ત્યારે ત્યારે સામાયિકમા રિયત થઈ જવું એ
આ ઉપદેશનો સાર છે

૧૩૪ અરિહત શબ્દનો અર્થ

ઇદિયવિસયકસાયા, પરીસહો વેયણીય ઉવસગ્ગે ।
ણ અરિણો હતા, અરિહતા તેણ વુચ્ચતિ ॥ ૨૦૩ ॥

પાય ઇદિયોના ત્રેવીશ નિપયો, ચાર કપાય, બાવીશ પરીપહો,
(અસાતા) વેદનીય અને (દેવ મનુષ્ય ને તિર્યચના કરેલા) ઉપસર્ગો-
આ સર્વ શત્રુઓને હુણે છે તેથી અરિહત કહેવાય છે ૨૦૩

ધદિયોના વિષયો, કપાય પરિસહાદિ જાણીતા હોનાથી તે વિગતથી બતાવ્યા નથી.

૧૩૫ અર્હત્ શબ્દનો અર્થ.

અરહત (તિ) વંદણનમ-સળાઈ અરહતિ પૂઅસકારે ।
સિદ્ધિગમણં ચ અરહા, અરહતા તેણ વુચ્ચંતિ ॥૨૦૪॥

મુગ્ધ, અમુગ્ધ અને નરે દ્રાહિકના વદન તથા નમસ્કારને લાયક છે, તેમના પૂજા સત્કારને લાયક છે, તથા સિદ્ધિમા જનાને લાયક છે, તેથી અર્હત કહેવાય છે ૨૦૪ આ જાથામા બતાવેલી યોગ્યતાઓ સિદ્ધ થયેલી છે.

૧૩૬ અરહત શબ્દનો અર્થ.

અચ્ચત દહુમ્મિ ય, વીયમ્મિ અકુરો જહા ન રુહઈ ।
દહુમ્મિ કમ્મવીણ, ન રુહઈ ભવકુરો ય તહા ॥૨૦૫॥

જેમ ધાન્યાદિકતુ ણીજ અત્યંત બળી જવાથી તેમાંથી અકુર ઉગતા નથી, તેમ કર્મરૂપી ણીજ અત્યંત બળી જનાથી ભવરૂપી અકુર ઉગતા નથી, તેથી અરહત પણ કહેવાય છે. (આ રીતે અરિહત, અર્હત ને અરહત શબ્દના અર્થ જાણના.) ૨૦૫.

૧૩૭ અઢાર દોપરહિત અરિહતને નમસ્કાર.

(અઢાર દોપના નામ સાથે.)

અન્નાણ ૧ કોહ ૨ મય ૩ માણ ૪,

લોહ ૫ માયા ૬ રહ ય ૭ અરહ ૮ ય ।

નિદા ૯ સોય ૧૦ અલિય ૧૧,

ચોરિયા ૧૨ મચ્છર ૧૩ મયાડ ૧૪ ॥૨૦૬॥

પાણીવહ ૧૫ પેમકીલા ૧૬,

પસગ ૧૭ હાસાઈ ૧૮ જસ્સ ઇ દોસા ।

અઘારસ્સ વિ નઘા, નમામિ દેવાહિદેવ ત ॥ ૨૦૭ ॥

અજ્ઞાન ૧, ક્રોધ ૨, મદ ૩, માન ૪, લોભ ૫, માયા ૬, રતિ ૭, અરતિ ૮, નિદ્રા ૯, શોક ૧૦, અહીંક (મૃપા) ૧૧, ચોરી ૧૨, મત્સર ૧૩, લય ૧૪, પ્રાણીપદ ૧૫, પ્રેમકીર્તિ ૧૬, દ્રવ્યાદિકનો પ્રસંગ ૧૭ અને હાસ્યાદિક ૧૮-આ અઘારે દોઢ જેના નાશ પામ્યા છે તે દેનાધિદેવને હું નમસ્કાર કરું ॥ ૨૦૬-૨૦૭ (આમા ૧ અજ્ઞાન, ૪ ક્રોધ, ૨ મદ ને મત્સર, ૫ પ્રાણી વધાદિ, ૫ હાસ્યાદિ ને ૧ નિદ્રા મળી ૧૮ કહ્યા છે)

૧૩૮ અરિહ તના આઠ પ્રાતિહાર્ય.

કકેલી૧ કુસુમવુઠી૨, દિવ્વજ્ઞુણિ૩ ચામરાસણાઈ૪-૫ ચ ।

મામડલ૬ મેરિ૭ છત્ત૮, જયતિ જિણપાડિહેરાઈ ॥ ૨૦૮ ॥

કકેલી (અશોક વૃક્ષ) ૧, પુષ્પવૃષ્ટિ ૨, દિવ્ય નાન ૩, આમ ૪, સિંહાસન ૫, લામડન ૬, ભેરી (દેનદુદ્ધિ) ૭ તથા છત્રત્રય ૮-એ આઠ જિનેશ્વરના પ્રાતિહાર્ય જયન્તા વર્તે છે ૨૦૮. (સમનસરણમા તો આ ૮ હોય છે, પણ સમનસરણ ન થાય ત્યાં પણ આ આઠ પ્રાતિહાર્ય તો કાયમ હોય છે.)

૧૩૯ દેવપરની શ્રદ્ધાની શ્રેષ્ઠતા.

જઈ ન કુણસિ તવચરણ,

ન પઢસિ ન ગુણસિ ન દેસિ તો દાણ ।

તા ઇત્તિય ન સક્કસિ, જ દેવો ઇક્ક અરિહતો ॥ ૨૦૯ ॥

જે કદાચ તુ તપનુ આચરણ (ચારિત્ર) ન કરી શકે, શાસ્ત્ર-
વ્યાસ ન કરી શકે, ભણેલું ગણી ન શકે (સ ભાગી ન શકે), દાંન
દઈ ને શકે, તો પણ હું છુન' શુ તારી આટલી પણ શક્તિ
નથી કે- 'એક અગ્નિ ત દેન જ સત્ય છે' આટલી દેવપરની દૃઢ
શ્રદ્ધા નાખી શકે ? જે આટલી શ્રદ્ધા હોય તો પણ તે આત્માને
હિતકાંક્ષ છે. (તાન્ના થાય છે) ૨૦૯.

૧૪૦ જિનેશ્વરની આજ્ઞા ન પાળવાથી થતુ ફળ

જહ નરવર્ણ આણં, અઙ્કમંતા પમાયદોસેણ ।

પાવતિ વંધ વહ રોહ-છિજ્જ મરણાવસાણાઈ^૧ ॥૨૧૦॥

તહ જિણવરાણ આણં, અઙ્કમંતા પમાયદોસેણ ।

પાવતિ દુગ્ગાઈપહે, વિણિવાય સહસ્સકોડીઓ ॥ ૨૧૧ ॥

જેમ કોઈ મનુષ્ય પ્રમાદના દાપથી રાત્રની આજ્ઞાનું ઉલ્લ-
ઘન કરે તો તે બધ, પ્રહાગદિવડે વધ, નિરોધ, છેદ અને મરણ
પર્યંતના દુખને પામે છે, તેમ જે કોઈ પ્રાણી પ્રમાદના દાપથી
જિનેશ્વરની આજ્ઞાનું ઉલ્લઘન કરે છે તે દુર્ગતિના માર્ગમા
હુમરો વરોડા દુખોને પામે છે (દુર્ગતિમા જવંતે પાળનારુ દુખો
મહુન કરે છે) ૨૧૦-૨૧૧

જિણાણાણ કુળતાણ, નૂણ નિવ્વાણકારણ ।

સુંદર પિ સુ (સ) વુદ્ધીણં (ણ), સવ્વ ભવનિવધણ ॥૨૧૨॥

જિનેશ્વરની આજ્ઞાએ-આજ્ઞા પ્રમાણે કરનારુ સર્વ અનુષ્ઠાન
મોક્ષનું કારણ થાય છે અને જિનેશ્વરની આજ્ઞા વિના પોતાની
બુદ્ધિથી તપસ્યાદિક સુદૃઢ અનુષ્ઠાન કરે તો પણ તે સર્વ સ સાનુ
કારણ થાય છે. ૨૧૨.

આણાખંડણકારી, જહ્વિ તિકાલ મહાવિમૂર્ઝસુ (૯)
પૂઙ્ગ (૯૬) વીયરાય, સઽવ પિ નિરસ્થય તસ્સ ॥૨૧૩॥

જિનેશ્વરની આજ્ઞાનુ યજ્ઞન કન્નાર મનુષ્ય જો કંઠાય મોટા
વૈભવવડે જિનેશ્વરની ત્રિકાળ પૂજા કરે, તો પછ તેણે તે સર્વ
ધર્મકાર્ય નિર્વહક છે ૨૧૩.

૧૪૧ સ વનુ લક્ષણ

इको साहू इका, साहुणी सावओ व सडू वा ।

આણાજુતો સઘો, સેસો પુણ અઢિસઘાઓ ॥ ૨૧૪ ॥

એક જ સાહુ, એક જ સા ની, એક જ આવક અને એક જ
આવિકા-જો કંઠાય જિનેશ્વરની આજ્ઞાનુકૂળ હોય તો તે જ સઘ છે,
તે સિનામળીના ઘણા હોય તો પછ તે હાલકાનો સઘ-સમૂહ
છે તેને-આજ્ઞારહિતને સઘ કહી શકાતો નથી ૨૧૪.

૧૪૨ ઇરિયાવહીના મિથ્યાદુષ્કૃતના ભાગા.

अभिहयाइहि गुणिआ, पण सहस्स छ सय तीसा य ।

તે રાગદોસદુગુણા, ઇકારસ સહસ્સ દોસઢા ॥૨૧૫॥

मणवयणकायगुणिआ, तिचीस सहस्स सत्तसय असीया ।

કારણકરણાણુમહ, લમ્ભ સહસ્સ તિસય ચાલા ॥૨૧૬॥

कालत्तएण गुणिआ, तिलम्भ चउसहस्स वीसअहिया य ।

અરિહતસિદ્ધસાહુ-દેવગુરુઅપ્પસમ્ભીહિ ॥ ૨૧૭ ॥

अट्टारस लम्भाइ, चउवीस सहस्स एक सय वीसा ।

ઇરિયામિચ્છાદુકકડ-પ્પમાણમેય સુણ મણિયં ॥ ૨૧૮ ॥

જીવવિચાર પ્રકરણ વિગેરેમાં જીવના પદ્ધતિ લેઈ કહેલા છે, તેને અભિહુયા, વત્તિયા વિગેરે દશ પદ્ધતિ ગુણીએ કેમકે એ દશ પ્રકાર વિનાશનાના છે ત્યારે પાંચ હજાર ઇસો ને ત્રીશ પદ્ધતિ લેઈ થાય છે. તેને નગ અને દેવ એ બે નડે ગુણતા અગ્યા હજાર ઇસો ને સાઠ ૧૧૫૦ લાગા થાય છે. તેને મન, વચન અને ઝાપા એ ત્રણ યોગે ગુણતા તેનીશ હજાર સાતમો ને એરી ૩૩૭૮૦ લગ થાય છે. તેને કંચુ કરાનચુ અને અનુભોદચુ એ ત્રણ જગ નડે ગુણતા એક લાખ એક હજાર ત્રણસો ને ચાલીશ ૧૦૧૩૪૦ લગ થાય છે તેને ભૂત, વર્તમાન અને ભવિષ્ય એ ત્રણ કાળે ગુણતા ત્રણ લાખ ચાર હજાર અને વીશ ૩૦૪૦૨૦ લગ થાય છે. તેને અન્દિત, સિદ્ધ, સાધુ, દેવ, ગુરુ અને આત્માની માક્ષીરૂપ છએ ગુણનાથી અઠાન લાખ ચોવીશ હજાર એકમો ને વીશ ૧૮૨૪૧૨૦ લગ થાય છે આ પ્રમાણે ઇન્ડિયાનહીના મિન્જામિ દુકક (મિથ્યા-હૃદય) ના લગત પ્રમાણ દુતમાં કહ્યું છે ૧૫-૧૬-૧૭-૧૮.

૧૪૩ કાયોત્સર્ગના ઓગણીશ દોષ.

ઘોડગ ૧ લયા ૨ ચ સ્વમે ૩,

કુહુ માલે ૪ ચ સ્વરિ ૫ વહુ ૬ નિયલે ૭ ।

લવુત્તર ૮ થળ ૯ ઉદ્ધી ૧૦,

સજડ૧૧ સ્વલિળ૧૨ વાયસ૧૩ કવિદે૧૪ ॥૨૧૧॥

સીસે કપિય૧૫ મૂડ૧૬, અગુલિમમુહાડ૧૭ વારુણી૧૮ પેહા૧૯ ।

નામિકરયલકુપ્પર, ઝસારિય પારિયામિ થુઈ ॥ ૨૨૦ ॥

ઘોડાની જેમ પગ ઉંચા નીચા રે તે ઘોડક દોષ ૧, લાગાની જેમ કપે તે લાગા દોષ ૨, ચાલવાને ટેકો દે તે મ્તલ દોષ ૩,

૧ (મધુપના ૩૦૩, દેવતાના ૧૯૮, નારડીના ૧૪ ને તિર્થયાના ૪૮ માગી પદ્ધતિ થાય છે)

જીત કે માળને રોકે તે કુચ દોષ ૪, લીલડીની જેમ ગુહાસ્થાન
આગળ હાથ રાખે તે શબ્દરી દોષ ૫, વહુની જેમ મુખપર ઝોઢે
તે વધુ દોષ ૬, બેડી પહેરેલાની જેમ બન્ને પગ બેળા રાખે તે નિગડ
દોષ ૭, ઉત્તરિય વસ્ત્ર લાથુ રાખે તે લખોત્તર દોષ ૮, છાતીને
ઢાકે તે સ્તન દોષ ૯, ગાડાની ઉધની જેમ પગ લાખા રાખે તે ઉદ્ધી
દોષ ૧૦, સાધ્વીની જેમ દૃઢ્યાદિ ઢાકે તે સયતી દોષ ૧૧, દિગ-
બરની જેમ ઉંચા હાથ રાખે તે ખવિન દોષ ૧૨, કાગડાની જેમ
દષ્ટિ ફેરવ્યા કરે તે વાયસ દોષ ૧૩, કોઠની જેમ વસ્ત્રને સંકોચીને
રાખે તે કપિત્થ દોષ ૧૪, ભૂત વળખ્યાની જેમ મસ્તક ધુણાવ્યા કરે
તે શિરકૃપિત દોષ ૧૫ મુગાની જેમ ઉં ઉં કરે તે મૂક દોષ ૧૬,
હાથની આગળીએ ગપાતરી કરે તે અગુલિભ્રમિત દોષ ૧૭,
મહિરા પી ધારની જેમ બાંબડે તે વાડણી દોષ ૧૮ તથા તરશ્યા
વાનરની જેમ હેઠ હલાવે તે પેહા દોષ ૧૯-આ આગળીશ દોષ
નહિત કાઉસગ્ગ કરી, પાગને બે હાથ બેડી નાલિપ બન્ને કોણી
રાખી થાઈ (સ્તુતિ) કહેવી ૧૧૬-૨૨૦

૧૪૪ ગુરૂવ દનામા લાગતા બત્રીશ દોષ.

અળાદિય૧ ચ થદ્ધ૨ ચ, પવિદ્ધ૩ પરિપિંડિય૪ ।
ટોલગ૫ અકુસદ૬ ચેવ, તહા કચ્છભરિગિય૭ ॥૨૨૧॥
મચ્છુવત્ત ચ૮ મળસા, પુઠ્ઠ૯ તહ વેડ્યાવધ૧૦ ।
ભયસા૧૧ ચેવ ભયતિ૧૨, મિત્ત૧૩ ગારવ૧૪ કારણા૧૫ ।૨૨૨।
તેણિય૧૬ પડિણીય૧૭ ચ, રુદ્ધ૧૮ તજ્ઞિય૧૯ મેવય ।
સદ્ધ૨૦ ચ હીલિય૨૧ ચેવ, તહા વિપલિત૨૨ ચિય ॥૨૨૩॥
દિટ્ટાદિટ્ઠ૨૩ ચ તહા, સિગ૨૪ ચ કર૨૫ મોયણ૨૬ ।
અલિદ્ધમણાલિદ્ધ૨૭, ડુળં૨૮ ઉત્તરચૂલિયં૨૯ ॥૨૨૪॥

મૂયંર૦ ચ હહુરંર૧ ચેવ, ચુહલીયંર૨ ચ પચ્છિમં ।
વત્તીસદોસપરિસુહં, કિઙ્કમ્મ પડંજઈ ॥ ૨૨૫ ॥

અનાદરથી વાદે ૧, સ્તબ્ધપણે વાદે ૨, ઉતાવળથી વાદે ૩, ધાંદણાના રથબ્દ અક્ષર ન બોલે ૪, તીડની જેમ કૂદી કૂદીને વાદે ૫, અકુશાની જેમ બોલે રાખીને વાદે ૬, કાચબાની જેમ વાદે ૭, મત્ત્યની જેમ એકને વાદી શીઘ્ર બીજને વાદે ૮, મનમા ગુરૂની હીનતા ચિતવતો વાદે ૯, હીચણ ઉપર હાથ ગમ્પીને વાદે ૧૦, ભયથી વાદે ૧૧, અને ભયરો એમ ધારી વાદે ૧૨, ગુરૂને મિત્ર ધારી વાદે ૧૩, પોતાના ગૌરવની ઈચ્છાથી વાદે ૧૪, (માત્ર ગુરૂભુદ્ધિથી નહીં પણ) ભણવા આદિને કારણે વાદે ૧૫, ચોખ્ખી જેમ ધાનો ધાનો વાદે ૧૬, પ્રત્યનીક (ગત્ર) ધારીને વાદે ૧૭, ક્રોધથી વાદે ૧૮, તર્જના કરતો નાદે ૧૯, શઠતાએ કરીને નાદે ૨૦, હીલના કરતો વાદે ૨૧, અર્ધ વાદી વચ્ચે વિકથા કરે ૨૨, અધારે દીઠા ન દીઠા વાદે ૨૩, સિંગની જેમ એક તરફ વાદે (મરતકની એક બાજુ હાથ લગાડે) ૨૪, કૃ (વેઠ) બાણીને વાદે ૨૫, વાદા વિના છૂટાને નહીં એમ ધારીને નાદે ૨૬, બોધા ઉપર અને મરતકે હાથ લાગે નહીં-એવી રીતે નાદે ૨૭, બોધા અક્ષર બોલીને વાદે ૨૮, ઉત્તચ્ચુષિકા કરતો-વધારે બોલતો વાદે ૨૯, મુગો મુગો વાદે ૩૦, અતિ મોટા શબ્દે વાદે ૩૧ તથા અથો ય રીતે વાદે ૩૨-એ છેલ્લો દોષ છે આ બત્રીશ દોષનો ત્યાગ કરી ગુરૂપણે કૃતિકર્મ (વાદવાની ક્રિયા) કરવી જોઈએ ૨૨૧-૨૨૫. (આ દોષોમા કેટલાક ખાસ દ્વાદશાવર્તવ દનને લગતા છે તે જુદા સમજી લેના.)

૧૪૫ વાદણાના પચીશ આવશ્યક.

દોવણય અહાજાય, કીકમ્મ તહય વારસાવત્તં ।

ચ્ચડ સિરિ તિશુત્ત, દુપ્પવેસ્સ ઇગનિક્કલમ્મણ ॥ ૨૨૬ ॥

બે વાદણામા મળીને બે નાર નમત્રુ ૨, યથાજાત એટલે માત્ર ચોળપદો ને જોડેજોડે ગમ્પીને વાદવા ૩ બાર આવર્ત જાળવના

(બરાબર કરવા)૧૫, ગુરૂના ચરણ પાસે ચાર વાર મરતક નમાવવું
૧૬, ત્રણ ગુપ્તિ જાળવવી ૨૦, બેનાર અનમલુમા પ્રવેશ કરવો ૨૪,
તથા એ-નાર અનમલુમાથી નીકળવું ૨૫-આ પ્રમાણે બે વાદણામા
મળીને (દ્વાદશાવર્તન દનમા) ૨૫ આવશ્યક જાળવનાના છે. ૨૬

૧૪૬ ગુરૂને શિષ્ય કે શ્રાવક દ્વાદશાવર્તન દને વાદે

ત્યારે ગુરૂએ કહેવાના છ વચન

છદેણ અણુજાણામિ, તહત્તિ તુદ્ધમપિ વદ્દણ ઇવ ।

અહમવિ સ્વામેમિ તુમ, વયણાડ વદ્દણરિહસ્ત ॥૨૨૭॥

‘ છદ્ધામિ ’ એણે શિષ્ય કે માનક કહે, ત્યા ગુરૂ ‘ છદ્ધણ ’
કહે, શિષ્ય ‘ અપુજ્યાસહ ’ કહે ત્યારે ગુરૂ ‘ અપુજ્યાસામિ ’ કહે,
શિષ્ય ‘ નિસો વદ્ધિતો ’ કહે ત્યારે ગુરૂ ‘ તહત્તિ ’ કહે, શિષ્ય
‘ જન્તા ભે ’ કહે ત્યારે ગુરૂ ‘ તુદ્ધમપિ વદ્ધમે કહે, શિષ્ય ‘ જનણિજ્ઞેય
ભે ’ કહે ત્યારે ગુરૂ ‘ એવ ’ કહે, શિષ્ય ‘ આમેમિ ખમાસમણે ’ કહે
ત્યારે ગુરૂ ‘ અહમવિ આમેમિ તમ ’ કહે-આ પ્રમાણે વદનાને સાચક
એના ગુરૂના (છ) પ્રતિવચન હોય છે ૨૨૭ (છ બોલ શિષ્યના અને
છ બોલ ગુરૂના કુલ ૧૨ બોલનો અર્થ ગુરૂવદન સાચથી જાણવો)

૧૪૭ ગુરૂની તેત્રીશ આગાતના

૧ થી ૬ ને ૧૭

પુરોપક્રવાસન્ને, ગતાચિટ્ઠણનિસીઅણાયમણે ।

૧૧

૧૨

૧૩

૧૪

આલોઅણ પડિસુણણે, પુઠ્ઠાલવણે ય આલોષ ॥૨૨૮॥

૧૫

૧૬

૧૭

૧૮

૧૯

તહ ઉવદસ નિમત્તણ, સ્વદાયયણે તહા ય પડિસુણણે ।

૨૦

૨૧

૨૨

૨૩

૨૪

૨૫

સ્વદત્તિ અ તત્થગણ, કિ તુમ તજ્ઞાય નોસુમણે ॥૨૨૯॥

નો સરસિ કહછિત્તા, પરિસંભિત્તા અણુદ્વિયાયકહે ।

સયારપાયઘટ્ટણ, ચિદ્વચ્ચસમાસણે યાવિ ॥ ૨૩૦ ॥

ગુરૂની આનાળા, પડખે અને મમીપે ચાલે ૩ ઉભો નહે ૬, બેઠે ૬, બહારથી આવી ગુરૂની પહેલા આચમન લે ૧૦ ગુરૂની પહેલા આલોચે ૧૧, નરે ગુરૂનું વચન મોક્ષાત્મા છતાં ન માબલયુ કહે-જનાળ ન આપે ૧૨ ગુરૂની પામે આવેલ શ્રાવકોને પહેલા પોતે બોલાવે ૧૩, ગાયત્રી પાતાની મેળે અથવા બીજા પામે આલોચે ૧૪. ગુરૂને આહ્વાન દેખાડે નહીં અને બીજાને દેખાડે ૧૫, ગુરૂની આજ્ઞા લીધા વિના અથવા નિમ નજ ક્યાં વિના બીજાને નિમ નહુ કહે ૧૬, ગુરૂને પૂછ્યા વિના મિત્ર પદાર્થ બીજાને આપે ૧૭, ગુરૂને સાગી વસ્તુ ન આપે-પોતે ખાય ૧૮, ગુરૂનું વચન સાંભળે નહીં ૧૯, ગુરૂને કહીએ વચન કહે ૨૦, ગુરૂ બોલારે ત્યારે આમનપર બેસે સતો જ-ત્યા ગયા મિનાથ જનાળ આપે ૨૧, ગુરૂ બોલાવે ત્યારે 'શુ છે ?' એમ તર્જના કન્તો બોલે ૨૨, ગુરૂને તુ એવો શબ્દ કહે (કહાડે કહે) ૨૩, ગુરૂનું વચન ઉધાપે (માને નહીં) ૨૪, ગુરૂનું બહુમાન થતું દેખી સાન મનવાળો (નજ) ન થાય ૨૫, ગુરૂનું વચન અસત્ય કન્યા માટે 'તમને સાંભળતું નથી, આ અર્થે આવો છું' એમ કહે ૨૬, ગુરૂની કથાનો છેદ કહે (વ્યાખ્યાનમાં વચ્ચે પાતાનું ઇલાખનું કહે) ૨૭, ગુરૂની પર્જાનો બેદ કહે ૨૮, ગુરૂ કહી નદા પહી પોતે પાછો નિમ્નાન્થી કહે ૨૯ ગુરૂના સધાગને પગવડે મધ્ય-પર્જા કહે ૩૦. ગુરૂના આસનપર બેઠે ૩૧, ગુરૂથી ઉચ્ચ આસને બેસે ૩૨ ગુરૂની સન્ધ્યા આમને બેઠે ૩૩-આ પ્રમાણે ગુરૂની તેનીશ આશાનના તજવા મોલ્ય છે. ૩૩૮-૩૩૯-૩૪૦

૧૪૮ ગુરૂવંદનાનું ક્રમ.

તિત્યયરત્તં સમ્મત્ત, સ્વાહય સત્તર્માય નડયાણ ।

આઠ ઘંટણણં, ઘરું ચ દસારસીરેણ ॥ ૨૩૧ ॥

દશાસ્ત્ર કુળમાં સિ હ સમાન એના કૃષ્ણ નામુદેવે ગુરુન દન કરવાથી તીર્થ કરે નામકર્મ બાંધુ, ક્ષાયિક સમકિત ઉપાજન કર્યું, અને સાતમી નરકે જનાતું હતું તેને બદલે ત્રીજી નરકે આયુધ્ય બાંધુ. ૨૩૧. (અહીં આયુધ્ય બાંધુ ન સમજવું. ગતિમાં ભેદ કરી સાતમીની ત્રીજી કરી એમ સમજવું કેમકે આયુ બાંધ્યા પછી ફરતું નથી)

ગુરુવદ્ધેણ જીવો, તમપડલ ફડ્ડઈ નીયગુત્ત ચ ।

અપ્પડિહ્યસોહમ્મ, પાવડ્ડ સિરિવાસુદેવુ વ્વ ॥ ૨૩૨ ॥

ગુરુવદ્ધેણ એવ શ્રી નામુદેવની જેમ અજ્ઞાનરૂપી અધકારના સમૂહનો નાશ કરે છે, નીચ જોતનો નાશ કરે છે અને અમૃતિહિત સૌભાગ્ય પામે છે. ૨૩૨. (અહીં પણ વાસુદેવ તે કૃષ્ણ જ સમજવા)

૧૪૯ પ્રત્યાખ્યાનના આગારો

દો ચેવ નમુક્કારિ, આગારા છચ્ચ હુતિ પોરિસિય ।

પચેવ અબ્બત્તદ્દે, ઇગાસણમિ અદ્દેવ ॥ ૨૩૩ ॥

નવકારશીના પચ્ચખખાણુમા બે જ આગાર, પોરસીના પચ્ચખખાણુમા છ આગાર, ઉપવાસના પચ્ચખખાણુમા પાંચ અને એકાશનના પચ્ચખખાણુમા આઠ આગાર કહેલા છે ૨૩૩

સઠ્ઠાગારે વુચ્છ, આગાર સત્ત હુતિ પુરિમદ્દે ।

છચ્ચેવ ય ઉદગમ્મિ, ઇગઠ્ઠાણમ્મિ સત્તેવ ॥ ૨૩૪ ॥

સર્વ આગારોને કહ્યું છું પુરિમાર્ધના સાત આગાર, પાણીના છ આગાર અને એકલગણના સાત આગાર કહેલા છે. ૨૩૪.

સોલસ ય કાઉસ્સગ્ગે, છચ્ચેવ ય ટ્ઠસણમ્મિ આગારા ।

ઇગો ય ચોલપદ્દે-મિગડ્ડે હુતિ ચત્તારિ ॥ ૨૩૫ ॥

કાથોત્સર્ગના સોળ આગાર, સમકિતના ૭ આગાર, ચોસ પદનો એક આગાર અને અભિગ્રહના ચાગ આગાર કહેલા છે. ૨૩૫
(આગાર સખધી અન્યાચાર્યકૃત ગાથા.)

સોલસુસ્સગ્ગે છ સમ્મે, પુરિમહસ્ત સગભિગદ્દય પચ ।
પરમદ્દે પચ અવમત્તદ્દે, પળ હા આગારા ચડચત્તા ॥૨૩૬॥

કાથોત્સર્ગના સોળ આગાર, સમકિતના ૭ આગાર, પુરિમહના સાત આગાર, અભિગ્રહના પાચ આગાર (ચોસપદનો એક અને અભિગ્રહના ચાગ મળીને પાચ) પચમ અર્થ-અતમમયે આહુસા તેના પાચ તથા ઉપનામના પાચ આગાર-આ સર્વ મળીને ચુભાળીશ આગાર કહેલા છે. (આ ગાથા અથ અચાર્યકૃત જગ્યાય છે, આ નિયમની એમની કરેલી બીજી ગાથાઓ હોવી જોઈએ) ૨૩૬.

૧૫૦ શ્રાવકની સવા વસો દયા.

થૂલા સુદુમા જીવા, સકપ્પારંભઓ ભવે દુવિહા ।
સાવરાહનિરવરાહા, સાવેક્કવા ચેવ નિરવેક્કવા ॥ ૨૩૭ ॥

મધ્ય (ત્રય) અને સૂક્ષ્મ (સ્થાવર) એ બે પ્રકારના જોડા છે, તેને સર્વથા નહીં હણનારા સાધુને પરિપૂર્ણ વીશ વસા દયા હોય છે આનન્દ સ્થૂલ એટલે બાદર (ત્રય) જોડાને હણે નહીં અને આરભ સમાન ભ ક્રન્તા સૂક્ષ્મ જોડાની (સ્થાવરોની બચી શકે તેટલી) જયણા કરે એટલે કે સૂક્ષ્મ (બાદર સ્થાવર) જોડાની સર્વથા અહિં સા રહસ્યો પાળી શકે નહીં તેથી સાધુ ક્રન્તા તેની દયા અર્ધી થઈ તેવી દશ વસા દયા નહીં. સ્થૂલ જોડાને પણ સ કટપથી એટલે હુ એને માત્ર એની બુદ્ધિથી માટે નહિ, પણ આરભ સમારભ ક્રન્તા મરે તેની જયણા છે, તેથી પાચ વસા દયા રહી. તેમા પણ નિર પગવીને ન મારે અને સાપરાધી માટે જયણા છે તેથી અહીં વસા દયા રહી. સાપરાધીને પણ નિરપેક્ષપણે ન હણે અને સાપેક્ષપણે જયણા છે તેથી મના વસો દયા આનન્દને સભવે છે. ૨૩૭.

૧૫૧ શ્રાવકનું સવા વસો સત્ય.

સુહુમો ય મુસાવાઓ, થૂલો અપ્પાણ સયણમણુવગ્ગે ।
સયણે પરય તહા, વહધમ્મે પરહલિય માસ ॥૨૩૮॥

મૃપાનાદ બે પ્રકારે છે-સૂક્ષ્મ અને સ્થૂલ. તેમા સૂક્ષ્મની જયણા, સ્થૂલ પાચ મોગ અમત્ય ન બોલે તેથી દશ વસા સત્ય રહ્યું. સ્થૂલ અમત્યના પાણ બે ભેદ-પોતાને અર્થે અને બીજાને અર્થે તેમા પોતાને અર્થે અસત્ય બોલવાનો ત્યાગ, બીજા માટે બોલવાની જયણા, તેથી પાચ વસા ત્યાગ બીજાને માટે અસત્ય બોલવું પડે તેના બે ભેદ-સ્વજનને અર્થે અને પન્નજનને અર્થે. તેમા સ્વજનને અર્થે જયણા, પન્નજનને અર્થે ત્યાગ, તેથી અઢી વસા રહ્યા. પન્નજનને અર્થે અસત્ય બોલવાના પાણ બે ભેદ-ધર્મને અર્થે અને બીજા અર્થે. તેમા બીજા અર્થે ત્યાગ, ધર્મને અર્થે જયણા. તેથી સવા વસો સત્ય રહ્યું. ધર્મ સિવાય અન્યને માટે અસત્ય ન બોલે ૨૩૮

૧૫૨ શ્રાવકને અદત્તાદાન ત્યાગ સવા વસો

અદિન્નાદાણ સુહુમો, થૂલા વાવાર તેણવાવારે ।
નિઓગહો ઇઅ નિઓગ, દાણ ચોરિ અ અપ્પ વહુ ॥૨૩૯॥

અદત્તાદાનના બે ભેદ-સૂક્ષ્મ અને સ્થૂલ તેમા સૂક્ષ્મની જયણા અને સ્થૂલનો એટલે માઠી ચોરી જેથી રાજકુલ ઉપજે તેનો ત્યાગ, એટલે દશ વસા અદત્તાદાન ત્યાગ વ્રત રહ્યું. સ્થૂલના પાણ બે ભેદ સામા ય વેપાર અને ચોરીનો વેપાર તેમા સામાન્ય વેપારમા જયણા અને ચોરીના વ્યાપારનો ત્યાગ એવે પાચ વસા વ્રત રહ્યું. સામા ય વ્યાપારમા થતી ચોરીના પાણ બે ભેદ. ગજનિમ્મહ થાય એવી અને રાજનિમ્મહ ન થાય એવી તેમા ગજનિમ્મહ ન થાય તેવી ચોરીના વ્યાપારમા થતી ચોરીની જયણા અને ગજનિમ્મહ થાય એવી ચોરીના વ્યાપારમા થતી ચોરીનો ત્યાગ, એટલે અઢી વસા વ્રત

૨૬. રાજનિગ્રહ થાય એના વ્યાપારના અગતી ચોરીના પણ એ
 ભેદ. અટપ એટલે દાણચોરી નિગરે અને બાહુ એટલે તેથી વધારે
 તેમા દાણચોરીની જથ્થા અને અધિકનો ત્યાગ, એટલે શ્રાવકને
 અર્થોત્પત્ત સના વસો જ હોય ૨૩૬.

૧૫૩ શ્રાવકને પ્રહસતનો સવા વસો.

મળવયળકાયમેહુળ, કરણ સદાર વજ્જ પરહત્યો ।

સયળ દારા કરાવળ, કારાવળ નિઅ ય તિરિયાળ ॥૨૪૦॥

મૈથુનના એ ભેદ-મનવચનથી અને કાયાથી. તેમા મનવચનથી
 મૈથુનની જથ્થા અને કાયાથી મૈથુનનો ત્યાગ, તેથી દશ વસા
 રહ્યા. કાયાથી મૈથુન ત્યાગના એ ભેદ-સ્વસ્ત્રી આશ્રી અને પરસ્ત્રી
 આશ્રી તેમા સ્વસ્ત્રી સાથે મૈથુન સેનનાની જથ્થા અને પરસ્ત્રી
 સાથેના મૈથુનનો ત્યાગ, તેથી પાચ વસા વ્રતના રહ્યા. પરસ્ત્રી સાથેના
 મૈથુન ત્યાગના પણ એ ભેદ-પોતે કરતુ અને બીજા પાસે કરાવતુ
 તેમા બીજા પાસે કરાવનાની એટલે લગ્નાદિકથી બીજાને જોડી
 દેવાની જથ્થા અને પોતે કરનાનો ત્યાગ, તેથી અઢી વસા રહ્યા.
 બીજા પાસે મૈથુન કરાવનાના પણ એ ભેદ-સ્વજનના તિર્થ અને
 અર્થ અને પોતાના તિર્થ અને અર્થ. તેમા પોતાના તિર્થ અને માટે
 જથ્થા અને સ્વજનના તિર્થ અને અર્થ ત્યાગ, તેથી શ્રાવકને
 પ્રહસત સના વસો ૨૬. ૧૪૦.

૧૫૪ શ્રાવકનુ પરિગ્રહપ્રમાણુ વ્રત સવા વસો.

અભિમતર વાહિરિઓ, પરિગ્રહો અપ્પ પડર નાયવ્વો ।

પુત્ત વધવયા પુળ, પુત્ત ધુઅ વધવાઈયા ॥ ૨૪૧ ॥

પરિગ્રહના એ ભેદ-આભ્યતર અને બાહ્ય તેમા આભ્યતર
 પરિગ્રહની જથ્થા અને બાહ્ય પરિગ્રહનો ત્યાગ, તેથી દશ વસા
 વ્રત ૨૬. બાહ્યના એ ભેદ-અટપ (પ્રમાણોપેત) પરિગ્રહ અને

ઘણા (પ્રમાણ વિનાનો) પરિગ્રહ. તેમા ઘણા (અપરિમિત) પરિગ્રહનો ત્યાગ અને અપ (પરિમિત) પરિગ્રહની જયજ્ઞા, તેથી પાત્ર નમા મત રહ્યું પ્રમાણરૂપિત પરિગ્રહના પાત્ર બે ભેદ-પાતાને અર્થે પરિગ્રહ નાખવો અને બીજાને માટે પરિગ્રહ નાખવો તેમા પાતાને માટે પરિગ્રહ રાખનાની જયજ્ઞા અને બીજાને માટે પરિગ્રહ નાખનાનો ત્યાગ, તેથી અહીં વસા મત રહ્યું બીજાને અર્થે પરિગ્રહ ત્યાગના પાત્ર બે ભેદ-સ્વજનને અર્થે અને પરજનને અર્થે. તેમા પુનઃ, પૌત્ર, બાધવ વિગેરે સ્વજનને અર્થે પરિગ્રહ રાખવાની જયજ્ઞા અને અ સ્વજનને અર્થે પરિગ્રહનો ત્યાગ, તેથી સના વસો પાત્રમુ મત આવકને હોય છે. ૨૪૧.

૧૫૫ વરદેરાસરમા ન બેસાડવા ચોગ્ય પ્રતિમા.

લિપ્પે૧ ચ દત્તર કદ્દેર, લોહ૪ પાહાણ૫ પચ પડિમાઓ ।
નો કુજા ગિહપડિમા, કુલધણનાસો હવડ્ જમ્હા ॥૨૪૨॥

લેખની ૧, ગતની ૨, કાષ્ઠની ૩, લોહાની ૪ અને પાપાણની ૫-આ પાત્ર ગતની જિનેન્દ્રની પ્રતિમાઓ વરદેરાસરમા સ્થાપન કરવી નહીં. કેમકે તેમ કરવાથી કુળ અને ધનનો નાશ થાય છે ૨૪૨.

૧૫૬ પાત્ર પ્રકારના ચૈત્ય.

મત્તી૧ મંગલ ચેડય૨, નિસ્સકડ૩ ચેડય અનિસ્સકડ૪ ।
સાસયચેડય૫ પચ, ઉવડ્ઠ જિણવરિદેહિ ॥ ૨૪૩ ॥

ભક્તિચૈત્ય ૧, મગળચૈત્ય ૨, નિશ્ચાકૃત ચૈત્ય ૩, અનિશ્ચાકૃત ચૈત્ય ૪ અને શાશ્વત ચૈત્ય ૫-આ પાત્ર પ્રકારના ચૈત્યો જિનેન્દ્રોએ કહ્યા છે. ૨૪૩.

પાંચે પ્રકારનાં ચૈત્યોનાં લક્ષણ.

ગિહજિણ પડિમા મત્તી-ચેઙ્ગય૧ તહ ઉત્તરગઘડિયમ્મિ ।
જિણવિંવમિય મગલ-ચેઙ્ગય૨ સમણયા વિતિ ॥૨૪૪॥
નિસ્સકહ ગચ્છસ્સ ય, સંજાય૩ તદિયર અનિસ્સકહં ૪ ।
સિદ્ધાયણ ચ સાસય-ચેઙ્ગયં ૫ પચ્ચવિહ એસં ॥૨૪૫॥

ધરદેરામન્ના મ્થાપેલી જિનેશ્વરની પ્રતિમાને ભક્તિચૈત્ય કહેનાય છે ૧, તથા ધારમાખના ઉત્તર ગમા કોતમીને કરેલું જિનેશ્વરનું બિંબ તે મગળચૈત્ય કહેવાય છે ૨, એમ ગણપરાદિક શ્રમણો કહે છે. કોઈપણ ગચ્છની નિશાએ જે થયેલું હોય તે નિશાકૃત કહેવાય છે ૩, તેનાથી અન્ય એટલે અમુક ગચ્છની નિશાનું જે ન હોય-સર્વ સામાન્ય હોય તે અનિશાકૃત કહેવાય છે ૪, તથા સિદ્ધાયતન એ સ્મૃતિચૈત્ય કહેનાય છે. ૫-આ પ્રમાણે પાંચ પ્રકારના ચૈત્યો કહેલા છે. ૨૪૪-૨૪૫. (પ્રથમ ભેમા ચૈત્ય શબ્દ પ્રતિમાનાન્યક જાણવો ને પાછલા ૩ મા જિનમંદિર વાચક જાણવો.)

૧૫૭ જિનેશ્વરનો નામાદિક ચાર પ્રકારનો નિર્દેશ.

નામજિણા જિણનામા ૧,

ઠવણજિણા પુણ જિણિદપડિમાઓ ૨ ।

દલ્લાજિણા જિણજીવા ૩,

ભાવજિણા સમવસરણત્થા ૪ ॥૨૪૬॥

કોઈપણ છનાદિક પદાર્થનું નામ જિન હોય તે અથવા ચોવીશ તીર્થ કળદિકના નામ તે નામજિન કહેનાય છે ૧, જિનેશ્વરની જે પ્રતિમા છે તે મ્થાપનાજિન છે ૨, જિનેશ્વરના શબ્દ કે જે સ્વર્ગાદિકમા (કૃષ્ણ, શ્રેષ્ઠિક વિગે) રહેલા હોય-હવે પછી

તીર્થ કર થનાના હોય તે દ્રવ્યજિન કહેવાય છે ૩, તથા સમવસ-
રણમા ખિરાજતા જે સાક્ષાત્ તીર્થકરો હોય તે ભાવજિન કહેવાય
છે. ૪. ૨૪૬. (અત્યાર મહાનિદેહ દેનમા ૨૦ વિહરમાન રિયરે
છે તેને ભાવજિન મમજના.)

૧૫૮ જિનચૈત્યમા તજવાની દશ મોટી આશાતના.

તવોલ ૧ પાળ ૨ મોયળ ૩-

વાળહ ૪ મેહુન્ન ૫ સુયળ ૬ નિઢિવળ ૭ ।

મુત્તુચાર ૮-૯ જૂય ૧૦, વજ્જે જિણનાહગભારે ॥૨૪૭॥

ત બોળ (પાન સોપારી) ખાતુ ૧, પાણી પીવુ ૨, ભોજન
કરવુ ૩, ઉપાનહ-જોડા પહેરવા ૪, મૈથુન સેનવુ ૫, મુવુ ૬,
થુકવુ ૭, મૂત્ર (લધુનીતિ કરવી) ૮, ઉચ્ચાગ (વડીનીતિ કરવી)
૯, તથા ઘૂત-લુગટે રમવુ ૧૦-આ દશ મોટી આશાતનાઓ ખાસ
જિનેદારના ચૈત્યમા વર્જવાની છે ૨૪૭ (અહીં 'ગભારો' શબ્દ
ચૈત્યનાચક છે એ ચત્ર જગદ્દેવ એટલે જગતિમા-ગકની અદર, એમ
કહેલ છે આશાતનાઓ તો ૮૪ કહેલી છે, તેમાંથી આ દશ તો
અનશ્ય વર્જવા યોગ્ય કહેલી છે)

૧૫૯ સપ્રતિ રાજ્યે નવા કરાવેલા તથા અર્થોદ્ધાર
કરાવેલા ચૈત્યોની સખ્યા

સપદરાયવિણિમ્મિય-વળવીસસહસ્તપવરપાસાયા ।

છત્તીસસહસ્તજુળ્લા, જિણવિહારા કયા જેળ ॥૨૪૮॥

સપ્રતિ રાજ્યે પચીસ હજાર નવા ઉત્તમ પ્રાસાદો બનાવવા
હતા, તથા તેણે અર્ધ વચેલા છત્તીસ હજાર જિનચૈત્યોનો ઉદ્ધાર
કર્યો હતો ૨૪૮ કેઈ જગ્યાએ ૩૬૦૦૦ અર્થોદ્ધાર ને ૮૯૦૦૦
ચૈત્ય મળીને સત્રા લાખ જિનચૈત્યો કગવ્યાતુ કહેવુ છે.

૧૬૦ સંપ્રતિ રાજ્યે ભગવેલી જિનપ્રતિભાઓની સ ખ્યા.

સેલમય સવાકોડી, રીરીમય તાવડ જિણવરાણં ।

ઇય અઘારસ કોડી, પડિમા પળમામિ ભક્તીણ ॥૨૪૯॥

સ પ્રતિ રાજ્યે જિનેદ્રોની સના કંગેડ પાપાણની પ્રતિભાઓ ભરાવી હતી, અને તેટલી જ એલે સનાકેડ ચીતળ વિગેરે ધાતુઓની પ્રતિભાઓ ભરાવી હતી, તે સર્જને ભક્તિથી હુ વાહુ છુ. ૨૪૯. (ગાથામા અઘારસ છે તે જગ્યાએ અઢીનાચક અઢાડય શબ્દ જોડ્યો.)

૧૬૧ ઋતુ આશ્રી લવણુને સચિત્ત થવાનો કાળ.

વાસાસુ સગદિણોવરિ, પન્નરદિવસોવરિ ચ હેમતે ।

જાહ સચિત્ત સો ડ, ગિમ્હે માસોવરિ લવણં ॥૨૫૦॥

લવણ (મીઠું) વર્ષાઋતુમા સાત દિવસ પછી સચિત્ત થાય છે, શીયાળામા ૫૬૦ દિવસ પછી અને ઉનાળામા એક માસ પછી લવણ સચિત્ત થાય છે. ૨૫૦. (આ ચુલે એકેલા લવણુ આશ્રી સમજાય છે. ભટ્ટીમા પકવેલુ સચિત્ત થતુ નથી એમ જાણનામા છે)

૧૬૨ સચિત્તના ત્યાગીને ખપતા ફળો.

લવણં કચ્ચરવીય, ઉક્કાલિય તહ ચ ફાલિય તલિય ।

અન્ને સઠ્ઠે અ ફલા, વજ્જિજ્ઞા ગાહિયા સિદ્ધા ॥૨૫૧॥

લવણુ દીધેલા, કાચગી કરેલા અને બીજ કાઢી નાખેલા તેમજ ઉકાળ્યા, ફાડ્યા અને તળ્યા હોય તો તે સિદ્ધ થયેલા હોનાયી (સચિત્તના ત્યાગીને) ગ્રહણ કરના લાયક છે, બીજા સર્વ કાચા ફળો વર્જવા લાયક છે. ૨૫૧.

૧૬૩ કડાહ વિગય (મીઠાઈ) વિગેરેનો કાળ

વાસાસુ પન્નર દિણા, સીડળહકાલે ચ માસ દિણવીસા ।

સઠ્ઠા કડાહવિગઈ, કપ્પડ સાહૂણ ઇય દીહા ॥૨૫૨॥

સર્વે કલાહ વિનાય (મીઠાઈ) વર્ષાનકતુમા પદ્મ દિવસ મુધી કહે, છે, શીયાળામા એક માસ મુધી અને ઉનાળામા વીશ દિવસ મુધી કહે છે. સાધુને તો ઉપર પ્રમાણેના કાળની ગણતરીએ તે દિવસની લાવેલ તે દિવસે જ કહે છે. (રાખી મૂકાતી નથી.) ૨૫૨

જુગરાય વાર પહરા, વીસ ધિસિ તક્કર કયવો થ ।
પચ્છા નિગોયજંતૂ, ઉપ્પજ્જઈ સવ્વદેસેસુ ॥ ૨૫૩ ॥

જુગદી રાખ બાર પહોર મુધી કહે, ધેશ અને છાશમા રાધેલો કરબો વીશ પહોર મુધી કહે. ત્યારપછી સર્વ દેશોમા તેને વિષે નિગોયજો એટલે લીલકુલી વિગેરે ઉત્પન્ન થાય ॥ ૨૫૩. (આમા લખેલ ઘેશ ને કરબો બીજે દિવસ નાપરનાની પ્રવૃત્તિ થાય જણાતી નથી.)

પુઆ મુગડિ લપ્પસી, કરવ રવ્વાઈ સિદ્ધઅન્નમજ્જમ્મિ ।
અઠ્ઠપહરાણ ઉવરિં, સુહુમા જીવા સુણ મણિયા ॥૨૫૪॥

પુડલા, મુગડી, લાપશી, કરબો, રાખ અને રાધેલુ અન્ન, એ સર્વને વિષે આઠ પહોર વીત્યા પછી મૂકમ છો (લીલકુલી વિગેરેના) ઉત્પન્ન થાય છે, એમ કૃતમા કહ્યું છે. (પ્રત્યન સારે દ્વારમા ચાર પહોરનું કાળમાન કહ્યું છે.) ૨૫૪

૧૬૪ વિદળ ને દહીંમા જીવોત્પત્તિ વિષે.

જં મુગમાસપમુહ, વિદલ કચ્ચમ્મિ ગોરસે પડઈ ।
તા તસુ જીવુપ્પત્તી, મણતિ દહિણ વિદિણુવરિ ॥૨૫૫॥

જે, મગ, આડે વિગેરે દ્વિલ કાચા ગોરસમા પડે તો તેમા તત્કાળ જીવની ઉત્પત્તિ કહેલી છે, અને દહીંમા બે દિવસ (એળ પહોર) પછી જીવની ઉત્પત્તિ કહેલી છે ૨૫૫.

૧૬૫ ગળ્યા વિનાની છાશ બાબત.

જઈ અળગલિયં તર્કં, પમાયવસઓ સમાયરઈ સઢો ।
મજસમ ત પાળ, 'ગોયમ' । મણિયં ન સંદેહો ॥ ૨૫૬ ॥

જો ન ગળેલી છાશ પ્રમાદના વગવી શ્રાવક વાપરે તો હે
'ગોતમ' ! તે છાશનું પાન મદિરા મમાન કહ્યું છે, તેમા મંદેહુ નથી.
૨૫૬. (ઉપનાસના તિપ્પિકા પચ્ચખખાલુમા અચિત્ત જળને બદલે
નાપનાતુ તે કહે છે તેના સબધમા આ વાત સમજાય છે)

૧૬૬ અચિત્ત જળ વિચાર

(ઉકાળેલા અચિત્ત જળનો કાળ)

વાસાસુ તિન્નિ પહરા, તહ ચરો હુતિ સીયકાલમ્મિ ।
પચ ચ ગિમ્હે કાલે, ફાસુઅનીરસ્સ પરિમાણં ॥ ૨૫૭ ॥

પ્રામુક (અચિત્ત) કરેલા જળના કાળનું પ્રમાણ વર્ષાઋતુમા
ત્રણ પહોરનું છે, તથા શીયાળામા ચાલ પહોરનું છે, અને દેના-
ળામા પાંચ પહોરનું કાળમાન છે ૨૫૭. (એટલો કાળ વ્યતીત
થઈ ગયા પછી તે પાણુ સચિત્ત થઈ જાય છે)

ઠાળાઈ પરિસુદ્ધ, હોઈ સચિત્ત મુહુત્તમજ્ઞંમિ ।

પચ્છા તિમુહુત્ત જલં, ફાસુય મણિયં જિણિદેહિ ॥ ૨૫૮ ॥

ત્રિફળા, ગમ નિગરે 'પ્રયોગથી' અચિત્ત કરેલું જળ પ્રથમ
એક અતર્મુદ્ધર્ત મુધી સચિત્ત નહે છે, ત્યારપછી ત્રણ મુદ્ધર્ત
મુધી તે જળ પ્રામુક (અચિત્ત) નહે છે અને ત્યાંપછી પાણુ
સચિત્ત થઈ જાય છે. એમ નિતે દ્રોષે કહ્યું છે. ૨૫૮.

૧૬૭ એકવીશ પ્રકારે થતુ પ્રાસુક જળ.

ઉસ્તેદમ ૧ સસેદમ ૨,

તદુલ ૩ તિલ ૪ તુસ ૫ જવોદગા ૬ યામ ૭ ।

સોવીર ૮ સુદ્ધવિયડં ૯,

અવય ૧૦ અવાય ૧૧ કવિદ્દં ૧૨ ॥ ૨૫૯ ॥

માડલિંગ ૧૩ દક્ષ ૧૪ દાહિમ ૧૫,

સ્વજ્જુર ૧૬ નાલેર ૧૭ કયર ૧૮ વોરજલ ૧૯ ।

આમલગ ૨૦ ચચાણ ૨૧,

પાણિય પદમગ મળિયાઈ ॥ ૨૬૦ ॥

લોઠ મમળના માટે લીધેલુ પાણી ૧, તીવ ધોયાતુ પાણી ૨, ચોખા ધોયાતુ પાણી ૩, તપના કોઈ પ્રકારવડે અચિત્ત કરેલુ પાણી ૪, દોતરા (કુ-સા) ધોયાતુ પાણી ૫, જન ધોયાતુ પાણી ૬, કાજી (દાગ) તુ પાણી ૭, મુરમાતુ પાણી ૮, ગુદ ઉકાળેલુ પાણી ૯, આમ્ર (કેરીના દોતરા) ધોયાતુ પાણી ૧૦, આમલીના દોતરા ધોયાતુ પાણી ૧૧, કોઠાતુ પાણી ૧૨, બીજોરાતુ પાણી ૧૩, દ્રાક્ષતુ પાણી ૧૪, દાકમતુ પાણી ૧૫, ખજુરતુ પાણી ૧૬, નાળિયેરતુ પાણી ૧૭, કેર ધોયાતુ પાણી ૧૮, બોર ધોયાતુ પાણી ૧૯, આમળા ધોયેલુ પાણી ૨૦ અને ચ ચા (વસ્તુનિશ્ચય) તુ પાણી ૨૧-આ એકવીશ પ્રકારના પ્રાસુક પાણી પહેલા આચારાન મૂનમા કહ્યા છે ૨૫૯-૨૬૦ (આ શબ્દાર્થમા પણ ફેરફાર જણાય છે તેમજ કઈ જાનતુ પાણી કયા મુધી સચિત્ત રહે ને કયારે અચિત્ત થાય તે પણ સમજનાતુ છે તે સમજ્યા પછી તેના ઉપયોગ કરના યોગ્ય છે)

૧૬૮ ઉકાળેલા પાણીનો કાળ

ઉપહોદગ તિદહુ-કાલિય વાસાસુ તિપહરમચિત્ત ।

ચડ સિસિરે પળ ગિમ્હે, તેળ પર હોઈ સચિત્ત ॥૨૬૧॥

ત્રણ ઉભરાએ ઉકાળેલું ઉપ્પુ જળ વર્ષાઋતુમાં ત્રણ પ્રહર
મુધી અચિત્ત રહે છે, શિયાળામાં ચાર પ્રહર મુધી અચિત્ત રહે
છે અને ઉનાળામાં પાંચ પ્રહર મુધી અચિત્ત રહે છે. ત્યારપછી
સચિત્ત થઈ જાય છે ૨૬૧. (આ મતલબની જ ગાથા ઉપર ૨૫૭
મી કહેલી છે તેથી આ અન્યકૃત જણાય છે)

૧૬૯ વગર ચાળેલા લોટને અચિત્ત થવાનો કાળ.

પણ દિળ મીસો લુટો, અચાલિઓ સાવળે અ મદ્વણ ।
ચડ આસો કત્તીણ, મગસિર પોસમિ તિન્નિ દિળા ॥૨૬૨॥
પણ પહર માહ ફગ્ગુણિ, પહરા ચત્તારિ ચિત્ત વીસાહે ।
જિઠાસાઢે તિપહર, તેળ પર હોઈ અચિત્તો ॥૨૬૩॥

ચાળ્યા વિનાનો આટો આનરુ અને ભાદ્રપદ માસમાં પાંચ
દિનસ મુધી મિત્ર રહે છે, આશ્વિન અને કાર્તિક માસમાં ચાર
દિનસ, માર્ગશીર્ષ અને પૌષ માસમાં ત્રણ દિનસ, માઘ અને
ફાલ્ગુન માસમાં પાંચ પ્રહર, ચૈત્ર અને વૈશાખ માસમાં ચાર
પ્રહર તથા જ્યેષ્ઠ અને અષાઢ માસમાં ચાળ્યા વિનાનો આટો
ત્રણ પ્રહર મુધી મિત્ર રહે છે, ત્યારપછી તે અચિત્ત થઈ જાય
છે. ૨૬૨-૨૬૩ (ચાળેલા લોટ તરતથીજ અચિત્ત ગણાય છે.)

૧૭૦ ઝાપધ વિગેરેને અચિત્ત થવાના કારણ.

સય જોયળ જલમગ્ગે, થલમગ્ગે જોયળાઈ સદુવરિ ।
હરઢે પિંપર મિરીયા, સમણ અચિત્ત વાવારો ॥૨૬૪॥

હરડે, પીપર અને મરી એ વસ્તુઓ જળમાંજે મો જોજન
ઉપરથી આવી હોય અને સ્થળમાંજે સાઠ જોજન ઉપરતથી
આવી હોય તે સિદ્ધાંતમાં તેનો અચિત્તપણાનો વ્યાપાર કહેા છે. ૨૬૪.

જોયંણસય 'ગતૂળ, અણાહારેણ મહ સંકતે ।

વાયગ્ગીધૂમેણ ચ, સિદ્ધત્થ હોઝ લવણાઝ ॥ ૨૬૫ ॥

એકસો ચોત્તીસ દૂધ જનાથી, અયોગ્ય આહારના પુદ્ગળો ન
મળનાથી તેમજ અન્ય કરીઆબાબેગુ સંકાત થનાથી અને પનન,
અગ્નિ (તડકા) તેમજ ધુમાડા નિગેઝે લાગનાથી લવણાદિ પદાર્થો
અચિત્ત થઈ જાય છે ૨૬૫

૧૭૧ ગૌતમ તથા મુદ્ધર્મા સ્વામીનો નિર્વાણ સમય

વીરજિણે સિદ્ધિગણ, વારસવરિસેહિ ગોયમો સિદ્ધો ।

તહ વીરાઓ 'સોહમ્મો, વીસવરિસેહિ સિદ્ધિગઓ ॥૨૬૬॥

શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર મોક્ષે ગયા ત્યારપછી બાર વર્ષે ગૌતમ
સ્વામી મોક્ષે ગયા, તથા મહાવીરસ્વામીના નિર્વાણથી વીસ વર્ષ
ગયા ત્યારે મુદ્ધર્માસ્વામી સિદ્ધિમા ગયા ૨૬૬.

૧૭૨ જ ખૂસ્વામીના નિર્વાણનો સમય, તથા

તે સાથે દશ સ્થાનોનો વિરહ

સિદ્ધિગણ વીરજિણે, ચડસઠિવરિસેહિ જવુણા મુત્તિ ।

કેવલણાણેણ સમ, વુચ્છિન્ના દસ ઇમે ઠાણા ॥૨૬૭॥

મળ? પરમોહ? પુલાહ? આહાર? સ્વવગ? ઉવસમ્મેદ

કપ્પે? સજમતિગ? કેવલ? સિદ્ધિ? જવુમ્મિ

વુચ્છિન્ને ॥ ૨૬૮ ॥

શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર સિદ્ધિપદ પામ્યા પછી ચોમઠ વર્ષે
જ ખૂસ્વામીની મુક્તિ થઈ છે. તેમની સાથે કેવલજ્ઞાન સહિત આ
દશ સ્થાનો વિરહ ગયા છે. મનપર્યવજ્ઞાન ૧, પરમાવધિ જ્ઞાન ૨,

પુલાકલખિં ૩, આહારક શરીર ૪, ક્ષપકત્રેપિ ૫, ઉપશમત્રેપિ ૬, નિનકરપ ૭, પહેલા ત્રણ ચારિત્ર (સૂક્ષ્મસપરાય, પરિહાર નિશુદ્ધિ અને યથાખ્યાત) ૮, કેવળજ્ઞાન ૯ અને મોક્ષ ૧૦-આ દશ સ્થાનકો જ બ્રહ્માનીની માથે વિચ્છેદ ગયા છે. ૨૬૭-૨૬૮.

૧૭૩ બીજી વસ્તુઓના વિચ્છેદનો સમય.

પુવ્વાણ અણુઓગો, સંઘયણ પઢમય ચ સંઠાણ ।

સુહુમમહાપાણદ્વાણ, વુચ્છિન્ના શૂલભદ્રમ્મિ ॥ ૨૬૯ ॥

છેલ્લા ચાર પૂર્વનો અનુચોગ ૧, પહેલું વર્ષ લનારાચ સઘ યણ ૨, પહેલું સમયતુરસ્ત્ર સ્થાન ૩ તથા સૂક્ષ્મ મહાપ્રાણ નામનું ધ્યાન ૪-આ ચાર સ્થાનો સ્થૂલભદ્રની પછી વિચ્છેદ પામ્યા છે. ૨૬૯.

દસપુવ્વી વુચ્છેઓ, વયરે તહ અહ્કલીલસઘયણા ।

પચહિ વાસસણહિ, ચુલસી ચ સમય અહિયમ્મિ ॥ ૨૭૦ ॥

તથા વર્ષસ્વામી પછી દશમા પૂર્વનો વિચ્છેદ થયો છે, તથા મહાવીરના નિર્નાલુધી પાચમો ને ચોરાશી વર્ષ ઝાઝેરા વ્યતીત થયા ત્યારે કીલિકા મુધીના ચાર (બીજાથી પાચમા મુધીના) સઘ-યણ વિચ્છેદ ગયા છે ૨૭૦. (બે બે સઘયણ બુદે બુદે વખતે વિચ્છેદ થયાનું સંભવે છે કેમકે અહીં ગાથામાં ચોથું પાચમું જ નીકળે છે.)

ચડપુવ્વીવુચ્છેઓ, વરિસસણ સિત્તરમ્મિ અહિયમ્મિ ।

મહવાહુમિ જાઓ, વીરજિણિંદે સિવ પત્તે ॥ ૨૭૧ ॥

શ્રી મહાવીરજિનેન્દ્ર મોક્ષ પામ્યા પછી કારક અધિક એક-મો ને સીતેન્ વર્ષ ગયા ત્યારે શ્રી ભદ્રબાહુસ્વામીને સમયે (તેમની પછી) ચાર પૂર્વનો વિચ્છેદ થયો. ૨૭૧ (શ્રી સ્થૂલભદ્રને તે ચાર પૂર્વ માત્ર મૂળથી જણાવ્યા હતા, અર્થથી નહીં.)

૧૭૪ ચાર કાલિકાચાર્યનો સમય વિગેરે.

સિરિવીરાઝ ગણસુ, પળતીસહિષ્ તિસયવરિસેસુ ।

પઢમો કાલગમૂરી, જાઓ સામુજ્જનામુ ત્તિ ॥૨૭૨॥

શ્રી મહાવીર સ્વામીના નિર્વાણથી કાઠક અધિક ત્રણસો ને પાત્રીશ વર્ષ ગયા ત્યારે પહેલા કાલિકાચાર્ય નામના સૂરિ થયા તેનું બીજું નામ સ્વામાચાર્ય હુતું. ૨૭૨

ચતુસયતિપત્તવરિસે, કાલિગગુરુણા સરસ્સતી ગહિયા ।

ચિહ્નસયસત્તરિવરિમે, વીરાઝ વિક્રમો જાઓ ॥૨૭૩॥

વીરના નિર્વાણથી ચાસો ને તેપન વર્ષ બીજા કાલિકાચાર્ય થયા, તેમણે મેઘેશ્વર રાજાને લાવી ગર્દભિલ રાજાને હુણીને પોતાની લાણેજ સરસ્વતી નામની સાધ્વીને મહાજ કરી હતી વીર નિર્વાણથી ચારસો ને સીતેર વર્ષે નિકમ ગાળ થયા ૨૭૩

પંચેવ ય વરિસસપ્, સિદ્ધસેણદિવાયરો પયહો ।

સત્તસય વીસ અહિષ, કાલિકગુરુ સક્કસથુણિઓ ॥૨૭૪॥

વીરનિર્વાણથી પાચમો વર્ષ સિદ્ધસેન દિનાકર સૂરિ થયા, અને કાઠક અધિક સાતમો ને વીસ વર્ષે ત્રીજા કાલિકાચાર્ય થયા, તેમણે શેકે દ્રના પૂછનાથી નિગોદત્ત યથાર્થ સ્વરૂપ કહ્યું હતું તેથી શેકે દે તેમની સ્તુતિ કરી હતી. ૨૭૪

નવસય તેણુપહિં, સમઙ્કતેહિં વદ્ધમાણાઓ ।

પજ્જૂસણા ચતુરથી, કાલિગસૂરીહિ તા ઠવિયા ॥૨૭૫॥

વર્ધમાનસ્વામીના નિર્વાણથી નવમો ને ત્રાણ વર્ષ વ્યતીત થયા ત્યારે ચોથા કાલિકાસૂરિએ પાચમને બલે ચોથને દિવસે પર્યુપણા (સપ્તમી) સ્થાપન કરી. ૨૭૫.

જીય કાઝળ પુળ, તુરમણિ દત્તસ્સ કાલિયજ્ઞેન ।
અવિ ય સરોર ચત્તં, ન ય મણિયમહમ્મસજુત્તં ॥૨૭૬॥

ભાણેજને બોધ કરવો તે જીત-આચાર છે એમ જાણીને તુર-
મણી નામની નગરીમા પોતાના ભાણેજ દત્ત નામના રાજા પાસે
કાલિકાચાર્ય ગયા. તેમણે પોતાના શરીરનો ત્યાગ કર્યો એટલે
દરકાર ન કરી, પરંતુ અધર્મયુક્ત અસત્ય વચન બોલ્યા જ નહીં.
એટલે કે દત્ત નામએ પ્રાણાત સુધીનો હાથ બતાવ્યા છતાં યજ્ઞનું
ફળ પૂછ્યું ત્યાંએ ગુરૂએ યજ્ઞનું ફળ નન્ક જ કર્યું તેથી દત્ત નામ
અતિ કોપ પામ્યો, પરંતુ તે ગુરૂને કાર્ષ્ણ્ય કરી ગઈયો નહીં, ઉલ્ટો
પોતે મરીને નન્કે ગયો. ૨૭૬.

૧૭૫ આગમને પુસ્તકા૩૬ કર્યાનો સમય.

વલ્લહિપુરમ્મિ નયરે, દેવઢૂપમુહેણ સમણસઘેણ ।
પુત્થે આગમ લિહિઓ, નવસય અસીઈ તદા વીરો ॥૨૭૭॥

વીગનિર્વાણથી નવસો ને એ શી વર્ષે વલ્લહીપુર નગરમા
દેવદ્વિગણિ ક્ષમાશ્રમજી વિગેરે શ્રમણસઘે આગમને પુસ્તકમા
લખાવ્યા. ૨૭૭

૧૭૬ દિગબરની ઉત્પત્તિનો સમય.

રહવીરપુરનયરે, તહ સિદ્ધિગયસ્સ વીરનાહસ્સ ।
છસયનવડત્તરીણ, સ્વમણા પાલ્લહિયા જાયા ॥ ૨૭૮ ॥

શ્રી વીરનાથ સિદ્ધિમા ગયા પછી છઠો ને નવ વર્ષે ૨થ
વીંપુર નામના નગરમા પાખડી શ્રમણ(દિગબર)થયા. ૨૭૮.

૧૭૭ બીજવાર આગમનુ પુસ્તકા૩૬પણુ.

દુવ્વિમ્મક્કલ્લમ્મિ પળહે, પુણરવિ મેલિત્તુ સમણસઘાઓ ।
મહુરાણ અણુઓગો, પવ્વત્તઈ સંદિલો સૂરી ॥ ૨૭૯ ॥

બાગ વર્ષના દુકાળ પૂર્ણ થયા ત્યાં રકદિવાચાર્ય નામના સુરિએ કુમ્ભી મથુરાનગરીમાં સદાજી અમલસઘ એકાદ કુમ્ભી આગમનો અનુયોગ (વ્યાખ્યા) પ્રવર્તાવ્યો. (આગમો પુસ્તકાદિક કર્યા) આનું નામ માથુમી પાવના કહેવાય છે ૧૭૯

૧૭૯ પૂર્ણિમા તથા અમાવાસ્યા બદલ ચૌદશની પાખી કરવાનો સમય.

ઘારસવાસસપ્ત, પુણિમદિવસાઽ પક્ષિય જેણ ।
ચંદ્રસી પદમ પલ્લ, પક્ષિય સાહિસૂરીહિ ॥ ૨૮૦ ॥

વીરનિર્મલથી બારમો વર્ષ સ્વાતિમૂર્તિએ પૂર્ણિમાના દિવસને બદલે ચૌદશની પાખીનું પર્વ પ્રથમ પ્રવર્તાવ્યું. ૨૮૦, (તપગચ્છની માન્યતા પ્રમાણે પાખી તો ચૌદશની જ હતી, ચોમાસી પૂર્ણિમાની હતી તે જ્યારથી ચોથની સવતસરી કરી ત્યારથી ચૌદશની ઠરાવી)

(૨૮૦ થી ૨૮૮ મુખીની નવ ગાથાઓ અચળગચ્છની માન્યતાની છે.)

૧૭૯ શ્રાવકને માટે મુખવસ્ત્રિકા અને ચરવલાની સ્થાપના.

સાવયજણ મુહપત્તી, ચવલો તહ વિ સઘસજુત્તો ।
હરિમદ્સૂરિગુરુણો, દસપુરનયરમ્મિ ઠાવેહ ॥ ૨૮૧ ॥

હરિભદ્રસૂરિ ગુરુએ દશપુર નામના નગરમાં સર્વ સમ્યક એકઠો કરી શ્રાવકજનોને માટે મુખવસ્ત્રિકા અને ચરવલાને સ્થાપન કર્યા. ૨૮૧

પણપણવારસસપ્, હરિમદ્દો સૂરિ આસિ પુલ્લકપ્પ ।
તેરસય વીસ અહિણ, વરિસેહિં વપ્પમદ્દપ્પ ॥ ૨૮૨ ॥

વીરનિર્મલથી બારસો ને પચાસ વર્ષે હરિભદ્રસૂરિ પ્રથમ અચકાર થયા અને કાંઈક અધિક તેરસો ને વીસ વર્ષે અચકાર સૂરિ થયા. ૨૮૨.

૧૮૦ અષ્ટમી તથા પાક્ષિક^૧ તિથિનો નિર્ણય.

છઠ્ઠીસહિયા ન અઠમી, તેરસિસહિયં ન પચ્ચિત્વયં હોઈ ।
પડિવેસહિયં ન કયાવિ, ઇય મણિયં જિણવરિંદેહિં ॥૨૮૩॥

છઠ્ઠ સહિત આઠમ લેવી નહી, અને તેરસ સહિત પાખી લેવી નહીં. તેમા પણ પડના સહિત પાખી તો કદાપિ લેવી નહીં. એમ જિને દ્રોએ કહ્યું છે ૧૮૩.

પણરસમ્મિ ચ દિવસે, કાયવ્વા પચ્ચિત્વય તુ પાણ ૧ ।
ચઠ્ઠસિસહિય કઢયા વિ,
ન હુ તેરસિ સોલમે દિવસે ॥ ૨૮૪ ॥

પ્રાચે કઠીને પદ્મમે દિવમે પાખી કરનાની છે, કોઈવા-
ચીંગ મહિત પાખી કંવી, પણ તેરસ સહિત ન કરવી તેમજ
સોળમે દિવમે (એટલે પડના મહિત) ન કરવી ૨૮૪.

અઠમિતિહીય સયલ, કાયવ્વા અઠમી ચ પાણ ૧ ।
અહવા સત્તમીઅમિઅ, નવમે છટે ન કઢયા વિ ॥૨૮૫॥

પ્રાચે કઠીને સઘળી આઠમની તિથિ હોય એવી આઠમ
કરવી, અથવા સત્તમી મહિત આઠમ હોય તે કંવી, પરંતુ
નવમી કે પંઠી સહિત હોય તે કદી કરવી નહીં. ૨૮૫.

પચ્ચિત્વસ અઠ્ઠ અઠમી, માસદ્વાપ પચ્ચિત્વય હોઈ ।
સોલમિદિવસે પચ્ચી, કાયવ્વા ન હુ કઢયા વિ ॥૨૮૬॥

પક્ષ (પખનાડીયા) ને અર્ધે આઠમ કરવી અને માસને અર્ધે
પાખી કંવી પરંતુ મોળમે દિવસે કદાપિ પાખી કંવી નહીં. ૨૮૬

પમ્મિલય પડિક્કમળાઓ, સહિઅપહરમ્મિ અઢમી હોઈ ।
તત્થેવ પચ્ચક્કલાણં, કરિંતિ પઠ્ઠેસુ જિણવયણા ॥૨૮૭॥

પાખીના પ્રતિક્રમણથી સાઠ પહોરે આદંભ આવે છે તેજ
પરમા પ્રત્યાખ્યાન કરતુ એમ જિનનયન છે. ૨૮૭.

જઈયાઓ અઢમી લગ્ગા, તઈયાઓ હુતિ પક્કસધીસુ ।
સહિ પહરમ્મિ નેયા, કરિંતિ તિહિ પમ્મિલપડિક્કમળ ॥૨૮૮॥

જ્યારે અષ્ટમી તિથિ લાગે ત્યારે પક્ષની સધિ હોય છે, અને
ત્યારથી સાઠ પહોર વ્યતીત થાય ત્યારે પાખી પ્રતિક્રમણ કરતુ
જોઈએ ૨૮૮. (અહીં મુધીની દગાથા અન્ય ગમ્મી માન્યતાની છે)

૧૮૧ સાઠપોરસી વિગેરેનુ માન

નિયતણુ નવહિ પણ્હિં, પોસે માસમ્મિ પોરસી સઢ્ઢા ।
ઇક્કિક્કય પયહાણી, આસાઢે જાવ તિસિ પયા ॥૨૮૯॥

પોર માસમા પોતાના શરીરની છાયા નવ પગલા પ્રમાણુ
થાય ત્યારે સાઠપોરસી થાય છે ત્યારપછી એક એક માસે એક
એક પગલાની હાનિ કરતા અપાઠ માસે ત્રણ પગલા છાયા થાય
ત્યારે સાઠપોરસી થાય છે (ત્યારપછી આવરે ચાર, ભાદ્રપદ
પાય, આશ્વિને છ, કાર્તિકે સાત અને માર્ગશીર્ષ માસે આઠ
પગલે સાઠપોરસી થાય છે) ૨૮૯

અઢાઈ દિવસેહિ, અણુલ ઇક્કિક્ક વઢૂઈ હાઈ ।
આસાઢાઓ પોસે, પોસાઓ જાવ આસાઢ ॥ ૨૯૦ ॥

અપાઠની પોષ માસ મુધી અઢી અઢી દિનસે એક એક
આગળ છાયાની વૃદ્ધિ કરવી, અને પોષ માસથી અપાઠ માસ
મુધી અઢી અઢી દિનસે એક એક આગળ છાયાની હાનિ કરવી,

એટલે કે અષાઢ માસને પહેલે દિવસે ત્રણ પગલાની છાયાએ સાઢ પોરસી થાય છે, અને ત્યારપછી અઢી દિવસે ત્રણ પગલા ઉપર એક આગળ છાયા હોય તે વખતે સાઢપોરસી થાય છે. એ પ્રમાણે અઢી અઢી દિવસે એક એક આગળ વધારતા ત્રીશ દિવસે એટલે એક માસે બાર આગળ એટલે એ- પગલા જોડલી છાયા વધે છે, તેથી શ્રાવણ માસને પહેલે દિવસે ચાર પગલા છાયા હોય ત્યારે સાઢ પોરસી થાય છે. એ પ્રમાણે વધતા વધતા પોપ માસને પહેલે દિવસે નવ પગલા છાયા થાય ત્યારે સાઢપોરસી થાય છે ત્યાર- પછી અઢી અઢી દિવસે એક એક આગળ આછી કન્વી, એટલે માઘ માસને પહેલે દિવસે આઠ પગલાની છાયાએ સાઢપોરસી થશે એ પ્રમાણે પાછી હાનિ કરતા કરતા અષાઢ માસના પહેલા દિવસે ત્રણ પગલાની છાયાએ સાઢપોરસી થશે ૨૯૦

૧૮૦ પુરિમદ્વંતુ પ્રમાણ

આસાઢે સમછાયા, પોસે માસે હવતિ છપાયા ।

વૃદ્ધિ હીયમાણે, પપ્પ પપ્પ હોઈ પુરિમદ્વં ॥ ૨૯૧ ॥

અષાઢ માસમા પોતાના શરીરમા સમાઈ ગયેલી છાયા હોય ત્યારે પુરિમદ્વં થાય છે, અને પોપ માસમા પોતાના શરીરની છાયા છ પગલાની (ત્રણ હાથની) હોય ત્યારે પુરિમદ્વં થાય છે. એ જ પ્રમાણે મામે મામે એક એક પગલાની વૃદ્ધિ તથા હાનિ કરવી ૨૯૧ (દરેક મહિને એક પગલુ એટલે ૧૨ આગળ ઘટાડવી તે આગળ ખતાવે છે.)

માઘે દુહતિ છાયા, વારસ અંગુલપમાણ પુરિમદ્વં ।

માસે વારગુલહાણી, આસાઢે નિઢિયા સઘ્વે ॥ ૨૯૨ ॥

માઘ માસમા બે હાથ અને બાર આગળ (કુલ પાંચ પગલા) છાયા હોય ત્યારે પુરિમદ્વં થાય છે. એવડ અષાઢ માસમા સર્વ છાયા નિઠી જાય એટલે શરીરમા જ સમાઈ જાય ત્યારે પુરિમદ્વં થાય છે એ રીતે મામે માસે બાર બાર આગળની હાનિ કરવી. ૨૯૨.

૧૮૩ રાત્રિના કાળનું જ્ઞાન.

દસ તેરસ સોલસમે, વીસફમે સૂરિયાળ ણવસત્તે ॥
મત્થયગયમ્મિ રિવસે, રયણીણ જામપરિમાણ ॥૨૯૩॥

સૂર્ય જે નક્ષત્રમાં હોય તે નક્ષત્રથી દગમ્મ નક્ષત્ર જ્યારે આકાશમાં મસ્તકપર (માથે) આવે ત્યારે રાત્રિનો પહેલો પ્રહર થાય, તેરમું નક્ષત્ર માથે આવે ત્યારે બીજો પ્રહર, સોળમું નક્ષત્ર માથે આવે ત્યારે ત્રીજો પ્રહર અને વીસમું નક્ષત્ર મસ્તકપર આવે ત્યારે ચોથો પ્રહર થાય એ પ્રમાણે રાત્રિએ પ્રહરનું પરિમાણ જાણવું. ૨૯૩

૧૮૪ પોરસીનું પ્રમાણ.

આસાઢમાસે દુપયા, પોસે માસે ચડપ્પયા ।

ચિત્તાસુણ્ણુ માસેસુ, તિપયા હવફ પોરસી ॥ ૨૯૪ ॥

પોતાના શરીરની છાયા જે વળતે બે પગલાની થાય તે વખતે અષાઢ માસમાં પોરસી થાય છે, પોષ માસમાં ચાર પગલા છાયા હોય ત્યારે પોરસી થાય છે, અને ચૈત્ર તથા આશ્વિન માસમાં ત્રણ પગલા છાયા હોય ત્યારે પોરસી થાય છે ૨૯૪

અગુલ સત્તરત્તેણ, પમ્મસેણ ચ દુઅગુલ ।

વહુણ હાયણ વાવિ, માસેણ ચડરગુલ ॥ ૨૯૫ ॥

આ પોરસીના પ્રમાણમાં સાત દિવસે એક આગળની, પાંચનાડીએ બે આગળની અને એક માસે ચાર આગળની જેમ સંભવે તેમ વૃદ્ધિ કે હાનિ કરેલી. ૨૯૫

૧૮૫ પડિલેહણનો કાળ.

જિઠ્ઠામૂલે આસાઢ-સાવણે છહિ અગુલેહિ પડિલેહા ।

અઠ્ઠહિ વીય તિયમ્મિ, તફણ દસ અઠ્ઠહિ ચડરથે ॥૨૯૬॥

ઢેઠ, અપાઠ અને આનણુ મામમા છ આગળ છાયા હોય ત્યારે પડિલેહુણા કરની, ણીજા ત્રિકમા એટલે ભાદ્રપદ, આશ્વિન અને કાર્તિક માસમા આઠ આગળ છાયા હોય ત્યારે, ત્રીજા ત્રિકમા એટલે માર્ગશીર્ષ, પોષ અને માઘ મામમા દશ આગળ છાયા હોય ત્યારે અને ચોથા ત્રિકમા એટલે ફાલ્ગુણ, ચૈત્ર અને વૈશાખ માસમા આઠ આગળ છાયા હોય ત્યારે પડિલેહુણા કન્વી ૨૯૬.

૧૮૬ ક્ષય તિથિનો સભવ.

મદ્વ કક્તિય માસે, પોસે તહ ફગ્ગુણે ચ ચોથઢ્વે ।
વડ્સાહે આસાઢે, ઇમમ્મિ માસે તિહી પડ્ડ ॥૨૧૭॥

ભાદ્રપદ, કાર્તિક, પોષ, ફાલ્ગુન, વૈશાખ અને અપાઠ—એ છ માસમા જ તિથિનો ક્ષય થઈ શકે છે, એમ જાણવું. (જૈન જ્યોતિષને અનુસારે તિથિની વૃદ્ધિ થતી નથી માત્ર ક્ષય થાય છે, તે પણ આ છ માસમા જ થઈ શકે છે.) ૨૯૭. (હાલ જૈન જ્યોતિષ પ્રમાણે ૫ આગ તૈયાર કરનારા ન હોવાથી અન્યમતિના ૫ આગ અનુસાર તિથિ વિગેરેની પ્રવૃત્તિ કરની પડે છે.)

૧૮૭ સ્ત્રીને ગર્ભ ધારણ કરવાનો કાળ.

રિડસમય હવડ્ નારી, નરોવમોગેણ ગઢમસમૂર્ઢ્ ।
વારસમુહુત્તમજ્ઞે, જાઓ ગઢમો ડવરિ નરિથિ ॥૨૧૮॥

ઋતુ સમય આવે ત્યારે સ્ત્રીને પુરૂષના સમાગમથી ગર્ભના સભવ હોય છે. તેમા પુરૂષના સંયોગ પછી બાર મુહૂર્તની અદર ગર્ભ ઉત્પન્ન થઈ શકે છે, ત્યારપછી ઉત્પન્ન થતો નથી. ૨૯૮.

૧૮૮ સ્ત્રી અને પુરૂષના કામવિકારની હદ.

પણપન્નાડ પરેણ, જોણી પમિલાડ મહિલિયાણં ચ ।
પણહત્તરીય પરઓ, હોડ્ અવીઓ નરો પાય ॥૨૧૯॥

પચાવન વર્ષની ઉમ્મર થયા પછી પ્રાચે સ્ત્રીઓની યાનિ
મ્વાન થાય છે, એણે કર્મકાંડ જાય છે (રેતમ રહિત થાય છે,
ગર્ભ ધાન્ય કરના યોગ્ય નહોતી નથી.) તથા પુરૂષ પ્રાચે પચો
તેર વર્ષ પછી અબીજ (વીર્ય નહિત) થાય છે ૨૮૮ (આ વર્ષોમા
પણ કાળે કરીને ઓછાપણ થતુ આવે છે આયુષ્ય ઘટતા તે પણ
થરે છે. આ પ્રમાણુ સો વર્ષના આયુને અગે જમાય છે.)

૧૮૯ ગર્ભાવાસનુ દુઃખ

સુઙ્ગિ અગિવળ્લાહિ, સમભિજ્ઞિ જતુળો ।

જાવઙ્ગય ગોયમા ! દુઃસ્વ, ગન્ધે અઢગુણ તહા ॥૩૦૦॥

તપાવીને અગ્નિના નર્ણ જેની કરેલી સોધાનડે રૂવાડે રૂવાડે
સેદતા જતુને જેટલુ દુઃખ થાય છે, તેના કરતા આઠ ગુણુ દુઃખ
ગર્ભમા નહોલા જતુને થાય છે. ૩૦૦ (આ દુઃખ અવ્યકતપણે
સોગરે છે.)

૧૯૦ પ્રસવ વખતે થતુ દુઃખ.

ગઢમાઓ નિહરતસ્સ, જોળીજતળપીલળે ।

સયસાહસ્તિય દુઃસ્વ, કોડાકોડિગુણ તહા ॥ ૩૦૧ ॥

ગર્ભમાથી નીકળતા જતુને યોનિયત્રમા પીડા પામનાથી
(પીવાનાથી) ગર્ભાવાસના કરતા લાખ ગુણુ અને કોડાકોડિ ગુણુ
દુઃખ થાય છે ૩૦૧. (આ દુઃખ પણ અનામ્ય સ્થિતિમા
સોગરે છે.)

૧૯૧ કોણિક અને ચેટક રાજના યુદ્ધમા હણાયેલા
મનુષ્યોની સખ્યા તથા ગતિ.

કોણિયચેડયરળ્ણો, રળમ્મિ છન્નુવડ્ડલસ્વમણુઆળ ।

ન્નમરિંદેણમ્મિહયા, વીયદિળે લક્ષ્વચ્ચુલસીડ્ડ ॥ ૩૦૨ ॥

एगो सोहम्मसुरो, वीओ मणुओ महाविदेहम्मि ।
दससहस्सा मच्छगई, सेसा य नरयतिरिण्णु ॥३०३॥

ચમરેદ્રે કોણિક અને ચેટક રાજના મુદ્ધમા પહેલે દિવસે
છનુ લાખ મનુષ્યો હુણ્યા અને બીજે દિવસે ચોરાશી લાખ
મનુષ્યો હુણ્યા. તેમાથી એક મનુષ્ય સૌધર્મ દેવલોકમાં દેવ થયો,
બીજો એક મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા મનુષ્ય થયો, દશ હજાર મનુષ્યો
મત્સ્યગતિને પામ્યા, અને બાકીના મનુષ્યો નરક તથા તિર્યચ
ગતિને પામ્યા. ૩૦૨-૩૦૩.

૧૯૭ ચૌદ પૂર્વના નામ.

उप्पायपुव्व १ मग्गायणी २ य,
वीरियाण ३ च अत्थिनत्थी ४ च ।
णाणं ५ तह सच्चं ६ पूण,
आयप्पवाय ७ तहा कम्मं ८ ॥ ३०४ ॥
पच्चक्खाण ९ विज्जा १०,
कल्लाण ११ पाणवाय १२ वारसम ।
किरियाविसाल १३ भाणियं,
चउदसम बिंदुसार १४ च ॥ ३०५ ॥

ઉત્પાદ પૂર્વ ૧, અગાયણી પૂર્વ ૨, વીર્યપ્રવાદ પૂર્વ ૩,
અસ્તિનાસ્તિ પૂર્વ ૪, જ્ઞાનપ્રવાદ પૂર્વ ૫, સત્યપ્રવાદ પૂર્વ ૬,
આત્મપ્રવાદ પૂર્વ ૭, કર્મપ્રવાદ પૂર્વ ૮, પ્રત્યાખ્યાનપ્રવાદ પૂર્વ
૯, નિધાપ્રવાદ પૂર્વ ૧૦, કલ્યાણપ્રવાદ પૂર્વ ૧૧, પ્રાણનાય પૂર્વ
બારમુ ૧૨, ક્રિયાવિશાલ પૂર્વ તેરમુ ૧૩ તથા ચૌદમુ બિંદુસાર
નામનુ પૂર્વ ૧૪-આ ચૌદ પૂર્વના નામ જાણવા. ૩૦૪-૩૦૫.

૧૯૩ સિદ્ધાંતના એક પદમા કહેલી શ્લોકની સખ્યા.

एगवन्नकोडि लक्खा, अट्ठेव सहस्स चुलसी य ।

સયછક્ક નાયત્ત્વં, સદ્ધાઙ્ગવીસ સમયમ્મિ ॥ ૩૦૬ ॥

સિદ્ધાંતમા એકાવન કરોડ, આઠ લાખ, ચોરાશી હજાર, છસો ને સાઠી એકવીશ ૫૧૦૮૮૪૬૨૧૧ શ્લોકોનું એક પદ કહેલું છે. ૩૦૬. (શ્રી અનુયોગદ્વાર સૂત્રની વૃત્તિમા ૫૧૦૮૮૬૮૪૦૧ શ્લોક એક પદમા હોય એમ કહ્યું છે. ઇતિ સેનપ્રપ્ને પ્રશ્ન ૮૨. આવા ૧૮૦૦૦ પદ આચારાગના પ્રથમ હતા અને તેથી બમણા બમણા બીજા અગના હતા. ૧૧ અગના મળીને ૩૬૮૪૬૦૦૦ પદો હતા. તેનો સક્ષેપ શ્રી દેવર્દિગણિ ક્ષમાઅમણે કરેલો છે)

૧૯૪ મોક્ષગતિનો સરલ માર્ગ.

नाणेण जाणई भावे, दसणेण य सद्वहे ।

આયરે ય ચરિત્તેણ, ઇઓ સિદ્ધિપુરીપહો ॥ ૩૦૭ ॥

જ્ઞાનવડે પદાર્થોને જાણના, દર્શન (સમકિત) વડે ત્રેનાપર અદ્વા કરવી, અને ચારિત્ર (આચરણ-ક્રિયા) વડે તેને આચરવા, એ સિદ્ધિનગરીએ જવાનો સરલ માર્ગ છે ૩૦૭

૧૯૫ ગાથા (આર્યા) છ દનુ લક્ષણ

पढमो वारसमतो, वीओ अट्ठारमत्तसजुत्तो ।

જહ, પદમો તહ તઙ્ગો, વળારસવિભૂસિયા ગાહા ॥ ૩૦૮ ॥

પહેલા પાદમા બાર માત્રા હોય, બીજું પાદ અઠાર માત્રાનું હોય, જેવું પહેલું પાદ તેવું જ ત્રીજું પાદ (બાર માત્રાનાનું) હોય, તથા ચોથું પાદ પંત્ર મારાથી વિભૂષિત હોય-તે ગાથા છ, ૬ કહેવાય છે. ૩૦૮.

સવ્વાણ ગાહાણ, સત્તાવન્નં હવંતિ મત્તાઓ ।

પુર્વવદ્ધણ યેં તીસા, સત્તાવીસા ય અવરદ્ધે ॥ ૩૦૯ ॥

એક આખી ગાથામાં કુલ સત્તાવન માત્રાઓ હોય છે. તેમાં ગાથાના પૂર્વાર્ધમાં (પહેલા અને બીજા પાદમાં મળીને) ત્રીશ માત્રા હોય છે, તથા પશ્ચાર્ધમાં (ત્રીજા અને ચોથા પાદમાં મળીને) સત્તાવીશ માત્રા હોય છે. ૩૦૯.

૧૯૬ ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના છત્રીશ અધ્યયનોના નામ.

વિણય ૧ પરીસહ ૨ ચરંગી ૩,

અસંખ્યં ૪ હોઝ કામમરણ ૫ ચ ।

લુહુગ ૬ ઇલગ ૭ કપિલા ૮,

નમી ૯ ય દુમપત્તય ૧૦ નેર્ય ॥ ૩૧૦ ॥

ઐકારસમ વહુસુય ૧૧,

હરિકેસી ૧૨ ચિત્તસંભુય સાર ૧૩ ।

હસુઆરી ૧૪ ચડદસમં,

મિક્કલૂ ૧૫ વમ ૧૬ જણ મળિય ॥ ૩૧૧ ॥

પાવસમણ ૧૭ તહ સજઈ ૧૮,

મિયપુત્ત ૧૯ અણાહિ ૨૦ સમુદ્ધપાલિય ૨૧ ।

રહનેમી ૨૨ વાવીસં,

કેસીગોયમ ૨૩ ટ્ઠપાવયણં ૨૪ ॥ ૩૧૨ ॥

જયઘોસ ૨૫ સમાચારી ૨૬,

સ્વલુકિય ૨૭ મુક્તમગ્ગ ૨૮ સમ્મત્ત ૨૯ ।

તવમગ્ગે ૩૦ ચરણવિહી ૩૧,

પમાયજ્ઞયણ ૩૨ વત્તીસ ॥ ૩૧૩ ॥

કમ્મપયડીઓ ૩૩ લેસા ૩૪,

અળગાર ૩૫ અર્જીવર્જીવવિમત્તી ૩૬ ।

છત્તીસ ઉત્તરજ્ઞય—નામા ઇયસ્સ ણ હોઈ ॥ ૩૧૪ ॥

વિનય અધ્યયન ૧, પગીપહ્લ અધ્યયન ૨, ચતુરંગી અધ્યયન ૩, અસંખ્ય^૧ અધ્યયન ૪, અકામ સકામ મરણ વિભક્તિ અધ્યયન ૫, કુલ્લક અધ્યયન ૬, એવક^૨ અધ્યયન ૭, કપિલ અધ્યયન ૮, નમિ અધ્યયન ૯, દુમપત્ર અધ્યયન ૧૦, અચારમુ બહુકૃત અધ્યયન ૧૧, હરિકેશિ અધ્યયન ૧૨, ઉત્તમ એવુ ચિત્રસભૂતિ અધ્યયન ૧૩, ચીંમુ ઇંડુકારી અધ્યયન ૧૪, લિમુ અધ્યયન ૧૫, બ્રહ્મચર્ય અધ્યયન ૧૬, પાપપ્રમણ અધ્યયન ૧૭, તથા સ જતિ (રામતુ) અધ્યયન ૧૮, મૃગાપુત્ર અધ્યયન ૧૯, અનાથી અધ્યયન ૨૦, સમુદ્રપાલિત અધ્યયન ૨૧, બાવીશમુ રથનેમિ અધ્યયન ૨૨, કેશી ગીતમ અધ્યયન ૨૩, અષ્ટ પ્રવચન અધ્યયન ૨૪, જયધોપ અધ્યયન ૨૫, સામાચારી અધ્યયન ૨૬, ખલુ કિય^૩ અધ્યયન ૨૭, મોક્ષમાર્ગ^૪ અધ્યયન ૨૮, સંગ્યકૃત્વ પરાક્રમ અધ્યયન ૨૯, તપોમાર્ગ^૫ અધ્યયન ૩૦, ચારિત્રવિધિ અધ્યયન ૩૧, બનીશમુ પ્રમાદસ્થાનાધ્યયન ૩૨, કર્મપ્રવૃત્તિ અધ્યયન ૩૩, લેશયા અધ્યયન ૩૪, અલગા- માર્ગ^૬ અધ્યયન ૩૫ અને અજ્ઞ ચજ નિભમ્મિ અધ્યયન ૩૬-આ પ્રમાણે ઉત્તરા યયનના ૩૬ અધ્યયનોના છત્રીશ નામે ૭ ૩૧૦-૩૧૪

૧૯૭ જ્ઞાનની વૃદ્ધિ કરનારાં નક્ષત્રો.

મિગસિર ૧ અદા ૨ પુસ્તો ૩,

તિન્નિ પુવ્વાઈ ૬ મૂલ ૭ મસલેસા ૮ ।

હત્યો ૯ ચિત્તા ૧૦ ચ તહા,

દસ વુઢિકરાઈં નાળસ્સ ॥ ૩૧૫ ॥

મૃગશિર ૧, આર્દ્રા ૨, પુષ્ય ૩, ત્રેષે પૂર્વા-પૂર્વાશ્લેષુની ૪, પૂર્વાષાઢા ૫, પૂર્વાભાદ્રપદ ૬, મૂલ ૭, અશ્લેષા ૮, હસ્તા ૯, તથા ચિત્તા ૧૦-આ ૬૨ નક્ષત્રો જ્ઞાનની વૃદ્ધિ કરનારા છે. એટલે કે આ ૬૨ નક્ષત્રોમાં જ્ઞાન ભણનારો આ ૬૨ કવો સારો છે. ૩૧૫.

૧૯૮ પીસ્તાલીશ આગમની કુલ ગાથા સ ખ્યા.

પળયાલીસ આગમ, સવ્વગંથાળ હુંતિ છ લક્ષા ।

પગુણસઢિસહસ્સા, તિન્નિ સયા ચેવ તીસા ચ ॥૩૧૬॥

(હાલમાં વર્તતા) પીસ્તાલીશ આગમની સર્વ શ્લોક સ ખ્યા-
છ લાખ, આગણસાઠ હજાર, ત્રણ સો ને ત્રીશ ૬૫૬૩૩૦ થાય છે.
૩૧૬ (આ હકીકત શ્રી જૈન પ્રબોધ ભાગ ૧ લામાં બહુ જ
નિસ્તારે કહેલી છે ૪૫ આગમની મૂળની ગાથાસ ખ્યા તથા
નિર્યુક્તિ, ભાષ્ય, ચૂર્ણિ, ટીકા નિગેરેલુ તમામ પ્રમાણુ તેમાં આપ્યું
છે. તેમાં બતાવ્યા મુજબ સર્વ સ ખ્યા આ પ્રમાણે થાય છે.
૪૫૬૩૩૦ તે બુદ્ધમાં જોતું.)

૧૯૯ જ્ઞાન ભણવામાં અપ્રમાદપણું રાખવું .

જઈ વિ દિવસેણ પય, ધંરંડ પક્ષેણ વા સિલોગહં ।

ઉજ્જોય મા મુંચસુ, જઈ ઇચ્છસિ સિન્નિલુડ નાળં ॥૩૧૭॥

જો કદાચ એક વિવસમા એક જ પદ (શબ્દ) ધારી શકાય (ભણી શકાય) અથવા એક પખવાડીયામા અર્ધ શ્લોક જ ભણી શકાય, તોપણ જો જ્ઞાન શીખનાની ઈચ્છા હોય તો તુ તે સર્વ ધી ઉઘમને મૂકીશ નહીં. ૩૧૭ (ઉચ્ચ શરૂ નાખનાથી માસતુસ મુનિની જેમ ક્રમેક્રમે શક્તિ વધતી જાય છે, તેથી આ ઉપદેશ યોગ્ય છે.)

૨૦૦ નકારરૂપે ઉપદેશ

પથસમા નતિય જરા, દરિદ્રસમો અ પરામવો નતિય ।
મરણસમં નતિય ભય, સુહાસમા વેયણા નતિય ॥૩૧૮॥

નિરત મુસાફરી કરવી તેના જેવી બીજી કોઈ જરાનસ્થા નથી, દારિદ્ર્ય જેવો બીજો કોઈ પરાભવ નથી, મરણ જેવો બીજો કોઈ ભય નથી અને સુધા સમાન બીજી કોઈ વેદના નથી ૩૧૮.

દયાસમો ન ચ ધમ્મો, અન્નસમ નતિય ઉત્તમં દાણં ।
સચ્ચસમા ન ચ કિત્તી, સીલસમો નતિય સિંગારો ॥૩૧૯॥

દયા સમાન બીજો કોઈ ધર્મ નથી, અન્ન જેવું બીજું કોઈ ઉત્તમ દાન નથી, સત્ય સમાન બીજી કોઈ કીર્તિ નથી અને શીવ જેવો બીજો કોઈ શણગાર નથી ૩૧૯.

૨૦૧ આ ચાર પદાર્થ દુર્જય છે.

અમ્ભાણ રસણી કમ્માણ-મોહણી તહ વયાણ વમ્ભવયં ।
ગુત્તીણ ચ મણગુત્તી, ચરો દુક્ખેહિ જિપ્પંતિ ॥૩૨૦॥

પાચે ઇન્દ્રિયામા નિપ્પહા ઇન્દ્રિય, આઠે કર્મમા મોહનીકર્મ, પાચે પ્રતોમા બ્રહ્મવ્રત અને નણે ગુપ્તિમા મનગુપ્તિ-આ ચારે દુર્મે, છતાય તેના છે ૩૨૦.

૨૦૨ પાંચ સમિતિનું પાલન.

ઈરિયસળ ૧ માસાણ ૨, ઇસળાણ ૩ તહા મુળી ।
આયાળે ૪ પરિવટણે ૫, હવડ જસ્ત-મહોમયા ॥૩૨૧॥

ધર્મી સમિતિ ૧, ભાષા સમિતિ ૨, એપણા સમિતિ ૩, આદાન નિદેપણા સમિતિ ૪ અને પારિષાપનિકા સમિતિ ૫-આ પાંચ સમિતિ જેને હોય તે મહા મુનિ કહેવાય છે. ૩૨૧.

૨૦૩ નકારમાં ઉપદેશ.

મુત્તિસમ નત્થિ સુહં, નરયસમાણં દુહ મહ નત્થિ ।
બંધસમ નત્થિ વયં, સજ્ઞાયસમો તવો નત્થિ ॥૩૨૨॥

મુક્તિ (નિર્લોભતા-સ તોય) સમાન કોઈ મુખ નથી, નરક સમાન બીજી કોઈ ભાઈ દુઃખ નથી, બ્રહ્મચર્ય સમાન બીજી કોઈ નત નથી અને સનાત્યાય સમાન બીજી કોઈ તપ નથી ૩૨૨.

૨૦૪ પાંચ કારણવડે જ કાર્ય અને એવી માન્યતા

સમકિતીને હોય.

કાલો ૧ સહાવર નિયર્દેશ, પુન્નવકયં ૪ પુરિસ્કારણે ૫ પંચ ।
સમવાણ સમ્મત્ત, ઇગંતે હોડ મિચ્છત્ત ॥ ૩૨૩ ॥

કાળ ૧, અવસાય ૨, નિયતિ (ભવિતવ્યતા) ૩, પુર્નકૃત (કર્મ) ૪ અને પુરૂષકાર (ઉદ્ધમ) ૫-આ પાંચે કારણોનો સમૂહ દરેક કાર્યપરત્યે જે માનવો, હોય તેને જ સમકિત હોય છે, અને જે આ પાંચમાંથી કેટલાપણુ એકને જ કારણરૂપે માનવો હોય તે અવશ્ય બિધ્યાત્વી છે એમ જાણવું. ૩૨૩.

(૧૨૮)

૨૦૫ પાચે ઇન્દ્રિયોની અનર્થતા.

ફાસિંદી ૧ રસિંદી ૨,

ઘાણિંદી ૩ ચક્ષુણિદી ૪ ચ સોય ૫ ।

एयाणि इक्षिक्, जीव पाडेइ संसारे ॥ ३२४ ॥

સ્પર્શને દ્રિય (શરીરની આમડી) ૧, રસને દ્રિય (જિભડા) ૨, પ્રાણે દ્રિય (નાસિકા) ૩, ચક્ષુરિદ્રિય (નેત્ર) ૪ અને શ્રોત્રે દ્રિય (કાન) ૫-આ પાચમાથી એક એક ઇન્દ્રિય પણ (કુટ્ટી મૂડી હોય તો) જીવને સંસારમાં પાડે છે. ૩૨૪

૨૦૬ પાચે પ્રમાદની અનર્થતા.

મજ્જ ૧ વિસય ૨ કત્તાયા ૩,

નિદ્રા ૪ વિગ્રહા ૫ ચ પચમી મળિયા ।

एए पच पमाया, जीव पाडेइ संसारे ॥ ३३५ ॥

મધ ૧, વિપય ૨, કપાય ૩, નિદ્રા ૪ અને પાચમી નિકયા ૫ કહેલી છે-આ પાચે પ્રમાદ જીવને સંસારમાં પાડે છે. ૩૨૫

૨૦૭ ધર્માદિક નહીં માનનારને કરવા યોગ્ય શિક્ષા.

जो भणइ नत्थि धम्मो, न सामइय न चेव य वयाइ ।

सो समणसघेवज्झो, कायव्वो समणसघेहिं ॥ ३२६ ॥

જે કોઈ મનુષ્ય કહે કે હાલમાં ધર્મ નથી, સામાયિક નથી અને પ્રતો પણ નથી તે મનુષ્યને સંકળસઘે મળી સંકળસઘ બહાર કરવો. ૩૨૬.

૨૦૮ ભયના સાત સ્થાન.

ફહલોય ૧ પરલોય ૨,

આદાણ ૩ આર્જીવિય ૪ તહ સહસા ૫ ।

અકિત્તીભય ૬ મરણ ૭, ઇષ સત્ત ભયદાણા ॥ ૩૨૭ ॥

આલોક ભય ૧, પરલોક ભય ૨, આદાન ભય ૩, આલવિકા ભય ૪, તથા સહસાકારભય ૫, અપજસભય ૬, અને મરણ ભય ૭—આ સાત ભયના સ્થાનો છે એલે છોને આ સાત પ્રકારના ભયનો સભવ છે. ૩૨૭.

૨૦૯ સાધુની સાત મહત્તી.

સુત્તે ૧ અત્યે ૨ મોયણ ૩, કાલે ૪ આવસ્સણ ૫ ચ સજ્જાણ ૬ ।

સથારણ ૭ વિ ચ તહા, સત્ત ઇમા મહલી હુતિ ॥ ૩૨૮ ॥

સૂત્ર મહત્તી ૧, અર્થ મહત્તી ૨, ભોજન મહત્તી ૩, કાળ મહત્તી (પરિણેહણ મહત્તી) ૪, આનરથક મહત્તી (પ્રતિક્રમણ મહત્તી) ૫, સ્વાધ્યાય મહત્તી ૬ અને સથારા-પોરસી મહત્તી ૭—સાધુઓને આ સાત પ્રકારની મહત્તી હોય છે. ૩૨૮. (અર્થાત્ આ માત્ર કાર્ય અમુક મુનિઓ મળીને કરે છે—મળીને કરના યોગ્ય છે.)

૨૧૦ આઠ અભયના નામ.

સગમય ૧ કાલસૂરી ૨, કવિલા ૩ અગાર ૪ પાલિયા દુન્નિ ૬ ।

જોજીવ ૭ સત્તમો વિય, ઉદાઈઘાયઓ ૮ અ અઠ્ઠમઓ ॥ ૩૨૯ ॥

સગમય કેવ ૧, કાળ નામનો કસાર્થ ૨, કપિલા દાસી ૩, અગારમર્દક આચાર્ય ૪, બે પાવક ૫, નાણવનુ સ્થાપન કરનાર

૧ એક પાવકો મુનિને પીલનાર અને બીજો કૃષ્ણપુત્ર પાલક માટે હતો તે

(રોહિણી) ૭ તથા આઠમો ઉદારી રાખનો ઘાત કનાર (વિનય રાત્ર નામનો સાધુ) ૮—આ આઠ અભવ્ય કહ્યા છે. (અહીં નોંધવના સ્થાપન કરનારને અભવ્ય કહ્યો છે, પણ અન્ય અથમા સાત અભવ્ય કહેલા છે એટલે કે નોંધવના સ્થાપકને અભવ્યમા ગણ્યો નથી) વળી કોઈ અથમા નવ પદ કહ્યા છે તેમા 'નાર્તીવ ગુરમાહિત' (નોંધવ સ્થાપક તથા ગોષ્ઠામાહિત) એવો પાઠ લખી ગોષ્ઠામાહિતને નવમો ગણ્યો છે. પરંતુ સાત અભવ્ય કહેના એ ઠીક લાગે છે કેમકે નોંધવ સ્થાપક અને ગોષ્ઠામાહિતને તો નિહ્યો કહ્યા છે એટલે કે તેઓ સમકિતથી ભ્રષ્ટ થઈ મિથ્યાત્વમા ગયા છે. તેમને અભવ્ય હોવાનો સંભવ નથી ૩૨૯

૨૧૧ અષ્ટમગળના નામ.

દપ્પણ ૧ મહાસળ ૨,

વહમાળ ૩ સિરિવચ્છ ૪ મચ્છ ૫ કલસા ૬ ય ।

સત્થિય ૭ નદાવત્તા ૮, લિહિયા અદ્દઢ મગલયા ॥૩૩૦॥

ઈર્ષા (અરિસો) ૧, ભદ્રાસન ૨, નર્થમાન (ડાખવો)^૧ ૩, શ્રીનત્સ ૪, મત્સ્ય યુગળ ૫, કળશ ૬ રાસ્તિક ૭ અને નદાવર્ત ૮—એ આઠ મગળ કહેલા છે. ૩૩૦.

૨૧૨ આવકનું કર્તવ્ય.

અનિયાણુદારમળઓ, હરિસવસવિસપ્પકચુઅકરાલો ।

પૂણ્ડ વીયરાય, સાહમ્મીસાહુમત્તી ય ॥ ૩૩૧ ॥

આનક નિયાણા રહિત, ઉદાર મનરાળા અને હુર્ધના નશથી ત્રિકસ્વર થયેલા રોમાચ કચુકવાળા થઈને વીતરાગની પૂજા કરે અને સાધર્મિક તથા સાધુની ભક્તિ કરે. ૩૩૧

૧ એનું બીજું નામ સુપ્રતિષ્ઠ છે.

૨૧૩ શ્રાવકના દ્રવ્યનો સદ્ગુપયોગ,

નિયદવ્વમઽવ્વજિણંદ-ભવણજિણવિંવરપદ્ધાસુ ।

વાવહ પસત્થપુત્થે, સુતિત્થતિત્થયરજત્તાસુ ॥ ૩૩૨ ॥

આનકે પોતાનું દ્રવ્ય અપૂર્વ (નવીન) જિનભવન, જિન બિબ્બ, તેમની ઐષ્ઠ પ્રતિષ્ઠા કરવી, પ્રશસ્ત પુસ્તક (આગમ વિગેરે) લખાવના, સુતીર્થો અને તીર્થ કરની યાત્રા કરવી-આ સર્વ સ્થાને વાપરવું યોગ્ય છે. ૩૩૨.

૨૧૪ દશ પ્રકારના પુણ્યક્ષેત્રના નામ,

જિણભવણ૧ વિવર પુત્થય૩, સઘસરૂવાહ૭સત્ત ચિત્તાહ૧ ।

દીણોદ્ધારણ૮ પોસહ-સાલા૯ સાહારણ૧૦ દસહા ॥૩૩૩॥

જિનભવન ૧, જિનબિબ્બ ૨, પુસ્તક ૩, આર પ્રકારનો સઘ ૪ તે અપરૂપનાળા સાત ક્ષેત્રો કહ્યા છે, તદુપરાત દીનજનનો ઉદ્ધાર, પોષધનાળા અને સાધાણુ એ ત્રણ ક્ષેત્ર લેણવવાથી દશ પ્રકારના (ઉત્તમ) ક્ષેત્ર કહેવાય છે ૩૩૩.

૨૧૫ વર્જવા યોગ્ય નવ નિયાણા.

નિવ૧ ધણ૨ નારી૩ નર૪ સુર૫,

અપ્પપ્પવિચાર૬ અપ્પવિચારત્ત૭ ।

સહુત્ત૮ દરિદ્ધત્ત૯, વજ્જણ નવ નિયાણાહ ॥૩૩૪॥

રાગ થાઈ ૧, ધનવાન થાઈ ૨, સ્ત્રી થાઈ ૩, પુરૂષ થાઈ ૪, દેન થાઈ ૫, જે દેનલોકમાં પોતાને શરીરેજ પ્રતિચાર-મૈથુન કરાય છે એના દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થાઈ ૬, જે દેવલોકમાં બિંદકુલ પ્રવિચાર-મૈથુન નથી ત્યાં ઉત્પન્ન થાઈ ૭, આનકના કુળમાં ઉત્પન્ન થાઈ ૮

૧ માધુ, માંડી, નાનક ની શરિર ૨ આવક થવાનું ધારે તેમાં મુનિપણની અરૂચિ દોવાથી નિષાણુ ગણ્ય છે તેને આગામી ભવે મુનિપણ પ્રાપ્ત થવું નથી

અને દરિદ્ર થાઈ. ૬-આ નવ નિયાણા સમ્યકપ્રાણીએ વર્જવા
લાયક છે. ૩૩૪.

૨૧૬ દશ પ્રકારના કલ્પવૃક્ષ.

ગિહ૧ જોદ૨ મૂસળગા૩,

મોયળ૪ માયળ૫ તહેવ વત્થગા૬

ચિત્તરસા*૭ તુડિયગા૮,

કુસુમગા૯ દીવયગા૧૦ ચ ॥૩૩૫॥

શૃહાગ ૧, જ્યોતિર્ધાગ ૨, ભૂષણાગ ૩, ભોજનાગ ૪, ભાજ
નાગ ૫, તથા વળી વસ્ત્રાગ ૬, ચિત્તરસાગ ૭, તુડિયાગ ૮, કુસુમાગ ૯
અને દીપકાગ ૧૦-આ દશ પ્રકારના કલ્પવૃક્ષો પીતાના નામ સદશ
વસ્તુ (શૃહ, જ્યોતિ, ભૂષણ, ભોજન, ભાજન, વસ્ત્ર, વિચિત્ર પાન,*
વાઈન, કુસુમ ને દીપ) ને આપનાર હોય છે. ૩૩૫.

૨૧૭ અરિહ તાદિક દશની વૈયાવચ્ચ.

અરિહત૧ સિદ્ધ૨ ચેદ્ધ૩,

સુદ૪ ચ ધમ્મે૫ ચ સાહુદ સૂરીઓ ૭ ।

કુલ૮ ગણ૯ સઘે૧૦ ચ તહા,

વૈયાવચ્ચ ભવે દસહા ॥૩૩૬॥

અરિહત ૧, સિદ્ધ ૨, ચૈત્ય ૩, શ્રુત (આગમ) ૪, ધર્મ ૫,
માધુ ૬, સૂરિ (આચાર્ય) ૭, કુળ ૮, ગણ ૯ અને સઘ ૧૦-એ
દશની વૈયાવચ્ચ કરવી તે દશ પ્રકારની વૈયાવચ્ચ કહેવાય છે. ૩૩૬.

૨૧૮ બ્રહ્મચર્યની નવ વાડ.

વસહી૧ કહર નિસિજિ૩ દિય૪,

કુહિતર૫ પુઠ્ઠકીલિષ્ઠ પળિષ્ઠ ૭ ।

અહંમાયાહાર૮ વિમૂસના૯ ચ,

નત્ર વંમચેરગુત્તીઓ ॥ ૩૩૭ ॥

વસતિ-એક ઉપાશ્રયમાં સ્ત્રી સાથે રહેવું નહીં ૧, સ્ત્રીની સાથે અથવા સ્ત્રી સખ ધી કથા કંવી નહીં ૨, સ્ત્રીની સાથે એક આસને બેસવું નહીં તથા જ્યાં સ્ત્રી બેઠી હોય તે આસને પણ બેઠી સુડી બેઠવું નહીં ૩, સ્ત્રીની ઇન્દ્રિયો (અંગોપાંગ) જોવા નહીં-અજાણતા જોનાર જાય તો તન્ત દૃષ્ટિ પાછી બે ચી લેવી ૪, સ્ત્રીના અને પોતાના વાસની (ગયનની) નચ્ચે માત્ર લીતજ હોય તેવે રથાને વસવું નહીં ૫, પ્રથમ વ્રત લીવા પહેલા જે સ્ત્રી માથે કીડા કડી હોય તેવું સ્થમન કરવું નહીં ૬, પ્રણીત-ધી વિગેરેના રસનાણુ સોજન કરવું નહીં ૭ અતિમાન-અધિક આહાર કંવો નહીં ૮ અને શરીરની નિભૂપા કનધી નહીં ૯-આ નન શ્રદ્ધાચર્યની ગુપ્તિ (વાડ) કહેલી છે. ૩૩૭ (વાડ જેમ ક્ષેત્રનું નક્ષત્ર કહે છે તેમ આ નન પ્રકારની વાડ શ્રદ્ધાચર્યનું નક્ષત્ર કહે છે, જેઓ આ વાડ તોડે છે તેઓ દાપપાત્ર થાય છે.)

૨૧૬ ચોથા વ્રતના ભગવતુ પ્રાયશ્ચિત્ત.

ગુરુણો જાવજીવ, વારસ વાસાણિ હ્રુતિ ઉવજ્ઞાયા ।

एगं वरिस साहु, छम्मास साहुणी भणिया ॥૩૩૮॥

ગુરુને-આચાર્યને જનશુન ઉપાધ્યાયને બાર વર્ષ, સાધુને એક વર્ષ અને માધ્વીને છ માસનું પ્રાયશ્ચિત્ત ચોથા વ્રતના ભગમા કહેલું છે. ૩૩૮. (આ પ્રાયશ્ચિત્ત આચાર્ય ઉપાધ્યાય માટે ડગીને તે પત્ની પ્રાપ્તિ માટે છ અને સાડુ સાધ્વી માટે દીક્ષાપર્યાયના છેદ૩૫ કહેલું છે.)

૨૨૦ મુનિમહાગૃની બાગ પ્રતિભાઓ

मासाई सत्तता७, पढम८ वीय९ तीय१० सत्तरायदिणा ।

अहराइ११ एगराई१२, भिम्बुपडिमाओ वारसग ॥૩૩૯॥

સાત પર્યંત માસાદિકની પ્રતિમા ૧ એટલે કે પહેલી પ્રતિમા એક માસની ૧, બીજી બે માસની ૨, ત્રીજી ત્રણ માસની ૩, ચોથી ચાર માસની ૪, પાંચમી પાંચ માસની ૫, છઠ્ઠી છ માસની અને સાતમી સાત માસની ૭. ત્યારપછી પહેલી, બીજી ને ત્રીજી સાત સાત અહોરાત્રિની એટલે આઠમી સાત રાત્રિ દિવસની ૮, નવમી સાત રાત્રિદિવસની ૯, અને દશમી પાંચ સાત રાત્રિ દિવસની ૧૦. ત્યારપછી અગ્યાદમી એક અહોરાત્રિની ૧૧ તથા છઠ્ઠી બારમી એક રાત્રિની ૧૨-આ રીતે મુનિરાજની બાર પ્રતિમાઓ કહેલી છે ૩૩૬

૩૨૧ બાર પ્રકારનો તપ

અણસળ ૧ મૂળોયરિયા ૨, વિત્તીસખેવળ ૩ રસચ્છાઓ ૪ ।
કાયકિલેસો ૫ સલી-ળયા ૬ ચ વજ્ઞો તવો હોઈ ॥૩૪૦॥
પાયચ્છિત્ત ૧ વિળઓ ૨, વેયાવચ્છ ૩ તહેવ સજ્ઞાઓ ૪ ।
જ્ઞાળ ૫ ઉસ્સગ્ગો ૬ વિ ચ, નિજ્જર ઇવ દુવાલસહા ॥૩૪૧॥

અનશન (ઉપવાસાદિક) ૧, ઊનોદરી ૨, વૃત્તિસક્ષેપ ૩, રસ ત્યાગ (વિગયત્યાગ) ૪, લેખ્યાદિક કાયનો કલેમ ૫ અને મહીનતા અગોપાગનો મકેય ૬-આ છ પ્રકારનો બાહ્ય તપ કહ્યો છે. તથા પ્રાયશ્ચિત્ત ૧, વિનય ૨, વૈયાનચ્ચ ૩, તથા વળી સ્વાધ્યાય ૪, શુભ ધ્યાન ૫ અને હિત્સર્ગ-ક્રાયોત્સર્ગ ૬-આ છ પ્રકારનો અભ્યંતર તપ કહેલો છે કુલ બાર પ્રકારનો આ તપ કર્મોની નિર્જરા માટે કહેલો છે (અહીં બીજી ગાથાનુ ચાથુ પાદ ઘણે સ્થળે—
“અર્મિતરિઓ તરા હાદ-આ છ પ્રકારનો અભ્યંતર તપ કહેલો છે ” આ પ્રમાણે પણ જોનામા આવે છે એક દર બન્ને પાંદના તાત્પર્યમાં તફાવત નથી.) ૩૪૦-૩૪૧.

૨૨૨ બાર ભાવનાઓ.

પદ્મ અણિચ ૧ મસરણ ૨, ભવો ૩ એગત્ત ૪ અન્નયા ૫ અસુર્દ ૬
આસવવિહી ૭ સંવરો ૮, કમ્મનિજ્જરા ૯ ચેવ ॥૩૪૨॥
ધમ્મ સમ્પાદયા ૧૦ લોઓ ૧૧, વોહી ય સ્વલ્લુ દુલ્લહા ૧૨ ।
ભાવણાઓ મુળી નિચ્ચ, ચિંતડજ્જ દુવાલસ ॥ ૩૪૩ ॥

પહેલી અનિત્ય ભાવના ૧, અશબ્દ ભાવના ૨, ભન (સ સાર)
ભાવના ૩, એકત્વ ભાવના ૪, અન્યત્વ ભાવના ૫, અશુચિ
ભાવના ૬, આશ્રય ભાવના ૭, મવર ભાવના ૮, કર્મનિર્જગ
ભાવના ૯, ધર્મ સ્વાખ્યાતતા (ધર્મમાં જિનેશ્વરે જે કહ્યું છે તે
સત્યજ કહ્યું છે એવી) ભાવના ૧૦, લોક ૨-૩૫ ભાવના ૧૧ તથા
બોધિ (મમકિત) અતિ દુર્લભ છે એવી ભાવના ૧૨-આ બાર
ભાવનાઓ મુનિઓએ નિર્મલ ભાવની તોષણિ. ૩/૨-૩/૩

૨૨૩ તેર પ્રકારની અશુભ ક્રિયા.

અઘા ૧ ણઘા ૨ હિસા ૩,

કમ્મા ૪ દિઘ્ઘી ૫ ય મોસ ૬ દિન્ને ૭ ય ।

મિચ્છત્ત ૮ માણ ૯ મિત્તં ૧૦,

માયા ૧૧ લોભે ૧૨ રિયાવહિયા ૧૩ ॥૩૪૪॥

અર્થક્રિયા ૧, અનર્થક્રિયા ૨, હિમાક્રિયા ૩, કર્મક્રિયા ૪,
દષ્ટિરિપર્યાસક્રિયા ૫, મૃપાનાદક્રિયા ૬, અસ્તાદાનક્રિયા ૭, મિથ્યાત્વ
ક્રિયા ૮, માનક્રિયા ૯, મિનક્રિયા ૧૦, માયાક્રિયા ૧૧, લોભક્રિયા
૧૨ તથા ઈર્ષ્યાપથિડીક્રિયા ૧૩-આ તેર ક્રિયાઓ પ્રાણીને નિર્મલ
લાગે તેવી છે. ૩૪૪.

૨૨૪ વિપયાધ સ્ત્રીઓની દુષ્ટતાનુ પરિણામ.

ભજા વિ હૃદયવિગાર-દોસનહિયા કરેહ પડપાવ ।

જહ સો પણસો રાયા, સૂરીકતાણ તહ વહિઓ ॥૩૪૫॥

ભાર્યા પણ જો હૃદયોના નિકારના દાપથી ઉભત્ત થઈ હોય તો તે પોતાના પતિને પણ ભારી નાખવાનું પાપ કરે છે, જેમ તે પ્રદેશી રાજાને તેની સૂર્યકાતા ભાર્યાએ વડ કર્યો હતો તેમ. ૩૪૫.

૨૨૫ પ્રદેશી રાજાએ કેશી ગણુધરને કરેલા દશ પ્રશ્નો.

અજ્ઞય ૧ અજ્ઞીય ૨ કુમ્ભી ૩,

કિમ્મી ૪ સર ૫ માર ૬ સ્વદ ૭ દરિસે ૮ થ ।

કુધુ ૯ થ પરપરાગય ૧૦,

અ દસ પુચ્છા સવાગરણા ॥ ૩૪૬ ॥

પ્રદેશી રાજાએ વ્યાક જી-વ્યાખ્યા સહિત આ દશ પ્રશ્નો કેશી ગણુધરને પૂછ્યા હતા-આર્યિક (દાદો) ૧, આર્યિકા (દાદી) ૨, કુમ્ભી ૩, કુમ્ભિ (કીડા) ૪, માર (ખાણ) ૫, માર (તોલ) ૬, ખડ ૭, દર્શન ૮, કુધુ ૯, પરપરાગત ધર્મ ૧૦ ૩૪૬.

પ્રદેશી રાજાને કેશી ગણુધરે આપેલા ઉત્તર

સદારહત્થા ૧ સ્વાલિય ૨,

સાલી ૩ અગળી થ ૪ કોમલકવાડી ૫ ।

દિય ૬ કઠ ૭ વાય ૮ દીવો ૯,

અહ્મારોવાહ ૧૦ પડિવચણ ॥ ૩૪૭ ॥

પોતાની સ્ત્રીના જાર ૧, અપનિત સ્થાન ૨, કૂપારશાયા ૩, લોહાના ગાળામા અગ્નિ ૪, કોમળ (છજી) ધનુષ્ય ૫, ચામડાની મસક ૬, અરણિનું કાષ ૭, વાયુ ૮, દીપક ૯ અને લોહાના ભારને વહન કરનાર ૧૦-આ ઉત્તર. ૩૪૭.

વિવેચન મહિત પ્રશ્નોત્તર.

અહીં નીચેની વ્યાખ્યાપ્રમાણે પ્રદેશી રાજ્યએ પ્રશ્ન પૂછ્યા, તેના ઉત્તર કેશીકુમાર ગણધર્મે પ્રાપ્ત સહિત આપ્યા તે આ પ્રમાણે—

પ્રશ્ન ૧—તમાગ મત પ્રમાણે મારા દાદા અધર્મી હતા તે નરકે જવા જોઈએ. જો તે નરકે ગયા હોય તો માગપર તેની ઘણી પ્રીતિ હતી તેથી મને આવીને પાપ કરવાનો નિષેધ કેમ ન કરે?

ઉત્તર ૧—તમાગી પોતાની રાણીને કદાચ કોઈ જાન પુરૂષ સાથે દુરાચાર કરતી તમે જોઈ હોય, તો તમે તે જાન પુરૂષને તરતજ કંઈ કંઈ દેહાતદુની શિક્ષા કરો. તે વખત તે કદાચ પોતાના પ્રિય કુટુંબને આનુ નિંધ કર્મ ન કરના બાબત ઉપદેશ આપના જવાને ઈચ્છે તો તમે તેને જવાની રજા આપો ખન? ન જ આપો, તે જ પ્રમાણે નાન્કીના છત્રો પગધીન હોનાથી ઈચ્છતા હોય તોપણ અહીં આવી શકતા નથી.

પ્રશ્ન ૨—માગી દાદી જૈનધર્મી હતી તે તમાગ મત પ્રમાણે સ્વર્ગે જવી જોઈએ તેને હું અત્યંત વધેલ હતા તેથી તે અહીં આવીને મને ધર્મમાર્ગે કેમ ન પ્રવર્તાવે?

ઉત્તર ૨—હે નાજા! તમે પોતે આન કરી સર્વ ગુનાર સજ દેનપૂર્ણ ગુના જતા હો અથવા અધ્યાદિત્તર આરૂઢ ધર્મ દરવા જતા હો, તે વખતે તમને કોઈ પોતાના અશુચિ સ્થાનમાં આવના કહું અથવા અશુચિ (નિષા) ની કોરડીમાં ઘોડીનાર બેસવાનું કે સુનાનું કહું, તો તમે તેમ કરો ખન? ના, અશુચિમાં ન જ જાઓ તેમ સ્વર્ગમાં દિવ્ય શરીરને ધારણ કરનારા દેવો અશુચિના સ્થાન સમાન આ મનુષ્યલોકમાં આવે નહીં.

પ્રશ્ન ૩—એક ચોળને મે લોઢાની કુલીમાં નાખ્યો હતો. તે કુલી મજબૂત રીતે બંધ કરી હતી વાચુનો પ્રચાર પણ તેમાં થતો નહીં કેલેક કાળે તે કુલી જોઈ તો તેમાં રહેલો ચાર છન રહિત હતો તેથી જો છન ગયો હોય તો કુલીને હિંદ પડ્યા સિવાય તેમાં રહેલો છવ બહાર શી રીતે નીકળ્યો?

ઉત્તર ૩—એક શિખરના આકાશની શાંતિ (ચંદ્ર) સર્વ દિશાએથી વાયુ પણ સચાર કરી શકે નહીં તેવી ગુણ હોય, તેમા રહીને કોઈ શખ કે ભેરી વિગેરે વગાડે તો તે ગાળામા કોઈ પણ ઠેકાણે છિદ્ર પડ્યા વિના તેના શબ્દ બહાર આવે છે તેમ જન પણ છિદ્ર પાડ્યા વિના બહાર નીકળી શકે છે.

પ્રશ્ન ૪—એક ચોરને જીવ રહિત કરી તેનું શબ ઉપર કહેલી કુલીમા નાખ્યું. કેટલેક કાળે તે કુલી ભેઈ તો તે શખમા ઘણા કીડા પડેલા હતા, તો છિદ્ર રહિત તે કુલીમા જોડા શી રીતે પેઠા ?

ઉત્તર ૪—એક લોકાને ગાળો અગ્નિમા નાખી અગ્નિનાર્ણ વાળો કંઈ તે ગાળાને છિદ્ર નહીં છતાં તેને ભેદીને તેની અદર અગ્નિ જેમ પ્રવેશ કરે છે, તેજ પ્રમાણે છિદ્ર પાડ્યા વિના જન પરિવારિકને પણ ભેદી અદર જઈ શકે છે.

પ્રશ્ન ૫—એક યુવાનસ્થાનાળો, નીરોગી, બળવાન અને કયા નિપુણ પુરુષ હાથમા ધનુષ્ય લઈ એક તીરના એકી સાથે પાચ તનાને વીધી નાખે છે, તેજ પુરુષ બાધ્યાનસ્થામા હોતો તે વખતે તેવી રીતે તીર ફેંકી શકતો નહોતો તેથી મરીર અને જન જુદા છે એમ શી રીતે માની શકાય ?

ઉત્તર ૫—ઉપર કહેલોજ યુવાન કળાનિપુણ પુરુષ જીવ ધનુષ્ય, જીવ જન અને જીવ બાળ મહુલ કરી એક બાળના એકી સાથે પાચ તનાને વીધી શકે ? ન જ નીચે કેમકે તેને તેના પ્રકારની સામગ્રીનો અભાવ છે એ જ રીતે બાધ્યાનસ્થામા પણ તે જ પુરુષને કળા મહુલ, શરીર શક્તિ વિગેરે સામગ્રીનો અભાવ હોવાથી તે રીતે વીધી શકતો નથી.

પ્રશ્ન ૬—એક ચોરને જનતો તોળી પછી તગત તેને મારી નાખીને જોખ્યા, તો પણ તેના મરણો જ તોય થયો. જો જુદા જન હોય તો જીવ સહિત હોતો ત્યારે તેનું વજન વધારે અને જીવ રહિત થયો ત્યારે તેનું વજન ઓછું થતું જોઈએ પણ તેમ થયું નહીં તેથી જીવ અને મરીર જુદા શી રીતે સમજના ?

ઉત્તર ૬-એક ચામડાની મસક ખાલી હોય તેને પ્રથમ તોળીએ અને પછી તેમા વાયુ ભરી તેનુ મુખ બંધ કરીને તોળીએ તોપણ વાયુના ભાગનુ વજન તેમા વધતુ નથી, સરખુ જ થાય છે. તેમ જીનુ વજન વધી શકતુ નથી એમ સમજવુ .

પ્રશ્ન ૭-જીનને મોટે એક ચોરના બે ભાગ કર્યા, ચાર ભાગ કર્યા, આઠ ભાગ કર્યા, એમ અનુક્રમે ખડન કરતા કરતા તલતલ જેનડા કંડડા કર્યા તોપણ તેમા જીન કેળાયો નહી, મોટે તેમા જીન હોતો તો કેમ નીકળ્યો નહી ?

ઉત્તર ૭-અરણિના કાષ્ઠમા અગ્નિ રહેલો છે છતા તેના તલતલ જેનડા કંડડા કરીએ તોપણ તેમા કોઈ ઠેકાણે અગ્નિ દેખાતો નથી, પણ તેના બે કંડડા ઘસવાથી અગ્નિ ઉત્પન્ન થાય છે, તેમ શરીરમા રહેલો જીન શરીરના કંડડા ઝરવાથી દેખી શકાતો નથી, પણ તેના ઉપયોગથી જ જાણી શકાય છે.

પ્રશ્ન ૮-જો જીન શરીરથી લિપ્ત હોય તો તે નીકળેતો કે પેમતો કેમ દેખી શકાતો નથી ?

ઉત્તર ૮-વાયુ રૂપી છે તોપણ તે દેખી શકાતો નથી, પરંતુ તે વૃક્ષોને કપાવે છે વિગેરે તેના કાર્ય ઉપરથી વાયુ છે એમ જાણી શકાય છે, તેમ જીન અરૂપી હોવાથી દેખી શકાતો નથી, પરંતુ તેના કાર્ય ઉપરથી જીન છે એમ જાણી શકાય છે.

પ્રશ્ન ૯-જો શરીર અને જીન બન્ને લુહા છે તો હાથી મરીને કુથુ થાય અને કુથુ મરીને હાથી થાય, તે વખતે હાથીનો મોટા જીન કુથુના નાના ગરીરમા શી રીતે સમાય ? અને કુથુનો ઝીણો જીવ હાથીના મોટા ગરીરમા કયે ઠેકાણે રહે ?

ઉત્તર ૯-કુથુ કે હાથી વિગેરે સર્વ જીવોના અસંખ્યાતા પ્રદેશ છે અને તે જેવડુ શરીર હોય તેવડા ગરીરમા તે સર્વત્ર વ્યાપીને રહે છે એવો તેનો સ્વભાવ છે. જેમ એક દીવો છે, તેને મોટા ઓગામમાં રાખીએ તો તેનો પ્રકાશ આખા ઓગામમાં વ્યાપી જાય છે, નાની ઓગામમાં રાખીએ તો તેટલામાજ વ્યાપીને

રહે છે, એજ રીતે તે દીનાને તપેલા, તપેલી, કુડા, કુડી ધિગેરે વડે ઢાકીએ તો તે તેટલા જ ભાગમાં તેનો પ્રકાશ વ્યાપીને રહે છે, એટલે કે તે તે ભાગનોના પાવાણુમાજ વ્યાપીને રહે છે. તેથી ન્યુનાધિક નિભાગમાં વ્યાપતો નથી, તેજ રીતે જીવ પણ જેવકુ શરીર હોય તેના શરીરમાં વ્યાપીને રહે છે

પ્રશ્ન ૧૦—આપના કહેનાથી ગરીબ અને જીવ જીવતા છે એમ મેં જાણ્યું, પરંતુ માન પિતા, પિતામહુ વિગેરેની પંપરાથી ચાલતા આવેલા ધર્મનો મારે ત્યાગ શી રીતે કરવો ?

ઉત્તર ૧૦—હે પ્રદેશી રાજા ! પરંપરાગત ધર્મને જ આલી રાખનાથી લોહના ભારને વહન કરનારાની જેમ તમારે પશ્ચાત્તાપ કરનાનો વખત આવશે તે આ પ્રમાણે—ધન મેળવનાના અર્થે કેટલાક પુરૂષો ધન ઉપાજન કરના ચાલ્યા અને એક મોટી અઠવીમાં ગયા, ત્યાં ભૂમિ ખોદતા ઘણું લોહું નીકળ્યું. તેની ગાસડીઓ બાધી તે માથે ઉપાડી આગળ ચાલ્યા. ઘોડે દૂર ગયા ત્યારે સીસાની ખાણ તેમણે જોઈ તેથી લોહું નાખી દઈ તેઓએ સીમુ લીધું પરંતુ એક આગ્રહી પુરૂષે મહા પ્રયત્નથી લીધેલું લોહું નાખી દીધું નહીં અને સીમુ મહણ કર્યું નહીં એ જ પ્રમાણે આગળ જતા તાંબુ, કપડું, સોણ, રત્ન વિગેરેની ખાણો જોઈ બીજા બધાઓએ તો લીધેલી નિસાર વસ્તુનો ત્યાગ કરી નવા નવા સાર માર પનારો ચાલત રતો લીધા માત્ર તે એક જ આગ્રહી પુરૂષે બીજું કંઈ પણ ન લેતા એકલું લોહું જ પકડી રાખ્યું. પછી સર્વે પોતાને ઘર આવ્યા અને તે સર્વે મોગ ધનિક થયા તેમને જોઈ લોહું લેનાર દરિદ્રી પુરૂષે ઘણું પશ્ચાત્તાપ કર્યો અને પોતાની મૂર્ખાઈ માટે તેને ઘણું ખેદ થયો આ પ્રમાણે નિ સાત ધર્મને અગીકાર કરી રાખનાથી અને શ્રેષ્ઠ ધર્મનો ત્યાગ કરવાથી—અગીકાર ન કરનાથી તમને પણ પછીથી પશ્ચાત્તાપ થશે.

આ પ્રમાણે દશ પ્રશ્ન અને તેના ઉત્તર સુબધી બને માથા ઝોની સંક્ષિપ્ત વ્યાખ્યા કરી આ સર્વ પ્રશ્નોત્તરો શ્રીરાયપસેણી (રાજપ્રતીય) સૂત્રમાં જોગ વિસ્તારથી આપેલા છે. તેમાં કુલ

અચાર પ્રશ્નોત્તરે છે. તેમાં હજો પ્રશ્ન આ પ્રમાણે છે—“કોઇ યુવાન, બળવાન પુરૂષ લોહા વિગેરેના મોટા (ઘણા) ભાર ઉપાડી શકે છે, તે જ્યારે અતિ વૃદ્ધ થાય છે અને અન્યથા તથા હૃદિયે અતિ ગિથિય થાય છે ત્યારે તે પાંચ ચોર જેટલો પણ ભાર ઉપાડી શકતો નથી. જો શરીરથી જીવ જૂદા હોય તો ભલે શરીર જીવ થયું પણ જીવ જીવ થયો નથી તેથી કેમ તે ભાર ઉપાડી ન શકે? માટે શરીર અને જીવ એક જ વસ્તુ માનવી યોગ્ય છે.” તેના ઉત્તરમાં કેશી ગાપુધરે કહ્યું કે—“તે જ બળવાન યુવાન પુરૂષ મર્વ અવયવ યોગ્ય સર્વથા પ્રકારે અતિ જીવ થયેલી કાનડમાં મોટા લોહા વિગેરેના ભાર મૂકી તેને વહન કરી શકે ખરો? ન જ નહીન વરી શકે. કેમ? તેણે કાનડપ ઉપગરણ સાડ નથી માટે. એ જ પ્રમાણે જીવ થયેલું શરીરપ ઉપગરણ સાડ નહી હોનાથી તે જ જીવ મોટા (ઘણા) ભાર નહીન કરી શકતો નથી વિગેરે.” (સપ્રતિ નામના રાસમાં પણ આ અચારે પ્રશ્નોત્તરે કાંઈક સવિસ્તર આપેલા છે. સપ્રતિ નામના સંસ્કૃત ગદ્યખંડ અગ્નિમાં છ સાત પ્રશ્નોત્તર જ આપેલા છે.)

૨૨૬ સાધુને આતુર્ભાસ રહેવા યોગ્ય ક્ષેત્ર.

ચિમ્બિલ ૧ પાળ ૨ થડિલ ૩,

વસહી ૪ ગોરસ ૫ જળાડલ ૬ વેજે ૭ ।

ઓસહ ૮ નિવ ૯ મદ્યજળા ૧૦,

પાસડા ૧૧ મિમ્બ ૧૨ સજ્ઞાણ ૧૩ ॥ ૩૪૮ ॥

જે ગામમાં ઘણા કાદવ થતો ન હોય ૧, હ્રીદિયાદિક જીવોની ઉત્પત્તિ ઘણી થતી ન હોય ૨, સ્થૂલિ જવાની શુદ્ધ ભૂમિ મળી શકતી હોય ૩, નસતિ-ઉપાશ્રય શુદ્ધ મળી શકતો હોય ૪, દહી ફર ઇગા વિગેરે ગોંસ મળી શકતું હોય ૫, ઘણા આનંદો મળેતા હોય ૬, વૈદ્ય સાગ ને મળત હોય ૭, ઔષધ સહેજે મળી શકતું હોય ૮, રાગ વર્મા-ન્યાયી હોય ૯, મનુષ્યો ભદ્રિક પરિણામના

રહે છે, એજ રીતે તે દીનાને તપેલા, તપેલી, કુંડા, કુંડી વિગેરે વડે ઢાંકીએ તો તે તેટલા જ ભાગમાં તેના પ્રકાશ વ્યાપીને રહે છે, એટલે કે તે તે ભાજનોના પોલાણુમાજ વ્યાપીને રહે છે, તેથી ન્યૂનાધિક વિભાગમા વ્યાપતો નથી, તેજ રીતે જીવ પણ જેનક શરીર હોય તેનક શરીરમા વ્યાપીને રહે છે.

પ્રશ્ન ૧૦—આપના કહેનાથી ગરીબ અને જીવ જીવ છે એમ મેં જાણ્યું, પરંતુ માન પિતા, પિતામહ વિગેરેની પંપરાથી ચાલતા આવેલા ધર્મનો મારે ત્યાગ શી રીતે કરવો ?

ઉત્તર ૧૦—હે પ્રદેશી રાજા ! પરંપરાગત ધર્મને જ ઝાલી રાખનાથી લોહના ભારને વહન કરનારાની જેમ તમારે પશ્ચાત્તાપ કરનાનો વખત આવશે. તે આ પ્રમાણે—ધન મેળવનાના અર્થી કેટલાક પુરૂષો ધન ઉપાજન કરના ચાલ્યા અને એક મોટી અટવીમા ગયા ત્યાં ભૂમિ ખોદતા ઘણું લોડ નીકળ્યું તેની ગાસડીઓ બાધી તે માથે ઉપાડી આગળ ચાલ્યા. થોડે દૂર ગયા ત્યારે સીસાની ખાણ તેમણે જોઈ. તેથી લોડ નાખી હાથ તેઓએ સીસુ લીધું પરંતુ એક આમહી પુરૂષે મહા પ્રયત્નથી લીધેલું લોડ નાખી લીધું નહીં અને સીસુ મહાલા કર્યું નહીં. એ જ પ્રમાણે આગળ જતા તાણુ, રૂપુ, સોણુ, રત્ન વિગેરેની ખાણો જોઈ બીજા બધાઓએ તો લીધેલી નિસાર વસ્તુનો ત્યાગ કરી નવા નવા સાર સાર પદાર્થો ચાનત રત્નો લીધા માત્ર તે એક જ આમહી પુરૂષે બીજી કંઈ પણ ન લેતા એકલું લોડ જ પકડી રાખ્યું. પછી સર્વ પાતાને ઘર આવ્યા અને તે સર્વ મોટા ધનિક થયા તેમને જોઈ લોડ લેનાર દરિદ્રી પુરૂષે ઘણું પશ્ચાત્તાપ કર્યો અને પાતાની મૂર્ખાઈ માટે તેને ઘણું ખેદ થયો આ પ્રમાણે નિસાર ધર્મને અગીકાર કરી રાખવાથી અને ઐષ્ઠ ધર્મનો ત્યાગ કરનાથી—અગીકાર ન કરનાથી તમને પણ પડીથી પશ્ચાત્તાપ થશે

આ પ્રમાણે દશ પ્રશ્ન અને તેના ઉત્તર સંબંધી બને ગાથાઓની સંક્ષિપ્ત વ્યાખ્યા કરી આ સર્વ પ્રશ્નોત્તરો શ્રીરાયપમેણી (રાજપ્રતીય) સૂત્રમા જોડા વિસ્તારથી આપેલા છે. તેમા કુલ

અચાર પ્રશ્નોત્તરો છે. તેમા ૯૬૦ પ્રશ્ન આ પ્રમાણે છે— કોણ યુવાન,
ખજનાન પુરૂષ લોહા નિગેરેનો મોટો (ઘણો) ભાર ઉપાડી શકે
છે, તે ત્યારે અતિ વૃદ્ધ થાય છે અને અન્યથો તથા ઇદ્રિયો અતિ
ગિથિલ થાય છે ત્યારે તે પાચ રોર જેટલો પણ ભાર ઉપાડી શકતો
નથી. જો ગરીબી જીવ જુદો હોય તો ભલે ગરીબ જીવ થયું
પણ જીવ જીવ થયો નથી તેથી કેમ તે ભાર ઉપાડી ન શકે ? માટે
ગરીબ અને જીવ એક જ વસ્તુ માનવી યોગ્ય છે. ” તેના ઉત્તરમા
કેળી ગણધરે કહ્યું કે—“તે જ ખજનાન યુવાન પુરૂષ સર્વ અવયવ
વોમા સર્વથા પ્રકારે અતિ જીવ થયેલી કાનડમા મોટો લોહા
નિગેરેનો ભાર ખૂંટી તેને વહન કરી શકે ખરો ? ન જ વહન કરી
શકે. કેમ ? તેનું કાવડરૂપ ઉપગમ્ય સાડ નથી માટે. એ જ પ્રમાણે
જીવ થયેલું ગરીબરૂપ ઉપગમ્ય માડ નહીં હોનાથી તે જ જીવ
મોટો (ઘણો) ભાર નહન કરી શકતો નથી નિગેરે. ” (સ પ્રતિ
ગજના નાસમા પણ આ અચાર પ્રશ્નોત્તરો કાઠક સનિસ્તર આપેલા
છે. સ પ્રતિ ગજના સન્કૃત ગદ્યખંધ ચન્દ્રિમા છ સાત પ્રશ્નોત્તર જ
આપેલા છે)

૨૨૬ સાધુને આતુર્ભાસ ગહેવા યોગ્ય ક્ષેત્ર.

ચિકિત્સહ ૧ પાણ ૨ થડિલ ૩,

વસહી ૪ ગોરસ ૫ જણાડલ ૬ વેજો ૭ ।

ઓસહ ૮ નિવ ૯ મહ્યજણા ૧૦,

પાસહા ૧૧ મિસ્ત્ર ૧૨ સજ્ઞાણ ૧૩ ॥ ૩૪૮ ॥

જે ગામમા ઘણો કાદવ થતો ન હોય ૧, દ્વીદ્રિયાદિક જીવોની
ઉત્પત્તિ ઘણી થતી ન હોય ૨, સ્થ ડિલ જવાની શુદ્ધ ભૂમિ મળી
શકતી હોય ૩, વસતિ-ઉપાગ્રય શુદ્ધ મળી શકતો હોય ૪, દહી
દૂધ છાગ નિર્ગોળસ મળી શકતું હોય ૫, ઘણા આનંદો ગહેતા
—હોય ૬, વૈધ સારા ને મરત હોય ૭, ઔષધ સહેળે મળી શકતું
હોય ૮, ગજા વર્મી—ચાચી હોય ૯, મનુષ્ય ભદ્રિક પન્થિભવાળા

હોય ૧૦ પાખડી સાધુઓ વિશેષે રહેતા ન હોય ૧૧, શુદ્ધ-નિર્દોષ
ભિક્ષા મળી શકતી હોય ૧૨ અને સ્વાધ્યાય ધ્યાન મુખે કરીને
થઈ શકતું હોય ૧૩-આ તેર ગુણવાળા ક્ષેત્રમાં સાધુએ ચાતુ
ર્માય રહેતું થાય છે. (જઘન્યથી આ તેરમાના આજી ગુણ તો
અનરય બેના બેઈએ.) ૩૪૮.

૨૨૭ ચૈદ પ્રકારની આભ્ય તર પ્રથિ (પરિગ્રહ)

મિચ્છત્ત૧વેયતિગ૪, હાસાઙ્છક્કગ૧૦ ચ નાયઢ્વ ।
કોહાઈણ ચઙ્ગ૧૪, ચઙ્ગદસ અન્નિભતરા ગંઠી ॥ ૩૪૯ ॥

મિચ્છાત્ત ૧, ત્રણ વેદ-સ્રીવેદ ૨, પુરુષવેદ ૩, નપુસકવેદ ૪,
હાસ્યાદિક ૭-હાસ્ય ૫, રસિ ૬, અરસિ ૭, શોક ૮, ભય ૯,
દુઃખ ૧૦, ક્રોધાદિક ચાર-ક્રોધ ૧૧, માન ૧૨, માયા ૧૩ અને
લોભ ૧૪-આ ચૌ. આભ્ય તર પ્રથિ (પરિગ્રહ) રહેવાય છે. ૩૪૯.
(મુનિને બાહ્ય પરિગ્રહની સાથે આ આભ્ય તર પરિગ્રહ પણ
તજના થાય છે.)

૨૨૮ નવ પ્રકારનો બાહ્ય પરિગ્રહ.

ચિત્ત૧ વરથૂર ધણધન્ન-સચઓ૩ મિત્તણાઈસજોગો૪ ।

જાણ ૫ સયણા ૬ સણાણિ ૭ ચ,

દાસદાસી ૮ કુવ્વિય ૯ ચ ॥ ૩૫૦ ॥

ક્ષેત્ર (જમીન) ૧, વાસ્તુ (ઘર, હાટ વિગેરે) ૨, સૌતુ ૩પુ
વિગેરે ધન અને ધા યનો સચય ૩, મિત્ર સ્પૃતિ વિગેરેના સંયોગ
૪, યાન (અર્થ, હાથી, ગાય, ભેશ વિગેરે ચતુષ્પદ) ૫, શયન
(શય્યા, પન્થ વિગેરે) ૬, આસન (સિંહાસન, પાવખી વિગેરે) ૭,
દાસ દાસી વિગેરે (નોકર) દ્વિપદ ૮, તથા કુપ્પ્ય (તાપ્તુ પીતળ

વિગેરે ધાતુ-ધરવકરી) આ નવ પ્રકારની બાહ્ય ત્રિયિ (પરિમલ) છે. ૩૫૦ (આ તો જરૂર તજવા યોગ્ય છે ત્યારપછી જ ચાગિત ધર્મ સ્વીકારી શકાય છે. આ નવ પ્રકાર બીજી ગીતે પણ કહેલા છે)

૨૨૯ સિદ્ધના એકત્રીશ ગુણ

સંઠાણ ૫ વણ ૫ ગધ ૨ રસ ૫ ફાસ ૮,

તણુ ૧ વેય ૩ સગ ૧ જાણિ ૧ રહિય ।

एगतीसगुणसमिद्ध, सिद्ध बुद्ध च वदेमो ॥ ३५१ ॥

પાચ સંઘાન (વાટકુ ૧ ત્રિખુણીયુ ૨, ચોખુણીયુ ૩, લાણુ ૪, પશ્ચિમ-નિવ્યાદિ ૫), પાચ નર્તુ (સ્વેત ૧, નીલ ૨, પીત ૩, રક્ત ૪, રયામ ૫), બે ગધ (મુગલિગધ ૧, દુગલિગધ ૨), પાચ રસ (ખાંડ ૧ ખારો ૨, તીખો ૩, કપાસસો-તૂંગો ૪, મધુર ૫), આઠ અર્થ (ગત ૧ ઉત્તર ૨ લુખો ૩ ચોપખો ૪ હુળવો ૫ ભાટે ૬ મુવાળો ૭, અગમ ૮). એક તણુ (ગરી-એસે કાપયોગ), ત્રણ વેદ (સ્રીનેદ ૧, પુરુષનેદ ૨, નપુસકનેદ ૩), એક પદાર્થોનો મગ અને એક પુનર્જન્મ-આ ક્ય એકત્રીશ પદાર્થ નહિત હોનાથી તે જ એકત્રીશ ગુણે કોને મહિત મિદ્ધ બુદ્ધને હુ નાદુ કુ. ૩૫૧.

૨૩૦ મિદ્ધના પદ્મ બેદ.

जिण १ अजिण २ नित्या ३ तित्थ ४,

गिहि ५ अन्न ६ सल्लिग ७ थी ८ नर ९ नपुंसा १० ।

पत्तेय ११ सयबुद्धा १२,

बुद्धवोहि १३ क १४ णिक्का १५ य ॥ ३५२ ॥

તીર્થ કન્નસિદ્ધ ૧, અતીર્થ કન્નસિદ્ધ ૨, તીર્થમિદ્ધ ૩, અતીર્થ-મિદ્ધ ૪, સ્ત્રીવિગસિદ્ધ ૫ અન્યવિગસિદ્ધ ૬ અવિગસિદ્ધ ૭,

શ્રીસિંગમિદ્ ૮, પુરપલિંગમિદ્ ૯, નપુસંગમિદ્ ૧૦, પ્રત્યેક
 યુદ્ધ સિદ્ધ ૧૧, સ્નાયુયુદ્ધસિદ્ધ ૧૨, યુદ્ધબોધિતસિદ્ધ ૧૩, એકસિદ્ધ
 ૧૪ તથા અનેકસિદ્ધ ૧૫-આ પદ્ય પ્રકારના સિદ્ધ હોય છે ૩૫૨.

હવે તે પદ્ય લેઈતું વિવરણ કરે છે.

જિણસિદ્ધ સયલઅરિહા^૧, અજિણસિદ્ધા ય પુઢરિયાઈ^૨
 ગણહારી તિત્થસિદ્ધા ૩,

અતિત્થસિદ્ધા ય મરુદેવી ૪ ॥ ૩૫૩ ॥

ગિહિલિંગસિદ્ધ ભરહો^૫, વક્કલચીરસ્સ અન્નલિંગમિ ૬ ।

સાહૂ સારિંગસિદ્ધા^૭, થીસિદ્ધા ચદણાપમુહા ૮ ॥૩૫૪॥

નરસિદ્ધ ગોયમાઈ^૯, ગગેયપમુહા નપુસયા સિદ્ધા ૧૦ ।

પત્તેયસયબુદ્ધા, મળિયા કરકહૂ^{૧૧} કપિલાઈ^{૧૨} ॥૩૫૫॥

ઈહ બુદ્ધબોહિયા સ્વલુ, ગુરુબોહિયા ય અળેગાવિહા ૧૩ ।

ઈગસમય યગસિદ્ધા ૧૪,

ઈગસમય અળેગાસિદ્ધા ૧૫ ય ॥ ૩૫૬ ॥

સર્વે અગ્રિહૃતો સિદ્ધ થયા તે તીર્થકર (જિન) મિદ્ કહેવાય
 છે ૧, તે સિનાયના પુઢરીક ગપાધર વિરે સામા ય કેરળી જે જે
 સિદ્ધથયા તે અગ્રિન સિદ્ધ કહેવાય છે ૨, તીર્થની સ્થાપના થયા
 પછી ગપાધરાદિક સિદ્ધ થયા તે તીર્થસિદ્ધ કહેવાય છે ૩, તીર્થની
 સ્થાપના થયા પહેલાં મરુદેવા માતા સિદ્ધ થયા (અગ્રના તીર્થ
 કરેના આતરમા બાતિસ્મગ્ગાદિક-૪૩ ધર્મ પાળી સિદ્ધ થયા)
 તે અતીર્થસિદ્ધ કહેવાય છે ૪, ભરત^૫ પ્રહિલિંગે સિદ્ધ થયા ૫,
 નટકલચીરી અન્ય (તાપમ) વિગે સિદ્ધ થયા ૬, સાધુઓ સ્નાયુ યે

૧ ભગવને કેવળગાન પામ્યા પછી ઇતે મુનિરૂપ આપેતો છે, પણ
 કેવળગાન ગૃહસ્થપણે પામ્યાની અપેક્ષા લીધી જમ્યાય છે

(મુનિ વેધે) સિદ્ધ થયા ૭ અને ચ દના આર્યા વિગેરે સ્ત્રીલિંગે સિદ્ધ થયા ૮ કહેવાય છે. ગૌતમ વિગેરે પુરુષલિંગે સિદ્ધ થયા ૯, ગાંગેય^૧ વિગેરે (કૃત) નપુ સકલિંગે સિદ્ધ થયા ૧૦, કન્કડૂ વિગેરે પ્રત્યેકબુદ્ધ સિદ્ધ થયા ૧૧, કપિલાદિક સ્વયંબુદ્ધ સિદ્ધ થયા ૧૨, એમ કહેવા છે. ગુરુએ પ્રતિબોધ પમાડેલા અનેક પ્રકારના સિદ્ધ થયા તે બુદ્ધબોધિત સિદ્ધ કહેવાય છે ૧૩, એક સમયે એક જીવ સિદ્ધિ પદને પામે તે એક સિદ્ધ કહેવાય છે ૧૪, તથા એક સમયે અનેક જીવો સિદ્ધ થાય તે અનેક સિદ્ધ કહેવાય છે. ૧૫. ૪૫૩-૨૫૪-૪૫૫-૨૫૬.

૨૩૧ પચપરમેષ્ઠીના ગુણોની સખ્યા.

વારસગુણ અરિહંતા, સિદ્ધા અદ્વેવ સૂરિ છત્તીસ ।

ઉવજ્ઞાયા પળવીસ, સાહૂળો સત્તવીસા ચ ॥ ૩૫૭ ॥

અગ્નિહતાના વાર ગુણ, સિદ્ધના આઠ ગુણ, આચાર્યના ૮નીશ ગુણ, ઉપાધ્યાયના પચીશ ગુણ અને માધુના મતાવીશ ગુણ કહ્યા છે. કુલ ૫ પચપરમેષ્ઠીના એકઠો ને આઠ ગુણ થાય છે. ૩૫૭. (આ ગુણોનું વિવરણ અન્યત્ર ઘણે સ્થાનકે આપતું હોનાથી અહીં વિવરીત નથી)

૨૩૨ દીક્ષાને અયોગ્ય પુરુષાદિકના પ્રકારની સખ્યા.

અદ્ધારસ પુરિસેસુ, વીસ રૂત્થીસુ દસ નપુસેસુ ।

જિણપડિકુઠ્ઠત્તિ તઓ, પઠ્ઠાવિડં ન કપ્પંતિ ॥૩૫૮॥

પુરુષને વિષે અદ્ધાર પ્રકારના પુરુષ, સ્ત્રીઓને વિષે વીશ પ્રકારની સ્ત્રીઓ અને નપુ સકને વિષે દસ પ્રકારના નપુ સકો જિનેશ્વરોએ નિષિદ્ધ કરેલ છે, તેથી તેઓ દીક્ષા આપવાને યોગ્ય નથી ૩૫૮ (આજુ વર્ણન પ્રત્યક્ષસારોદ્ધાનદિકથી જાણુ.)

૧ આ ગાંગેય તે લીખાપિના નહીં, એમ તે તો દેવગોષ્ઠિ ગયા છે તેથી તે બીજા પાર્શ્વનાયના સિધ્ધમાયી જણાય છે

ખીજી રીતે દીક્ષાને અયોગ્ય જનો

વાલે ૧ વુઢેર નપુસેર ચ, કીવેર જડે ૫ ચ વાહિય ૬
તેણે ૭ રાયાવગારી ૮ ચ, ઉમ્મત્તે ૯ ચ અદસણે ૧૦ ॥૩૫૯
દાસે ૧૧ દુઢે ૧૨ અ મૂઢે ૧૩ અ, અણિત્તે ૧૪ જુગિય ૧૫ ઇય
ઉવવદ્દ ૧૬ ચ મીય ૧૭ ચ, સેહે નિપ્પોડિયા ઇયસિ ॥૩૬૦

આળક ૧, વૃદ્ધ ૨, નપુસક ૩, કાયર ૪, જડ ૫, રોગી ૬,
ચાર ૭, રાગનો અપરાધી (અપકારી) ૮, ઉન્મત્ત ૯, અર્શનીય
કુરૂપ (ધ્રિયહીન) ૧૦, દાસ ૧૧, દુષ્ટ ૧૨, મૂઢ ૧૩, અસ્થિર ચિત્ત
વાળો ૧૪, જીગ-અજાણાદિ નીચ જાતિનાળો ૧૫, ઉપદ્રવ કરનાર
૧૬ અને ભય પામેલ ૧૭-આદેશને શિષ્ય કરનાનો નિષેધ કર્યો
છે ૩૫૬-૩૬૦.

૨૩૩ દશ સજા

આહાર ૧ ભય ૨ પરિગ્રહ ૩,

મેહૂણ ૪ તહ કોહ ૫ માણ ૬ માયા ૭ ચ ।

લોભે ૮ ઓષે ૯ લોગે ૧૦, દસ સન્ના હુતિ સત્ત્વેસિ ॥૩૬૧

આહાર સજા ૧, ભયસજા ૨, પરિગ્રહ સજા ૩, મેહૂન સજા
૪, કોપસજા ૫, માનસજા ૬, માયાસજા ૭, લોભસજા ૮, ઓષ
સજા ૯ તથા લોકસજા ૧૦-આ દશ સજા સર્વ જોતે હોય
છે. ૩૬૧.

સોળ સજા-(ઉપર જણાવેલી દશ ઉપરાત ૭)

સુહ ૧૧ દુહ ૧૨ મોહ ૧૩ સન્ના,

વિતિગિચ્છા ૧૪ ચડદસે મુણેયલ્લા ।

સોકે ૧૫ તહ ધમ્મસન્ના ૧૬, સોલસણ હુતિ મણુણસુ ॥૩૬૨

મુખસસા ૧૧, દુખસસા ૧૨, મોહસસા ૧૩, વિચિકિત્સા (મંદેહ કન્નાની ટેનરૂપ ચૌદમી) સસા ૧૪, શોકસસા ૧૫ તથા ધર્મસસા ૧૬-આ સર્વ મળીને સોળ સસાઓ મનુષ્યને વિષે હોય છે. ૩૬૨.

૨૩૪ વનસ્પતિકાયમા જણાતી દરો સસા.

સ્વસ્થાણ જલાહારો ૧, સ્કોયણિયા મણ સંકોહ ૨ ।
નિયતંતુર્ણિ વેઢઈ, સ્વસ્ત્રં વહ્ની પરિગ્ગહેણ ૩ ॥૩૬૩॥
ઙ્ગિપરિરમ્ભેણ, કુસ્વગતરુણો ફલંતિ મેહુન્ને ૪ ।
તહ કોહનસ્સ કદો, હુકારો મુયઈ કોહેણ ૫ ॥૩૬૪॥
માણે ઙ્ગઈ રુયંતીઠ, છાયઈ વહ્ની ફલાઈ માયાઈ ૭ ।
લોહે વિહ્ણિપલાસા, ચિવતિ મૂલે નિહાણુવરિં ૮ ॥૩૬૫॥
રયણીઈ સ્કોઓ, કમલાણં હોઈ લોગસન્નાઈ ૯ ।
ઓહે ચઈતુ મગ્ગ, ચડતિ સ્વસ્થેસુ વહ્નીઓ ૧૦ ॥૩૬૬॥

વૃક્ષોને જળનો આહાર છે-આહારથી તે વૃદ્ધિ પામે છે, આહાર વિના મુકાઈ જાય છે તેથી તેને આહાર સસા છે. ૧, સંકોચનિકા (સંજ્ઞામણી) નામની ઔષધિ કોઈ સ્પર્શ કરે તો તેના લાયથી સંકોચ પામે છે તેથી લાય સસા છે. ૨, વેસડી પોતાના તણુપડે વૃક્ષને વીટાય છે તેવી પરિગ્રહ સસા છે. ૩, સ્ત્રીના આલિંગનથી કુટખકૃદ્ધા ડળે છે તેથી તેને મૈથુન સસા છે. ૪, કોધન નામનો કંટ હુકાર શબ્દ કરે છે તેથી તેને કોધ સસા છે. ૫, રૂઢતી નામની ઔષધિ કહે છે કે 'હું છતાં આ જગત દરિદ્રી કેમ ?' એના અભિમાનથી તે આગુ ઝરે છે તેવી તેને માનસસા છે. ૬, વેસડી પોતાના પાદપ્રપંડે ડગાફિકને (પુષ્પ-દળને) ઢાકી રે છે તેથી તેને માયાસસા છે. ૭, પિંડન અને પલાશ વૃક્ષો દ્રવ્યના નિધાન ઉપર પોતાના

મૂળીયાં પસારે છે-તેની ફરતાં ફરી વળે છે તેથી તેને લોભસજ્ઞા છે. ૮, કમળો રાત્રે સફાઈ પામે છે-કરમાઈ જાય છે ને દિવસે નિકસ્વર થાય છે તેથી તેને લોકસજ્ઞા છે. ૯, તથા વેલડીઓ માર્ગ-રસ્તાનો ત્યાગ કરી વૃક્ષ ઉપર ચડે છે તેથી તેને આઘસજ્ઞા છે. ૧૦ આ રીતે વનસ્પતિકાયમા દરો સજ્ઞા સ્પષ્ટ રીતે દેખાય છે બીજા એકે દ્રિયોમા તે સજ્ઞાઓ અસ્પષ્ટ હોય છે ૩૬૩-૩૬૬

૨૩૫ સત્તર પ્રકારે અસયમ.

પુઢવી ૧ આઝ ૨ તેઝ ૩,

વાઝ ૪ વળસ્સઙ ૫ વિ ૬ તિ ૭ ચઝ ૮ પળિદી ૯ ।

અઝીવ ૧૦ પેહી ૧૧ સઝમ,

અપ્પેહા ૧૨ અપ્પમઝ્ઞણયા ૧૩ ॥ ૩૬૭ ॥

પારિઘાવળાસઝમ ૧૪,

મળ ૧૫ વળ ૧૬ કાઙ્ઘ ૧૭ તહા ચેવ ।

ઘ્ઘ સતરસમેયા, અસઝમકરા જિળમયમ્મિ ॥૩૬૮॥

પૃથ્વીકાય ૧, અપ્કાય ૨, તેજસ્કાય ૩, વાયુકાય ૪, વનસ્પતિકાય ૫, દ્વીદ્રિય ૬, ત્રીદ્રિય ૭, ચતુર્દ્રિય ૮, પચ્ચેદ્રિય ૯, (આ નવેની વિરાધનારૂપ અસયમ), અશ્નન અસયમ ૧૦, પ્રેક્ષા અસયમ ૧૧, અપેક્ષા અસયમ ૧૨, અપ્રમાર્જના અસયમ ૧૩, પારિધાપનિકા અસયમ ૧૪, મન ૧૫, વચન ૧૬ અને કાયાના યોગનો અસયમ ૧૭-જિન મતને વિષે આ સત્તર ભેદ અસયમના કહેવા છે એટલે કે પૃથ્વીકાયાદિકની રક્ષા ન કરે તો તે રૂપ અસયમ કહેવાય છે, એમ દરેક બાબતમા યોગ્ય રીતે સમજવું. ૩૬૭-૩૬૮

૨૩૬ સત્તર પ્રકારે સયમ.

પચાસવેરમળ ૫, પચિદિયનિગ્ગહો ૫ કસાયચઝ ૪ ।

ટહગાતિયનિગ્ગહણે ૩, સત્તરસયા સયમો હોઙ્ઙ ॥૩૬૯॥

પ્રાણાતિપાતાદિક પાચ આશ્રવધી વિરમણુ ૫, પાંચ ઇન્દ્રિયાનો નિગ્રહ કરવો ૫, ચાર કપાયનો ત્યાગ કરવો ૪, તથા મનદંડ, વચનદંડ અને કાયદંડ એ ત્રણ દંડનો નિગ્રહ કરવો ૩-એ સત્તર પ્રકારે સંયમ છે. ૩૬૯.

૨૩૭ અઢાર ભાવરાશિ.

તિરિયા મણુઆ કાયા, તહ અગવીયા ચ ચુક્કગા ચડરો ।
દેવા ચ નેરહ્યા, અઢારસ ભાવરાસીઓ ॥ ૩૭૦ ॥

તિર્થ ચ સંબધી ૪-(દ્વીન્દ્રિય ૧, ત્રીન્દ્રિય ૨, ચતુરિન્દ્રિય ૩ અને પચ્ચેન્દ્રિય ૪), મનુષ્ય સંબધી ૪-(સમૂર્ત્તિમ ૧, કર્મભૂમિના ૨, અકર્મભૂમિના ૩ અને અતરદ્વીપના ૪), કાય સંબધી ૪-(પૃથ્વી કાય ૧, અપકાય ૨, તેજસ્કાય ૩ અને વાયુકાય ૪), વનસ્પતિ સંબધી ૪-(અમ્રળીજ ૧, મૂળળીજ ૨, રુઘળીજ ૩ અને પર્ણળીજ ૪) એ સર્વ મળીને સોળ તથા દેવ ૧ અને નારકી ૧ મળી અઢાર ભાવરાશિ જાણવી. ૩૭૦.

૨૩૮ તીર્થ કર નામકર્મ બાધવાના વીસ સ્થાનો.

અરિહંત ૧ સિદ્ધ ૨ પવયણ ૩,

ગુરુ ૪ થેર ૫ વહુસ્સુણ ૬ તવસ્સીસુ ૭ ।

વચ્છલયા ચ એસિ, મિસ્સવ નાણોવઓગો અ ૮ ॥૩૭૧॥

દસણ ૯ ત્રિણણ ૧૦ આવસ્સણ ૧૧,

સીલવય ૧૨ સાહુવાવારો ૧૩ ।

સળલવતવ ૧૪ ચિયાણ ૧૫,

વેયાવચ્ચ ૧૬ સમાહી ૧૭ ચ ॥ ૩૭૨ ॥

અપુવ્વનાળગ્ગહર્ણ ૧૮,

સુઅમત્તી ૧૯ પવયણે પમાવણયા ૨૦ ।

एएहि कारणेहि, तित्थयरत्तं लहइ जीवो ॥ ३७३ ॥

અરિહત ૧, સિદ્ધ ૨, પ્રત્યન (જૈનશાસન) ૩, ગુરુ (આચાર્ય) ૪, સ્થવિર ૫, બહુશ્રુત (ઉપાધ્યાય) ૬ અને તપસ્વી (સર્વ માધુ) ૭-આ સાતની વત્સલતા-સેવાભક્તિ કરવી. નિરતર જ્ઞાનનો ઉપયોગ રાખવો ૮, દર્શન-સમક્રિતનું આરાધન કરવું ૯, ૬૨ પ્રકારે વિનય કરવો ૧૦, છ આવશ્યક કરના ૧૧, શીલવ્રત અખડ પાળવું ૧૨, સાધુ વ્યાપાર એટલે ક્રિયા કરવી ૧૩, કાણુવવ એટલે અનેક પ્રકારનો તપ કરવો ૧૪, ગૌતમપદની પૂજા કરવી ૧૫, વૈયાવમ્ય કરવી ૧૬, સમાધિ-ચિત્તની એકાગ્રતા રાખવી ૧૭, અપૂર્વ-નવુ નવુ જ્ઞાન દરરોજ અહુષ્ટ કરવું ૧૮, શ્રુતની ભક્તિ કરવી ૧૯ તથા પ્રત્યનની-સઘની પ્રભાવના કરવી ૨૦-આ વીશ કારણો (સ્થાનો) વડે છત્ર તીર્થકરપણાને પામે છે.* ૩૭૧-૩૭૨-૩૭૩.

૨૩૯ કયા તીર્થ કરે કેટલા સ્થાનો આરાધ્યા હતા ?

रढमेण पच्छिमेण य, एए सव्वे हि(वि)फासिया ठाणा ।

मज्झिमगेहि जिणेहि, एगो दो तिसि सव्वे वि ॥३७४॥

પહોલા મધ્યભદ્રન તીર્થ કરે અને છેલ્લા વર્ધમાન સ્વામીએ આ સર્વે (વીરો) સ્થાનો સ્પર્શ્યા (આરાધ્યા) હતા, મધ્યમના માવીશ જિનેશ્વરોએ કોએ એક, કોએ બે, કોએ ત્રણ અને કોએ ચાર સ્થાનો આરાધ્યા હતા. ૩૭૪

૧૧ માનુ બીજી નામ ચારિત્રપદ છે ૧૩ માનુ બીજી નામ શુભ ચારિત્રપદ છે ૧૫ મા માનુ બીજી નામ સુપાત્રાન પદ છે ૧૬ મા માનુ બીજી નામ વીશ વિહરમાન જિનપદ છે ૧૭ મા માનુ બીજી નામ સયમપદ છે ને સઘભક્તિપદ પણ છે ૨૦ મા માનુ બીજી નામ તીર્થપદ પણ છે

૨૪૦ વીશ પ્રકાગ્નો અવિનય.

દવદવચારુ ૧ પમજિય ૨,

દુષ્પમજિય ચિત્તસિજ્ઞાસણ ૭ ।

રાયણિય પરિભાસઈ૮, થેરે ૯ મૃઓવઘાઈ ૧૦ ચ ॥૩૭૫॥

સજલણ કોહણે ૧૧ પિઠ-મંસઓ અભિક્ત્રમોધારી ૧૨ ।

અહિકરણકરો ૧૩ ઉદીરણ ૧૪,

અકાલસજ્ઞાયકારી ચ ૧૫ ॥ ૩૭૬ ॥

અપમજ્જપાણિપાણ ૧૬, સદ્કરો ૧૭ કલહ ૧૮ ક્ષક્ષકારી ૧૯ ચ ।

સૂરપ્પમાણભોઈ ૨૦, વીસ રૂમે અવિણયા સમણ ॥૩૭૭॥

ધબધબ ચાલે ૧, ક્ષેત્રનુ અપ્રમાર્જન^૧ કરે ૨, ક્ષેત્રનુ દુષ્પ્રમાર્જન^૨ કરે ૩, શય્યા (વસતિ) નુ અપ્રમાર્જન કરે ૪, શય્યાનુ દુષ્પ્રમાર્જન કરે ૫, આસનનુ અપ્રમાર્જન કરે ૬, આસનનુ દુષ્પ્રમાર્જન કરે ૭, રત્નાવિકની સામુ બોલે ૮, સ્થવિરની સામુ બોલે ૯, ભૂત (પ્રાણી) નો ઉપધાત કરે ૧૦, સજ્જનન કોધ કરે ૧૧, નિરતર પૃષ્ઠમાસ ખાય એગ્લે વાર વાર પાછળથી નિદા કરે ૧૨, કોષાદિકને અધિકરણ ૩૫ કરે ૧૩, અન્યના કોષાદિકની ઉદીગ્ણા કરે ૧૪, અકાળે સ્વાધ્યાય કરે ૧૫, સચિત્ત રજથી ખરડાયેલા હાથ પગ ન પ્રમાર્જે ૧૬, મોટેથી શબ્દ કરે (રાડો પાડો) ૧૭, કલહ કરે ૧૮, ઝગડો કરે ૧૯, તથા સૂર્ય હોય ત્યાં સુધી (અન્ત થતા સુધી) ભોજન કરે ૨૦-આ વીશ અવિનય સિદ્ધાન્તમા કહ્યા છે. તે મુનિએ તજવા યોગ્ય છે. ૩૭૫-૩૭૬-૩૭૭

૧ પ્રમાર્જન ન કરે તે અપ્રમાર્જન ૨ સારી રીતે પ્રમાર્જન ન કરે તે દુષ્પ્રમાર્જન

૨૪૧ ચોવીશ ૬૬૬.

નેરડયા ૧ અસુરાઈ ૧૧,

પુઢવાઈ ૧૬ વેંદિયાય તહ વિગલા ૧૯ ।

પાચિદિયતિરિય ૨૦ નરા ૨૧,

વતર ૨૨ જોઈસ ૨૩ વેમાળી ૨૪ ॥૩૭૮॥

સાતે નારકીનો એક ૬૬૬ ૧, અસુર કુમાર ત્રિગેરે લગનપતિની
૬૧ નીકાયના ૬૧ ૬૬૬ ૧૨, પૃથ્વીકાયાદિક પાચના પૈથ ૬૬૬ ૧૬,
દ્વીદિયાદિક નિકલે દિયના ત્રણ ૬૬૬ ૧૯, પચે દ્રિય તિય ૨૦,
મનુષ્ય ૨૧, વ્યતર ૨૨, જ્યોતિષી ૨૩ અને પૈમાનિક દેવ ૨૪-એ
પાચેનો એકેક ૬૬૬-આ પ્રમાણે ચોવીશ ૬૬૬ કહેલા છે ૩૭૮.

૨૪૨ મુહપત્તીની પડિલેહણાના પચીશ તથા કાયાની
પડિલેહણાના પચીશ કુલ પચામ બોલ.

દિદિપડિલેહ ઇગા, નવ અમ્લોડા નવ ય પવ્લોડા ।
પુરિમિહ્લા છચ્ચ ભવે, મુહપત્તિ હોડ પળવીસા ॥૩૭૯॥
પાયાહિણેણ તિયતિય, વામેયર વાહુ સીસમુહહિયણ ।
અસુહ્વાડપિઠે, ચડ છપ્પય દેહ પળવીસા ॥ ૩૮૦ ॥ +

એક દૃષ્ટિ પડિલેહણા, નવ અખખોડા, નવ પખખોડા અને
છ પ્રથમ ઉદ્ધપખખોડા-મળી મુહપત્તિના પચીશ બોલ કહેલા છે.
તે આ પ્રમાણે-‘સૂત્ર અર્થ તત્ત્વ કરી મરહુ’ એ દૃષ્ટિ પડિલેહણા ૧,
‘સમકિતમોહની ૨, મિત્રમોહની ૩, મિથ્યાત્વમોહની ૪ પરિહર,’
‘કામરાગ ૫ એહરાગ ૬ નિરાગ ૭ પરિહર’-આ છ ઉદ્ધપખખોડા

+ આ ગાથા મળ પ્રતમા ન હોતી પણ જરૂરની હોનાથી ગુરવદન
લાખ્યમાથી દાખવ કરી છે

સમજવા. હવે હાથ ઉપર-મુદ્દેવ ૧, મુગુર ૨, મુધર્મ ૩ આદરે (૧૦), કુદેવ ૧, કુગુર ૨, કુધર્મ ૩ પરિહર (૧૩), જ્ઞાન ૧, દર્શન ૨, ચારિત્ર ૩ આદરે (૧૬), જ્ઞાનવિરાધના ૧, દર્શનવિરાધના ૨, ચારિત્રવિરાધના ૩ પરિહર (૧૯), મનગુપ્તિ ૧, વચનગુપ્તિ ૨, કાયગુપ્તિ ૩ આદરે (૨૨), મનદંડ ૧, વચનદંડ ૨, કાયદંડ ૩ પરિહર (૨૫)-એ ૧૮ અખોડ પખોડ ડાખા હાથની હથેળીમાં કરવાના છે. કુલ ૨૫ મુહુપત્તિની પડિલેહણા જાણવી.

હવે કાયાની પચીસ પડિલેહણા કહે છે-ડાખા હાથ ઉપર પ્રદક્ષિણાની રીતે 'હાસ્ય, રતિ, અંગતિ પરિહર (૩), જમના હાથ ઉપર પ્રદક્ષિણાની રીતે 'ભય, શોક, દુઃખ પન્હર (૬), મસ્તકે 'કૃષ્ણ લેખ્યા, નીલલેખ્યા, કાષીતનેશ્યા પરિહર (૯), મુખે 'સગારન, ઋદ્ધિ-ગારવ, સાતાગારન પન્હર (૧૨), દૃઢ્યે 'માયાશય, નિયાણશય, મિથ્યાતનશય, પન્હર (૧૫), ડાબી બાહુ ઉપર ખભે ને પછનાડે 'ક્રોધ, માન પરિહર (૧૭), જમણી બાહુ ઉપર ખભે અને પછનાડે 'માયા, લોભ પરિહર (૧૯), ડાબે પગે 'પૃથ્વીકાય અપકાય, તે કાયાની રક્ષા કરે (૨૨), જમણે પગે 'વાયુકાય, વનસ્પતિકાય, ત્રસકાયાની રક્ષા કરે (૨૫)-આ પચીસ કાયાની પડિલેહણા જાણવી. (અન્ને મળીને કુલ ૫૦ પડિલેહણા સમજવી) ૩૭૬-૩૮૦

૨૪૩ જિનકલ્પીની આર પ્રકારની ઉપધિ.

પત્તં ૧ પત્તાવધોર, પાયઢવળં ૨ ચ પાયકેસરિયા ૪ ।

પહલા ૫ ચ રયત્તાળ ૬, ગુચ્છાઓ ૭ પાયનિજોગો ॥૩૮૧॥

તિન્નેવ ચ પચ્છાગા ૧૦, રયહરણ ૧૧ ચેવ હોડ મુહપત્તી ૧૨ ।

એસો દુવાલસવિહી(હો), જહન્નિયરાણ જિણાણ તુ ॥૩૮૨॥

પાત્ર ૧, પાત્રખંધ (ઝાળી) ૨, પાત્રસ્થાપન (હિઠલનો ગુરુટા) ૩, પાત્રકેસરીયા (ચરનળી) ૪, પડવા (ઝાળી ઢાકવાના) ૫, રજાણુ (અતર વસ્ત્ર) ૬ અને ગોરુ (ઉપર ઢાકનાતુ) ૭-એ સાત પ્રકારનો પાત્રનિયોગ-પાનના ઉપગરણો કહેવાય છે. તે ઉપરાંત ત્રણ

પ્રચ્છાદન (એક હિનનું અને બે સુતરના કપડા) ૧૦, એ રજોહરણ ૧૧ અને એક મુખવસ્ત્ર ૧૨-આ બાર પ્રકારની ઉપધિ જઘન્યથી ધતર એવે હસ્તપાત્રની કે વસ્ત્રની લગ્ન વિનાન જિનકટપીને હોય છે તેવી લગ્નિરાજાને આજ્ઞા આપી (જઘન્ય મુહુપત્તિ ને રજોહરણ એ બે પ્રકારની ઉપધિજ હોય છે. ૩૮૧-૩૮૨

૨૪૪ પાત્રમા આરામાં મનુષ્યાદિકનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય
વાસસયમિ સવીસ, સપચદિણમાઽ મણુઅહત્યીણ ।
ચઽવીસવાસમાઽ, ગોમહિસીણ સણગદિણ ॥ ૩૮૩
વત્તીસ તુરયાણ, સોલસ પસુ ણલગાણ વરિસાણં ।
વારસ સમ સુણગાણ, ચરકરહાણ તુ વત્તીસ ॥૩૮૪

મનુષ્ય અને હાથીનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય એકઠો વીશ વર્ષ અને પાત્ર દિસસનું હોય છે, ગાય બેશનું ચોવીશ વર્ષ અને એક દિવસનું હોય છે, ઘોડાઓનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય બત્રીશ વર્ષનું હોય છે, બકરા નિગેરે પશુનું સોળ વર્ષનું હોય છે, કુતરાઓનું બાર વર્ષનું અને ગધેડા તથા હિંટનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય બત્રીશ વર્ષનું હોય છે. ૩૮૩-૩૮૪

૨૪૫ મનુષ્યાદિકનું જઘન્ય આયુષ્ય

एव उक्कोसेणं, अंतमुहुत्त जहन्न सव्वेसि ।
एव भवम्मि भामिया, अणतसो सव्वजोणीसु ॥ ३८५ ॥

આ પ્રમાણે ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય સમજતું તે સર્વ મનુષ્યાદિકનું જઘન્ય આયુષ્ય અંતર્મુહુર્તનું જાણવું. આ પ્રમાણે ભન (સ સાર) માં સર્વ જીવો સર્વ યોનિઓને પ્રિય અને તવાર લભ્યા છે. ૩૮૫.

२४६ अष्टावीश लब्धिभोगां नाम.

आमोसही १ विप्योसही २,
 खेलोसही ३ जल्लमोसही ४ चेव ।
 सव्वोसही ५ सभिन्ने ६,
 ओही ७ रिउ ८ विउल ९ मई लद्धी ॥ ३८६ ॥
 चारण १० आसीविस ११,
 केवली १२ य गणधारिणो १३ य पुव्वधरा १४ ।
 अरिहत १५ चक्कवट्टी १६,
 वलदेवा १७ वासुदेवा १८ य ॥ ३८७ ॥
 खीरामहुसप्पियासव १९,
 कोट्टबुद्धी २० पयाणुसारी २१ य ।
 तह वीयबुद्धि २२ तेयग २३,
 आहारग २४ सीयलेसा २५ य ॥ ३८८ ॥
 वेउव्वियदेहलद्धी २६,
 अखीणमहाणसी २७ पुलागा २८ य ।
 परिणामत्तववसेणं, इमाइ अडवीस लद्धीओ ॥ ३८९ ॥

आमजौपधि १, निप्रुजौपधि (लघुनीति) २, जेलौपधि (उद्ध-
 ग्लेष्म) ३, जल्लौपधि (मेव) ४, सजौपधि ५, सल्लिन्नओत ६,
 अपधिजान ७, ऋणुमति ८, विपुलमति लब्धि ९, यारण १०,
 आशीनिप ११, केनणजान १२, गलधर १३, पूर्वधर १४, तीर्थकर
 १५, यजनर्ती १६, जणदेव १७, वासुदेव १८, क्षीराश्रय भन्वाश्रय

ધૃતાશ્રવ ૧૯, કૌષ્ઠ્યુદ્ધિ ૨૦, પદ્માનુસારી ૨૧, બીજ્યુદ્ધિ ૨૨, તેજોસે
૨૫ા ૨૩, આહારક શરીર ૨૪, શીતલેશ્યા ૨૫, વૈક્રિય શરીર
લખિવ ૨૬, અક્ષીપુ મહાનસી ૨૭ તથા પુલાક લખિવ ૨૮-આ
અકુાવીશ લખિવઓ પાંચામ વિશેષ અને તપ વિશેષના નગથી
પ્રાપ્ત થાય છે ૩૮૬-૩૮૯

આ લખિવઓનુ વર્ણન નીચે પ્રમાણે —

૨૮ લખિવઓનુ વર્ણન.

- ૧ જે મુનિના હાથ પગ વિગેરેના સ્પર્શથી સર્વ રોગ જાય તે આમર્ષ ઔપધિ લખિવ
- ૨ જે મુનિના મળ મૂત્રે કરી સર્વ રોગ જાય તે વિમુપ્ત ઔપધિ લખિવ.
- ૩ જે મુનિના શ્લેષ્મ ઔરધિરૂપ હોય તે ઝેદીપધિ લખિવ
- ૪ જે મુનિના શરીરનો પ્રત્યેક ઔપધિરૂપ હોય તે જલ્દૈપધિ લખિવ.
- ૫ જે મુનિના કેશ રોમ નખાદિક સર્વ ઔરધિરૂપ હોય-સર્વ પ્રકારના વ્યાધિ નિરાળ્યા સમર્થ હોય અને મુગધી હોય તે સર્વૈપધિ લખિવ
- ૬ જે મુનિને એક સાથે બધી ઇન્દ્રિયોનડે સાલજનાની શક્તિ હોય અથવા એકેકે ઇન્દ્રિયોથી પાચે ઇન્દ્રિયોના નિષયો જાણનાની શક્તિ હોય અથવા બાર યોજનમા પડેલા ચક્રનર્તીના સૈ યમા સર્વ વાજીએ એક સાથે વાગે ત્યાં જે તેમાના સર્વ વાજીએના શબ્દો જુલ જુલ જાણનાની શક્તિ હોય તે સ લિખિવોત લખિવ
- ૭ અનધિશા । પ્રાપ્ત થતુ, જેથી રૂપી દ્રવ્યો આત્માનડે સાક્ષાત્ જોનાની શક્તિ પ્રાપ્ત થાય તે અનધિજ્ઞાન લખિવ
- ૮ જે મન પર્યવજ્ઞાનનડે અન્યના મનમા કરેલા વિચારોને સામા ત્યપણે જાણનાની શક્તિ તે ઋષુમતિ મન પર્યવજ્ઞાન.
- ૯ જે મન પર્યવ જ્ઞાનવડે અહી દ્વીપમા રહેલા મગી પચે દ્રિય જીવોએ મનમા કરેલા વિચારોને વિશેષપણે જાણનાની શક્તિ તે ત્રિપુલમતિ મનપર્યવજ્ઞાન લખિવ

- ૧૦ ચારણલબ્ધિ જે પ્રકારે-જ ઘાચારણ ને વિઘાચારણ. જે લબ્ધિવડે આકાશગમન કરનાની શક્તિ મુનિને પ્રાપ્ત થાય તે ચારણ લબ્ધિ.
- ૧૧ જેની દાઢમા નિષ હોય અને જેના ડશવડે અન્ય ૨૦ મૃત્યુ પામે તે આશીવિપલબ્ધિ-આ લબ્ધિનો પ્રયોગ સર્પાદિકના રૂપે થાય છે.
- ૧૨ જેનાવડે લોકાલોકનુ સ્વરૂપ જણાય તે કેવળજ્ઞાન લબ્ધિ.
- ૧૩ જેનાવડે ગણધરપણુ પ્રાપ્ત થાય તે ગણધર લબ્ધિ.
- ૧૪ ચૌદપૂર્વધરને શ્રુતજ્ઞાનવડે થયેલી લબ્ધિ તે પૂર્વધર લબ્ધિ.
- ૧૫ જેનાવડે તીર્થંકરની સમવસરષ્ટાદિક ઋદ્ધિ વિકુર્વી શકે તે તીર્થંકર તુલ્ય લબ્ધિ અથવા તીર્થંકરને તીર્થંકરપણાની લબ્ધિ.
- ૧૬ જેનાવડે ચક્રવર્તીની ઋદ્ધિ ચૌદ રત્નાદિ વિકુર્વી શકે તે ચક્રવર્તી તુલ્ય લબ્ધિ અથવા ચક્રવર્તીને ચક્રવર્તીપણાની લબ્ધિ.
- ૧૭ જેનાવડે બળદેવ જેટલી ઋદ્ધિ વિકુર્વી શકે તે બળદેવ જેવી લબ્ધિ અથવા બળદેવને બળદેવપણાની લબ્ધિ.
- ૧૮ જેનાવડે વામુદેવ જેટલી ઋદ્ધિ વિકુર્વી શકે તે વામુદેવ જેવી લબ્ધિ અથવા વામુદેવને વામુદેવપણાની લબ્ધિ.
- ૧૯ જેની વાણીમા દુધ માકુ નિગેરે કુતા પજુ વધારે મીઠાશ પ્રાપ્ત થાય તે ક્ષીનાથન, મંવામન, ઘૂતામન તથા ઈશ્વરસામ્રથ લબ્ધિ.
- ૨૦ જે મુનિના કોઠામાથી સર્વ સુત્રાર્થ-ભરેલા નિધાનની જેમ નીકળી શકે-નીકળ્યા જ કરે અથવા કોઠામાથી અજ નીકળ્યા કરે તેમ નીકળે તે કોષ્ઠ્યુદિ લબ્ધિ.
- ૨૧ પદાનુસારિણી લબ્ધિ-શાસ્ત્રનુ એ. પદ સાલગવાથી સર્વ પદનો-આખા શાસ્ત્રનો બોધ થાય તે. તેના ત્રણ પ્રકાર છે. પ્રારભનુ પદ અથવા તેનો અર્થ સાલગનાથી આખા શાસ્ત્રનો બોધ થયો તે અનુશ્રુત પદાનુસારિણી, અતનુ પદ અથવા તેનો અર્થ સાલગનાથી પ્રા. લથી આખા મથનો બોધ થયો તે પ્રતિકૂળ પદાનુસારિણી અને મધ્યનુ ગમે તે પદ કે તેનો અર્થ સાલગનાથી આખા શાસ્ત્રનો બોધ થયો તે ઉલ્લય પદાનુસારિણી લબ્ધિ.

- ૨૨ જ્ઞાનાનુષ્ઠીયાદિક કર્મના ક્ષયોપશમના અતિશયપણથી એક અર્થરૂપ ધીજનુ જાણપણ થનાથી અનેક અર્થરૂપી ધીજનેનુ જાણપણ જે થાય તે ધીજજ્યુદ્ધિ લખિય
- ૨૩ કોષના અતિશયપણથી મનુ વિગેએ મહાનમા બાળી રનાની શક્તિ તે તેજેવેચા લખિય.
- ૨૪ આહારક શરીર રનાની શક્તિ તે આહારક લખિય.
- ૨૫ તેજેવેચાના નિરાનખ માટે ગીત મૂરનાની શક્તિ તે ગીત લેચા લખિય
- ૨૬ વિજ્ઞકુમારદિકની જેમ યાનત્ વાખ યોજનનુ શરીર નિકું રવાની શક્તિ તે રેકિય લખિય તેના અણુત્વ મહત્વાદિ અનેક પ્રકાર છે
- ૨૭ અતનય કર્મના ક્ષયોપશમથી બિદ્ધારક લાવેલુ અન્ન મુનિ પોતે આહાર ક્યા અગાઉ ગમે તેરવાને આપે-જમાડે તોપણ ખુટે નહા તે અક્ષીણ મહાનસી લખિય જોતમરનામીની જેમ.
- ૨૮ જે શક્તિરકે મુનિ જૈનશાસનને અર્થ ચક્રવર્તીની મેનાને ચૂરી નાખની હોય તો પલ ચૂરી રકે એરી લખિય તે પુત્રાક લખિય

૨૪૭ અગિહ તના સમયમા શુ શુ વિગેપ હોય ?

અરિહન સમય વાદર, વિજ્ઞ અગી વલાહગા થાળિયા ।
આગર દહ નઈઓ, ઉવરાગ નિસિ લુટ્ટિ અયણ ચ ॥૩૯૦॥

અગિહ તના સમયમા એને જાત એરનાની અપેક્ષાએ તીર્થ કુ થાય ત્યાંથી બાદ- અગ્નિ, વીજળી, બવાહક (મધ), મતનિન (ગર્ભ-ન), આકર (ખાણ) નુ ખોદનુ, દ્રોહા બનાવવા અને નરી નરીઓનુ નહેવુ, ચક્ર મૂર્ધનુ મદણ, ગરિની વૃદ્ધિ અને ઉપવક્ષાવી હાનિ તેમજ દક્ષિણાવન ને ઉત્તરવન-આપવા વાના હોય છે. શુ પ્રક્રિયાના સમયમા દુષ્ટપ્રકૃતિનુ મનન આઆદન હોનાથી એકા વાના હોના નથી તેમજ તેમાના ગરિની વૃદ્ધિ હાનિ, અવન, મહુલ, વિગે ત્યાના મનુચોને નજાના નથી ઉદ્ધ.

૨૪૮ ચૌદ ગુણસ્થાનનાં નામ.

મિચ્છે ૧ સાસણર મીસેર,

અવિરય ૪ દેસે ૫ પમત્ત ૬ અપમત્તે ૭ ।

નિયટ્ટી ૮ અનિયટ્ટી ૯, સુહુમુ ૧૦ વસમ ૧૧

સ્ત્રીણ ૧૨ સજોગી ૧૩ અજોગી ૧૪ ગુણા ॥૩૯૧॥

મિધ્યાત્વ ગુણસ્થાન ૧, સામ્વાદન ૨, મિશ્ર ૩, અપિરત મમ્મગાન્ધિ ૪, દેશવિરતિ ૫, પ્રમત્ત (સર્વ નિવૃત્તિ) ૬, અપ્રમત્ત ૭, નિવૃત્તિ ખાન્દ ૮, અનિવૃત્તિ ખાદર ૯, સુદ્ધ મપગય ૧૦, ઉપશાત મોહ ૧૧, ક્ષીણ મોહ ૧૨, સયોગી કેનળી ૧૩ અને અયોગી કેવળી ૧૪-આ ચૌ- ગુણસ્થાનમે છે. ૩૯૧ (એનુ વિનય ૨-૩૫ કર્મથાદિકથી જાણુ)

૨૪૯ એકે દ્વિયમા ગયા પછી દેવોને થતુ દુઃખ.

ણિદિત્તણે જે દેવા, ચવતિ તેસિ પમાણસો થોવા ।

કત્તો મે મણુઅમ્મવો, હ્ય ચિંતતો સુરો દુહિઓ ॥૩૯૨॥

જે દેવો અવીને એકે દ્વિયમણે ઉત્પન્ન થાય છે તેઓનુ પ્રમાણ થણુ થોહુ હોય છે. (તેના જીવો ઘણા થોહુ હોય છે.) પરંતુ તેઓ એકે દ્વિયમા ઉપજ્યા પછી ‘મને હવે મનુષ્ય કાન ક્યારે મળશે ?’ એમ વિચારતા અતિ દુઃખી થાય છે. ૩૯૨.

૨૫૦ વનસ્પતિનુ અચિત્તપણુ ક્યારે થાય છે ?

પત્તં પુપ્ફ હરિયં, અવધવીયં ચ જ ફલી હોઈ ।

વિંટ મિલોળંમિ ચ, નિયમાડ હોઈ અચિત્ત ॥૩૯૩॥

પત્ર, પુષ્પ, હસ્તિ (તણુ) તથા બીજ ખવાયો નિનાની જે ફળી હોય તે સર્વતુ વિંટ (ફિં) ક્યારે જ્ઞાન થાય છે ત્યાં તે નિશ્ચયે અચિત્ત થઈ ગયેલ હોય છે એમ મમજ્ઞુ. ૩૯૩.

૨૫૧ પાત્ર પ્રકારના ચારિત્રના નામ.

સામાઙ્ગ્યત્વ પદમ, છેઓવઢાવળ ભવે વીય ।
પરિહારવિસુદ્ધીય, સુદુમ તહ સપરાય ચ ॥ ૩૯૪ ॥
તત્તો અ અહમ્સ્વાય, સ્વાયં સન્વમ્મિ જીવલોગમ્મિ ।
જ ચરિજ્ઞ સુવિહિયા, વચ્ચતિ અયરામર ઠાળ ॥૩૯૫॥

પહેલું સામાયિક ચારિત્ર ૧, બીજું છેઢાપસ્થાપનીય ચારિત્ર
છે ૨, પરિહાર નિશુદ્ધિ ચારિત્ર ૩, તથા સૂક્ષ્મસપરાય ચારિત્ર ૪,
ત્યારપછી યથાખ્યાત ચારિત્ર ૫ એ સર્વ જનલોકને વિષે પ્રસિદ્ધ
છે, કે જેનું આચરણ કરીને સુનિહિત માધુર્યો અજગમર(મોક્ષ)
સ્થાપને પામે છે. ૩૯૪-૩૯૫

૨૫૨ નપુ સક સખધી.

પડાવ વાઙ્મય કીર્તિ, કુમ્ભી સાલુહતીસજળી ।
તત્કામસેવય પશ્ચિમયા,
પરિકપ્પિઙ્ગય સોગધેઙ્ગય આસત્તા ॥૩૯૬॥

(આ ગાથાનો અર્થ અસત્ય પ્રતમા લખેલ નથી, તેમ બળબર
સમજાતો પણ નથી તેથી અહીં લખેલ નથી)

૨૫૩ નપુ સકના લક્ષણ.

મહિલાસહાવોઃ સરવન્નમેઓર,
મોહો મહતોઃ મહુયા ચ વાળીઃ ।
સસદય મુક્તઃ મફેણય ચ ૬,
પ્રયાણિ છ પંડગલલક્ષણાણિ ॥ ૩૯૭ ॥

શ્રી જેવો અભાવ ૧, સ્વર અને વર્ણનો ભેદ ૨, અત્ય ત
 મોહ ૩, મધુર (મૃદુ) વાણી ૪, શબ્દ સહિત લઘુનીતિ ૫ તથા
 લઘુનીતિમા ફીણ ન હોય ૬-આ છ લક્ષણો નપુ સકને હોય છે. ૩૮૭.

૨૫૪ ગળીવાળા વસ્ત્રના સંગથી થતી જીવોત્પત્તિ.

નીલીરંગિયવત્થ, મણુયસેદેણ હોઙ્ગ તક્કાલં ।

કુથુ તસા ચ નિગોયા, ઉપ્પજ્જતી વહૂ જીયા ॥૩૯૮॥

નીલી (ગળી) થી રંગેલું વસ્ત્ર મનુષ્યના સ્વેદ (પરમેવા)
 વડે વ્યાપ્ત થાય કે તરતજ તેમા કુથુ, વસ્ત્ર અને નિગોદના ઘણા
 જોડો ઉત્પન્ન થાય છે. ૩૯૮. (અહીં નિગોદના જોડો એટલે સમુ
 જ્ઞિમ પચેદિય જોડો હોવા સભવ છે.)

ગુલિષ્ણ વત્થેણ મણુસ્સદેહે,

પર્વિંદિયા તમિ નિગોય જીવા ।

જીવાણ ઉપ્પત્તિવિણાસસંગે,

મળઙ્ગ જિણો પન્નવણાઉવગે ॥૩૯૯॥

ગળીવડે રંગેલા વસ્ત્રથી મનુષ્યના શરીરમા પચેદિય તથા
 નિગોદના જોડો ઉત્પન્ન થાય છે. તેમા જોડોની ઉત્પત્તિ અને
 નિનાશનો સંગમ જિનેશ્વરે શ્રી પન્નવણા ઉપાગમા કહ્યો છે. ૩૯૯
 (અહીં પન્ન નિગોદ શબ્દે સૂક્ષ્મનિગોદ સમજના નહીં.)

વાલગ્ગકોડિસરિસા, ઉરપરિસપ્પા ગુલિયમજ્જામ્મિ ।

સમુચ્છતિ અણેગા, દુપ્પેચ્છા ચરમચક્કવૂળં ॥ ૪૦૦ ॥

ગળીના રંગમા વાળના અમલાગની અણી જેવડા અનેક
 ઉરપરિસર્પો સમૂર્ધિમપણે ઉત્પન્ન થાય છે, તે અર્થઅશુધી જોઈ
 શકાય નહીં એના સૂક્ષ્મ હોય છે. ૪૦૦. (આ વસ્ત્ર ગાથામા
 ખતાવેલા કારણથી ગળીનાળુ વસ્ત્ર વાપરવું નહીં.)

૨૫૫ અભવ્ય જીવોને ન પ્રાપ્ત થાય તેવા સ્થાનો.

કાલે સુપત્તદાર્ણ ૧, સમ્મત્તવિસુદ્ધિ ૨ વોહિલામ ૩ ચ ૧
અતે સમાહિમરણ ૪, અભવ્વજીવા ન પાવતિ ॥૪૦૧॥

અનસરે (ચાબ્યકાળે) સુપાત્રને દાન આપતુ તે ૧, સમકિતની
વિશુદ્ધિ ૨, ખોપિનો લાલ (પ્રાપ્તિ) ૩ અને છેવટ સમાધિ મળ્યું
૪-આ ચાર સ્થાનો અભવ્ય જીવો પામતા નથી ૪૦૧.

૨૫૬ સાત કુલકરના નામ.

પદમિત્થ વિમલવાહણ ૧,

ચક્કસૂ ૨ જસમ ૩ ચઉત્થમભિચર ૪ ।

તત્તો પસેણજિય ૫, મસ્સેવોદ ચેવ નામી ૭ ચ ॥૪૦૨॥

આ ભરતક્ષેત્રમાં પહેલા વિમલનાહન ૧, ચમુખ્માન ૨,
ચમરનાન ૩, ચોથા અભિચર ૪, ત્યાંપછી પ્રસેનજિત ૫,
મસ્સેવ ૬ અને છેલ્લા નામી ૭-આ પ્રમાણે અનુક્રમે સાત કુલ-૨
થયા છે. ૪૦૨.

૨૫૭ સાત કુલકરની પત્નીઓના નામ

ચદજસા ૧ ચદકતા ૨ સુરુવ ૩ પડિરુવ ૪ જ્ઞમ્મલુકતા ૫ ચ ।

જે ઘટ્ટી વિગેરે ચત્રમા પીલાતા જેમા નખીયા હોય તે દ્વિદળ કહેવાય છે, તેના જે દળ નીપજ્યા તોપણ તેમાંથી નખીયા ન ગયા તેથી તે દ્વિદળ કહેવાય છે. ૪૦૪. (અન્યત્ર દ્વિદળનું લક્ષણ બીજી રીતે કહેલ છે.)

૨૫૯ મહાવિદેહ ક્ષેત્રના સાધુના આહારનું માન.

વત્તીસ કવલાહારો, વત્તીસં તત્થ મૂડયા કવલો ।

एगो मूडसहस्सो, चउवीसाए समहिओ य ॥૪૦૫॥

મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા રહેલા સાધુઓને પણ બત્રીશ કવળનો આહાર હોય છે. તેમનો બત્રીશ મુદાનો એક કનળ થાય છે. તેથી બત્રીશ કનળનું પ્રમાણ બત્રીશને બત્રીશ ગુણવાથી એક હજાર અને ચોવીશ મુદા થાય છે. એટલો એક સાધુને એક વખતનો આહાર હોય છે. ૪૦૫. (અહીં મુદાનું માપ કેનક ગણાય છે તે સમજનામા નથી.)

૨૬૦ મહાવિદેહના સાધુઓના મુખનું તથા પાત્રનું પ્રમાણ.

रयणीओ पद्मास, विदेहवासस्मि वयणपरिमाणं ।

पत्ततलस्स पमाण, सत्तरधणुहाइ दीहं तु ॥૪૦૬॥

મહાવિદેહ ક્ષેત્રને નિપે સાધુના મુખનું પ્રમાણ પદ્માસ હોય છે, તેના પાત્રના તળીયાનું પ્રમાણ સત્તર ધનુષ દીર્ઘ (લાંબુ) હોય છે. ૪૦૬ (આ પ્રમાણ હિમેધારુને સમજવું આપણા કરતા ૫૦૦ ગાઉ મુમારે હોવાથી તે ઘટ્ટી શકે છે.)

૨૬૧ મહાવિદેહના સાધુની મુખવસ્ત્રિકાનું પ્રમાણ.

मुहणतएण तेसि, साट्टिसहस्सा य एग लक्खा य ।

भरहस्स य साहूण, एय मुहणतरं माण ॥૪૦૭॥

૨૫૫ અભવ્ય જીવોને ન પ્રાપ્ત થાય તેવા સ્થાનો.

કાલે સુપત્તદાણ ૧, સમ્મત્તવિસુદ્ધિ ૨ વોહિલામ ૩ ચ ।
અંતે સમાહિમરણ ૪, અભવ્વજીવા ન પાવતિ ॥૪૦૧॥

અનસરે (ચોખ્ખકાળે) સુપાત્રને દાન આપવું તે ૧, સમકિતની નિશુદ્ધિ ૨, યોધિનો લાલ (પ્રાપ્તિ) ૩ અને છેવટ સમાધિ મરણ ૪-આ ચાર સ્થાનો અભવ્ય જીવો પામતા નથી. ૪૦૧

૨૫૬ સાત કુલકરના નામ.

પઢમિત્થ વિમલવાહણ ૧,
ચક્કસૂ ૨ જસમ ૩ ચંડત્થમભિચદે ૪ ।
તત્તો પસેણજિય ૫, મસુદેવોદ્ધે ચેવ નામી ૭ ચ ॥૪૦૨॥

આ ભરતક્ષેત્રમાં પહેલા વિમલનાહન ૧ ચતુષ્માન ૨, યશસ્વાન ૩, ચોથા અભિચદ્ર ૪, ત્યારપછી પ્રસેનજિત ૫, મરુદેવ ૬ અને છેલ્લા નામી ૭-આ પ્રમાણે અનુક્રમે સાત કુલકર થયા છે. ૪૦૨.

૨૫૭ સાત કુલકરની પત્નીઓના નામ

ચંદ્રજસા ૧ ચંદકતા ૨, સુરુવ ૩ પડિરુવ ૪ ચક્કુકતા ૫ ચ ।
સિરિકતા ૬ મસુદેવી ૭, કુલગરપત્તી નામાઈ ॥૪૦૩॥

ચંદ્રજસા ૧, ચંદ્રકતા ૨, સુરુવા ૩, પ્રતિરુવા ૪, ચક્કુકતા ૫, શ્રીકતા ૬ અને મરુદેવી ૭-આ સાત અનુક્રમે સાત કુલકરની પત્નીઓના નામ જણાવા. ૪૦૩

૨૫૮ દ્વિદલ (વિદળ) નું લક્ષણ

જમ્મિ ય પીલિજ્જતે, જ હોઈ નહો ય ત વિદલ ।
વિદલે વિદુ નિપ્પજ્જ, તેદુ ન જહાય તો વિદલ ॥૪૦૪॥

જે ઘટ્ટી વિગેરે યત્રમા ખીલાતા જેમા નખીયા હોય તે દ્વિદળ કહેવાય છે, તેના બે દળ નીપજ્યા તોપણ તેમાંથી નખીયા ન ગયા તેથી તે દ્વિદળ કહેવાય છે. ૪૦૪. (અન્યત્ર દ્વિદળનું લક્ષણ બીજી રીતે કહેલ છે.)

૨૫૬ મહાવિદેહ ક્ષેત્રના સાધુના આહારનું માન,

વત્તીસ કવલાહારો, વત્તીસ તત્થ મૂડયા કવલો ।

एगो मूडसहस्तो, चउवीसाए समहिओ य ॥४०५॥

મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા રહેલા સાધુઓને પણ બત્તીસ કવળનો આહાર હોય છે. તેમનો બત્તીસ મુડાનો એક કનળ થાય છે. તેથી બત્તીસ કનળનું પ્રમાણ બત્તીસને બત્તીસે ગુણવાધી એક હાતર અને ચોવીસ મુડા થાય છે. એટલે એક સાધુને એક વખતનો આહાર હોય છે. ૪૦૫. (અહીં મુડાનું માપ કેવડ ગણાય છે તે સમજનામા નવી.)

૨૬૦ મહાવિદેહના સાધુઓના મુખનું તથા પાત્રનું પ્રમાણ.

रयणीओ पच्चास, विदेहवासम्मि वयणपरिमाण ।

पत्ततलस्त पमाण, सत्तरधणुहाइ दीहं तु ॥४०६॥

મહાવિદેહ ક્ષેત્રને પ્રિયે સાધુના મુખનું પ્રમાણ પચાસ હાથનું છે, તેના પાત્રના તળીયાનું પ્રમાણ સત્તર ધનુષ દીર્ઘ (લાંબુ) હોય છે. ૪૦૬. (આ પ્રમાણ ઉત્તેષાગુણે સમજવું. આપણા કન્ટા ૫૦૦ નાણુ મુમારે હોવાથી તે ઘટ્ટી મોકે છે.)

૨૬૧ મહાવિદેહના સાધુની મુખવસ્ત્રિકાનું પ્રમાણ.

मुहणतण्ण तेसिं, सद्विस्सहस्ता य एग लम्हा य ।

भरहम्स य साहूण, एय मुहणतयं माणं ॥४०७॥

૨૫૫ અભવ્ય હવોને ન પ્રાપ્ત થાય તેવા સ્થાનો
કાલે સુપત્તદાણં ૧, સમ્મત્તવિસુદ્ધિ ૨ વોહિલામ ૩ ચ
અતે સમાહિમરણ ૪, અભવ્વજીવા ન પાવતિ ॥૪૦૧॥

અનસરે (ચોખ્ખકાળે) સુપાત્રને દાન આપવું તે ૧, સમક્કિતની
વિશુદ્ધિ ૨, વોહિનો લાલ (પ્રાપ્તિ) ૩ અને છેવટ સમાધિ મરણ
૪-આ ચાર સ્થાનો અભવ્ય હવો પામતા નથી. ૪૦૧.

૨૫૬ સાત કુલકરના નામ.

પઠમિત્થ વિમલવાહણ ૧,

ચક્કસૂ ૨ જસમ ૩ ચડત્થમભિચદે ૪ ।

તત્તો પસેણજિય ૫, મરુદેવો ૬ ચેવ નામી ૭ ચ ॥૪૦૨॥

આ ભરતક્ષેત્રમા પહેલા વિમલનાહન ૧ ચમુખાન ૨,
યશસ્વાન ૩, ચોથા અભિચદ્ર ૪, ત્યારપછી પ્રસેનજિત ૫,
મરુદેવ ૬ અને છેલ્લા નામિ ૭-આ પ્રમાણે અનુક્રમે સાત કુલકર
થયા છે. ૪૦૨.

૨૫૭ સાત કુલકરની પત્નીઓના નામ

ચદજસા ૧ ચદકતા ૨, સુરુવ ૩ પડિરુવ ૪ ચક્કુકતા ૫ ચ
સિરિકંતા ૬ મરુદેવી ૭, કુલગરપત્તીણ નામાઈ ॥૪૦૩॥

ચ દ્રવશા ૧, ચ દ્રકાતા ૨, સુરૂપા ૩, પ્રતિરૂપા ૪, ચમુ કાતા
૫, શ્રીકાતા ૬ અને મરુદેવી ૭-આ સાત અનુક્રમે સાત કુલકરની
પત્નીઓના નામ જાણના ૪૦૩.

૨૫૮ દ્વિદલ (વિદળ) નું લક્ષણ.

જમ્મિ ચ પીલિજ્જતે, જ હોઈ નહો ચ ત વિદલ ।

વિદલે વિ હુ નિપ્પન્ન, તે હુ ન જહાય તો વિદલ ॥૪૦૪॥

જે ઘટી વિગેરે ચત્રમા પીલાતા જેમા નખીયા હોય તે દ્વિદળ કહેવાય છે, તેના બે દળ નીપજ્યા તોપણ તેમાથી નખીયા ન ગયા તેથી તે દ્વિદળ કહેવાય છે. ૪૦૪. (અન્યત્ર દ્વિદળનું લક્ષણ બીજી રીતે કહેલ છે.)

૨૫૯ મહાવિદેહ ક્ષેત્રના સાધુના આહારનું માન,

વત્તીસ કવલાહારો, વત્તીસં તત્થ મૂડયા કવલો ।

एगो मूडसहस्सो, चउवीसाए समहिओ य ॥૪૦૫॥

મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા રહેલા સાધુઓને પણ બત્તીશ કવળનો આહાર હોય છે. તેમનો બત્તીશ મુડાનો એક કનળ થાય છે. તેથી બત્તીશ કનળનું પ્રમાણ બત્તીશને બત્તીશ ગુણનાથી એક હજાર અને ચોવીસ મુડા થાય છે. એટલે એક સાધુને એક વખતનો આહાર હોય છે. ૪૦૫. (અહીં મુડાનું માપ કેનક ગણાય છે તે સમજનામા નથી)

૨૬૦ મહાવિદેહના સાધુઓના મુખનું તથા પાત્રનું પ્રમાણ.

रयणीओ पन्नास, विदेहवासम्मि वयणपरिमाणं ।

पत्ततलस्स पमाण, सत्तरधणुहाइ दीह तु ॥૪૦૬॥

મહાવિદેહ ક્ષેત્રને રિયે સાધુના મુખનું પ્રમાણ પન્નાસ હાથનું છે, તેના પાત્રના તળીયાનું પ્રમાણ સત્તર ધનુષ દીર્ઘ (લાંબુ) હોય છે. ૪૦૬. (આ પ્રમાણ ઉત્તરેયાગુણે સમજવું. આપણા કરતા ૫૦૦ ગણ મુમારે હોવાથી તે ઘટી શકે છે.)

૨૬૧ મહાવિદેહના સાધુની મુખવસ્ત્રિકાનું પ્રમાણ.

मुहणतएण तेसि, सद्विसहस्सा य एग लक्खा य ।

भरहस्स य साहूण, एय मुहणंतय माणं ॥૪૦૭॥

તે મહાવિદેહ ક્ષેત્રના સાધુની એક મુખનસ્ત્રિકાએ કરીને એ
ભરતક્ષેત્રમાં રહેલા સાધુઓની એક લાખ ને સાઠ હજાર મુખ
નસ્ત્રિકાઓ થાય છે, એટલું તેની એક મુખનસ્ત્રિકાનું પ્રમાણ છે
૪૫૭. (આહી કન્તા ૪૦૦ ગણી લાખી ને ૪૦૦ ગણી પહોળા
હોવાથી આ માપ ઘટી શકે છે.)

૨૬૨ સગ્રહી રાખેલા ધાન્યની ચોનિનો કાળ

કોઢય પહ્લય મંચય, માલાઉત્તાળ ધન્નજાઈળ ।

ઉહિત્ત લિત્ત પેહિય, મુદિયકયલછળાળ ચ ॥૪૦૮॥

અહન્ન તે સાલીળ, વીહિ ય ગોધૂમ જવજવાળ ચ ।

કેવડકાલ જોળી, જહન્ન ઉકોસિયા ઠિઈ ॥૪૦૯॥

માઠીનો કેઠો, વાસનો પાલો, સાઠીનો માથો, લાકડા વિગે
રેનો માળ વિગેરેને વિષે જૂદા જૂદા ધાન્યની જાતિઓ રાખીને પછી
તે કેઠાર વિગેરેને ચોતરફથી લીપી, માથે ઢાકણ ઢાકી, મુદ્રા કરી
તથા લાઇન (ચિ હ) કરી સાચવી રાખેલ હોય તો તેમાં રહેલા
શાવિ, મીઠિ, ગોધૂમ અને યવ એ ધાન્યની ચોનિ (ઉત્પન્ન થનાનો
સ્વભાવ) જઘન્યથી અને ઉત્કૃષ્ઠથી કેરલા કાળ મુધી ન્હે ? ૪૦૮-
૪૦૯ (તે હવે પછીની ગાથાનડે કહે છે)

ઉપગ્ના પ્રશ્નનો જવાબ

ગોયમ ! જહન્ન અતો—મુદ્દુત્ત ઉકોસ તિન્નિ વરિસાઈ ।

અન્નાળ વિ ધળ્ળાળ, અતમુદ્દુત્ત જહન્ન ઠિઈ ॥૪૧૦॥

કલતિલકુલત્થચવલા, મસૂરમુગમાસવહ્નતુવરીળ ।

તહપલિમથગાઈળ, પચવરિસાઈ ઉકોસા ॥૪૧૧॥

તત્થ કલત્તિ કલાયા, હુંતિ મસૂરા મિલિંગ ચળગાણો ।
 પલિમથ વટ્ઠચળગા, વિત્તીના કાલચળગ ત્તિ ॥ ૪૧૨ ॥
 સેસે પસિદ્ધભેયા, ઇત્તો અયસિ કુસુમ કંઘૂળ ।
 કોદ્ધવ વરદ્ધ રાલય, કુદ્ધુસગ સરિસવાણં ચ ॥ ૪૧૩ ॥
 સળમૂલ વીયગાઙ્ગ, વાવિ ઉક્કોસ સત્ત વરિસાઢ ।
 તેળ પર પમિલાઈ, જોળી વળ્ળાઙ્ગહીણા ય ॥ ૪૧૪ ॥
 વિદ્ધસઙ્ગ ણંતરણ, એવં વીયં અવીયમવિ હુજ્જા ।
 તેળ પર જોળીણ, વુચ્છેદે આવિ પલ્લત્તે ॥ ૪૧૫ ॥
 સત્તમ ઉદ્દેસાઓ, પળ્ળત્તીણ સયસ્સ છટ્ઠસ્સ ।
 ધળ્ળાણ ઉ પમાણં, ઉદ્ધરિય સમરણઢાણ ॥ ૪૧૬ ॥

હે જોતમ ! તે (ઉપલી ગાથામાં કહેલા) ધાન્યમાં યોનિલાન
 (ઉત્પન્ન થનારો સ્ત્રીલાન) જઘન્યવી અતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી
 ત્રણ વર્ષ મુઢી રહે છે. બીજા ધા યોની પણ જઘન્ય સ્થિતિ અત
 મુહૂર્તની કહી છે. ૮૧૦ કલ-કલાય (ખુઆણી), તપ, કળથી,
 ચોળા, મસૂર, મગ, આદિ, વાવ, તુવેર, તથા પવિમથ નિગેરેની
 ઉત્કૃષ્ટ સિયતિ પાચ વર્ષની કહી છે. ૪૧૧. અહીં કલ એલે કલાય
 નામનું ધાન્ય, મસૂર એલે લિલ ગ ચણાની દાળ, પલિમથ એલે
 વાટલા ચણા (નટાણા), અને ખિતિના એલે કાળા ચણા. ૪૧૨
 બીજા ધાન્યના લેદાનામો પ્રસિદ્ધ છે હવે અળસી, કુમુલો
 (કરકી), કાગ, કોદળ, બટી, નવ, કોદુસગ, સન્સન, ૪૧૩. સપ્પના
 બીજા, મૂળાના બીજા, ઈત્યાદિકના ઉત્કૃષ્ટ સાત વર્ષની સ્થિતિ છે,
 ત્યારપછી તેની યોનિ ઝગ્માર્જાય છે, અને તેના નર્ણાદિક (વર્ણ,
 ગંધ, રસ અને સ્પર્શ) હાનિને પામે છે ૪૧૪. ત્યારપછી તન્ત જ તે
 (યોનિ) વિનસ-વિનાશ પામે છે તેથી બીજા પણ અબીજ થઈ

જાય છે, એટલે યોનિનો નિરોધ થાય છે એમ કહ્યું છે. ૪૧૫
શ્રી ભગવતીસૂત્રના છઠ્ઠા શતકના ચાતમા ઉદ્દેશાભાષી આ ધ્યાનની
યોનિનું પ્રમાણ સ્મરણને માટે ઉત્તરું છે. ૪૧૬.

૨૬૩ સાધ્વીના પચીસ ઉપકરણ.

ઓગ્રહણત્તમ ૧ પટ્ટો ૨,

અદ્ધોરુચ ૩ ચલણિયા ૪ ચ વોધઠ્ઠા ।

અભિમત્તર ૫ વાહિનિય—

સળી ૬ ચ તહ કચુણ ૭ ચેવ ॥ ૪૧૭ ॥

ઉક્કુચ્છિય ૮ વેગાચ્છિય ૯,

સઘાડી ૧૦ ચેવ સ્વધગરણી ૧૧ ચ ।

ઓહોવહિમિ ણ, અજ્ઞાણ પળ્લવીસ તુ ॥ ૪૧૮ ॥

અનમહાતક—હોડીના આકારવાળું ગુપ્તસ્થાન ઢાંકવાનું વસ્ત્ર
૧, પટ્ટ—ચાન્ અગુચ પહોળો અને કેડ જેટલો લાંબો કેડે બાધનાનો
પોટો, જેને આધારે અનમહાત-રાખનામા આવે છે તે ૨, અર્ધાંક
કેડથી અર્ધા સાથળ સુધી પહેનાની ચડી કે જે અનમહાતક અને
પાટાને બંનેને ઢાંકવાનું કામ કરે છે, તેનો આકાર ચોતુષ્ક જેવો
હોય છે તે બંને સાથળે કસરડે બાધાય છે ૩, ચલણિકા (ચણીયો)
પણ એનાજ આકારનો હોય છે, નિશ્ચય એ કે આ ચણીયો ઢીચણ
સુધી લાંબો હોય છે, તે પણ સીધ્યા વિનાનો કરોટી બાધવામા
આવે છે ૪, અવ્યત્તર નિવસની—કેડથી અર્ધા જઘા ઢકાય તેનું
ઘાઘનના આકારનાળું વસ્ત્ર, તે ઢીલું પહેરનામા આવે છે કે જેથી

૧ ધા યમાથી સચિત્તભાવ નષ્ટ થયા પછી પણ યોનિબાવ (ઉત્પત્તિ
સ્ત્રાવ) વધારે વખત રહે છે તે આ ાયાએમા જતાવેન છે સચિત્તચક્ષુ
ત્યાગુરી રહે છે એમ ન સમજવું ૧૧ કે સચિત્તમર્દનની જેમ જ યોનિ
મર્દન પણ મુનિ માટે નિરોધનું છે

આકુળતા થાય નહીં અને લોકમા હાસી થાય નહીં પણ, બહિ
 નિવસની-કેડથી આરભીને છેક પગની ધુટી ઢકાય તેવું લાખુ
 ઘાવરાના આકારનાળુ વસ્ત્ર, તે કેડપર નાડીથી બધાય છે કે, આ
 છ ઉપકરણો સાધીને કેડથી નીચેના ભાગના છે. હવે કેડની
 ઉપરના ભાગના ઉપકરણો કહે છે -કચુક-પોતાના શરીર પ્રમાણે
 એટલે છાતી બરાબર ઢકાય તેવો સીવ્યા વિનાનો કચુક કસો
 થી બાંધનામાં આવે છે ૭, ઉપકક્ષિકા-કાબલીને ઢાકનાતુ વસ્ત્ર તે
 સી-યા વિનાતુ સમયોન્મ દોઢ હાથનું હોય છે, તેનાથી સ્તનભાગ
 તથા જમણુ પડખુ ઢકાય છે ૮, વૈકક્ષિકા-આ ઉપકક્ષિકાથી નિલક્ષણ
 હોનાથી તેનું નામ વૈકક્ષિકા આપનામા આવ્યું છે. આ વસ્ત્ર
 પાગને આકારે હોય છે અને તે ડાબે પડખે પહેરનાના કચુક જેવું
 હોય છે, તે ઉપકમિકા અને કચુક એ બન્નેને ઢાકીને ડાબે પડખે
 પહેરનામા આવે છે ૯, સઘાટી-આ નન્ન શરીરના ઉપના ભાગમા
 એકાદાય છે. આ સઘાટીઓ ચાર રાખનામા આવે છે. તેમા એક
 તો બે હાથ પહોળી હોય છે, બીજી બે સઘાટી ત્રણ હાથ પહોળી
 અને ચોથી ચાર હાથ પહોળી હોય છે. તથા ચારે સઘાટીઓ
 લબાઈમા સાડા ત્રણ કે ચાર હાથ હોય છે. આમાની પહેલી
 સઘાટી માત્ર ઉપાશ્રયમાજ એકાદાય છે, બીજી ગોચરી જતા અને
 ત્રીજી સ્થિતિ જતા એકનામા આવે છે તથા વ્યાખ્યાનસાલ
 ણના જતા અથવા સ્નાન મહોત્સનાદિકમા જતા ચોવી ચાર હાથની
 પહોળી સઘાટી એકનામા આવે છે કેમકે આના અનસરે પ્રાયે
 ઉભા રહેનાતુ હોય છે તેથી તે વડે આખું શરીર ઢાકી શકાય
 છે ૧૦, રક ધરણી-આ નન્ન ચાર હાથ પહોળું અને ચાર હાથ લાખું
 સમયોરસ હોય છે. તે ચોનડું કરીને ખભાપર રાખનામા આવે
 છે, તેનાથી પહેરેલા બીજા વસ્ત્રોને વાયુ ઉડાડી શકતો નથી, (તેને
 કામળી પણ કહે છે.) તેમજ તે રાખવાથી રૂપનાળી સાધી કુરૂપ
 જેવી લાગે છે તેથી તે ઉપયોગી છે ૧૧, આ પ્રમાણે સાધીને ઓ-
 ધિક ઉપરિ પચીસ પ્રકારની કહી છે. ૧૧૭-૮૧૮. એટલે કે આ બે
 ગાથામા બનાવેલી અચાર પ્રકારની ઉપધિ તથા સાધુની જે ચૌદ
 પ્રકારની ઉપરિ છે, તે પણ સાધીઓને હોય છે. તેથી કુલ પચીસ
 પ્રકારની ઉપધિ હોય છે, તે ચૌદ પ્રકારની ઉપધિ આ પ્રમાણે છે -

પત્ત-પાત્ર ૧, પાત્રબદ્ધ-જેમા પાત્ર રાખનામા આવે છે, તે ચાર છેડાનાળી વચ્ચેની ઢોળી ૨, પાત્રસ્થાપન-પાત્ર રાખનાતુ કબજાતુ વચ્ચે ૩, પાત્ર કેસરિયા-પાત્ર પુજનાની ચરનાળી ૪, પાત્ર (પડવા)-ગોચરી જતા પાત્ર ઉપર ઢાકનાતુ વચ્ચે ૫, ગજસાળ-પાત્રને વીટનાતુ વચ્ચે ૬, ગોચક-પાત્રની ઉપર અને નીચે કામળીના દુકડા રાખનામા આવે છે તે ૭-આ માત્ર પ્રમારનો પાત્રનિયોગ કહેવાય છે. તથા બે કપડા સૂરના અને એક ઉનતુ મળી ના ૬૫ડા ૧૦, એક રજેહુલ ૧૧, એક મુખનન્ધિકા ૧૨, એક માનક ૧૩ અને એક ચોપકટક ૧૪ (સાંધીમા ચોળપટ્ટાને બદલે સાડા સમજવો.)

૨૬૪ તિર્યચ અને મનુષ્યની સ્ત્રીના ગર્ભની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ.
ગવમય તિરિફ્તીણં, ઉક્કોસા હોઢ અઢ વરિસાણિ ।
સા વારસ નારીણ, કાયઢિઈ હોઢ ચઢવીસ ॥ ૪૧૯ ॥

તિર્યચની સ્ત્રીના ગર્ભની સ્થિતિ ઉત્કૃષ્ટ આઠ વર્ષની હોય છે, અને મનુષ્ય સ્ત્રીના ગર્ભની સ્થિતિ ઉત્કૃષ્ટ બાર વર્ષની હોય છે પરંતુ તે ગર્ભની કાયસ્થિતિ ઉત્કૃષ્ટ ચોવીસ વર્ષની હોય છે એમ કહે પ્રથમના ગર્ભનો છઠ્ઠા બાર વર્ષ સુધી જાય અને તેજ ગર્ભમા તરતજ તે અથવા બીજે છઠ્ઠા અતરે અને તે પાપ બાર વર્ષ મુધી રહે ત્યારે તેની કાયસ્થિતિ ઉત્કૃષ્ટ ચોવીસ વર્ષની થાય છે. ૪૧૯ (આ સ્થિતિ કાર્મણ ત્રિગેરે પ્રયોગથી ગર્ભને સ્થબિત કરી દેનામા આવે ત્યારે પ્રાપ્ત થાય છે સિદ્ધરાજ જયસિંહ બાર વર્ષ રહ્યો હતો.)

૨૬૫ દાન દેવાના દશ પ્રકાર (કાગળ)

વસ ૧ સગ ૨ મય ૩ કારણિય ૪,

લજ્ઞા ૫ ગારવ ૬ અધમ્મ ૭ વમ્મે ૮ ય ।

કાહીય ૯ કયમાણેણ ૧૦, દાણમેય મવે દસહા ॥૪૨૦॥

વશથી-કોઈના પન્ત્રપાપાથી દાન દેતુ પડે છે ૧, સાગી સ ગતથી ૨, ભયથી ૩, કાર્મણ કારણથી ૪, લજ્ઞાથી ૫, ગારવથી

(ગર્વધી) ૬, અધર્મજુદ્ધિથી (ધર્મ નથી એમ લાગ્યા છતા) ૭, ધર્મજુદ્ધિથી ૮, કાર્ય કર્યા પછી ૯ અને કાર્ય કરાવનાની જુદ્ધિથી-આ પ્રમાણે દશ પ્રકારે દાન દઇ રાજાય છે. ૪૨૦.

૨૬૬ ઉચ્ચાર વિગેરે પરઠવવાની ભૂમિ

અણાવાણ ૧ અસંલોણ ૨, પરસ્સાણુવઘાઈણ ૩ ।

સમેષ અદ્યુસિરે ૫ યાવિ, ચિરકાલકયંમ્મિદ ચ ॥૪૨૧॥

વિચ્છિન્ને ૭ દૂરમોગાદે ૮, નાસણે ૯, વિલયજિણ ૧૦ ।

તસપાળવીયરહિણ ૧૧, ઉચ્ચારાઈણિ વોસિરે ॥ ૪૨૨ ॥

અનાપાત-અયા લોકો વિગેરેનું જનુ આવનું ન થતું હોય એવું સ્થાન ૧, અસ લોક-લોકો વિગેરે નો ન ગરે એવું (એકાત) સ્થાન ૨, પરાતુપધાત-બીજા વસ પ્રાણીઓનો ઉપધાત ન થાય એવું સ્થાન ૩, મમ-હંચુ નીચું ન હોય એવું સમાન સ્થાન ૪, અશુપિર-છિદ્ર, પોવાત વિગેરે ન હોય એવું સ્થાન ૫, ચિ-કાલકૃત-ઘણા કાળથી કરેલું હોય એટલે લોકોએ જના આનનાવી અથવા એકના વિગેરેથી કરેલું હોય-વપગયેવું હોય ૬, વિન્તીણ-નિશાળ-મોટું હોય પણ સાકડ ન હોય એવું સ્થાન ૭ દૂરાનગાઠ-દૂર અવગાઠ હોય (દૂર ગહેલું હોય) ૮, નામત્ર-આમાદિકની બાહુ નજીકમાં ન હોય ૯, બિવ-દર, શુદ્ધ વિગેરેથી નહિત હોય ૧૦ તથા વ્રમ, પ્રાણ (એકે દિય) અને બીજ (વનઅપતિધાય) નડે રહિત હોય ૧૧-આવા શુદ્ધ સ્થાન(સ્થિતિ)ને નિષે ઉચ્ચારવિગેરે તજના યોગ્ય છે. (સધુનીતિ, વડીનીતિ વિગેરે પઠાવવા લાયક છે) ૪૨૧-૪૨૨.

૨૬૭ વૃણ પચક

તણપણગં પુણ મણિય, જિણેહિ જિયરાગદોસમોહેહિ ।

સાલી ૧ વીહિય ૨ કોદ્દવ ૩,

રાલગ ૪ રણે ૫ તણાઈ ચ ॥ ૪૨૩ ॥

(૧૭૦)

રાગ, દ્રેષ અને મોહને છતનાર જિનેશ્વરેએ તૃણ પચક આ
પ્રમાણે કહ્યું છે-શાલિનુ ઘાસ ૧, ગ્રીહિનુ ઘાસ ૨, કોદ્રનનુ ઘાસ
૩, રાલક (કાગ)નુ ઘાસ ૪ તથા અરણ્યનુ ઘાસ ૫-આ પાચ
જાતના તૃણનુ આસન કે શયન વિગેરે કુનાથી તેની પડિલેહણા
થઈ શકે નહીં, તેથી સાધુને તે તૃણપચક કંપે નહીં. ૪૨૩.

૨૬૮ ચર્મ પચક.

અય ૧ ઇલ ૨ ગાવિ ૩ મહિસી ૪,
મિગાળ ૫ મજિળ ચ પચમ હોઈ ।

તલિગા ૧ ચલ્લગ ૨ વદ્ધે ૩,
કોસગ ૪ કિત્તી ૫ ચ વીચ તુ ॥ ૪૨૪ ॥

બકંગાનુ ચર્મ ૧, ઘેગાનુ ચર્મ ૨, ગાય-બળદનુ ચર્મ ૩,
બેશ-પાડાનુ ચર્મ ૪ અને મૃગનુ ચર્મ ૫-આ પાચ પ્રકારના
ચર્મ ગખવા સાધુને કંપે નહીં, કારણકે તેની પડિલેહણા થઈ શકે
નહીં વળી બીજી રીતે ચર્મ પચક આ પ્રમાણે કહેવાય છે -

તળીયા (એક તળીયાની કે બે, ત્રણ, ચાર તળીયાની સપાટ)
૧, પગરખા (જેઝા) ૨, વાધરી ૩, કોશક (કોથળી) ૪ અને કૃત્તિ
(ચામડા) ૫-આ ચર્મ પચક કોઈ કોઈ વખત સખળ કાન
સાધુને કંપી શકે છે ૪૨૪

૨૬૯ સાધુના સતાવીશ ગુણો

છવ્વય ૬ છકાયરક્ષા ૧૨,
પર્વિદિય ૧૭ લોહનિગ્રહો ૧૮ સ્વતી ૧૯ ।
ભાવવિસુદ્ધિ ૨૦ પડિ-
લેહણાકરણે વિસુદ્ધી ચ ૨૧ ॥ ૪૨૫ ॥

સંજયજોષ જુત્તય ૨૨,

અકુસલમણ ૨૩ વયળ ૨૪ કાય ૨૫ સંરોહો ।

સીઆઈ પીડસહણ ૨૬,

મરણ ઉવસગસહણં ૨૭ ચ ॥ ૪૨૬ ॥

પ્રાણાતિપાત વિરમણ ૧, મૃધાવાદ વિન્મણ ૨, અદતાદાન વિરમણ ૩, ઐથુન વિરમણ ૪, પરિમહ વિરમણ ૫, રાત્રિભોજન વિરમણ ૬ એ છ પ્રતો, પૃથ્વીકાય ૭, અપૃકાય ૮, તેડિકાય ૯, વાયુકાય ૧૦, વનસ્પતિકાય ૧૧ અને ત્રસકાય ૧૨ એ છ કાયની રક્ષા, ઓત્રાદિક પાચ ઇદ્રિયોનો નિમ્મહ ૧૭, લોભનો નિમ્મહ ૧૮, ક્ષમા-ક્રોધનો નિમ્મહ ૧૯, ભાવવિશુદ્ધિ ૨૦, પડિલેહપ્પા કરવામા નિશુદ્ધિ ૨૧, સયમના યોગે કરીને યુક્તતા ૨૨, અશુભ મન, વચન અને કાયાનો નિરોધ ૨૫, શીતાદિક ખીડાતુ (પરીસહોતુ) સહન કરતુ ૨૬, તથા મરણાત ઉપસર્ગતુ સહન કરતુ ૨૭—આ સતાવીશ શુભો સાધના બાહ્યવા. ૪૨૫-૪૨૬.

૨૭૦ અષ્ટાંગ નિમિત્તાદિક ઓગણત્રીશ પ્રકારનુ પાપશ્રુત.

અઠ નિમિત્તગાર્હ, દિવ્વુ ૧ પ્પાયર તલિક્કલ ૩ મોમ ૪ ચ ।

અંગ ૫ સર ૬ લક્ષણ ૭ વંજણ ૮,

તિવિહં પુળ હોઈ ઇક્કિં ૨૪ ॥ ૪૨૭ ॥

સુત્ત અત્થ તદુભય ચ, પાવડ સુઅ ગુણતીસવિહ ।

ગધવ્વ ૨૫ નદ્દ ૨૬ વત્થુ ૨૭,

આરુરુ ઘણુવ્વેય ૨૯ સજુત્તં ॥ ૪૨૮ ॥

આઠ નિમિત્ત આ પ્રમાણે—દિવ્ય ૧, ઉત્પાત ૨, અતરિક્ષ ૩, ભૂમિકંપ વિગેરે લોભ ૬, અગ-અગ ફરક-વાઘી શુભાશુભાતુ જ્ઞાન ૫,

૨૫૨-પદ્મીઓના સ્વરથી શુભાશુભતુ જ્ઞાન ૬, લક્ષણ-હસ્તરેખા
 દિક્તુ જ્ઞાન ૭, અને વ્યજન-તલ, મસા આદિકથી શુભાશુભતુ
 જ્ઞાન ૮-આ આઠ પ્રકારતુ નિમિત્ત છે. તે દરેકના ત્રણ ત્રણ ભેદ છે,
 તે આ પ્રમાણે-સૂન, અર્થ અને તદુભય-સૂનાર્થ. એટલે આઠને ત્રણ
 ગુણ કરતા ચોવીસ ભેદ થયા તથા ગદ્ય-શાસ્ત્ર ૨૫, નાટ્યશાસ્ત્ર
 ૨૬, વાસ્તુશાસ્ત્ર ૨૭, આયુર્વેદ ૨૮, અને ધનુર્વેદની વિધા ૨૯-આ
 ઓગણત્રીસ પ્રકારતુ પાપશુત કહેનાય છે ૪૨૭-૪૨૮. (મુનિ
 મહારાજને માટે એતુ પ્રગટન વળ્યું છે.)

૨૭૧ આ અવસર્પિણીમા થયેલા દશ અઞ્ઠેશ. (આશ્ચર્ય)

ઉવસંગ ૧ ગઢમહરણ ૨,

ઇત્યીતિથ ૩ અભાવિયા પરિતા ૪ ।

કલ્પસ્ત અપરકકા ૫,

અવચરણ ચદસુરાણ ૬ ॥ ૪૨૯ ॥

હરિવસકુલુપ્પત્તી ૭,

ચમરુપ્પાઓ ૮ અ અઠસય સિદ્ધા ૯ ।

અસજયાણ પૂઆ ૧૦,

દસ વિ અણતેણ કાલેણ ॥ ૪૩૦ ॥

કેવળજ્ઞાન થયા પછી તીર્થ કરને ઉપસર્ગ ૧, ગર્ભતુ હજી ૨,
 સ્ત્રી તીર્થ કર ૩, અભાનિતા-નતમહુલ વિનાની પર્યાદા ૪, કૃષ્ણતુ
 અપરકકા નગરીમા ગમન ૫, ચદ્ર અને સૂર્યતુ પોતાના શાયત
 નિમાન સહિત પૃથ્વીપર અનતજી ૬, હૃન્વિ શકુળની ઉત્પત્તિ ૭,
 ચમરે દ્રવો ઉત્પાત ૮, એક સમયે એકસો ને આઠ ઉત્કૃષ્ટ અનગાહના
 વાળા શ્વેતની સિદ્ધિ ૯, તથા અમયમીની પૂજા ૧૦-આ દશ
 અઞ્ઠેશ (આશ્ચર્યો) અનત ગણે આ ભરતક્ષેત્રમા થયા છે ૪૨૯-
 ૪૩૦ (એતુ નિરોધ નર્મન કંટપમૂનાદિથી જાણુતુ. જીમ્મ ચાર ભરત
 અને પાંચ અનતમા પણ પ્ર-સરતો દરા દશ અઞ્ઠેશ વ્યેયા છે.)

સિરોરિસહસીયલેસુ, ઇક્કિઠં મહિનેમિનાહસ્ત ।

વીરજિણિંદે પચ ચ, ઇગો સુવિહિસ્સ પાણ ॥ ૪૩૧ ॥

શ્રી ઋષભદેવ રવામી શીતલનાથ, મહલીનાથ, નેમિનાથ અને મુરિધિનાથ-એ પાચ તીર્થકરોના તીર્થમા એક એક અચ્છેર (આશ્ચર્ય) થયુ છે. તથા શ્રીમહાવીર જિનેદ્રના તીર્થમા પાચ અચ્છેર (આશ્ચર્ય) થયા છે. ૪૩૧.

રિસહો રિસહસ્ત સુયા, ભરહેણ વિવજ્ઞિઆ ણવણવહ્ ।

અઠ્ઠ ભરહસ્ત સુયા, સિદ્ધા ઇક્કમ્મિ સમયમ્મિ ॥ ૪૩૨ ॥

એ- ઋષભદેવ રવામી, ભરત વિના ઋષભદેવના નનાણુ પુત્રા તથા ભરતના આઠ પુત્રો-કુલ એકસો ને આઠ ઉત્કૃષ્ટ પગ ધનુચની અનગાહનાવાળા એક સમયે સિદ્ધ થયા છે. ૪૩૨.

૭૭૨ સમૂર્ધિમ પથે દિય મનુષ્યની ઉત્પત્તિના ચૌદ સ્થાનો.

ઉચ્ચારે ૧ પાસવણે ૨, खेले ૩ સિધાણ ૪ વત ૫ પિત્તેસુ ૬ ।

સુકે ૭ સોણિય ૮ ગયજીવ-કલેવરે ૯ નગરનિદ્ધમણે ૧૦ ૪૩૩ ।

મહુ ૧૧ મજ્ઞ ૧૨ મસ ૧૩ મલ્લ ૧૪,

સવ્વેસુ અસુહદ્ધાણેસુ ૧૫ ।

ઉપ્પજ્ઞતિ ચયતિ ચ, સમુચ્છિમા મણુઅપચિંદી ॥ ૪૩૪ ॥

ઉચ્ચાર (નીનિતિ) માં ૧, પ્રશ્ન-પ્ર (લુનિતિ) માં ૨, ખેવ (શ્લેષ્મ) માં ૩, મિ ઘાણ (નાકના મેલ) માં ૪, વાત (વમન) માં ૫, પિત્તને વિષે ૬, ચુક (વીર્ય) ને વિષે ૭, શાણિત (સ્ત્રીના રૂપિતને વિષે ૮, જીવ રહિત કલેવર (ગણ) ને વિષે ૯, નગરની યાત્રાને વિષે ૧૦, મધને વિષે ૧૧, મલ (મદિગ) ને વિષે ૧૨, માસને વિષે ૧૩, તથા માખણને વિષે ૧૪ અને ઊપનિસર્ગ અશુચિ

સ્થાનોને વિષે સમૂર્ણ મનુષ્ય પચ્ચેદ્રિયો ઉત્પન્ન થાય છે અને ચલે છે. ૪૩૩-૪૩૪ (આ આધ્યાત્મ ચાર મહાવિગય સહિત ૧૫ સ્થાનના સમૂર્ણ મનુષ્યની ઉત્પત્તિ કહી છે પરંતુ બીજે ઠેકાણે તે ચા. મહાવિગયના સમૂર્ણ મનુષ્યની ઉત્પત્તિ કહી નથી, પણ બેઈદ્રિય જીવોની ઉત્પત્તિ કહી છે, તેથી તે ૪ જતા બાકી ૧૧ ને મનુષ્યના શરીરનો મેલ, પ્રસ્વેદ અને સ્ત્રીપુરુષનો સંયોગ-આ ૩ સ્થાન ઉમેરી ચૌદ સ્થાન કહ્યા છે. તે જીવો પણ ચૌદસ્થાન કીધાજ કહેવાય છે)

૨૭૩ પદર યોગના નામ.

સચ્ચેયરમીસઅસચ્ચમોસભાસવય વૈડવિ આહાર ।

उरल मीसा कम्मण, इय जोगा देसिया समण ॥ ४३५ ॥

સત્ય ૧, ઇતર (અસત્ય) ૨, મિશ્ર (સત્યામૃષા) ૩, અસત્યામૃષા ૪ એ ચાર વચનયોગ તથા તે જ નામના ચાર મનયોગ મળી આઠ, વૈક્રિય કાયયોગ, આહારક કાયયોગ અને ઔદારિક કાયયોગ એ ત્રણ તથા તેનાજ ત્રણ મિશ્ર મળી છ અને એક કાર્મણ કાયયોગ મળી સાત કાયયોગ-કુલ ૫૬૨ યોગ સિદ્ધાંતમાં કહ્યા છે ૪૩૫

૨૭૪ બાર ઉપયોગ.

तिअण्णाण३ णाणपण५,

चउदसण४ वार जियलवखणुवओगा ।

इय वारस उवओगा, भणिया तेलुक्कदसीहि ॥ ४३६ ॥

૧ મા. અજ્ઞાન ૩, પાંચ જ્ઞાન ૫ અને ચાર દર્શન ૪ આ બાર જીવના લક્ષણ ૩૫ ઉપયોગ છે આ પ્રમાણે બાર ઉપયોગ ત્રણ લોકોને જોનારા તીર્થંકરોએ કહ્યા છે. ૪૩૬.

પચુવરિ ૫ મહાવિગર્દ ૯,

હિમ૧૦ વિસ૧૧ કરગે૧૨ ચ સવ્વમટ્ટી ૧૩ ચ ।

ચયણીભોયણ ૧૪ વઙ્ગણ ૧૫,

વહુવીઅં૧૬ અણંત૧૭ સંધાણં૧૮ ॥૪૩૭॥

વિદલમિ ગોરસાઈ ૧૯,

અસુણિયનામાણિ પુષ્પફાલિયાણિ ૨૦ ।

તુચ્છફલ૨૧ ચલિયરસં૨૨,

વજ્જહઽમક્ષવાણિ વાર્વાસિ ॥ ૪૩૮ ॥

પાચ ઉદુબ્બર (ઉંબરા વિગેરે પાચ જાતિના વૃક્ષના ફળો)
૫, ચાન્ મહાવિગર્દ (મન, માખણ, માસ ને મદિના) ૬, હિમ ૧૦,
વિપ (સર્વ જાતિના ઝેર) ૧૧, કંગ ૧૨, મરૂ જાતની માટી ૧૩,
રાત્રિભોજન ૧૪, રીગણ ૧૫, બહુબીજ ૧૬, અન તકાય (કદમ્બળ)
૧૭, સધાન (બોળ અથાણ) ૧૮, કાચા ગોન્મ માથે દ્વિદલ ૧૯,
અજાળ્યા પુષ્પ ફળ વિગેરે ૨૦ તુચ્છફળ ૨૧ અને જેનો નસ ચલિત
(નિરસ) થયો હોય તે પર્વાર્થ ૨૨, આ બાવીશ અભક્ષ્ય નર્જવા
યોગ્ય છે. (આનકને ખાવા યોગ્ય નથી તેથી તેને સાગી ગીતે
સમજીને તેનો ત્યાગ કરવો.) ૪૩૭-૪૩૮

૨૭૬ બત્રીશ અન તકાય

સવ્વાઓ કદજાઈ, સૂરણકદો૧ ચ વજ્જકદો ૨ ચ ।

અદ્દહલિદ્દાર૩ ચ તહા, અદ્દંદ તહ અદ્દકચ્ચૂરો૫ ॥૪૩૯॥

सतावरी ६ विराली ७,

कुआरि ८ तह थोहरी ९ गलोई १० य ।

लहसण ११ वसकरेछा १२,

गज्जर १३ तह लृणओ १४ लोढो १५ ॥ ४४० ॥

गिरिकन्न १६ किसलयपत्ता १७,

खरिसूअ १८ थेग १९ अल्लमुत्था २० य ।

तह लृणल्लखछल्ली २१,

खीलोडो २२ अमियबल्ली २३ य ॥ ४४१ ॥

मूला २४ तह भूमिरुहा २५,

वरुहाई ढक २६ वत्थुलो २७ पढमो ।

सुअरविलो २८ य तहा,

पल्लको २९ कोमलविलिया ३० ॥ ४४२ ॥

आलू ३१ तह पिडालू ३२, हवति एए अणतनामेहि ।

अन्नमणत नेय, लक्खणजुत्ताई समयाओ ॥ ४४३ ॥

सर्ग ६६नी जति-सूरा ६६ १, ५७६६ २ निरे लीली
हुणदर ३, लीलु आइ ४, लीलो क्युरो ५, रातावरी ६, गिगली
७, कुवा ८, जधी जतना थो ९, गणो १०, लसण ११, वास
६७५ १२, गाज १३, लृणी १४, जणपेयणी (लोढी) १५,
गिरिकर्णिका (गरभर) १६, प्रत्येक वनस्पतिना कोमल किसलय ने
पत्र १७, भरमुओ १८ थेग १९, लीली मोथ २०, लृणी वृक्षनी
छाय २१, भीयोडा २२, अमृतनेय २३, मूणाना डाडा २४, भूमिदोडा
(छयाकारे) २५, ढक ने वत्थुवाना पडेवा अ कुन २६-२७, सुअ
वेय-२८, पय २९ ननस्पति ३०, कुली आणली (अ ६९ भीज

બધાયા વિનાની ૩૦, આહુ ૩૧ તથા પિઝાહુ ૩૨-આ બત્રીશ
અન તકાય કહેવાય છે. બીજા પશુ સિદ્ધાતમા કહેલા લક્ષણવડે
જે યુક્ત હોય તે પશુ અન તકાય જાણવા. ૪૩૬-૪૪૩.

૨૭૭ અન તકાયનુ તથા પ્રત્યેક વનસ્પતિનુ લક્ષણ.

ગૂઢસિરસધિપવ્વં, સમભગમહીરુગં ચ છિન્નરુહ ।

સાહારણં સરીરં, તવિવરીઅં ચ પત્તેયં ॥ ૪૪૪ ॥

જેની સિરા (નસો) તથા સધિ અને પર્ (ગાઠ) ગુપ્ત હોય,
જેને ભાંગતા (ફાડતા) બે સરખા ભાગ થાય, જેમા હીરક (તાતણા)
ન હોય, જે છેદીને વાવનાથી ઉગે, તેવી સર્વ વનસ્પતિને સાધારણ
શરીરવાળી એટલે અન તકાય જાણવી. તેનાથી ત્રિપરીત લક્ષણવાળી
જે વનસ્પતિ તેને પ્રત્યેક શરીરી જાણવી. ૪૪૪.

વક્કસ્સ ભજ્જમાણસ્સ, જસ્સ ગઠી હવિજ્જ દુન્નિગુણો ।

ત પુઢવિસરિસમેયં, અણંતજીવ વિયાણાહિ ॥ ૪૪૫ ॥

જે ભાગવાથી બમણો વક્ક અથિ દેખાય-અ ૬૨ વાકી ગાઠ
વળીયાનાળી દેખાય અને જેના શુક્રાપેલી પૃથ્વીમા ફાટ પડે તે
પ્રમાણે ભે. પડે-કકડા થાય તેને અન તકાય જાણવી. ૪૪૫.

ગૂઢસિરાણ પત્તં, સચ્છીર જ ચ દુજ્જ નિચ્છીર ।

જ પિ અપયાસસંધી, અણંતજીવ વિયાણાહિ ॥ ૪૪૬ ॥

જેના પાદડાની સિરા (નસો) ગુપ્ત હોય તથા જે ક્ષીરવાળુ
હોય, તેમ જ જે ક્ષીર રહિત હોય છતાં તેની સધિ દેખાતી ન
હોય તે અન તકાય જાણના. ૪૪૬.

૨૭૮ રાત્રિભોજનનો દોષ.

વહુદોસ આઝ થોર્વ, તહ પુણ પમણોમિ કિ પિ દોસસ્સ ।

ભવછન્નુદ્દ હણદ્દ જીવા, સરસોસે દ્ધક્ક તં પાવં ॥ ૪૪૭ ॥

સરસોસે અદ્વૈત્તર-ભવમિ જીવો કરેહ જ પાવં ।

તં પાવ દવદ્ધકે, ઇકુત્તરભવ દવ દિતિ ॥ ૪૪૮ ॥

ઇકુત્તરભવંમિ દવે, જ પાવ સમુપજ્જઈ પાવો ।

કુવણિજ્જે ત પાવ, ભવસયચિદ્દંઆલ કુકમ્મે ॥ ૪૪૯ ॥

જ કુકમ્મે પાવ, ત પાવ હોઈ આલમેગ ચ ।

ભવસયપ્પગાવન્ને, આલં તં ગમણ પરિટ્થી ॥ ૪૫૦ ॥

નવ્વાણુસયભવપરિટ્થી-ગમણેણ હોઈ જ પાવ ।

તં પાવ રયણીય, ભોયણકરણેણ જીવાણ ॥ ૪૫૧ ॥

દાપ ઘણા કહેનાના છે અને આયુધ થોડું છે. તેપણુ ગત્રિ
લોજનના કાંઈક દાપને હું કહું છું - છ તુ જન મુધી કોઈ મેદી
માર જીવોને-મરણોને હલે, તેણુ પાપ એક સરોવરને મુકાવવાથી
થાય છે. કોઈ જન એકસો ને આઠ જન મુધી સરોવરો મુકીને
જે પાપ બાધે, તે પાપ એક કવદાન (દાવાનજ સળગાવવા) થી
થાય છે એવા એકસો ને એક જન મુધી કોઈ દનદાન આપે, તે
એકસો ને એક જનને નિથે દનદાન દેનામા પાપી માણસ જે પાપ
ઉપાર્જન કરે છે, તેણુ પાપ એક કુનાણિજ્ય (કુર્યાપાર) કરવાથી
થાય છે. એના એકસો ને મુખાળીગ જન મુધી કોઈ કુવાણિજ્ય
કરે, તે કુનાણિજ્ય કમતા જેણુ પાપ લાગે, તેણુ પાપ કોઈને
એકનાર ફૂટ (ખોટું) આળ દેતા લાગે છે. એમો ને એકાનન
જવ મુધી ખોટું આળ દેતા જે પાપ લાગે તેણુ એકનાર પરમી
ગમન કરવાથી પાપ લાગે છે. એકસો ને નવ્વાણુ જન મુધી
પરમી ગમન કરતા જેણુ પાપ લાગે, તેણુ પાપ જીવોને એક
વાર રાત્રિલોજન કરનાથી લાગે ॥ ૪૪૭-૪૫૧. (આટલો બધો
ગત્રિલોજનનો દાપ કોઈ અપેક્ષાએ કહેલો સલાવે છે.)

પાળાઈ દુગુણ સાહમ, સાહમતિગુણેણ શાહમ હોઈ ।
શાહમતિગુણ અસણ, રાઈમોણ મુણેયઠ્ઠં ॥ ૪૫૨ ॥

રાત્રિભોજનને વિષે પાણીથી બમણું સ્વાદિમત્ત પાપ છે એટલે કે રાત્રિએ પાણી પીતા જેટલું પાપ લાગે તેથી બમણું પાપ સ્વાદિમ ખાનાથી લાગે છે, એ જ પ્રમાણે સ્વાદિમથી ત્રણ ગુણુ ખાદિમ ખાવાથી પાપ લાગે છે અને ખાદિમથી ત્રણ ગુણુ અશાન કરનાથી પાપ લાગે છે એમ જાણવું. ૪૫૨.

જ ચેવ રાઈમોયણે, તે દોસા અધયારમિ ।
જે ચેવ અધયારે, તે દોસા સકહમુહમ્મિ ॥ ૪૫૩ ॥

રાત્રિભોજનને વિષે જે દોષ છે, તે જ દોષ અધકારમા ભોજન કરનાથી લાગે છે, અને અધારે ભોજન કરવાથી જે દોષ લાગે છે, તે દોષ સાક્ષા મુખરાગા પાત્રમા ખાવાથી લાગે છે. ૪૫૩.

નયણે ન દીસઈ જીવા, રયણીણ અંધયારમ્મિ ।
રયણીણ વિ નિપ્પન્નં, દિણમુત્તં રાઈમોઅણં ॥ ૪૫૪ ॥

રાત્રિએ તથા અધકારમા સૂક્ષ્મ છયો નેત્રનડે જોઈ શકાતા નથી, તેથી રાત્રિએ રાધેલું અન્ન દિવસે ખાધું હોય તોપણ તે રાત્રિભોજન તુલ્ય જ છે. ૪૫૪.

૨૭૯ પાત્ર પ્રકારના શરીર.

ઓરાલિય ૧ વેડાવિય ૨,
આહાર ૩ તેડ ૪ કમ્મ ૫ પળદેહા ।
નરતિરિય પદમ વીયં, સુરનારય તહય પુન્નધરે ॥ ૪૫૫ ॥

ઔદારિક ૧, વૈકિય ૨, આહારક ૩, તૈજસ ૪ અને કાર્મણ ૫-
આ પાત્ર પ્રકારના શરીર છે. તેમા પહેલું ઔદારિક શરીર

(૧૮૦)

મનુષ્ય અને તિર્યચને હોય છે, બીજી વૈદિક શરીર રૂપ અને નારડીને હોય છે, ત્રીજી આહારક શરીર ઔદપૂર્વાને જ હોય છે ૪૫૫.

ચત્તારી વારાઓ, ચડસપુઁવી કરેડ આહાર ।

સસારમ્મિ વસતા, યગમ્ભે દુન્નિ વારાઓ ॥ ૪૫૬ ॥

ઔદપૂર્વી સસારમા રહે ત્યાં સુધીમા વધારેમા વધારે ચાર વાર આહારક શરીર કરી શકે છે, અને એક ભવમા બે વાર આહારક શરીર કરી શકે છે. ૪૫૬.

આહારપરિણામહેજ, જ હોડ તેયલેસાઓ ।

જ કમ્મવગ્ગણાણ, આહારો ત તુ સવ્વજિણ ॥૪૫૭॥

ખાધેલા આહારનું પરિણામ (પાચન) કરનાર અને તેને લેશ્યા ઉત્પન્ન કરનાર તૈજસ શરીર છે, અને જે કર્મની વર્ગીજ્ઞા ઓનું ગ્રહણ કરતું તે કાર્મણ શરીર છે. આ બે શરીર (તૈજસ અને કાર્મણ) સર્વ સસારી જીવોને હોય છે. ૪૫૭.

૨૮૦ દાન ધર્મની પ્રશંસા.

વિણણ સીસપરિક્ખા, સુહડપરિક્ખા ચ હોડ સગામે ।

વસણે મિત્તપરિક્ખા, દાણપરિક્ખા ચ દુક્કાલે ॥૪૫૮॥

શિષ્યની પરીક્ષા નિનયથી હોય છે, મુલકની પરીક્ષા સંગ્રામમા હોય છે, મિત્રની પરીક્ષા સકટ સમયે હોય છે અને દાનની પરીક્ષા દુકાળમા હોય છે. ૪૫૮

કત્થ વિ ધણ ન દાણ, કત્થ વિ દાણ ન નિમ્મલ વયણ ।

ધણદાણમાણસહિયા, તે પુરિસા તુચ્છ સસારે ॥૪૫૯॥

કોઈને ત્યાં ધન હોય પણ તે દાન દેતો ન હોય, કોઈને ત્યાં દાન દેનાર હોય પણ નિર્મળ (કોમળ) વચન બોલાતું ન હોય, માટે આ સ સાન્ના ધન, દાન અને માન (આદર) સહિત પુરૂષો એકલે ધનનું દાન માન સહિત આપનારા મનુષ્યો ઘણા જ થોડા હોય છે ૪૫૮.

તે ઉપર દષ્ટાત આપે છે.

કતથ વિ ફલ ન છાયા, કતથ વિ છાયા ન સીયલ સલિલ ।
જલફલછાયાસહિયા, ત પિ અ સરોવરં વિમલં ॥ ૪૬૦ ॥

કોઈ ઠેકાણે વૃક્ષોને ફળ હોય પણ સારી છાયા ન હોય, કોઈ ઠેકાણે છાયા હોય પણ શીતળ જળ ન હોય, માટે જળ, ફળ અને છાયા સહિત નિર્મળ સરોવર કોઈક ઠેકાણે જ હોય છે ૪૬૦. (નિર્મળ જળનાળા સરોવરને કીનારે છાયા ને ફળનાળા વૃક્ષો હોય તો તે વધારે શાંતિ આપે છે. તેમ ધન, દાન અને માન યુક્ત હોનાથી શાંતિ પામે છે.)

૨૮૧ જીવ અને કર્મનું ભુદ્ધુ ભુદ્ધુ બળવાનપણુ.

કતથ વિ જીવો વલિઓ, કતથ વિ કમ્માઈ હુંતિ વલિઆઈ ।
જીવસ્સ ય કમ્મસ્સ ય, પુવ્વનિવદ્ધાઈ વયરાઈ ॥ ૪૬૧ ॥

કોઈ વખત જીવ-આત્મા બળવાન હોય છે અને કોઈ વખત કર્મો બળવાન હોય છે. જીવ અને કર્મને પૂર્વભવના (અનત ભવના) બાધેલા વેર આધ્યા આવે જ છે. (કોઈ સત્સમાગમાદિકના કારણથી જીવ પોતાના સ્વરૂપનું જ્ઞાન થતા યથાશક્તિ આત્મ પીર્યને ફેરવે છે ત્યારે કર્મનું જોર આવતું નથી. અને કુસમાદિકને લીધે જીવ મિથ્યાત્વ અનિરત્યાદિકની ક્રિયામા મગ્ન થાય છે ત્યારે તે પોતાના સ્વરૂપને તથા સામર્થ્યને ભૂલી જનાથી કાઈપણ કાર્ય સ્વતંત્ર કરી શકતો નથી, તેથી તે કર્મને જ આધીન રહી તે કર્મ જેમ નચાવે તેમ નાચ જતો ભવમા ભ્રમણ કર્યા કરે છે.) ૪૬૧.

૨૮૨ સુપાત્રદાનનું માહાત્મ્ય.

સિરિસિજસકુમારો, નિસ્સેયસમાહિઓ કહ ન વિ હોઈ ।
 ફાસુઅદાણપહાવો, પયાસિઓ જેણ ભરહમ્મિ ॥ ૪૬૨ ॥

શ્રી એયાસકુમાર નિ એયસ સમાધિનો-મોક્ષનો અધિકારી કેમ ન હોય ? હોય જ કારણકે તેણે આ ભરતક્ષેત્રને વિષે પ્રામુક દાનનો પ્રભાન (વિધિ) પ્રથમ પ્રગટ કર્યો ॥ (શ્રી કૃપભદ્રેવ સ્વામીને બાર માસ સુધી ગુરુ શિક્ષા મળી નહી, છેવટ ભગવાનને જોઈ એયાસકુમારને બલિસ્મરણ થયું, તેથી તેણે ભગવાનને પ્રથમ પ્રામુક શિક્ષા આપી તથા આવા વેપવાળા સાધુઓને કેવી રીતે અને કેવી શિક્ષા આપવી ? એ સર્વ વિધિ સર્વ લોકોને તેણે બતાવ્યા-શીખવ્યા. ત્યારથી આ ભરતક્ષેત્રમાં સુપાત્રદાનનો વિધિ પ્રચલિત થયો. તેથી એયાસકુમાર મોક્ષના અધિકારી થાય તેમાં આશ્ચર્ય નથી) ૪૬૨.

૨૮૩ સુપાત્રને અયોગ્ય દાન આપવાનું માઠું કૃષ્ણ.

અમણુન્નમત્તપાણ, સુપત્તદિન્ન મવે મવે અણત્થાય ।
 જહ કહુઅતુવદાણં, નાગસિરિભવમ્મિ દોવહ્મ ॥ ૪૬૩ ॥

જો સુપાત્ર (સાધુ) ને અમનોક્ષ-અયોગ્ય ભક્તપાનનું દાન આપ્યું હોય તો તે ભરતે ભગવાનને વિષે મોટા અનર્થને મારે થાય છે જેમ દ્રૌપદીએ પૂર્વે નાગશ્રીના ભવમાં સાધુને કડવા પુખ્તનું શાક વહોરાવ્યું હતું તેમ ૪૬૩. (તે શાક પરઠવાવાની ચુરની આજ્ઞા છતાં પરઠવતી વખતે તે શાકના એક ઝિંદુવડે અતુલપ કરતા ઘણાં જીવોનો વિનાશ થતો જોઈતે તપસ્વી સાધુએ આ ચ જીવોપરની ક્રયાને દીધે પોતાના શરીરમાં જ તે સર્વ શાક પરઠવી દીધું અને તરતજ મમાધિસ્મરણનું મરણ પામીને તે સ્વર્ગે ગયા. પાછળથી આ વૃત્તાંત જાહેર થતા નાગશ્રીના પતિ વિગેરેએ તેણીને વિરોધના પૂર્વક કાઢી મૂકી. તે જ ભવમાં તે અતિ દુઃખ પામી અને ત્યારપછી

પણ ઘણા ભવો તેણે નારકી અને તિર્યચના કર્યાં. વિગે વિગેરે અનેક પ્રકારના ઉદ્ધ દુ ખો તેને સોગવના પગ્યાં. માટે જે દાન આપવું તે શુદ્ધ અને યોગ્ય આપવું એ આ ગાથાનો ઉપદેશ છે.) ,

૨૮૪ ધર્મના અર્થી તથા તેના દાતારની અલ્પતા -

રયણતિથિણોઽવિ થોવા, તદાયરોઽવિ ચ જહવ લોગમ્મિ ।

इअ सुद्धधम्मरयण-त्थि दायगा दढयरं नेया ॥૪૬૪॥

રત્નના અર્થી ઘોડા મનુષ્યો જ હોય છે એટલે કે રત્નને ઈચ્છનાર તો સૌ કોઈ હોય છે, પરંતુ તે મેળવનારો યત્ન કરનારા એવા અર્થીઓ તો કોઈક જ હોય છે. તથા તે રત્નના આકર પણ લોકને ત્રિષે ઘોડા જ હોય છે, એટલે રત્નની ખાણો કોઈકોઈ સ્થળે જ હોય છે. તે જ પ્રમાણે શુદ્ધ ધર્મ-રત્નના અર્થી અને તે શુદ્ધ ધર્મના દાતા અત્યંત ઘોડા જ હોય છે ૪૬૪.

૨૮૫ જૈન ધર્મ સિવાય અન્યત્ર મોક્ષ નથી.

હુતિ જહ્ અવેરહિં, જલેહિ પડરાઓ ધન્નરાસીઓ ।

मुत्ताहलनिष्फत्ती, होइ पुणो साइनीरेण ॥ ४६५ ॥

एव सुरनररिद्धी, हवंति अन्नाणधम्मचरणेहिं ।

अस्त्वयमुस्त्वसुहं पुण, जिणधम्माओ न अपणत्थ ॥૪૬૬॥

જો કે બીજા નક્ષત્રોની વૃદ્ધિનાં જળનડે ઘણા ધાન્યના સમૂહો પાડે છે, પરંતુ યુક્તાદ્ધ (મોક્ષ) ની ઉત્પત્તિ તો સ્વાતિ- નક્ષત્રના જળથી જ થાય છે, તે જ પ્રમાણે જૈન અને મનુષ્યની સમૃદ્ધિ અજ્ઞાન (મિથ્યા) ધર્મના આચરણનડે (અજ્ઞાન કટનડે) પણ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે, પરંતુ અક્ષય (જેનો નાશ નથી) એટલે મોક્ષનું સુખ તો જિનધર્મથી અન્યત્ર નથી. જૈનધર્મના જતાવ્યા પ્રમાણે આચરણ કર્યા મિત્રાય મોક્ષ સુખ, પ્રાપ્ત થવું નથી. ૪૬૫-૪૬૬.

(૧૮૪)

૨૮૬ જગતને કોણ શોભાવે છે ?

જ ચિય खमइ समत्थो, धनवंतो जं न गव्विओ होइ ।
जं च सुविज्जो नमिओ, त तिहि अलकिया पुहवी ॥૪૬૭॥

જે પોતે સમર્થ (બળવાન) હતા અન્ય ઉપદ્રવકારી મનુષ્યો ઉપર ક્ષમા રાખતો હોય, જે પોતે ધનવાન હતાં ગર્વિષ્ઠ ન હોય, તથા જે પોતે વિદ્યાવાન (વિદ્વાન) હતા નમ્ર-વિનય ગુણવાળો હોય, તે આ ત્રણ પુરુષોએ આ પૃથ્વી અવ કૃત કરી છે-શોભાવી છે. ૪૬૭. (એ ત્રણ પ્રકારના મનુષ્યોથી આ પૃથ્વી શોભે છે.)

૨૮૭ સજ્જનનો સ્વભાવ

न हसति पर न धुणति, अप्पय पियसयाइ जपति ।
एसो सुअणसहावो, नमो नमो ताण पुरिसाण ॥૪૬૮॥

સજ્જનો આ યની હાસી અથવા નિંદા વિગેરે કરતા નથી, પોતાની પ્રશંસા કરતા નથી, અને સેકડો પ્રિય વચન બોલે છે, (એક પણ અપ્રિય વચન બોલતા નથી) આનો સજ્જનનો સ્વભાવ જ હોય છે, તેના પુરુષોને નમસ્કાર હો, નમસ્કાર હો. ૪૬૮.

૨૮૮ સજ્જનની સમૃદ્ધિ સર્વને સામાન્ય હોય.

मेहाण जल चदस्स, चदण तरुवराण फलनिचय ।
सुपुरिसाण य रिद्धी, सामन्नं सयललोयस्स ॥૪૬૯॥

મેઘતુ જળ, ચંદ્રની ચંદ્રિમા, ગ્રેષ્ઠ વૃક્ષોનો ફળસમૂહ અને સજ્જનોની સમૃદ્ધિ-આ ચારે નાના સમગ્ર લોકોને સામાન્ય છે. આ સર્વ વસ્તુઓ ભેદભાવ વિના સમગ્ર લોકના ઉપયોગમાં આવી શકે છે. ૪૬૯.

૨૮૯ સર્વોત્કૃષ્ટ સાર વસ્તુઓ.

લોયસ્સ ય કો સારો, તસ્સ ય સારસ્સ કો હવઙ્ગ સારો ।
તસ્સ ય સારો સારં, જઙ્ગ જાણસિ પુચ્છિઓ સાહુ ॥૪૭૦॥
લોગસ્સ સાર ધમ્મો, ધમ્મં પિ ય નાણસારય વિંતિ ।
નાણં સંજમસારં, સંજમસારં ચ નિવ્વાણં ॥ ૪૭૧ ॥

પ્રશ્ન—લોકનો સાર શુ છે એટલે કે આ જગતમા સારભૂત વસ્તુ કઈ છે ? તેનો સાર શુ છે ? તેનો પણ સાર શુ છે ? અને તેનો પણ સાર શુ છે ?

ઉત્તર—લોકનો (મનુષ્ય જન્મની પ્રાપ્તિનો) સાર ધર્મ છે, ધર્મનો સાર જ્ઞાન મેળવવુ તે છે, જ્ઞાનનો સાર સયમ (ચારિત્ર) મહત્ત્વ કરવુ તે છે અને સયમનો સાર નિર્વાણ (મોક્ષ) ની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. ૪૭૦-૪૭૧.

૨૯૦ કેનો જન્મ નિષ્કળ છે ?

ન કય દીણુદ્ધરણ, ન કયં સાહમ્મિયાણ વચ્છહં ।
હિયયમ્મિ વીયરાગો, ન ધારિઓ હારિઓ જમ્મો ॥૪૭૨॥

જેણે દીનજનોનો ઉદ્ધાર કર્યો નથી, સાધર્મીજનોની વતસક્તતા (ભક્તિ) કરી નથી અને હૃદયમા વીતરાગ રૂપને ધારણ કર્યો નથી, તે મનુષ્યભવને હારી ગયો છે—તેનો મનુષ્યજન્મ નિષ્કળ છે. ૪૭૨.

૨૯૧ ઉત્તમ મનુષ્ય કેવા હોય ?

અલસા હોડ અકજ્જે, પાણિવહે પંગુલા સયા હોડ ।
પરંતત્તિસુ અ'વહિરા, જઙ્ગંધા પરકલત્તેસુ ॥ ૪૭૩ ॥

(૧૮૬)

હે છન' તુ અકાર્ય કરવામા આજસુ થા, પ્રાણીનો વધ કરવામા સર્વદા પશુ થા, પરની પચાત (અનર્થવાદ નિગેરે) સાક્ષાત્તવામા અધિર થા અને પરત્રી ઉપર કુદષ્ટિ કરવામા, જન્માધ થા. ૪૭૩. (અર્થાત્ એ ચારે બાબતમા આજસુ, પશુ, અધિર ને અધની જેવી પ્રવૃત્તિ રાખ)

૨૯૨ આદરવા થોજ્ય અને ત્યાગ કરવા લાયક ૭-૭ વસ્તુઓ.

સત્ત સયા વઢ્ઢંતિ, સત્ત ન મુચ્ચંતિ સત્ત મુચ્ચતિ ।

સત્ત ધરિજ્જતિ ય મળે, સત્ત ન વીસસીયઢ્ઢ ॥૪૭૪॥

સાતને હુમેશા વૃદ્ધિ પમાડના, સાતનો ત્યાગ કરવો, સાતનો ત્યાગ ન કરવો, સાતને મનમા ધારણ કરવા અને સાતની ઉપર નિશ્વાસ ન કરવો ૪૭૪ (આ પાંચે પ્રકારના સાત સાત વાના આ નીચે ખતાવવામાં આવ્યા છે)

વૃદ્ધિ પમાડવાના સાત પદાર્થો

કિત્તી ૧ કુલ ૨ સુપુત્તો ૩,

કલયા ૪ મિત્ત ૫ ગુણા ૬'ય સુસ્તીલં, ૭ ।

સત્તેહિ વઢ્ઢતેહિ, ધમ્મો વઢ્ઢેહિ જીવાણ ॥ ૪૭૫ ॥

કીર્તિ ૧, કૃળ ૨, સુપુત્ર ૩, કળા ૪, મિત્ર ૫, ગુણ ૬ અને શીળ ૭-આ સાત પ્રદાર્થો વૃદ્ધિ પામનાથી છવોનો ધર્મ પણ વૃદ્ધિ પામે છે તેથી તેને નિરતર વૃદ્ધિ પમાડવા. ૪૭૫.

ન ચૂકવાના સાત પદાર્થો

ન વિ-માણ ૧-ગુરુમત્તી ૨,

સુસીલયા ૩ સત્ત ૪ ત્તહ દયાધમ્મો ૫ ।

વિળઓ ૬ તવો ૭ ચ પુત્તા !,

સત્ત ન મુચ્ચંતિ સ્વળમિત્તં ॥ ૪૭૬ ॥

અભિમાન કરવું નહીં ૧, ગુરુજનની ભક્તિ કરવી ૨, વિશુદ્ધ શીળમત પાળવું ૩, સત્ત (નિર્થ) ધારણ કરવું ૪, દયાધર્મ પાળવો ૫, વિનય ગાળવો ૬ અને શક્તિ પ્રમાણે તપ કરવો ૭-હું પુત્ર ! આ સાત પદાર્થો એક ક્ષણનાર પણ મૂકના નહીં-છાડવા નહીં. ૪૭૬.

ત્યાગ કરવા લાયક સાત પદાર્થો.

સ્વલસંગો ૧ કુકલત્ત ૨,

વસળ ૩ કુધળાગમો ૪ ચ અસમાહી ૫ ।

રાગદોસ ૬ કસાયા ૭, મુચ્ચય પુત્તા ! પયસેળ ॥૪૭૭॥

ખળ (નીચ) જનનો સગ ૧, ખરાબ સ્ત્રી ૨, સાત પ્રકારના વ્યસન ૩, અન્યાયવડે ધનનું ઉપાર્જન ૪, અસમાધિ (ચિત્તની વ્યાકુળતા) ૫, રાગદોષ ૬, અને કોધાદિક કપાલો ૭-આ, સાતે પદાર્થો હું પુત્ર ! પ્રયત્નથી તજના ધોમ્ય છે. ૪૭૭

હૃદયમા ધારણ કરવા લાયક સાત પદાર્થો.

ઉવયારો ૧ ગુરુચરણં ૨, સુઅળજળો ૩ તહ સુવિજ્ઞા ૪ ચ નિયમં ૫ ચ વીયરાયં ૬,

તવકારં ૭ હિયણ ધરિજંતિ ॥ ૪૭૮ ॥

કોઈએ ઉપકાર કર્યો હોય તે ૧, ગુરુનું કહેલું હિતવચન ૨, સ્વજન જન(અથવા સજ્જન) ૩, શ્રેષ્ઠ વિદ્યા ૪, અગીકાર કરેલા નિયમ (મત) ૫, વીતરાગ દેન ૬ અને નનકાર મત્ર ૭-આ સાત પદાર્થો હૃદયમા ધારણ કરવા, કોઈ પણ વખતે બૂલના નહીં. ૪૭૮.

વિશ્વાસ ન કરવા લાયક સાત પદાર્થો.

વસણાસત્તા ૧ સપ્તે ૨,

મુક્તે ૩ જુવર્ડજણે ૪ જલે ૫ જલણે ૬ ।

પુઠ્ઠવિરુદ્ધે પુરિસે ૭, સત્તળ્હં ન વીસસીયઠ્ઠં ॥ ૪૭૯ ॥

અસનમા આસક્ત થયેલા પુરુષો ૧, સર્પ ૨, મૂર્ખ ૩, સ્ત્રીજન ૪, પાણી ૫, અગ્નિ ૬ અને પૂર્વના વિરોધી પુરુષ ૭-આ સાતનો કદી પણ વિશ્વાસ કરવો નહીં. ૪૭૯

૨૯૩ આવકના મુખ્ય સાત ગુણ.

વિણઓ ૧ જિણવરમત્તી ૨,

સુપત્તદાણ ૩ સુસજ્જણે રાઓ ૪ ।

દક્ષત્તે ૫ નિરીહત્તે ૬, પરોવયારો ૭ ગુણા સત્ત ॥ ૪૮૦ ॥

વિનય ૧, જિનેશ્વરની ભક્તિ ૨, સુપાત્ર દાન ૩, સજ્જન ઉપર રાગ ૪, દક્ષતા (શક્ષાપણ) ૫, નિરપૃથપણ ૬ અને પરોપકાર ૭-આ સાત મુખ્ય ગુણો આવકના છે ૪૮૦ (આવકે આ સાત ગુણો અવશ્ય ધારણ કરવા યોગ્ય છે.)

૨૯૪ નવ ઐવેયકના નામ.

સુદંસણં ૧ સુપદ્ધ ૨,

મણોરમ ૩ સન્નમદ્ ૪ સુવિસાલં ૫ ।

સુમણસ્સ ૬ સોમણસ્સ ૭,

પીઢકર ૮ ચેવ આઢજ્જ ૯ ॥ ૪૮૧ ॥

સુદર્શન ૧, મુપ્રતિષ્ઠ ૨, મનોરમ ૩, સર્વભદ્ર ૪, સુવિસાલ ૫, સુમનસ ૬, સૌમનસ્ય ૭, પ્રીતિકર ૮ અને આનંદ ૯-આ નવ ઐવેયકના નામ છે ૪૮૧

૨૯૫ પાંચ મુમેરનાં નામ.

સુદંસણો ૧ વીય વિજયઓ ૨,

અયલો ૩ તહ તફય પુસ્તરદ્દો ૪ ય ।

ચડત્યો પુળ વિજ્ઞુમાલી ૫,

ए पंच सुमेरुनामानि ॥ ૪૮૨ ॥

પહેલો જ બુદ્ધીપમા મુર્શન નામનો મેર ૧, બીજો વિજય નામનો મેર ૨ ને ત્રીજો અયલ નામનો મેર ૩ આ બે ધાતકી ખડમા અને ચોથો પુસ્તરાર્થ નામનો મેર ૪ તથા પાંચમો વિજ્ઞુ-માલી નામનો મેર ૫, આ બે પુસ્તરાર્થ દ્વીપમા-આ પાંચ મુમેરના નામ જાણના. ૪૮૨.

૨૯૬ એક રાજલોકનુ પ્રમાણ.

જોઅણલક્ષપમાણં, ણિમેસમિત્તેણ જાહ્ જો દેવો ।

છમ્માસેણ ચ ગમણં, एय रज्जू पमाणेणं ॥ ૪૮૩ ॥

જે દેવ એક નિમેરમાત્રમા લાખ યોજન પ્રમાણુ પૃથ્વીને આળમે, તે દેવ તેટલીજ શીઘ્ર ગતિએ છ માસ મુધી ચાલે ત્યારે પ્રમાણવડે એક રજ્જુ(રાજ)થાય છે એક રાજને આળ ગતા એવી ચાલવાળા દેવને ૯ માસ લાગે છે. ૪૮૩. (બીજો અર્થ તેટલા કાળે પણ તે ગતિએ એક રાજ આળ ગી શકતો નથી એમ અન્યત્ર કહેલ છે. આ ગાથામા બતાવેલુ પ્રમાણુ બરાબર લાગતુ નથી કેમકે રાજનુ આ કરતા અતિ નિષેધ પ્રમાણુ અન્યત્ર કહેલુ છે આ પ્રમાણુનીજ ગાથા ૪૮૫ ગાથાની વૃહત્ સ ઘયણીમા ૧૮૭ મી છે, તેનુ ચોથુ પદ એવ રજ નિળા વિંતિ છે. અર્થમા 'એણુ એક રાજનુ પ્રમાણુ જિને કહેલુ છે' એમ લખે છે.)

સયમૂપુરિમંતાઓ, અવરતો જાવ રજ્જુઓ ।

एएण रज्जुमाणेणं, लोगो चउदसरज्जुओ ॥ ૪૮૪ ॥

(૧૯૦)

સ્વયં ભૂરમણ સમુદ્રના પૂર્વ છેડાથી આર લીને પશ્ચિમ છેડા મુધી એક રજખુ (૨૪) થાય છે, આ રજખુના પ્રમાણવડે આખો લોક ચૌદ નજ પ્રમાણ ઉંચો છે (પહોળાકડનું પ્રમાણ બિંબ લિખ ૭) ૪૮૪.

૨૯૭ ચોવીશે તીર્થ કરોના સમવસરણુમા રહેલા
અશોકવૃક્ષનું પ્રમાણ.

उसहस्त तिल्लि गाउय, वत्तीस धणूण वद्धमाणस्स ।
सेसजिणाण तु मओ, सररीओ वारसगुणो अ ॥ ४८५ ॥

ઋષભદેવને નજ ગાઉ ઉંચો અશોકવૃક્ષ હતો, વર્ધમાન રનામીને બનોશ ધનુષ ઉંચો હતો અને બાકીના બાવીશ જિને ચરોને પોતપોતાના શરીરથી બાર ગુણો ઉંચો અશોકવૃક્ષ હતો. ૪૮૫. (આ પ્રમાણે ગણતા વીર પ્રજાનું અશોકવૃક્ષ ૨૧ ધનુષનું થાય, પરંતુ તેની ઉપર શાલવૃક્ષ ૧૧ ધનુષ્યનું હોનાથી કુલ ૩૨ ધનુષ્ય કહેલા છે, ઋષભદેવ માટે તો ૧૨ ગણ બન્યો છે.)

૨૯૮ પાંચ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ.

अभिगहिय १ मणभिगहिय २,

अभिनिवेशिय ३ संसई ४ अणाभोगा ५ ।

मिच्छत्त पचविह, परिहरियव्व पयत्तेण ॥ ४८६ ॥

આભિગહિક ૧, અનાભિગહિક ૨, આભિનિવેશિક ૩, સારા યિક ૪ અને અનાભોગિક ૫—આ પાંચ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ પ્રયત્નથી ત્યાગ કરવા યોગ્ય ॥ ૪૮૬.

પાંચ પ્રકારના મિથ્યાત્વની વ્યાખ્યા.

૧ આભિગહિક—પોતપોતાના મતનો આગ્રહ—એટલે કે અમારો મત જ સત્ય છે, બીજા બધા અમત્ય છે. આનો કોઈપણ મતનો

આમહુ તે આભિગ્રહિક મિથ્યાત્વ-અહીં ગિય શકા કરે છે કે-
 'આ વ્યાખ્યા પ્રમાણે જૈનમતનો આમહુ તે આભિગ્રહિક ખરૂં કે
 નહીં ? ' ગુરૂ કહે છે કે- જૈન મતમા આમહુને સ્થાન જ નથી.
 જૈન શાસ્ત્રો તો કહે છે કે-નિર્દોષ એના દેવ ગુરૂ ધર્મ જે શાસ્ત્રમા
 બતાવ્યા હોય તે માત્ર અને તે ધર્મ અમારે પ્રમાણ છે. જૈન
 શાસ્ત્રનો આમહુ નથી. પરંતુ એનું એ ત્રણ તત્ત્વનું સાર્થકા
 નિર્દોષ સ્વરૂપ જૈનશાસ્ત્રમા જ જોનામા આવે છે તેથી અમે તેને
 ગ્રહણ કરેલ છે. ૨ અનાભિગ્રહિક-તે સર્વ મત સારા છે, કોઈની
 નિંદા કરીએ નહીં અને કોઈની સ્તુતિ પણ કરીએ નહીં. આ
 મિથ્યાત્વ એટલા માટે છે કે-તેણે તો ગાળ ખોળને સરખા માન્યા.
 જે ધર્મ હિ સામા, કન્યાદાનમા, ચા સારમા લાગ્યા રહેવામા ધર્મ કહે
 તે વાસ્તવિક ધર્મ હોઈ શકે નહીં. માટે સર્વને સરખા ન માનતા
 તેમા સત્યાસત્યની પરીક્ષા કરવી જોઈએ. ૩ આભિનિવેશિક-તે
 ધર્મનું સાચુ સ્વરૂપ જાળ્યા છતાં દુરામહુથી પોતાનું માનેનું છોડી
 શકે નહીં તે. આ મિથ્યાત્વ બહુજ ચીકણું છે. થણુ લેનભ્રમણ
 કરાવનાર છે. ૪ સાશયિક-જે તે બાબતમા મઠા કર્યા કરે-શકા
 વર્ત્યા કરે. શકા બે પ્રકારની હોય છે. એક તો સત્ય જાણનાની
 છાસાસરૂપ શકા તે સ્વીકાર્ય છે, બીજી અમુક બાબત પોતાને ન
 સમજાણી-અથ ન બેઠી એટલે બીજી બધું તો સાચુ કહું છે પણ
 આ એક વાત તો બરાબર કહી નથી-એવી શકા-તે પ્રાપ્ત નિન્હ-
 વાદિકને હોય છે. ૫ અનાભોગિક-તે અવ્યક્તપણે એકે દ્રિયાદિક
 છોડને હોય છે આ તો અનિવાર્ય છે. તેનું નિવારણ તો છ-
 સ સીપણુ ખામ્યા પછી જ અમુક કાળે થઈ શકે છે. કતિ.

૨૯૯ પાત્ર પ્રકારનું સમકિત.

एषिं सद्वहणेणं, सम्मत्तं तं च होइ पचविह ।

वेयग १ खवग २ उवसम ३,

रोयग ४ तह मीस ५ सेसाण ॥ ४८७ ॥

તે સત્ય દવ, ગુરૂ અને ધર્મ ઉપરની શ્રદ્ધાવડે સમકિત પ્રાપ્ત થાય છે તે પાત્ર પ્રકારનું છે—વેદક ૧, ક્ષાયિક ૨, ઐપશમિક ૩, રોચક ૪ અને મિશ્ર એલે ક્ષાયોપશમિક ૫ એ સમકિત શેષ છોડેને બહોળે ભાગે હોય છે. ૪૮૭

પાત્ર પ્રકારના સમકિતનું સ્વરૂપ.

૧ વેદક—તે ક્ષાયોપશમ સમકિતનો છેલ્લો સમકિતમોહની વેદવાનો સમય—જેને બીજે સમયે ક્ષાયિક સમકિત થાય છે તે

૨ ક્ષાયિક—તે દર્શન સપ્તકનો જેણે સર્વથા ક્ષય કરેલ છે તેને થાય છે તે—આ સમકિત પ્રાપ્ત થયા પછી જતુ નથી

૩ ઐપશમિક—તે અનાદિ મિથ્યાત્વીને ત્રણ કરણ કરવા-વડે અતર કરણને પ્રથમ સમયે મિથ્યાત્વના પુદ્ગળો વિપાકથી કે પ્રદેશથી વેદનાના ન હોય ત્યારે થાય છે તે. આની સ્થિતિ અતર્ક્યદૂર્તની હોય છે. તે ક્ષાયિક સમકિતની વાનકી જેવું છે ઉપશમ શ્રેણિના પ્રારંભમાં પણ આ સમકિત થાય છે

૪ રોચક કણુ છે તે સારવાદન સંભરે છે, કારણ કે રોચક નામનો ભેદ કારક, રોચક ને દીપક—એમાં આવે છે, પણ તે રોચક તો ક્ષાયોપશમ કે ક્ષાયિકરૂપ સંભરે છે સારવાદન ભાવ ઉપશમ સમકિતથી પડતો જીવ ઉત્કૃષ્ટ છે આનંદી બેટવા નખત સુધી પામે છે અને પછી મિથ્યાત્વે જાય છે

૫ ક્ષાયોપશમિક—પ્રાચે ઘણા સમકિતી છોડેને આ સમકિત જ હોય છે. તે સમકિતમાં સમકિત મોહનીનો ઉદય હોય છે મિથ્યાત્વ મોહનીનો સમયે સમયે ક્ષય કરે છે અને ઉદય આવે તેના ઉપશમ કરે છે એવી ગીતે અહીં મિશ્રજ્ઞાન હોવાથી તે મિશ્ર પણ કહેવાય છે, પરંતુ આ મિશ્રમોહનીનો ઉદયનાળુ મિશ્ર સમજવું નહીં. આ સમકિતની સ્થિતિ દ્વિ-સાગરોપમ ઓઝરી હોય છે, ત્યારપછી તે જીવ ક્ષાયિક સમકિત પામે છે અથવા મિથ્યાત્વે જાય છે

૩૦૦ ક્ષમાશ્રમણ નામની સાર્થકતા ને નિરર્થકતા.

જહ્નુ યમસિ તો નમિજ્જસિ,

છજ્જહ્નુ નામતિ તે યમાસમણો ।

અહ ન યમસિ ન નમિજ્જાસિ,

નામં પિ નિરત્યયં તસ્સ ॥ ૪૮૮ ॥

જો તુ ક્ષમાશ્રમણને ધારણ કરીશ અને ગુરુજનને નમીશ તો તારૂ ક્ષમાશ્રમણ નામ છાજે છે-સાર્થક છે. અને જો ક્ષમા નહીં રાખે તથા ગુરુજનને નહીં નમે તો ક્ષમાશ્રમણ એવું નામ પણ નિરર્થક છે-વ્યર્થ છે. ૪૮૮.

૩૦૧ મૃત્યુનો નિગ્રહ કેમથી થતો નથી.

તિત્થયરા ગણહારી, સુરવઙ્ગણો ચક્કિ કેસવા રામા ।

સહરિયા હયવિહિણા, હ્યરેસુ નરેસુ કા ગણના ॥૪૮૯॥

તીર્થંકરો, ગણધરો, મુરેદ્રો, ચક્રવર્તીઓ, વામુદેવો અને બળશામી એ સર્વેને હત્યારા નિધાતાએ હરી લીધા છે, તો પછી બીજા મનુષ્યો (હયો) ની શી ગણના ? (બીજા હયો હરણ કરાય તેમા શું આશ્ચર્ય ?) ૪૮૯.

૩૦૨ એકત્વ ભાવના

एगो जायइ जीवो, एगो मरिऊण तह उपजेई ।

एगो भमइ संसारे, एगो चिय पावए सिद्धिं ॥४९०॥

૨૧ એકલો જ ઉત્પન્ન થાય છે, એકલો જ મરીને અન્યત્ર ઉત્પન્ન થાય છે, એકલો જ સંસારમા ભ્રમણ કરે છે અને એકલો જ મોક્ષને પામે છે. ૪૯૦.

(૧૯૪)

૩૦૩ જૈન ધર્મની ઉત્તમતા.

સસારામિ અણતે, જીવા પાવતિ તાવ દુક્ખાઈ ।

જાવ ન કરંતિ કમ્મ, જિણવરમણિય પયત્તેણ ॥૪૯૧॥

જ્યાસુધી શ્રી જિનેશ્વરે કહેલું કર્મ (ધાર્મિક કાર્ય) પ્રયત્નપૂર્વક કરવામા ન આવે ત્યાસુધી જ જીવે આ અંતલ સસારમા હોખને પામે છે એટલે સસારમા જન્મણુ કર્યા કરે છે. ૪૯૧

૩૦૪ આ સસારમા દુર્લભ પદાર્થો.

માણુસ્સ ૧ સ્વિત્ત ૨ જાઈ ૩,

કુલ ૪ રૂવા ૫ રુગ ૬ આડય ૭ બુદ્ધી ૮ ।

સવણ ૯ ગાહ ૧૦ સદ્ધા ૧૧ સજમો ૧૨

ઉ ઇય લોયમિ દુલ્લહા ॥ ૪૯૨ ॥

મનુષ્ય ભવ ૧, આર્ય ક્ષેત્ર ૨, ઉત્તમ જાતિ ૩, ઉચ્ચ કુળ ૪, સાગ્ર ૫ (પાત્ર ઇન્દ્રિય પૂરા) ૫, નીરોગતા ૬, લાલ્સ આયુષ્ય ૭, તીક્ષ્ણ બુદ્ધિ ૮, શાસ્ત્રજ્ઞ અનણુ ૯, શાસ્ત્રમા કહેલા નિધિતુ મહણુ (સમજવું) ૧૦, અદ્ધા ૧૧ અને સુયમ (ચારિત્ર) ૧૨-આ બાર પદાર્થો આ સસારમા દુર્લભ છે. ૪૯૨. (આ ગાથામા બહુ સાર સંગ્રહિતો છે, તાત્પર્ય એ છે કે-જો આર્યક્ષેત્રમા ઉત્તમ કુળજાતિમા મનુષ્યપણુ પામ્યો હોય અને પાત્ર ઇન્દ્રિયપૂર્ણ, આરોગ્ય અને દીર્ઘ આયુષ્ય પામ્યો હોય તે તીક્ષ્ણ બુદ્ધિથી ધર્મનું અનણુ કરી, સમજી, તેનાપર અદ્ધા લાવી આચારમા મૂકે-તદુપ પ્રવૃત્તિ કે તે સસારના પારને પામે.)

૩૦૫ સર્વ જીવોનો સામાન્ય સ્વભાવ

સવ્વે વિ દુક્ખમીરુ, સવ્વે વિ સુહામિલાસિણો જીવા ।

સવ્વે વિ જીવનપિયા, સવ્વે મરણાઓ વીહંતિ ॥૪૯૩॥

સર્વ જોડો દુઃખથી ભીડ (બીકણ) છે, સર્વ જોડો મુખના
ભિલાષી છે, સર્વ જોડોને જનન પ્રિય છે અને સર્વ જોડો મરણથી
પ્રાપ્ત છે. ૪૬૩. (જતાં તેને અનુસરતા-દુઃખ ન પ્રાપ્ત થાય ને
ખ મળે, એકાએક મરણ પામવું ન પડે પણ મુખી સ્થિતિવાળું
જન લખાય એના કારણે સેનતા નથી એ ખેદનો વિષય છે.)

૩૦૬ હિંસાનો પ્રતિકાર-તેનું નિવારણ મુશ્કેલ છે.

શિરિરિકણયદાણં, ધન્નાણં જો દેહ કોડિરાસીઓ ।

કં ચ હણઈ જીવં, ન છુદ્દઈ તેણ દાણેણ ॥૪૯૪॥

જે માણસ એક જીવને હણે અને પછી તે હિંસાનું પાપ
ર કર્યા માટે મેરૂપર્જિત જોડલા મુનર્ણનું દાન કરે તથા ધાન્યના
૥૬૩ કરોડો ઢગલાનું દાન કરે, તોપણ તે મનુષ્ય તે દાનવડે કરેલા
૥૫થી છુટતો નથી. ૪૬૪.

૩૦૭ જીવદયાનું માહાત્મ્ય.

તલ્લાણકોડિજળળી, દુરંતદુરિયાઈવિગ્ધનિદ્વળી ।

નસારજલહિતરળી, ઇક્કા ચિય હોઈ જીવદયા ॥૪૯૫॥

માત્ર એક જીવદયા (અર્હિસા) ૪ કરોડો કલ્યાણને ઉત્પન્ન
રનારી છે, દુરંત પાપ અને વિધ્વાનો નાશ કરનારી છે, તથા
૬ સાગરો સમુદ્રને તારવામા નૌકા સમાન છે. ૪૬૫. (જીવદયાની
અદર બીજા સર્વ ધર્મેનાં ઓછે વધતે અરો સમાસ થઈ જાય છે.)

૩૦૮ જીવનું સામાન્ય લક્ષણ.

વિત્ત ૧ ચેઅણ ૨ નાણ ૩,

વિન્નાણ ૪ ધારણા ૫ ચ બુદ્ધી ૬ ચ ।

ઈહોપોહ ૭ વિચારો ૮, જીવસ્સ લક્ષણા ૯ ॥૪૯૬॥

(૧૯૬)

મન ૧, ચૈતન્ય ૨, જ્ઞાન ૩, વિજ્ઞાન ૪, ધારણા ૫, શુદ્ધિ ૬, ઈદાપોહ (તર્કનિતર્ક) ૭ અને વિચાર ૮—આ આઠ છરના સામાન્ય લક્ષણ છે. ૪૯૬. (આ લક્ષણો જડ પદાર્થમાં હોતા નથી અને જ્ય તે લક્ષણ વિનાના હોતા નથી.)

૩૦૯ પૃથ્વીકાય છવોના શરીરની સૂક્ષ્મતા.

एगस्त दुन्नि तिन्नि वि, सखिज्जाण न पासिउ सक्का ।
सिस्ति सरीराइ, पुढवीजीवा असखिज्जा ॥ ४९७ ॥

પૃથ્વીકાય છવના શરીરો એક, બે, ત્રણ થાય ત સંખ્યાતા ભેગા થયેલા હોય તોપણ તે દૃષ્ટિએ જોઈ શકાતા નથી, પરંતુ પૃથ્વીછવના અસંખ્યાતા શરીરો ભેગા થયેલા હોય તો જ તે ખી શકાય છે, એટલા તે શરીરો સૂક્ષ્મ છે. ૪૯૭.

૩૧૦ ખીજ એકે દ્રિયોના શરીરની સૂક્ષ્મતા.

एक तेऊ वाऊ, एसि सरीराणि पुढविजुत्ताणि ।
सिस्ति वणसरीरा, जीवा असख सखिज्जा ॥ ४९८ ॥

અર્પકાય, તેહકાય અને વાયુકાય એ ત્રણના શરીરો પણ પૃથ્વી છવની જેમ અસંખ્યાતા ભેગેલા હોય તો જ તે દેખી શકાય છે. અને વનસ્પતિ છવોના શરીરો એક બે ત્રણ અથવા સંખ્યાતા ભેગા થયે પણ દેખી શકાય છે અને અસંખ્યાતા ભેગા થયે પણ દેખી શકાય છે. (આ પ્રત્યેક વનસ્પતિકાયને માટે જાણવું. ધારણ વનસ્પતિના છવો અનંતાના અસંખ્ય શરીરો ભેગા થા હોય તો જ દેખી શકાય છે તે પણ બાહ્યનિગોદ માટે મજબૂત, સૂક્ષ્મતા તો અનંત છવોના અસંખ્ય શરીરો ભેગા થયેલા થુ દેખી શકાતા નથી) ૪૯૮

૩૧૧ નિગોદના છવોનું સ્વરૂપ.

हअयधतो गोलो, जाओ तत्ततवणिज्जसकासो ।
ज्वो अगणिपरिणओ, निगोयजीवे तहाणते ॥ ४९९ ॥

જેમ અગ્નિમા ધમેલો લોહાનો ગાજો તપાવેલા મુવર્ણના
જેવો રાતો થયો સતો તે આખો અગ્નિપરિણત થઈ જાય
એટલે કે અગ્નિમય બની જાય છે, તેજ પ્રમાણે એક નિગોદ
રી-મા અનત જીવો પરિણમીને રહેલા છે. ૪૬૬.

૧૨ સમ્યક્ત્યનુ માહાત્મ્ય-સમક્રિતીની ગતિ વિગેરે.

હ ગિરિવરાણ મેરુ, સુરાણ ઇંદો ગહાણ જહ ચંદો ।

વાણ જિણચંદો, તહ ધમ્માણં ચ સમ્મત્ત ॥ ૫૦૦ ॥

જેમ સર્વ શ્રેષ્ઠ પર્વતોને વિષે મેરુપર્વત મુખ્ય છે, સર્વ દેવોમા
દ મુખ્ય છે, સર્વ ગ્રહોમા ચંદ્ર મુખ્ય છે, સર્વ બ્રહ્માદિક દેવોમા
વાણે દ મુખ્ય છે, તેમ સર્વ ધર્મોને વિષે સમક્રિત મુખ્ય છે. ૫૦૦.

મ્મહિદ્ધી જીવો, ગચ્છહ નિયમા વિમાણવાસીસુ ।

હ ન વિગયસમ્મત્તો, અહવ ન વદ્ધાઉઓ પુર્વ ॥ ૫૦૧ ॥

સમ્યગ્વૃષ્ટિ જન જે પોતે સમક્રિતથી ભ્રષ્ટ થયો ન હોય અથવા
અકલ્પ પામ્યા પહેલાં પરલનનુ આયુષ્ય બાંધુ ન હોય તો તે
વૃષ્ટિ નિમાનનાસી જનને વિષે જ ઉત્પન્ન થાય છે. ૫૦૧.

ધંન્ના તાણ નમો, ત ચિય ચિરજીવિણો બુહા તે ઉ ।

નિરઙ્ગારમેય, ધરતિ સમ્મત્તવરરયણ ॥ ૫૦૨ ॥

જે મનુષ્યો આ સમ્યક્વૃષ્ટી શ્રેષ્ઠ રત્નને અતિચાર ગહિતપણે
પરલ કરે છે, તે મનુષ્યો જ ધન્ય છે, તમને નમસ્કાર છે, તેઓ જ
વૃષ્ટી છે અને, તેઓ જ પવિત્ર છે. ૫૦૨.

લબ્ભહ સુરસામિત્ત, લબ્ભહ પહુઅત્તણં ન સદેહો ।

ક્ક નવરિ ન લબ્ભહ, દુલ્લહ રયણસમ્મત્તં ॥ ૫૦૩ ॥

(૧૯૮)

દેવોતુ સ્વામીપણ પામી શકાય છે, મનુષ્ય (ઐશ્વર્ય) પામી શકાય છે, તેમા કાંઈ પણ સંદેહ નથી. પરંતુ દુર્લભ એક એક સમ્યક્તરૂપી રત્ન જ પામી શકાતુ નથી-પામતુ અતિ મુશ્કેલ છે. ૫૦૩.

૩૧૩ મિથ્યાત્વી અને નિન્હવોનું સ્વરૂપ.

पयमक्खर पि इह, जो न रोएइ सुत्तनिदिह ।
सेस रोयतो वि हु, मिच्छदिही जमालि व ॥ ५०४ ॥

સૂત્ર (આગમ)મા કહેયુ એક જ પદ (શબ્દ) કે અક્ષર જેને રૂથતો ન હોય અને તે સિરાય સર્વ આગમ રૂથતા હોય તોપણ તેને જમાલિની જેમ મિથ્યાદૃષ્ટિ જાણવો (અમુક એક પ અથવા અક્ષરને નહીં રૂથાવતા-સત્ય નહીં ખાનતા જમાલિ જેવા નિન્હવો કહેવાય છે અને બીજા એટલે એક કે અનેક પદ કે અક્ષરને નહીં રૂથાવતા-સત્ય નહીં ખાનતા સર્વે મિથ્યાદૃષ્ટિ કહેવાય છે. એમ અન્યન કહ્યુ છે.) ૫૦૪.

૩૧૪ પાપ પ્રકારના દાનનું સ્વરૂપ

૧ અભયદાનનું સ્વરૂપ-લક્ષણ

सवेस्ति जीवाण, अणारियजणेण हणियमाणेण ।
जहसत्तीए वारण, अभय त विति मुणिपवरा ॥ ५०५ ॥

કો.૫ પણુ છ-ને અનાર્થ મનુષ્ય મારતો હોય-તુ ખ દેતો હોય તેને પોતાની શક્તિથી નિવારવો, અર્થાત્ સર્વ છ-ને એના મરણથી યથાશક્તિ બચાવવા એ જ અભયદાન છે એમ મુનિનરો કહે છે ૫૦૫. (આ દાન તો શરીરમુખના અર્થીએ નિરતર દેવા યોગ્ય છે.)

૨ સુપાત્ર દાનનું સ્વરૂપ.

पचमहव्वयपरिपालणाण, पचसमिह्हि समिआण ।
तिगुत्ताण य वदिय, साहूण दाणमुत्तमय ॥ ५०६ ॥

પાય મહાનતોતે પાળનારા, પાય સમિતિ-૪૩ સમિત અને
ત્રણ ગુમિ-૪૩ ગુમ એવા માધુઓને વદન કરીને જે દાન આપવું તે
ઉત્તમ દાન (મુપાત્ર દાન) કહેલું છે. ૫૦૬. (આ દાન સર્વોત્કૃષ્ટ છે.)

૩ અનુક્રપા દાનનું સ્વરૂપ.

મંદાણ ચ હુંટાણ ચ, દીણઅણાહાણ અંધવહિરાણં ।

અણુકપાદાણ પુણ, જિણેહિ ન કહિચિ પહિસિદ્ધં ॥૫૦૭॥

માદા (ગોળી), કુદા, દીન, અનાથ, અધ અને અધિગ એના
જનોને જે અનુક્રપા-૪૩ દાન આપવું તે જિનેશ્વરોએ દોષ પશુ ઠેકાપે
નિષેધ નથી. ૫૦૭. (દયાળુ અત્ત કરણનાળાએ નિરતર અનુક્રપા
દાન આપ્યા કરેવું, તે જીવોના દુઃખો દૂર કરવા પ્રયત્ન કરવો, તેથી જ
તેના કરૂણાસાન બન્યો બન્યો રહે છે.)

૪ ઉચિત દાનનું સ્વરૂપ.

ઉચ્ચિદાણં ઇયં, વેલમવેલાઈ દાણ પત્તાણં ।

તં દાણં દિલ્લેણં, જિણવયણપભાવગા મણિયા ॥૫૦૮॥

વેળાએ અથવા કરેળાએ યાચક તરીકે પ્રાપ્ત થયેલાને જે
દાન દેવું તે ઉચિતદાન કહેલું છે. તે દાન રેનાન જિનશામનના
પ્રભાવક કહ્યા છે. ૫૦૮. (કારણકે એવું દાન લેનારા તે દાતાની
અને તેના ધર્મની-જિન ધર્મની પ્રશંસા કરે છે.)

૫ કીર્તિ દાનનું સ્વરૂપ.

જિણસાહુસાહુણીણ ચ, સુકિત્તિકરણેણ મદ્દવહુઆણં ।

જ દાણં ત મણિયં, સુકિત્તિદાણ મુણિવરેહિં ॥ ૫૦૯ ॥

જિનેશ્વરના માધુ અને સાધી વિગેરેની સત્કીર્તિનું કીર્તન
કરનારા વાત, ચારણ અને શ્રાવણ વિગેરેને જે દાન આપવું તે
એક મુનિઓએ કીર્તિદાન કહ્યું છે. ૫૦૯. (શ્રુત્યોએ આ દાન
પણ આપવું જોઈએ, તેની પણ જરૂર છે.)

૩૧૫ ઉપવાસને બદલે કરી શકાતા બીજા પચ્ચખખાણો.

નવકારસ્તહિં, પળ્યાલીસેહિં હોઈ ઉવવાસો ।

પોરસી ચડવીસાણ, વીસાણ સદ્ધપોરસીણ ॥ ૫૧૦ ॥

અદ્વહિ પુરિમદ્વેહિં, નિવિગદ્વિતિગેણ અવિલદુગેણ ।

પગમત્તચડકેણ, અદ્વહિં દોહિ ઠાણેહિ ॥ ૫૧૧ ॥

ખીસ્તાળીશ દિવસ નવકારશીના પચ્ચખખાણ કરનાથી એક ઉપનાસ જેટલું ફળ થાય છે, ચોવીશ દિવસ પોરસીના પચ્ચખખાણ કરનાથી, વીશ દિવસ સાઠપોરસી કરનાથી, આઠ પુરિમાર્ધ કરનાથી, ત્રણ નીવી કરવાથી, બે આબિસ કરવાથી, ચાર એકા સણા કરનાથી અથવા આઠ બેઆસણા કરનાથી એક ઉપનાસ જેટલું ફળ થાય છે. (ઉપનાસ ન કરી શકે તેને અપનાદ માર્ગ આ પચ્ચખખાણો કરનાથી ઉપનાસનું કાર્ય સરે છે) ૫૧૦-૫૧૧ -

૩૧૬ ત્રિયસહિત (ગઠશી)ના પ્રત્યાખ્યાનનું ફળ

ગઠીસહિં માસે, અદ્વાવીસ હવતિ ઉવવાસા ।

જહસત્તિ મુત્તિહેડ, મવિયજણા કુળહ તવમેય ॥ ૫૧૨ ॥

નિરતર ત્રિયસહિતનું પચ્ચખખાણ કરનારને એક માસે અઠ્ઠા વીશ ઉપવાસનું ફળ થાય છે, (ઉપર જણાવેલ નવકારશી વિગેરેની જેમ ઉપનાસને બદલે આ પચ્ચખખાણ થઈ શકતું નથી. પરંતુ આ ત્રિયસહિતનું પચ્ચખખાણ કરનાથી ચતુર્વિધ આહારની મોટી વિરતિ થાય છે. એટલે કે હિસાબે ગણતા એક માસમાં આ પચ્ચખખાણનાળાનું મુખ્ય અમુક કલાકો જ છુટું રહે છે કે જે કલાકોના માત્ર એ જ દિવસ થઈ શકે, તેથી બાકીના અઠ્ઠાવીશ દિવસ જેવા કલાકો તેના અનશનના જ બાધ છે. તેથી આ પચ્ચખખાણનું આટલું બધું ફળ કહ્યું છે.) તેથી કરીને હે ભવ્યજનો! મુખ્તિને માટે તમે આ તપને યથાશક્તિ કરો. ૫૧૨.

(૨૦૧)

૩૧૭ શત્રુંજય તીર્થના સ્મરણપૂર્વક તે તીર્થ

કરાતા તપનું ફળ.

નવકાર ૧ પોરસી ૨,

પુરિમદ્દે ૩ ગાસણ ૪ ચ આયામં ૫ ।

પુંડરિયં સમરતો, ફલકંચી કુણદ્ અમત્તદ્ ૬ ॥૫૧૩॥

છદ્ ૧ દ્વમ ૨ દસમ ૩ દુવાલસ ૪,

માસદ્દ ૫ માસલમણેળં ૬ ।

તિગરણસુદ્ધો લહર્દ, સેત્તુજો સમરતો ચ ॥ ૫૧૪ ॥

ઉત્તમ ફળની કાક્ષાવાળો જે પુરૂષ પુરૂરીક (શત્રુંજય) તીર્થનું સ્મરણ કરતો સતો નનકારશી ૧ પોરસી ૨, પુરિમદ્દે ૩, એકાસણ ૪, આયેલ ૫ કે અજાઝાર્થ (ઉપનાસ) તુ ૬ પચ્ચખખાણ કરે તો તે, ત્રિકરણ (મન, વચન અને કાયા)ની શુદ્ધિ-૩ શત્રુંજય તીર્થનું સ્મરણ કરતો મનો અનુકંમે છઠ્ઠ (જે ઉપનાસ) ૧, અઠ્ઠમ (ત્રણ ઉપનાસ) ૨, દશમ (ચાર ઉપનાસ) ૩, દ્વાદશમ (પાંચ ઉપનાસ) ૪, માસાર્ધ (પદર ઉપનાસ) ૫ અને માસખમણ (ત્રીશ ઉપનાસ) તુ ૬ ફળ પામે છે. એટલે કે નનકારશી કરનાર છઠ્ઠનું ફળ પામે છે યાનત ઉપનાસ કરનાર માસખમણનું ફળ પામે છે. ૫૧૩-૫૧૪. (આ ફળ શત્રુંજય તીર્થ કરતા તપનું સમજવું.)

૩૧૮ તપથી ખપતા કર્મોનું પ્રમાણ.

પોરસી ચતુલ્ય છદ્દે, કાડં કમ્મ સ્વવતિ જ મુણિણો ।

તં તહ નારયજીવા, વાસસહસ્સેહિ કોહીઓ ॥૫૧૫॥

મુનિઓ પોરસી, ચતુર્થલકા (ઉપનાસ) અને છઠ્ઠ (જે ઉપનાસ) કરવાથી જેટલા કર્મોને ખપાવે છે, તેટલા કર્મો નારકીના છવો

(૨૦૨)

હજાર, લાખ ને કોટિ વર્ષે દુ ખ લોગવીને ખપાવે છે ૫૧૫.
(અર્થાત્ પોરસીથી હજાર વર્ષ, ઉપનાસથી લાખ ને અને છુટી
કેડ વર્ષ સુધી લોગનાવા પડે તેના અશુભ કર્મોના ક્ષય થાય છે.)

૩૧૯ સાધુને કલ્પનીય જળ

ગિળહડ જુઆરજલ, અવિલધોઅણતિદડમુક્કલયં ।

વદ્ધંતરાયપત્ત, ફાસુઅસલિલ ચ તદભાવે ॥૫૧૬॥

જુવારના ધોવણુ પાણી, આખલીના ધોવણુ પાણી અને
ત્રણ ઉભરાએ ઉકાળેલુ પાણી સાધુને અહુણ કરવા લાયક છે.
તેવુ જળ ન મળે તો બીજા વર્ષને પામેયુ એવે જેના વર્ષ,
ગધ, રસ અને સ્પર્શ બદલાઇ ગયા હોય એવુ પ્રાસુક જળ
પણ લેવુ કલ્પે છે ૫૧૬

૩૨૦ શ્રી સીમધર સ્વામીના જન્મદિકનો

કાળ તથા જન્મસ્થાન.

પુસ્કલવર્ડયવિજયે, પુવ્વવિદેહમ્મિ પુડરિગિણીય ।

કુયુઅરહંતરમ્મિ અ, જાઓ સીમધરો મયવ ॥ ૫૧૭ ॥

પૂર્વ મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે પુષ્કલાવતી નામના વિજયમા
પુડરિકિણી નામની નગરીમા કુયુનાથ અને અરનાથના આતરામા
શ્રીસીમધર નામના લગનાન થયા છે—જન્મ્યા છે ૫૧૭.

મુણિસુવ્વયજિણનમિજિણ—અતરે રજ્જ ચડત્તુ નિમ્મલ્લતો ।

સિરિહદયદેવપેઢાલ—અતરે પાવર્ડ મુક્કલ ॥ ૫૧૮ ॥

મુનિસુવ્રતસ્વામી અને નમિનાથના આતરામા સીમધર
સ્વામીએ રાજ્યતો ત્યાગ કરી દીક્ષા ગ્રહણ કરી છે તથા શ્રી ઉદય

જિન અને પેદાલજિન જે આપતી ચોવીશીમા ૭ મા ને ૮ મા
થવાના છે તેમના આતરામા તે નિર્દોષ પામવાના છે. ૫૧૮.

૩૨૧ સાડાબાર કરોડ સુવર્ણના તોલનુ પ્રમાણુ.

ફગલમ્લ તીસસહસ્તા, દો સય મળાઈ સેર તેરજુઆ ।
ટકળા ય ચડવીસં, સઢીવાર કોડિ કળયમ્મિ ॥૫૧૯॥

સાડાબાર કરોડ સુવર્ણના તોલ એક લાખ ત્રીશ હજાર
અને બેસો મણ, તેર ગેર અને ચોવીશ ટાક (૩૫૧૫૫૫) એવો
થાય છે. ૫૧૯. (તીર્થ કર જ્યા પાસથ કરે ત્યા દેવો આજ્ઞા
દેવની વૃદ્ધિ કરે છે.)

૩૨૨ સાધુને લેવાના આહારમા ટાળવાના ૪૭ દોષ.

૧ પિંડ ઉદ્ગમના એટલે ઉત્પન્ન થતા લાગે તેવા ૧૬ દોષ.

આહાકમ્મુ ૧ દેસિય ૨, પૂર્વકમ્મે ૩ ય મીસજાણ ૪ ય ।
ઠવળા ૫ પાહુડિયાણ ૬,

પાઓચર ૭ કીય ૮ પામિચે ૯ ॥૫૨૦॥

પરિઅટ્ટિણ ૧૦ અભિહહુ ૧૧,

વિમન્ને ૧૨ માલોહડે ૧૩ ય અચ્છિજ્જે ૧૪ ।

અણિસિઠ્ઠ ૧૫ જ્ઞોયરણ ૧૬,

સોલસ પિહુગ્ગમે દોસા ॥ ૫૨૧ ॥

આધાકર્મ દોષ—સાધુને નિમિત્તે એવે સાધુને મનમાં ધારીને
સચિત વસ્તુને અચિત કરે અથવા અવિત નમ્મને મધે તે ૧,

ઔદેશિક દાપ-પૂર્વે તૈયાર કરેલા સાત લાડુ વિગેરેને મુનિને નિમિત્તે
 ફહી ગાળ વિગેરે-૩ મિશ્ર કરી સ્નાદિષ્ટ બનાવે તે. ૨, પૂતિકર્મ—
 શુદ્ધ આહાર આધાર્મિક આહારમાં નાખી મિશ્ર કરવો અથવા
 આનાકર્મી આહારથી ખરડાયેલી કંઈક વિગેરે-૩ શુદ્ધ આહાર
 વહોરાવવો તે. ૩, મિશ્રજાત—જે આહાર પોતાને માટે તથા સાધુને
 માટે પ્રથમથીજ સંકલ્પ કરીને બનાવવો તે ૪, સ્થાપના—
 સાધુને માટે ક્ષીર વિગેરે વસ્તુ જુદી કરી જુદા વાસણમાં રાખી
 મૂકવી તે ૫, પ્રાભુતિકા—નિનાહાદિકનો પ્રસંગ આવનાને વિષય
 હોય છતાં સાધુને ગાંભીર્ય રહેલા જણી તે લાભ લેવા માટે વહેલો
 વિનાહમહોત્સવ કરવો અથવા વિનાહાદિકનો સમય નજીક છતાં
 સાધુને આવનાની રાહ જોના માટે વિષય કરવો તે ૬, પ્રાદુષકરણ—
 અધકારમાં રહેલી વસ્તુ દીપક વિગેરે કરવાવડે અથવા ભીંત વિગેરે
 દૂર કરવાવડે પ્રકાશિત કરીને આપવી તે ૭, કીત—સાધુને માટે કોઈ
 પણ વસ્તુ વેચાતી લગ્ન-વાવીને આપવી તે ૮, પ્રામિત્ય—સાધુને
 માટે કોઈ પણ વસ્તુ ઉધારે કે ઉછીતી લઈને આપવી તે ૯, પરાવ
 તિત—સાધુને માટે પોતાની વસ્તુ બીજાની વસ્તુ સાથે બદલાવી
 સાધુને ખપે તેવી લાવીને તે સાધુને આપવી તે. ૧૦, અસ્વાદ્યત-
 આહારાત્મિક સાધુના ઉપાશ્રય વિગેરેમાં સન્મુખ લાવીને સાધુને
 આપવો તે ૧૧, ઉદ્દલિત-કુડવા વિગેરેમાંથી ધી વિગેરે કાઢના માટે
 તેના મુખ ઉપરથી માટી વિગેરે દૂર ફેંકી અથવા કપાટ, તાણુ
 વિગેરે ઉઘાડી તેમાંથી જોડી વસ્તુ કાઢી સાધુને વહોરાવવી તે.
 ૧૨, માસાપહત-માળ, ભોયરા કે શીકા ઉપરથી ઉતારી સાધુને
 વહોરાવવું તે ૧૩, આન્વિવ-પોતે બળનાન હોનાથી બીજાની
 વસ્તુ હાટી લઈને સાધુને આપવી તે ૧૪, અનિસૃષ્ટ-જેના એકથી
 વધારે સ્નામી હોય એના (સાગવા) આહારાત્મિકને મર્વમાંથી કોઈ
 એક જણ બીજાઓની રજા લીધા વિના સાધુને આપે તે ૧૫, તથા
 અન્ય નપૂરક કેમ-સાધુનું આગમન સાલણી પોતાને માટે રધાતા
 અન્નમાં બીજું વધારે નાખી તે સ્નામી વધારે કરવો તે ૧૬-આ
 સોળ પિંડાદગમના દાવો છે આ દાવો શ્રાવકથી એકલે દાતારથી
 ઉત્પન્ન થાય છે. ૫૨૦-૫૨૧

૨ સાધુથી ઉત્પન્ન થતા ઉત્પાદનાનાં ૧૬ દોષો

ધાર્ડ ૧ દૂડ ૨ નિમિત્તે ૩,

આજીવ ૪ વળીવળે ૫ તિગિચ્છા ૬ ચ ।

કોહે ૭ માળે ૮ માયા ૯,

લોભે ૧૦ અ હવંતિ દસ ણ ॥ ૫૨૨ ॥

પુલ્લિ પચ્છા સયવ ૧૧,

વિજ્ઞા ૧૨ મતે ૧૩ અ ચુણ ૧૪ જોગે ૧૫ અ ।

ઉપ્પાયણાઢ દોસા,

સોલસમે મૂલકમ્મે ૧૬ ચ ॥ ૫૨૩ ॥

ધાની-ખાણકને ધવરાવનાર, રનાન કરાવનાર, અલકાર પહેરાવનાર, રમાડનાર અને ઝોળામા ઝેસાડનાર-આ પ્રાય પ્રકારની ધાત્રી માતા કહેવાય છે. તેમાંથી કોઈ પણ કર્મ સાધુ શિક્ષાને મારે કરે તો તે ધાત્રીપિડ દોષ કહેવાય છે. ૧, કૃતિની જેમ શિક્ષાને મારે સદેશો લાવે અથવા લઈ જાય તે કૃતિપિડ-દોષ ૨, શિક્ષાને મારે ભૂત, લગ્નિય અને વર્તમાનકાળ સખધી ગુલાગુલ રૂળ કે નિમિત્ત કહીને શિક્ષા મહણ કરવાથી નિમિત્ત-પિડદોષ ૩, શિક્ષાને મારે પોતાની જાતિ, કુળ, ગચ્છ, કર્મ, શિષ્ય વિગેરેના વખાણ કરવાથી લાગે તે આચરપિડ દોષ ૪, આદાન, અમણ વિગેરેના ભક્તો પાસેથી આહાર લેવાની ઇચ્છાથી 'હુ પણ તેનો ભક્ત છું' એમ કહી આહાર મહણ કરે તે વનીપક-પિડદોષ ૫, વૈધની જેમ ઔષધ આપી અથવા બતાવી આહાર મહણ કરવાથી લાગે તે ચિકિત્સાપિડદોષ ૬, વિદ્યા અને તપ વિગેરેના પ્રભાવ દેખાડી, રાજનુ માન્યપણ દેખાડી અથવા ક્રોધનુ રૂળ દેખાડી શિક્ષા મહણ કરનાથી ક્રોધપિડદોષ ૭, પોતાની લગ્નિયની પ્રશસાથી અથવા જીજ્ઞાસે ઉત્સાહ આપવાથી અથવા કોઈએ

અપમાન કરનાથી 'હું સારો આહાર લાવી આપું.' એમ અહીં
કાર કરી આનંદની વિંડબના કમી આહાર લાવવો તે માનપિંડ
દોષ ૮, વિનિષ્ઠ પ્રકારના વેષ અને લાપા વિગેરે બદલીને આહાર
લેવો તે માયાપિંડ દોષ ૯, અતિલોભથી આહાર મોટે અંગ કયા
કરે તે લોભપિંડ દોષ ૧૦, આ દગ દોષો તથા પૂર્વ એલે દાતા
રના માયાપનો અને પચ્યાત્ એવે દાતારના સામુસસરાનો
પોતાની સાથે પરિચય બતાવી-ઓળખાણ કાઢી ભિક્ષા મહુષ
કની તે પૂર્વપચ્યાત્સસ્તન નામનો દોષ ૧૧, વિવાનો ઉપયોગ
કરી ભિક્ષા લેવી તે નિધાપિંડ દોષ ૧૨, મત્રનો પ્રયોગ કરી
ભિક્ષા લેવી તે મત્રપિંડ દોષ ૧૩, નેત્રાન્ન નિગેરે ચૂર્ણનો ઉપ
યોગ કરી આહાર લેવો તે ચૂર્ણપિંડ દોષ ૧૪, પાદલેપ વિગેરે
યોગનો ઉપયોગ કરી આહાર લેવો તે યોગપિંડ દોષ ૧૫, તથા
મૂળકર્મ એલે ગર્ભનું સ્તભન, ગર્ભનું ધારણ, ગર્ભપાત,
રક્ષામધન વિગેરે કર્મ કરી ભિક્ષા લેવી તે મૂળકર્મપિંડ દોષ
૧૬-આ સોળ ઉત્પાદનાના દોષો સાધુથી ઉત્પન્ન થાય છે પરંપર ૨૩.

૩ ગૃહસ્થ અને સાધુ એ બન્નેથી ઉત્પન્ન થતા

એપણાના દશ દોષો.

સકિય ૧ મક્ષિય ૨ નિમ્લિત્ત ૩,

પિહિય ૪ સાહરિય ૫ દાયગુ ૬ મ્મિસ્તે ૭ ।

અપરિણય ૮ લિત્ત ૯ છઢિય ૧૦,

एसणदोसा दस हवति ॥ ૫૨૪ ॥

દાતારને અથવા સાધુને આહાર આપતા કે મહુષ કરતા
આધાકર્માદિક કેમ પજુ દોષની શકા થાય તે શક્તિ દોષ ૧,
પૃથ્વી નિગેરે સ્થિતિ અથવા મધ નિગેરે નિંધ અથવા પોતે
નિપેદ કરેલા અચિત્ત પદાર્થથી મિશ્રિત થયેલો આહાર દેતા
અથવા લેતા લાગે તે મક્ષિત દોષ ૨, પૃથ્વીકાય વિગેરે ૭ કાય
ઉપર સ્થાપન કરેલો અચિત્ત આહાર પજુ દેતા અથવા લેતા લાગે

તે નિક્ષિપ્ત દોષ ૩, કૃણાદિક સચિત્ત વસ્તુથી કાકેલી વસ્તુને
 આપતા કે ગ્રહણ કરતા લાગે તે પિહિત દોષ ૪, દેનાના પાત્રમા
 રહેલી કાઠક બીજી વસ્તુને સચિત્ત એવા પૃથ્વીકાયાદિક ઉપર
 મૂકી તે પાત્રવડે દેતા અથવા લેતા લાગે તે સહુત દોષ ૫, બાળ,
 વૃદ્ધ, નપુસક, મુજ્જતો, અધ, મદોન્મત, હાથપર્ગ વિનાનો, બેડીમા
 નાખેલો, પાદુકાપર ચડેલો, ખાસીનાળો, ખાડનાર, પીસનાર,
 ભુજનાર, કાપનાર, પીજનાર, દળનાર, ફાડનાર, તોડનાર
 વિગેરે છકાયના વિરાધક પાસેથી તેમજ ગર્ભિણી, તેડેલા છાક-
 રાનાળી અથવા ધાનતા બાળકનાળી સ્ત્રી પાસેથી આહાર લેતા
 લાગે તે દાયક દોષ ૬, અચિત્ત ધાન્યના કણથી મિશ્રિત સાકર
 વિગેરે વસ્તુ દેતાં અથવા લેતા ઉન્મિશ્ર દોષ ૭, અચિત્તપણાને
 પામ્યા વિનાની વસ્તુ દેતા અથવા લેતા અપરિણત દોષ ૮,
 અકલ્પ્ય વસ્તુથી લેપાયેલા પાત્ર કે હસ્તરડે દેતા અથવા લેતા
 નિષ્ઠ દોષ ૯ તથા પૃથ્વીપર થી વિગેરેના દીપા પડતા હોય એવી
 રીતે દેતા અથવા લેતા હર્ષિત દોષ તેવી રીતે દીપા પડનાથી ત્યા
 રહેલા તથા બીજા આગ તુક જીવોની પણ ઘૃતબિ દુના ઉદાહરણની
 જેમ વિરાધના થાય છે ૧૦-આ એવણાના દશ દોષ દાયક અને
 ગ્રહક બનેથી ઉત્પન્ન થનારા છે. ૫૨૪.

૪ ગ્રામ્યેણાના (આહાર કરતી વખતના) પાચ દોષો.

સંજોયણા ૧ પમાણે ૨,

ફગાલે ૩ ધૂમ ૪ કારણે ૫ પઢમા ।

ઘસદ્વહિરતરે વા, રસહેઝ દઘ્વસજોગા ॥ ૫૨૫ ॥

સ યોજના નામનો પહેલો દોષ ન્હાના હેતુથી એટલે સારો
 માદ કરનાના હેતુથી ઉપાગ્રયની બહાર અથવા અદર આવીને
 માદાવિગેરેની સાથે થી ખાદ વિગેરે દ્રવ્યોનો સંયોગ કન્વાથી
 લાગે છે ૧, જેટલો આહાર કરનાથી ધીરજ, બળ, સયમ, તથા
 મન, વચન અને કાયાના યોગને બાધા ન આવે તેટલો આહાર

કરવો લોભમે, તેથી વધારે આહાર કરે તો પ્રમાણુતિરિસ્તતા નામનો બીજો દોષ ૨, સ્વાદિષ્ટ અન્નના અધના તેના દાતારના વખાણ કરતો આહાર કરે તો તે સાધુ રાગરૂપ અગ્નિથી ચારિત્ર રૂપ કાષ્ટને અગારારૂપ બનાવે છે, તેથી તે ત્રીજો અગાર દોષ ૩, અન્નની કે તેના દાતારની નિંદા કરતો આહાર કરે તો તે ચારિત્ર રૂપ કાષ્ટને બાળી કુમાડારૂપ કરે છે, તેથી તે ચોથો ધૂમ્મ દોષ ૪, કારણ વિના ભોજન કરે તો પાંચમો કારણભાવ નામનો દોષ. મુનિને ભોજન કરવાના છ કારણો કહ્યા છે તે આ પ્રમાણે—
 ક્ષુધાવેદના સહન ન થઈ શકે તો આહાર કરવો ૧, આચાર્ય, બાળ, બૃદ્ધ અને જ્ઞાન વિગેરેની વૈયાવચ્ચ કરનાના કાળે આહાર કરવો ૨, ધર્મસંમિતિની શુદ્ધિ થઈ શકે માટે આહાર કરવો ૩, સંયમનું પાલન કરના માટે આહાર કરવો ૪, છનિતવ્યની રક્ષા કરવા માટે આહાર કરવો ૫, તથા ધર્મધ્યાનને સ્થિર કરના માટે આહાર કરવો ૬—આ છ કારણોને માટે આહાર કરનાની જરૂર છે. તે કારણો સિવાય આહાર કરે તો અકાળજી દોષ લાગે છે. ૫-આ પાંચ આહાર કરતી વખતના દોષો છે. (કુપ પિડના ૪૭ દોષ થયા) ૫૨૫.

૩૨૩ ક્રોધ, માન, માયા અને લોભપિડના ઉદાહરણો

કોહે ઘયવરસ્રવગો, માણે સેવઈઅ સાહુલાભાય ।

માયા આસાઢમૂર્છે, લોભે કેસરિસાહુતિ ॥ ૫૨૬ ॥

ક્રોધ ઉપર ધૃતનર (ઘેખર) કષપકનું દર્શાવ છે, માન ઉપર સેવતિકા સાધુનું દર્શાવ છે, માયા ઉપર અપાદભૂતિ મુનિનું દર્શાવ છે, અને લોભ ઉપર કેસરી સાધુનું દર્શાવ છે—આ ચારેની સક્ષિત કથા નીચે પ્રમાણે—

૧ ક્રોધ નગરમા ક્રોધ ગ્રાહણને ત્યાં ક્રોધનું મરણ થયું, તેના માસિકને દિનમે તે ગ્રાહણ બીજા ગ્રાહણોને ધૃતપૂર (ઘેખર)નું દાન આપતો હતો. તે વખતે ત્યાં ક્રોધ સાધુ માસિકપણને પારણે

આવી ચઢ્યા તેને દ્વારપાળે દાનનો નિષેધ કર્યો. ત્યારે તે સાધુએ કોપથી કહ્યું કે— આ માસિકમા મને ન માન્યુ તો બીજા માસિકે મળશે. ” એમ કહી તે સાધુ અન્યત્ર ગયા. દૈવયોગે તે જ શ્રાદ્ધજ્ઞના ઘરમા બીજા મનુષ્યનુ મળ્યુ થયુ. તેના માસિકને દિનસે તે જ માધુ માસિકપણે પારણે આવ્યા. તે વખતે પણ દ્વારપાળે તેમનો નિષેધ કર્યો, ત્યારે ફરીથી કોધનરૂપે પ્રથમની જેમ કહીને તે સાધુ અન્યત્ર ગયા. દૈવયોગે તેના જ ઘરમા ત્રીજા મનુષ્યનુ મળ્યુ થયુ તેના માસિકને દિનસે તે જ સાધુ આવ્યા. તે વખતે પણ દ્વારપાળે નિષેધ કર્યો, ત્યારે તે માધુ ફરીથી પણ કોપથી તે જ પ્રમાણે બોલ્યા, એટલે દ્વારપાળે વિચાર્યું કે— “ આ મુનિના કોધયુક્ત વચનથી આ ઘનંધણીના મનુષ્યો મરે છે. ” એમ નિચારી તેણે ઘનંધણીને સર્વ વૃતાત કહ્યો. તે સાંભળી તે ઘનંધણીએ એકદમ માધુ પામે આવી તેમને ખમાવી યથેચ્છ ઘેળવિગેરે આહ્વાન વહોરાવ્યો. આ કોધપિંડ ઉપર દૃષ્ટાત જાણવું.

૨ ગિરિપુષ્પિત નગરમા સિદ્ધ નામના સરિ પત્નિવાગ સહિત રહ્યા હતા. તેવામા એકદા તે નગરમા મેવતિકા (સેવ) ખાવાનુ પર્વ આવ્યુ. તે દિવસે સૂત્રપારસી થઈ ગયા પછી સાધુના સમુદાયમાથી એક સાધુએ કહ્યું કે— “ આજે સૌ માધુઓને સપૂર્ણ થઈ રહે તેટલી થી ગાળ સહિત મેવતિકા વહોરી લાવે તેવો કોઈ સાધુ છે ? ” તે સાંભળી એક સાધુએ ગર્વથી કહ્યું કે— “ હું સર્વને ધાય તેટલી લાવી આપીશ ” આ પ્રમાણે પ્રતિજ્ઞા કરી તે માધુ ફળતા ફરતા કોઠા કોટુ બિકને ઘેર ગયા. ત્યાં તેણે ઘણી સેવતિકા થી ગાળ સહિત જોડી કોટુ બિકની સ્ત્રી પામે તેની ચાચના કરી, પણ તે મુલોચના નામની સ્ત્રીએ તેને આપનાનો નિષેધ કર્યો. ત્યારે અમર્યથી સાધુએ કહ્યું કે— “ હું આ થી ગાળ સહિત સેવતિકા અનન્ય મહુણ કરીશ. ” એમ પ્રતિજ્ઞા કરી. મુલોચનાએ પણ અમર્યથી કહ્યું કે— “ જો તને આમાથી કાંઈ પણ મળે તો મારૂ નાક તે દારૂ એમ હું સમજીશ ” પછી તે માધુ જ્યાં સભામા મિત્રોની સાથે મુલોચનાનો પાત વિષ્ણુદત્ત બેઠો હતો ત્યાં કોઈના કહેવાથી ગયા અને વિષ્ણુદત્તને કહ્યું કે— “ જો તું ચેતાગુલિક ૧, ખડોદાયક

૨, કિંકર ૩, સ્નાયક ૪, શ્રદ્ધરિખી ૫ અને હૃદય ૬-આ છ પ્રકારના ખાવલામાંથી કોઈ પણ પ્રકારનો ન હો તો હું તારી પાસે કોઈક ચાચના કરું.” એમ કહી તે છએની કથા કહી, એટલે નિષ્કૃષ્ટે કહ્યું કે-“ હું કાઈ એવો સ્ત્રીને વશ નથી, માટે જે માગવું હોય તે માગો ” ત્યારે સાધુએ તેની પાસે તેને ઘર તૈયાર કરેલી ધી ગાળ સહિત સેવતિકા માગી. વિષ્ણુદેવે ઘર જઈ યુક્તિથી પોતાની સ્ત્રી ન જાણે તેમ તે સાધુને ધી ગાળ સહિત સેવતિકા વહોરાવી. સાધુ પણ મુલોચનને સંકેતથી નાક કાપ્યાનું બતાવીને ઉપાશ્રયે ગયા. આ માનપિંડ જાણવો

૩ રાજપૂત નગરમાં સિહન્ધ રાજા હતો. ત્યાં વિદ્યકર્મા નામનો નટ હતો. તેને બે પુત્રીઓ અત્યંત રૂપરાણી હતી. એકલા તે નગરમાં ધર્મરૂચિ નામના આચાર્ય પંચવાર સહિત પધાર્યા. તેમના એક આપાઠભૂતિ નામના શિષ્ય શુદ્ધિના નિધાન હતા. તે ભિક્ષાને માટે અન કરતા વિદ્યકર્મા નરને ઘેર ગયા. ત્યાં તેમને એક મોઢક મળ્યો તે જ તેના ઘરની બહાર જઈ તેણે વિચાર્યું કે- “આ મોઢક આચાર્ય મહારાજને આપવો પડશે, મારે બાગ તો આવશે નહીં ” એમ નિચારી તેણે રૂપવરાવર્તનની નિધાથી કાણા સાધુનું રૂપ કરી તેને જ ઘર જઈ બીજે મોઢક લીધો. બહાર નીકળી વિચાર્યું કે-“ આ તો ઉપાધ્યાયને આપવો પડશે.” એમ વિચારી કુખજનું રૂપ લઈ ત્રીજે મોઢક લીધો ફરીથી બહાર નીકળી નિચાર્યું કે “આ તો સ્નાયક સાધુને આપવો પડશે.” એમ નિચારી કુષ્ઠનું રૂપ કરી ચોથો લાડ લીધો. આ સર્વ તેની માયા માળ ઉપર રહેલા વિદ્યકર્માએ છાની રીતે જોઈને વિચાર્યું કે-“ જો આ સાધુ આપણી પાસે હોય તો તે મોગ નરનું કામ કરી શકે.” એમ નિચારી તેને લોભ પમાડના માટે નીચે આવી તે સાધુને ઘણા મોઢકો આપ્યા. અને હમેશા પંધારના વિનંતિ કરી તથા તેના ગયા પછી તે વિદ્યકર્માએ પોતાની બન્ને પુત્રીઓને કહ્યું કે-“ તમે તે સાધુને હમેશા ઉત્તમ મોઢક આપી હાન, લાવ, કાષ્ઠ વિગેરેવડે તેને વશ કરી નમારો પતિ થાય તેમ કરજો ” તે પુત્રીઓએ તે જ પ્રમાણે વર્તી તેને વશ કરી પોતાનો પતિ કર્યો.

તે સર્વ નોંદામાં મુખ્ય થયો. એકદા નિષેધ કર્યા છતાં તે બંને પુત્રીઓ પતિની હાજરી નહીં હોવાથી મદિરાપાન કરી મદાન્મત બની માળ ઉપર બેભાનપણે સુતી હતી. તેનામાં અકસ્માત અપાઢભૂતિ ત્યાં આવ્યો. તેમને તેવી ણીભક્ત અવસ્થાવાળી જોઈ તેને હેઠક પૈરામ્ય થયો. તેથી તે ત્યાંથી નીકળી ગયો. પરંતુ તે વૃત્તાત જાણનામાં આવવાથી વિચિત્રમાંએ તે બંને પુત્રીઓને શીખવી તેની પાછળ મોકલી. તે બંનેએ ઘણી આજીજી કરી. ઇતર અપાઢભૂતિએ તેમનું વચન માન્યું નહીં. ત્યારે તેઓએ પોતાની આજીવિકાનું સાધન માગ્યું. તેથી ક્યાંને લીધે અપાઢભૂતિ પાછા વળ્યા અને ભરત ચક્રવર્તીના ચરિત્રને પ્રકાશ કરનાર રાજ-પાળ નામનું નાટક રચી ચિહ્નરથ રાજા પાસેથી ભૂષણાદિકવડે સુરોહિત પાચસો ક્ષત્રિયો લઈ તેમને નાટકના પાઠ શીખવ્યા. પછી તે અદ્ભુત નાટક સિંહરથ રાજા પાસે ભજવી બતાવ્યું. તેમાં તેને પુષ્કળ ધન ઈનામ તરીકે મળ્યું. તે સર્વ તેણે તે બંને સ્ત્રીઓને આપ્યું. નાટકને અંતે તે પાચસો રાજપુત્રો સહિત અપાઢભૂતિએ શુર પાસે જઈ લીલા પ્રહણ કરી. ઈલાહિ. આ માયાપિંડ ઉપર દૃષ્ટાત જાણવું.

૪ અપોનગરીમાં મુદ્રત નામના સાધુ હતા. એકદા તે નગરીમાં મોકલનું પર્વ આવ્યું. તે દિવસે તે સાધુએ વિચાર કર્યો કે—“આજે મારે સિંહકેસરીઆ મોકલ જ પહોરના. ણીજી કાઈ લેવું નહીં. ” એમ નિચારી તે લિક્ષાને મારે અટન કરવા લાગ્યા. પરંતુ અઢી પહોર સુધી અટન કર્યા છતાં પણ તેને સિંહકેસરીઆ મોકલ મળ્યા નહીં. તેથી તેણે ચિત્ત નિકળ થયું, તેથી જેના શુદ્ધારમાં પ્રવેશ કરે ત્યાં ધર્મલાભને બદલે સિંહકેસરીઆ એવો રાજા બોલવા લાગ્યા. એ રીતે આજો દિવસ અને રાત્રિના પણ બે પહોર સુધી તેણે અટન કર્યું, પણ મોકલ મળ્યા નહીં. તેવામાં તે એક શ્રાવકના ઘરમાં પેઠા અને ધર્મલાભને ઠેકાણે સિંહકેસરીઆ એવો રાજા બોલ્યા. તે સાંભળી શુદ્ધણી આવક શાસ્ત્રમાં પ્રવીણ અને ડાહ્યો હોવાથી તેણે વિચાર્યું કે—“આ સાધુને ઇચ્છિત સિંહકેસરીઆ મોકલ મળ્યા નહીં, તેથી તેણે ચિત્ત નિકળ થયું જણા”

વિચારી તેના ચિત્તની સમાધિ માટે તેની પાસે સિ હકેસરીઆ મોદ ક્રોડ લેલો થાળ લાવી કહ્યું કે—“હું પૂજ્ય ! આ સર્વ સિંહકેસરીઆ મોદકો ગ્રહણ કરો.” તે જોઈ સાધુએ તે ગ્રહણ કર્યા અને તેનું મન સ્વસ્થ થયું. પછી આવકે તેમને કહ્યું કે—“હું પૂજ્ય ! આજે મારે પૂર્વાર્ધ (પુરિમદ્)નું પચ્ચઝગણું છે, તે પૂરું થયું કે નહીં ?” તે સાલણી સાધુએ ઉપયોગપૂર્વક ઉંચે આકાશમા જોયું, તે મધ્ય રાત્રિનો સમય જણાયો. એટલે તેમણે પશ્ચાત્તાપ કરના પૂર્વક આવકને કહ્યું કે—“તમે મને સારી પ્રેરણા કરીને સસારસમુદ્રમા કુપ્પતા બચાવ્યો.” ઇત્યાદિ કહી આત્માની નિદ્રા કરતા તથા વિધિપૂર્વક તે વહોરેલા મોદકોને પઠનતા શુદ્ધ ધ્યાનમા મગ્ન થઈ ધાતિકર્મનો ક્ષય કરી કેનજ્ઞાન પામ્યા. ઇત્યાદિ આ લોભપિડ ઉપર દૃષ્ટાત જણાયું.

આ ચારે દૃષ્ટાંતો વિસ્તારથી પિઠ્ઠનિર્મુક્તિની દીકામા આપેલા છે. ૫૨૬.

૩૨૪ સાત સમુદ્ધવાતના નામ.

વેયણ ૧ કસાય ૨ મરણે ૩,

વેડવિચ ૪ તેઅણ ૫ ચ આહારે ૬ ।

કેવલિય સમુગ્ધાણ ૭ સન્નીણ સત્ત સમુગ્ધાયા ॥૫૨૭॥

વેડના સમુદ્ધવાત ૧, કપાય સમુદ્ધવાત ૨, મરણ સમુદ્ધવાત ૩, વૈક્રિય સમુદ્ધવાત ૪, તૈજસ સમુદ્ધવાત ૫, આહાર સમુદ્ધવાત ૬ અને કેવલિ સમુદ્ધવાત ૭—આ સાતે સમુદ્ધવાત સન્ની પચ્ચેદ્રિય મનુષ્યને હોય છે ૫૨૭. (આ સાત પૈકી એક છેડનો સમુદ્ધવાત કેવળીને અને બાકીના છ જગત્થને હોય છે. પ્રારભના ત્રણ સર્વ જીવોને હોય છે. આ સાતનો વિસ્તાર ૬૪૩ાદિ પ્રકરણોથી જણાયો.)

૩૨૫ પાપની આલોચના

જે મે જાણંતિ જિણા, અવરાહ વિસુ ઠાણેસુ ।

તેહિ આલોણમિ, ઉવઢિઓ સવ્વભાવેણ ॥ ૫૨૮ ॥

મારા જે અપરાધ બુદ્ધા બુદ્ધા સ્થાનમાં (કારણોમાં) થયેલા
જિનેશ્વરે જાણ્યા હોય તે સર્વને સર્વ ભાવનડે ઉજ્જમાળ થયેલા હું
આલોચ્યુ છું. ૫૨૮.

૩૨૬ અઢાર પાપસ્થાનના નામ.

પાળાઢવાય ૧ મલિય ૨,

ચોરિક્ક ૩ મેહુણં ૪ દવિણમુચ્છ ૫ ।

કોહ ૬ માણં ૭ માયા ૮,

લોભ ૯ પિજ્ઞ ૧૦ તહા દોસં ૧૧ ॥ ૫૨૯ ॥

કલહ ૧૨ અબ્ભક્ષણં ૧૩,

પેસુત્તં ૧૪ રહ્ઢરહ્ઢ ૧૫ સમાડત્તં ।

પરપરિવાય ૧૬ માયા—

મોસ ૧૭ મિચ્છત્તસલ્લ ૧૮ ચ ॥ ૫૩૦ ॥

વોસિરિસુ ઢમાઢ, મુક્લમગ્ગસસગ્ગવિગ્ધમૂયાઢ ।

દુગ્ગઢનિવંધણાઢ, અઢ્ઢારસ પાવઠાણાઢ ॥ ૫૩૧ ॥

પ્રાપ્તાતિપાત ૧, મૃષાવાદ ૨, ચોરી ૩, મૈથુન ૪, દ્રવ્યપરની
મૂર્છા ૫, ક્રોધ ૬, માન ૭, માયા ૮, લોભ ૯, પ્રેમ (રાગ) ૧૦,
દ્રેષ ૧૧, કલહ ૧૨, અબ્યાબ્યાન (ખોટું આળ દેવુ તે) ૧૩,
પિશુનતા (ચાડી) ૧૪, રતિઅનતિનડે સહિતપણ ૧૫, પરના
અનર્ણવાદ (નિંદા) ૧૬, માયામૃષા ૧૭ અને મિથ્યાત્વ શક્ય
૧૮—આ અઢાર પાપસ્થાનો મોક્ષમાર્ગના સમર્ગમા—તેની પ્રાપ્તિમા
વિગ્રમૂત છે તથા દુર્ગતિનુ કારણુ છે, તેથી તે સર્વ ત્યાગ કરવા
ચોગ છે. ૫૨૮-૫-૦-૫૩૧.

૩૨૭ ઉત્કૃષ્ટ ને જવન્યકાળે થતા તીર્થકરોની
સખ્યા તથા જન્મ સખ્યા.

સત્તરિસયમુક્કોસ, જહન્ન વીસા ય જિણવરા હુતિ ।
જમ્મ પડ્ડમુક્કોસ, વીસ દસ હુતિ ય જહન્ના ॥૫૩૨॥

અહીં દ્વીપમા થઈને ઉત્કૃષ્ટ-વધારેમા વધારે એક કાળે (ઉત્કૃષ્ટ કાળે) એકસો ને સીતેર તીર્થકરો હોય છે, (મહાવિદેહ ક્ષેત્રની બીજીશ વિજયમા એક એક તીર્થકર હોનાથી એક મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા બીજીશ તીર્થકરો હોય, તે જ પ્રમાણે પાચે મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા દરેક વિજયમા એક એક હોવાથી એકસો ને સાઠ તીર્થકરો હોય અને તે જ કાળે દરેક ભરત અને દરેક ઐરવત ક્ષેત્રમા પણ એક એક હોવાથી પાચ ભરતના પાચ અને પાચ ઐરવતના પાચ મળી દશ તીર્થકરો એકસો ને સાઠ સાથે મેળવતા કુલ એકસો ને સીતેર થાય છે.) અને જવન્ય કાળે વીસ તીર્થકરો હોય છે (જવન્ય કાળે એણે વર્તમાનકાળે એકેક મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા ચાર ચાર તીર્થકરો વિહરમાન છે, તેથી પાચ મહાવિદેહના મળીને વીસ થાય ॥ જવન્ય કાળ ભરત અને ઐરવત ક્ષેત્રમા જ્યારે તીર્થકરો ન હોય તે સમજવો, કેમકે જ્યારે પાચ ભરત ને પાચ ઐરવતમા એકેક હોય ત્યારે તે દશ મળીને ત્રીશ તીર્થકરો વિચરતા હોય છે આ મધ્ય કાળ સમજવો. આ બાબત વિચરતા તીર્થકરોને આશીને કહી છે.) જન્મને આશીને તો એકી વખતે ઉત્કૃષ્ટ વીસ તીર્થકરોનો જન્મ થાય છે અને જવન્યથી દશ તીર્થકરો એક કાળે જન્મે છે. ૫૩૨ (પાચે મહા વિદેહના વીસ તીર્થકરો સમકાળે જન્મતા હોવાથી વીસ અને ભરત ઐરવતમા સમકાળે જન્મતા હોવાથી દશ સમજના.)

૩૨૮ વીશ વિરહમાન તીર્થ કરોના લાંછન.

તહ ૧ ગય ૨ હરિણ ૩ મક્કડ ૪,

રવિ ૫ ચંદ ૬ મિયારિ ૭ હત્થી ૮ તહ ચંદ ૯ ।

સૂરે ૧૦ વસહે ૧૧ વસહે ૧૨,

પડમે ૧૩ પડમે ૧૪ ચ સસિ ૧૫ સૂરા ૧૬ ॥૫૩૩॥

હંત્થી ૧૭ વસહે ૧૮ ચદા ૧૯,

સૂરે ૨૦ ઝરુસુ હુતિ લંછણયા ।

ઇય વિહરમાણ જિણવર-વીસા ચ જહક્કમે નેયા ॥૫૩૪॥

વૃષભ ૧, ગજ ૨, હુગ્ધ ૩, વાન ૪, સૂર્ય ૫, ચંદ્ર ૬, સિંહ ૭, હાથી ૮, ચંદ્ર ૯, સૂર્ય ૧૦, વૃષભ ૧૧, વૃષભ ૧૨, કમળ ૧૩, કમળ ૧૪, ચંદ્ર ૧૫, સૂર્ય ૧૬, હાથી ૧૭, વૃષભ ૧૮, ચંદ્ર ૧૯ અને સૂર્ય ૨૦-આ વીશ લાંછનો આ કાળે વિહરમાન (વિચરતા) વીશ તીર્થકરોને અનુક્રમે ઊંચ-સાથળને વિષે હોય છે એમ જાણવું. ૫૩૩-૫૩૪.

૩૨૯ અભવ્ય છવોને અસભવિત (અપ્રાપ્ત) સ્થાનો.

ઇદત્ત ૧ ચક્ષિત્તં ૨, પંચાણુત્તરવિમાણવાસિત્ત ૩ ।

લોગતિયદેવત્ત ૪, અમવ્વજીવેહિ નો પત્ત ॥ ૫૩૫ ॥

ધંદ્રપણ ૧, ચક્રવર્તીપણ ૨, પાપ અનુત્તર વિમાનમા વસવા પાક (દેવપણ) ૩ અને લોકાતિક દેવપણ ૪-આ ચાર સ્થાન અભવ્ય છવો પામ્યા નથી, પામતા નથી અને પામરો પણ નહીં. (વાસુદેવ, બળદેવ, પ્રતિનાસુદેવ, મોક્ષ વિગેરે સ્થાનો પણ અભવ્ય છવો પામતા નથી તે અભવ્ય કુલકાદિથી જાણવું.) ૫૩૫.

(૨૧૬)

૩૩૦ નરકાદિ ગતિમા જનારા જીવોના લક્ષણ.

૧ નરકે જનારના લક્ષણ.

જો ઘાયલ સત્તાઈ, અલિય જપેઈ પરધળ હરઈ ।
પરદાર ચિય વચ્ચઈ, વહુપાવપરિગહાસત્તો ॥ ૫૩૬ ॥
વહો માણી થદ્ધો, માયાવી નિદુરો खरो पावो ।
પિસુળો સગહસીલો, સાહૂળ નિદઓ અહમ્મો ॥ ૫૩૭ ॥
દુદ્ધવુદ્ધી અણજો, વહુપાવપરાયણો કયગ્ધો ય ।
વહુદુઃખસોગપરઓ, મરિડ નિરયમ્મિ સો જાઈ ॥ ૫૩૮ ॥

જે પ્રાણી હિંસા કરતો હોય, અસત્ય નચન બોલતો હોય, પરધનનું હરપુ કરતો હોય, પરસ્ત્રીનું સેવન કરતો હોય, બહુ પાપનાળા પશ્ચિમજા આસિપ્ત હોય, વળી જે કોપી, માની, રતબધ, માયાવી, નિષ્ઠુર (કઠોર વચન બોલનાર), ખળ, પાપી (અન્ય પાપો કરનાર), પિશુન (ચાડીયો), સમહ કરવાના રનભાન વાળો (ફૂપણ), સાધુજનનો નિહક અને અધર્મી (ધર્મની અદ્વા રહિત) હોય, તેમજ જે કુષ્ટ બુદ્ધિનાળો, અનાય, બહુ પાપ (આરભ)ના કાર્યમા તત્પર, કૃતપ્ત (કરેલા ગુણને નહીં જાણનાર), તથા ઘણા કુખ અને શોષમા જ નિરતર મગ્ન રહેનારો-તેવો મનુષ્ય મરીને નરકમા ઉત્પત્ત થાય છે ૫૩૬-૫૩૭-૫૩૮.

૨ તિર્યચ ગતિમા જનારા લક્ષણ

કજ્જત્થી જો સેવઈ, મિત્ત કજ્જે ડ કણ વિસંવયઈ ।
કૂરો મૂઢમઈઓ, તિરિઓ સો હોઈ મરિઝળ ॥ ૫૩૯ ॥

જે કાર્યને અર્થે (મતવળને માટે) મિત્રને સેવે-કામ હોય ત્યારે મિત્રનો આશ્રય કરે અને કાર્ય થઈ રહ્યા પછી તેનો નિસવાદ

(ત્યાગ) કરે અથવા વાંકું પણ ખોલે-મિત્ર તનિકે માને નહીં, તથા જે ફર અને મૂઠ મતિવાળો હોય, તે મનુષ્ય મરીને તિર્થ ચ થાય છે. ૫૩૬.

૩ મનુષ્યગતિમા જવાના લક્ષણ

અજ્ઞવમદ્વજુત્તો, અકોહણો દોસવજિઓ વાઈ ।

ન ચ સાદુગુણેસુ ઠિઓ, મરિંડં સો માણસો હોઈ ॥૫૪૦॥

જે આર્જવ (સરળતા) અને માર્દવ (કોમળતા) વડે યુક્ત હોય, ક્રોધ રહિત, દ્વેષ રહિત, વાદી (અન્યના ગુણને ખોલનાર) હોય અને સાધુના ગુણોમાં રહેલો ન હોય, અર્થાત્ મુનિપણુ મહુણ કર્યું ન હોય તે મનુષ્ય મરીને પણ મનુષ્ય થાય છે. (સાધુપણુ લીધેલ હોય તો તે દેવગતિ કે બ્રાહ્મ પામે છે તેથી સાધુપણુ મહુણ કર્યા પિનાનો કહ્યો છે. દેશવિરતિ આવક પણ દેવ જ થાય છે.) ૫૪૦

અહીં દેવગતિમા જનારા જીવોના લક્ષણની ગાથા જોઈએ પણ લખેલ નથી, તેથી રથાન શૂન્ય ન રહેવા માટે કર્મમય પહેલા માધી તે સખધી ગાથા લખી છે.

૪ દેવગતિએ જનાર જીવોના લક્ષણો.

અવિરયમાઈ સુરાડ, વાલતવો ડકામનિજરો જયઈ ।

સરલો અગારવિહો, સુહનામ અમ્નહા અસુહ ॥ ૫૪૧ ॥

અવિરતિ સમદિત દૃષ્ટિ વિગેરે જીવો તથા બાળતપ-અજ્ઞાન કષ્ટ કરનારા જીવો અને અકામ નિર્જગ કરનારા જીવો દેવગતિનુ આયુ બાધે છે. સરલ, ગર્વ વિનાના તેમજ તેના બીજા ગુણનાળા જીવો શુભ નામકર્મ બાધે છે અને તેથી અન્યથા-વિપરીત વર્તનારા જીવો અશુભ નામકર્મ બાધે છે ૫૪૧.

અવિરતિ સમ્યક્દૃષ્ટિ એવા મનુષ્ય ને તિર્થ ચ દેવાયુ બાધે છે. તેમા ઘોષના પરિણામે, સુમિત્ર સયોગે, કર્મફલિપણે, દેશ

નિરતિ ગુણે, સરામ સયમે વૈમાનિકનુ આયુ બાધે.

બાલતપ એટલે દુ ખગર્હિત, મોહગર્હિત વૈરાગ્યે કરી દુઃકર કષ્ટ, ૫ ચાગ્નિસાધન, રસપરિત્યાગાદિક અનેક પ્રકારના મિથ્યાત્વ યુક્ત તપકરતો, સનિદાન અને ઉત્કટ એટલે અત્યંત આકરા રોષે કે ગારવે તપ કરતો અસુરાદિક યોગ્ય આયુ બાધે.

અકામ નિર્જરાએ-અજ્ઞાનપણે ભૂખ, તૃષ્ણા, ટાક, તાપ, રોગાદિક કષ્ટ સહેતો, સ્ત્રી અણુમીલિતે શીવ ધારણ કરતો, નિષયસંપત્તિને અભાવે નિષય અણુસેનતો ઇત્યાદિકવડે થતી અકામ નિર્જરાએ તથા બાલમરણમા કાર્ધક તત્ત્વાયોગ્ય શુભ પરિણામે વર્તતો રત્નનયી વિરાધનાએ વ્ય તરાદિ યોગ્ય આયુ બાધે.

આચાર્યાદિકની પ્રત્યનીકતાએ કિલ્વીરિકાયુ બાધે. તથા મુગ્ધપણે મિથ્યાત્વીના ગુણ પ્રસસતો, મદિમા વધારતો, પરમા ધામીતુ આયુ બાધે.

એ પ્રમાણે આયુકર્મના બધાં હેતુ જાણના. અકર્મભૂમિના મતુષ્યને અણુમત, મહામત, બાલતપ, અમામનિર્જરાદિક દેનાયુના બધાં હેતુ વિશેષ કોઈ નથી, તેમજ તેમા કેટલાએક મિથ્યાત્વી પણ હોય છે તેથી તેને દેનાયુ કેમ સભરે ? એમ કોઈ પ્રશ્ન કરે તેને માટે શીળપાવન, સરવપણુ, કપાયની મદતા વિગેરે તેને દેવગતિના બધાં હેતુ સમજવા એમ કહેલું છે. પછી.

(ઉપરની બીજી અરધી ગાથા શુભ અશુભ નામ કર્મના બધાં માટે છે તેથી તેના વિશેષાર્થ લખનામા આવ્યો નથી)

૩૩૧ ૭ લેશ્યાવાળા જીવોના દૃષ્ટાતો

મૂલ ૧ સાહ ૨ પ્પસાહા ૩,

ગુચ્છ ૪ ફલે ૫ પડિયજંબુ ૬ મક્ષણયા ।

સર્વં ૧ માણુસ ૨ પુરિસે ૩,

સાઝહ ૪ ઢુજ્જંત ૫ ધળહરણા ૬ ॥ ૫૪૨ ॥

તેમને જ આરના." આમ કહેનાર પદ્મલેશ્યાનાજો જાણવો, ૫.
છઠ્ઠાએ કહ્યું—“સામા થનારને પણ શા માટે મારી નાખના જોડો ?
આપણે તો ધનનુ જ કામ છે, માટે માત્ર ધન જ હરણ કરડ.”
આમ બોલનાર શુકલેશ્યાવાજો જાણવો ૬. આ છ લેશ્યાઓમા
પૂર્વ પૂર્વની લેશ્યા અશુભ છે અને ઉત્તર ઉત્તરની લેશ્યા શુભ છે

૩૩૨ મોક્ષનો માર્ગ

પૂયા જિણદેસુ રઈ વણસુ,

જુત્તો અ સામાઝ્યપોસહેસુ ।

દાણ સુપત્તે સવળ સુસત્થે,

સુસાહુસેવા સિવલોચમગ્ગો ॥ ૫૪૩ ॥

જિનેશ્વરની પૂજા, પ્રતોને વિષે રતિ (પ્રીતિ), સામાયિક અને
પૌષધનુ કરનાપણુ, સુપાત્રને દાન, ઉત્તમ શાસ્ત્રોનુ શ્રવણ અને
ત્રેષ સાધુઓની સેવા—આ મોક્ષનો માર્ગ છે. ૫૪૩

૩૩૩ શ્રાવકનુ કર્તવ્ય

પઠ્ઠેસુ પોસહવય, દાણ સીલ તવો અ માવો અ ।

સજ્ઞાયનમુક્કારો, પરોવયારો ચ જયણા ચ ॥ ૫૪૪ ॥

અષ્ટમી ચતુર્દશી વિગેરે પર્વતિથિએ પૌષધ વ્રત કરવું, દાન,
શીળ, તપ ને લાવ—આ ચારે પ્રકારના ધર્મનુ આરાધન કરવું,
સ્વાધ્યાય—સજ્ઞાય ધ્યાન કરવું, નવકાર મંત્રનો જાપ કરવો, પરો
પકાર કરવો અને સર્વ ક્રિયામા ચતતા (જયણા) રાખવી—આ સર્વ
શ્રાવકના કર્તવ્ય છે. ૫૪૪ (મત્રહુ જિણાણુ ની સજ્ઞાયમા બતા
વેલા ૩૬ શ્રાવકના કૃત્યોની ખાચ ગાથાઓની આ બીજી ગાથા છે)

૩૩૪ પ્રચાર કરવા યોગ્ય પાંચ પકાર.

પૂઆ ૧ પચ્ચક્ષાણં ૨,

પડિક્કમણં ૩ પોસહો ૪ પરોવયારો ૫ ચ ।

પંચ પયારા ચિત્તે, ન પયારો તસ્સ સંસારે ॥ ૫૪૫ ॥

જિતેધરની પૂઝા ૧, પચ્ચખખાણ ૨, પ્રતિક્રમણ ૩, પૌષ્ઠ
પત ૪ અને પરોપકાર ૫-આ પાંચ પકાર જેના ચિત્તમાં હોય
તેના આસારમાં પ્રચાર થતો નથી, એટલે કે તે ચિરકાળ આસારમાં
બ્રમણ કરતો નથી-૨૪૫ કાળમાં મોક્ષ પામે છે. ૫૪૫.

૩૩૫ બાર ચક્રવર્તીના શરીરનું માન.

પણસય ધણુહ ભરહે૧, ચડસઢી ધણુહ સગરતણુમાણં૨ ।

ઘાયાલીસં મઘવો૩, સણંકુમારો ચ ઇગયાલં૪ ॥૫૪૬॥

સતી૫ કુંથૂ૬ અરહા૭, ચત્તાલીસ પળતીસ તીસા ચ ।

અઢાવીસ ચડવીસા, ધણૂ સુભૂમો૮ મહાપડમો૯ ॥૫૪૭॥

ઇય ચક્કિયતણુમાણં,

હરિસેણો ૧૦ જયસ્સ ૧૧ વંભદત્તસ્સ ૧૨ ।

પન્નરસ વારસ સત્ત-ધણુ ગાહા આગમે ભણિયા ॥૫૪૮॥

ભરત ચક્રવર્તીની કાયાનું માન પાચસો ધનુ ૧, સગર
ચક્રીના શરીરનું માન સાડા ચારસો ધનુ ૨, મધના ચક્રવર્તીનું
બે તાળીશ ધનુ ૩, સનકુમારનું એકતાળીશ ધનુ ૪, શાતિનાથનું
ચાળીશ ધનુ ૫, કુશુનાથનું પાત્રીશ ધનુ ૬, અરનાથનું ત્રીશ

ધનુષ ૭, મુખ્ય ચક્રીનુ : અઘ્રાવીશ ધનુષ ૮, મહાપદ ચક્રવર્તીનુ
ચોવીશ ધનુષ ૯, હરિષેષ ચક્રીનુ ૫૬૨ ધનુષ ૧૦, જય ચક્રીનુ
બાર ધનુષ ૧૧, બ્રહ્મદત્તનુ સાત ધનુષ ૧૨-આ પ્રમાણે આ ભરત
ક્ષેત્રમા આ અવસર્પિણીમા થયેલા બારે ચક્રવર્તીઓના મરીરની
અનગાહના આગમને વિષે કહેલી છે ૫૮૬-૫૮૭-૫૮૮

૩૩૬ કર્તાનુ નામ-સ્થાન-ગુરુનુ નામ વિગેરે

ગુજરજણત્રયમજ્જે, લોલવાહય નામ પુર પસિદ્ધ ।
અચલગણિનાયકસિરિ-ગુણનિહાણસુરીઝવણસે ॥૫૪૯॥
હરિસમરે હરિસસૂરિષ, ઘડુષ રયણસંચય સુકય ।
સુયસાયરા ઝદ્ધરિઓ, નદઝ જા દુષ્પસહસૂરી ॥૫૫૦॥

-ગુજરાત દેશની મધ્યે લોલવાહક નામના પ્રસિદ્ધ પુરમા
અચલગણના નાયક ગણિશ્રી ગુણનિધાન સૂરિના ઉપદેશથી
હર્ષના સમૂહનાળા હર્ષસૂરિ નામના બહુકે (શિષ્ય) ભુત
સાગરથી ઉદ્ધરીને આ રત્નસંચય નામનો મથ સારી રીતે
તૈયાર કર્યો છે તે દુષ્પસહ મૂરિ મહારાજ થાય ત્યાં સુધી
જયવત વર્તે. ૫૪૯-૫૫૦.

ધતિશ્રી અચલગણાધિપતિ શ્રી ગુણનિધાન
સૂરિ શિષ્ય શ્રી હર્ષનિધાનસૂરિ ॥ દહિત
શ્રી રત્નસંચય મથ સલાપાતર
વિશેષાર્થ સમુક્ત સમૂર્ણ

अनेक भंत्रगर्हित परमप्रभावी श्री पार्श्वनाथ
स्तुति सयुक्त उपसर्गहर स्तोत्र.

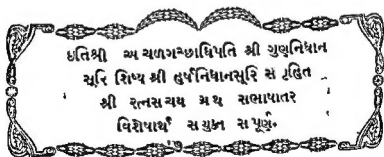
- १ ठवसगहरं पासं, पासं वंदामि कम्मघणमुक्कं ।
विसहरविसनिभासं, भंगलकल्लाणआवासं ॥ १ ॥
- २ विसहरकुल्लिगमंतं, कंठे धारेंद जो सया मणुओ ।
तस्स गहरोगमारी-दुद्धजरा जंति ठवसार्म ॥ २ ॥
- ३ चिद्धव दूरे मंतो, तुज्झ पणामोऽवि बहुफलो होइ ।
नरतिरिएसु वि जीवा, पावंति न दुस्कदोगच्चं ॥ ३ ॥
- ४ अमरतरु कामपेणु-चित्तामणि कामकुंजमाईए ।
सिरि पासनाह सेवा-गहाणं सच्चैऽवि दासत्तं ॥ ४ ॥
- ५ ॐ ह्रीं श्रीं ऐं ॐ (नमो) तुह दंसणेण सामिय,
पणासइ रोगसोग दुक्क दोहमं ।
कप्पतरुमिव जायइ, ॐ तुह दंसणेण सम्मफलहेन स्वाहा ॥ ५ ॥
- ६ ॐ ह्रीं नमिक्कण विप्पणासयै, मायावीएण धरणनार्गिंद ।
सिरिकामराजकलियं, पासजिणिंदं नमंसामि ॥ ६ ॥
- ७ ॐ ह्रीं श्रीं पास विसहर विज्जा-मंतेण शाणझापेव्वो ।
धरण पोमावइ देवो, ॐ ह्रीं क्ष्मलवर्धु स्वाहा ॥ ७ ॥
- ८ जयउ धरणदेव, पढम हुंती नागणी विज्जा ।
विमलज्झाणसहिओ, ॐ ह्रीं क्ष्मलवर्धु स्वाहा ॥ ८ ॥
- ९ ॐ धुणामि पासं, ॐ ह्रीं पणमामि परमजत्तीए ।
अहरकर धरणेदो, पोमावइ पयडिओ कित्तो ॥ ९ ॥

ધનુષ ૭, મુખ્ય ચક્રીનું અઠાવીશ ધનુષ ૮, મહાપદ્મ ચક્રવર્તીનું
ચાવીશ ધનુષ ૯, હરિયેણ ચક્રીનું ૫૬૨ ધનુષ ૧૦, જય ચક્રીનું
બાર ધનુષ ૧૧, બ્રહ્મદત્તનું સાત ધનુષ ૧૨-આ પ્રમાણે આ ભરત
દેવના આ અવસર્પિણીના થયેલા બાર ચક્રવર્તીઓના શરીરની
અનગાહના આગમને વિષે કહેલી છે. ૫૪૬-૫૪૭-૫૪૮.

૩૩૬ કેર્તાનું નામ-સ્થાન-ગુરુનું નામ વિગેરે

ગુજરજળવયમજ્જે, લોલવાહય નામ પુર પસિદ્ધ ।
અચલગણિનાયકસિરિ-ગુણનિહાણસુરીઝવણસે ॥૫૪૯॥
હરિસમરે હરિસસૂરિણ, ઘડુણ રચણસચય સુકય ।
સુયસાયરાઝદ્ધરિઓ, નદઝ જા દુષ્પસહસૂરી ॥૫૫૦॥

ગુજરાત દેશની મધ્યે લોલવાહક નામના પ્રસિદ્ધ પુરમાં
અચલગચ્છના નાયક ગણિશ્રી ગુણનિધાન સૂરિના ઉપદેશથી
હર્ષના સમૂહનાળા હર્ષસૂરિ નામના બહુકે (શિષ્યે) મુત
સાગરથી ઉદ્ધરીને આ રત્નસચય નામનો મધ્ય સારી રીતે
તૈયાર કર્યો છે. તે દુષ્પસહ સૂરિ મહારાજ થાય ત્યાં મુખી
જયવત વર્તે. ૫૪૬-૫૫૦.

ધર્મશ્રી અચલગચ્છાધિપતિ શ્રી ગુણનિધાન
સૂરિ શિષ્ય શ્રી હર્ષનિધાનસૂરિ સં રૂઢિત
શ્રી રત્નસચય મધ્ય સભાપાતરે
વિશેષાર્થ સમુદ્ધા સંપૂર્ણ.

अनेक भंत्रगर्भित परमप्रभावी श्री पार्श्वनाथ
स्तुति संयुक्त उपसर्गहर स्तोत्र.

- १ उवसगहरं पासं, पासं वंदामि कम्मघणमुक्कं ।
विसहरविसनिवासं, मंगलकल्लाणआवासं ॥ १ ॥
- २ विसहरफुल्लिगमंतं, कंठे धारेइ जो सया मणुओ ।
तस्स गहरोगमारी-दुद्धजरा जंति उवसामं ॥ २ ॥
- ३ चिह्वउ दूरे मंतो, तुज्झ पणामोऽवि बहुफलो होइ ।
नरतिरिएसु वि जीवा, पावति न दुक्कदोगच्चं ॥ ३ ॥
हैं अमरतरु कामधेणु-चिंतामणि कामकुंजमाईए ।
सिरि पासनाइ सेवा-गगर्हाणं सब्बेऽवि दासत्तं ॥ ४ ॥
हैं ह्रीं श्रीं हूं हैं (नमो) तुह दंसणेण सामिय,
पणासइ रोगसोग दुक्क दोहगं ।
कप्पतरुमिव जायइ, हैं तुह दंसणेण सम्मफलहेउ स्वाहा ॥ ५ ॥
हैं ह्रीं नमिक्कण विप्पणासयं, मायावीएण धरणनार्णिदं ।
सिरिकामराजकलियं, पासजिणिंदं नमंसामि ॥ ६ ॥
हैं ह्रीं श्रीं पास विसहर विज्जा-मंतेण शाणसाएब्बो ।
धरण पोमावइ देवो, हैं ह्रीं झ्म्लवर्धुं स्वाहा ॥ ७ ॥
जयउ धरणदेव, पदम हुंत्ती नागणी विज्जा ।
विमलज्झाणसहिओ, हैं ह्रीं झ्म्लवर्धुं स्वाहा ॥ ८ ॥
हैं धुणामि पासं, हैं ह्रीं पणमामि परमजत्तीए ।
अहत्तर धरणेंदो, पोमावइ पयडिंओ कित्ती ॥ ९ ॥

જસ્ત પયકમલે સોર્ય, વસીર્ય પોમાવડ ધરણેદો ।

તસ્ત નાસેડ સયલં, વિસહર વિસનાસેડે ॥ ૧૦ ॥

૪ તુહ સમ્મતે લદ્દે, ચિંતામણિકૃપ્પપાયવન્નહિણ ।

પાવંતિ અવિગ્નેણં, જીવા અપરામરં ઠાણં ॥ ૧૧ ॥

નદ્દઢમયઢાણે, પળઢકમ્મઢનઢસસારે ।

પરમઢનિઢિયઢે, અઢઢુણાધીસેરં વંદે ॥ ૧૨ ॥

૫ ઇય સધુઓ મહાયસ, જત્તિન્નરનિન્નરેણ હિયણ ।

તા દેવ દિજ્જ ઓહિં, જયે જયે પાસજિણચદ ॥ ૧૩ ॥

કે'લીક પ્રતમા ઉપરની ૭-૮-૯-૧૦ મી ગાથાને બહુલે નીચેની
આ ૫ ગાથાઓ છે.

મૂળ ઉપરનાહુરમા આઘમા અંક ૧-૨-૩-૪-૫ કે'લી
પાય ગાથાઓ હાલ પ્રવૃત્તિમા છે. છઠી ગાથા જે સંખેપી દીધી
છ તે તે કોઈ પણ જ યાએ લખ્ય નથી.

તં નમઢ પાસનાઈ, ધરણિંદનમંસિર્યં દુહપણાસેડ ।

તસ્ત પજાવેણ સયા, નાસંતિ સયલદુરિયાઈ ॥ ૧૪ ॥

एए समरंताण, मुणिं न दुहयादि नासमाही दुर्क ।

नाम सौर्येय अंसर्म,* पयहो नस्थिय्य संदेहो ॥ १५ ॥

जलजलण तह सप्पसीहो, माररारी संजवेपि खिप्प जो ।

समरइ पासपहु, पहोवि न कयावि कीसो तस्त ॥ १६ ॥

इहलोगहि परलोगहि, जो समरेइ पासनाई तु ।

ततो सिज्जेइ उको-सइ नाह सुरा जगवर्त ॥ १७ ॥

